

Ta'iala Gagana Sāmoa
Tausaga 1–8

Gagana Sāmoa

Tausaga 1–8

TA'IALA MO A'OGA TULAGALUA

ISBN 978-982-517-090-7

Curriculum Materials and Assessment Division
Matāgaluega A'oga Ta'aloga ma Aganu'u

E momoli atu le fa'amālō a le Matāgaluega ia i latou nei mo manulauti, le onosa'i ma galulue fa'atasi mo le tu'ufa'atasiga o lenei ta'iala.

Tusitala: Agafili Tuitolova'a
Ele'elesa Reti
Fiso Eve Fa'amoe
Metita Va'afusuaga

CMAD Subject Curriculum Organiser: the late Fiu Fosa Silika

Faufautua fa'apitoa ma tusitala: Elaine Lameta

Funding provided by AusAid, NZAID, ADB under the Education Sector
Program II.

Designed, edited and typeset by Mary Egan Limited
+64 9 360 9118
www.maryegan.co.nz

January 2013

Anotusi

Fa'atomuaga	7
Sini Aoao	8
Alāfua 'autū	8
Alāfua Lagolago	9
Fa'anaunauga ia 'ausia ma taunu'uga	12
O Mau 'Autū	13
Manatu Fa'avae o Matā'upu Fa'ata'atitia mo A'oga	14
O Tomai ma Agava'a Mo'omia	15
Aga Tausili	17
Aga Tausili o le Gagana Sāmoa	18
A'oa'oga Sauo'o	18
Kenera (ali'i pe tama'ita'i)	19
Tu'ufa'atasiga o vasega	20
Fuataga	20
Tausaga: alāfua, fa'anaunauga e tatau ona ausia, taunu'uga	23
Tausaga 1	25
Tausaga 2	35
Tausaga 3	44
Tausaga 4	52
Tausaga 5	62
Tausaga 6	73
Tausaga 7	84
Tausaga 8	95

Fa'atomuaga

O le gagana a le atunu'u

O le Gagana Sāmoa o le gagana lea a tagata Sāmoa. O le gagana olo'o fa'afaiilele ma tapu'e ai le ola tuputupu a'e o fanau i totonu o 'aiga, nu'u, ekalesia ma le mālō. O le gagana olo'o momoli ai le mau a aiga, le aganu'u, le talalelei mai lea tupulaga i lea tupulaga. O le gagana fo'i e a'o'a'o, ma poupu ai tamaiti ia lelei i faiva o mafauauga, tōmanatu, faitaulaulu, iloilo ma fai faaiuga i matā'upu fitā. E fa'aaogā i saunoaga ma fetalaiga fa'aleaganu'u. E fa'aaogā foi i tulaga tau fa'amasinoga, fa'asalalauga i nusipepa, leitiō ma televise i tulaga o tala, fa'asilasilaga, fa'asalalauga lāuga ma sauniga aloa'ia fa'aleaganu'u pe fa'alelotu ft. saofa'i, fa'aipoipoga, umusaga ma fa'aulufalega.

O le gagana foi lea olo'o fa'aaogā tele e fatupese Sāmoa, e momoli mai ai ni fe'au tāua ua mae'a ona pu'eina i totonu o lipine fa'atekinolosi e fa'alogologo ai le to'atele.

O le gagana muamua a le to'atele o tamaiti i totonu o a'oga. O le gagana fa'avae o a'o'a'oga uma aemaise lava i totonu o a'oga tulagalua. E matuā mo'omia ona 'oa le gagana a le tamaitiiti, ina ia mālmalama ma auai i feso'ota'iga ma fetufa'iga i matā'upu 'ese'ese i totonu o le a'oga. O lona uiga e ao ona fa'atino a'o'a'oga a faia'oga i ni tulaga e aupito sili ona lelei ina ia laulauvivilu tamaiti i so o se fa'aaogaga o le gagana aemaise faiva 'ese'ese o le mafauafau.

E tāua le Gagana Sāmoa i tamaiti auā o lo latou fa'asinomaga. O le isi lea mātua'aga e tatau ai ona matuā lava tāoso i le fa'aaogāga o la latou gagana muamua. O le gagana lea e a'o'a'o ai tu ma aga o le fa'sāmoa, ma talitonuga fa'avae o aiga, ekalesia ma nu'u. O le naunautā'iga ia 'ausia tulaga maualuluga, maua'a ma to'a i fa'aaogāga o la latou gagana i so'o se tafa o o latou olaga.

O le 'au'upega fo'i e fa'aaogā i so'o se itū'āiga feso'ota'iga. E fa'atino ai fa'amaumauga o tala fa'asolopito o le atunu'u, e tautatala, faitautūsi ma tusitūsi ai. O le gagana o le lā'ei lea o le soifuaga a so'o se atunu'u ma o le Gagana Sāmoa, o le lā'ei o le aganu'u Sāmoa.

Fa'aaogāina o gagana e lua

O naunautā'iga i faiga fa'avae a le Matāgaluega ia agava'a tamaiti e fa'aaogā lelei le Gagana Sāmoa ma le Gagana Peretania e tautala, tusitūsi ma faitautūsi ai. O le fa'amoemoe laualuga o aiaiga a le Matagāluega, ia atia'e itū tau a'o'a'oga ina ia tumau pea le lelei o le Gagana Sāmoa a tamaiti, a'o taumafai e a'oina le Gagana Peretania ina ia felāta'i lo latou mālmalamaga i nei gagana e lua. E telē le sao o le lelei i le Gagana Sāmoa e faigōfie ai i tamaiti ona a'o le Gagana Peretania. O le iloa e tamaiti tautatala, tusitūsi ma faitautūsi i gagana e lua o le tele fo'i lea o so latou sao i fetufa'iga lautele, fa'aleaganuu ma faaneionapo.

Aofiaga o le ta'iala lenei

E aofia tamaiti uma i le ta'iala lenei. E tatau ona fa'amāsani tamaiti uma e ola i Sāmoa ia malamalama ma iloa fa'aaogā le Gagana Sāmoa.

O le to'atele o tamaiti e malamalama ma iloa lelei tautatala i le Gagana Sāmoa. Ua manino le fa'agasologa o a'o'a'oga mo i latou nei i fa'anaunauga ma taunu'uga olo'o i le ta'iala.

O nisi o tamaiti e malamalama pe 'ā fa'alogo ae fa'alēlelele i tautatala. O nisi fo'i e lē mālmalama ma lē iloa tautatala. O i latou e fa'alēlelele le fa'sāmoa pe lē iloa fo'i, e a'o'a'oina e i latou le Gagana Sāmoa, o se gagana

lona lua. E ao pea ona taga'i faiāoga i fa'anaunauga ma taunu'uga olo'o i le ta'iala. Peita'i e ao ona fa'aaogā auala mo le a'oa'oina o se gagana lonalua. E tatau ona amata lo latou a'oa'oina i le fa'alogo i fa'aaogaga o le gagana i tulaga masani i totonu o vasega ma feso'ota'iga faigofie ma isi i le gagana o aso uma. O le tele o avanoa e fa'alogo ai i le gagana o le masani fo'i lea o i latou e tu'u'esese upu o i totonu o se fuaitau. O avanoa ia e fa'atupula'ia ai le aofa'i o upu e malamalama ai pe'a fa'alogo. O le fa'alogo fo'i e fa'amasani ai i latou i le mamanu o fuaiupu ma fatuga fa'asāmoa. E a'oa' fo'i la latou tautala ina ia mafai ona tautala i le gagana o aso uma.

Sini Aoao

O sini aoao o le Gagana Sāmoa i āoga tulagalua i Sāmoa e fa'apea:

- ia atina'e le Gagana Sāmoa a tamaiti i se tulaga aupito i sili ona lelei ina ia laulauvivilu tamaiti i le faitautusi ma le tusitusi,
- ia maua'a ma to'a lelei tamaiti i le fa'aaogāina o le Gagana Sāmoa e feutaga'i ai ma isi
- ia atina'e agava'a e fa'aaogā le gagana e sufi ai manatu 'autū o matā'upu esese i totonu o āoga
- ia maualuga agava'a e 'ausia i le Gagana Sāmoa e fa'avae ai le a'oa'oina ma le iloa o le gagana Peretania
- ia atina'e le iloa lelei o so'otaga o la latou gagana ma le aganu'u,
- ia mafai ona fa'aaogā feso'ota'iga fa'aneionapō e momoli ai fe'au ma saili ai fa'amatalaga fa'amaumuina.

Emafai ona ausia nei sini pe'a iai avanoa e:

- atina'e ai le fa'alogo, tautala, faitau ma tusitusi i matā'upu 'esese
- atina'e ai le iloa fa'aaogā sa'o ma tatau le gagana
- fa'aaogā ai le gagana e atina'e ai faiva o mafaufauga, tōmanatu, faitaulaulu, iloiloga ma fai fa'ai'uga i matā'upu fitā
- fa'aaogā ai le gagana i fatufātuga o manatu i 'autū ma fausaga 'esese talafeagai
- iloilo, fetufaa'i, ma fa'aali manatu i ni tusitusiga po o tautalaga
- fetu'una'i ai mafaufauga ma fai tonu lelei

Alāfua 'autū

O le *Ta'iala mo le a'oa'oina o le Gagana Sāmoa i Aoga Tulagalua i Sāmoa*, e 3 alāfua 'autū ua vaevae i ai. E tofu alāfua ma o latou 'autū, fa'anaunauga ia ausia ma taunu'uga i tausaga ta'itasi.

O alāfua 'autū o:

- 1 Fa'alogo ma Tautala
- 2 Faitautusi
- 3 Tusitusi

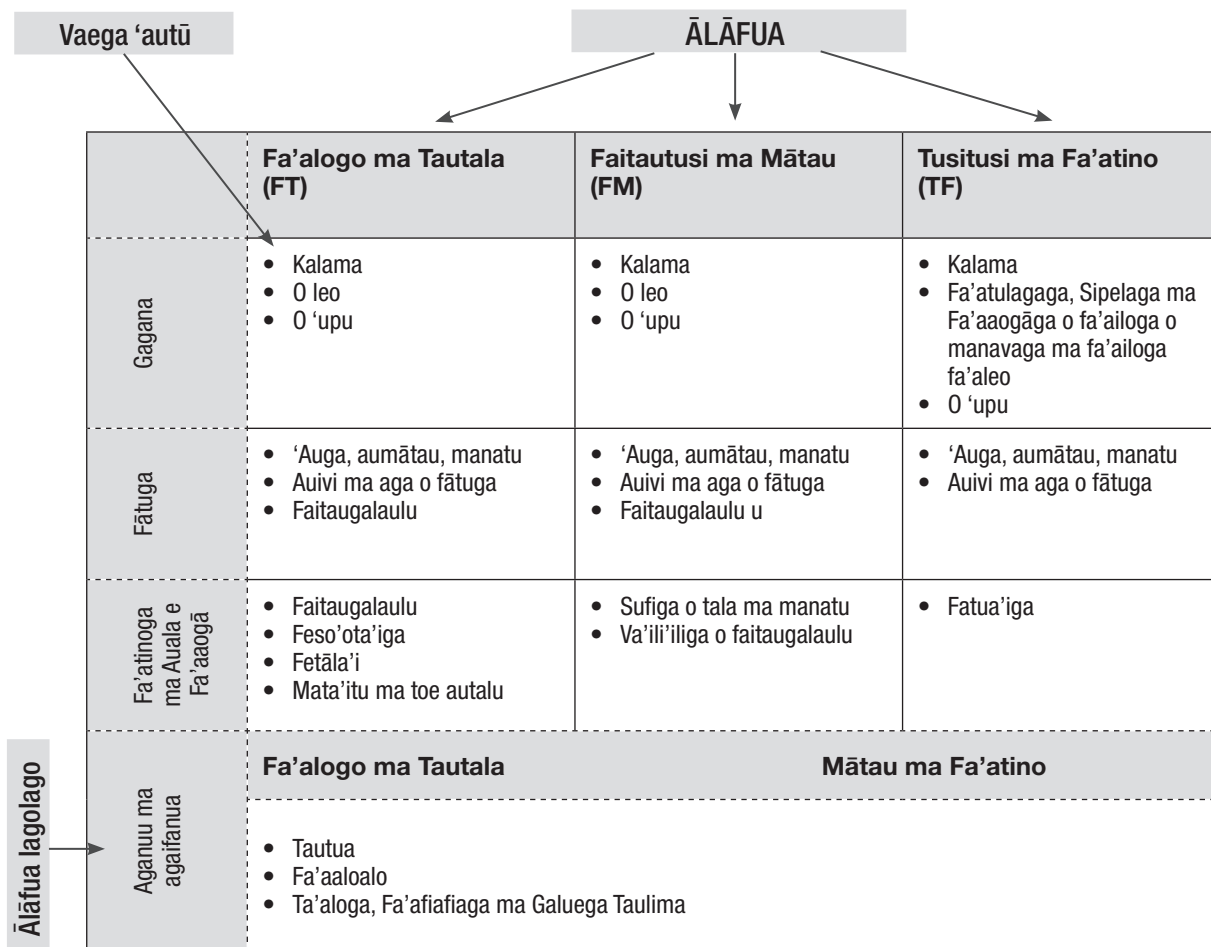
Alāfua Lagolago

O le aòina o se gagana ua aofia ai agava'a ma tomai ua fa'avaegaina i ni vaega se 4 ma ua aveva ma ālāfua lagolago. O ālāfua lagolago ua aofia ai le

- iv Gagana
- v Fātuga
- vi Fa'atinoga ma auala e fa'aaogā
- vii Aganu'u ma agaifanua.

E iai vaega e ao ona mata'itūina i totonu o ālāfua lagolago. Ua fa'aaogā ia vaega e taula'i i ai le fa'ata'atiaga o fa'anaunauga ia ausia ma taunu'uga.

O le ata o i lalo ua fa'ata'oto atu ai ālāfua 'autū, alafua lagolago fa'apea vaega 'autū filifilia e taula'i i ai le va'ai i fa'anaunauga ia 'ausia ma taunu'uga mo vasega taitasi.

Feso'ota'iga o ālāfua:

E feso'ota'i ma felagolagoma'i ālāfua 'autū, ālāfua lagolago ma vaega 'autū i le a'oa'oina o le gagana, ina ia 'ausia fa'anaunauga ma taunu'uga ua fa'ata'atia mo tausaga ta'itasi. A fuafua se unite o galuega, e tataui i le faia'oga ona silasila i ālāfua 'autū ma ālāfua lagolago uma mo fa'anaunauga ia ausia ma o latou taunu'uga. Olo'o fa'amanino atu i lalo le atoaga o ālāfua lagolago ta'itasi e pei ona tā'ua i luga.

1. Gagana:

E taula'i le ālāfua lagolago lenei i le kalama ma fa'ailoga, o leo, ma upu. E tāua le fa'aaogā sa'o o fa'ailoga o manavaga ma fa'ailoga fa'aleo ona e iai uiga olo'o aumai e fa'ailoga olo'o fa'aaogā. Ia iloa fo'i 'upu e talafeagai mo fa'aaogaga 'ese'ese.

O le Kalama o le gagana e aofia ai fausaga o fuai'upu, aogā o 'upu i fuai'upu ft: nauna, veape, soānauna, soāveape, upu sosoo, fa'asino 'autū, ma le tulaga o iai 'upu pei o upu o taimi, fa'ailo taimi, segila, tuale ma le pelulale.

Ua aofia i le kalama tulafono o le gagana e iloa ai pe fa'apefea ona fa'atulaga 'upu o fuai'upu, ma le fausaga o ituaiga fuaiupu esese ina ia anoa ma solo lelei manatu.. Ua aofia i le kalama le sipelaga sa'o o upu ina manino ma solo lelei le aumaiga o le feau i se tusitusiga.

O leo (phonology), o se tasi vaega tāua o le gagana ma e fa'atatau i leo ma o latou foliga, ma fa'aaogaga i totonu o se gagana. Ua aofia ai ma tulafono o le feso'ota'iga o leo 'ese'ese pe'a tu'ufa'atasi, ft. i upu.

E tãua leo i totonu o se gagana. E ta'u mai e leo foliga po o le faiga olo'o fausia ai 'upu o le gagana. O leo fo'i e tau'aveina uiga ma lagona i totonu o se fetufa'iga, tautalaga, fa'atonuga, lauga mf. O se isi o tomai fa'avae o le iloa faitautusi o le mafai lea ona fa'afeso'ota'i o leo ma foliga o mata'itusi ta'itasi i totonu o upu. E matua taua tele le maua e tamaiti o lenei tomai o le fa'afeso'ota'i o mata'itusi ta'itasi ma o latou leo. E le gata i mata'itusi ta'itasi a'o le tu'ufa'atasiga fo'i o mata'itusi ma o latou leo.

E taua le manino o le 'ese'esega o le faiga o leo pe'a tautala i fuai'upu, fesili ma fa'atonuga. Ia iloa foi 'ese'esega o mata'itusi leo matala ma le matala o le Pi Faitau o le Gagana Samoa.

O 'upu, e aofia ai 'upu e tautala ai i fuaitau 'ese'ese, tusitusi ma faitautusi ai. O fuaitau e aofia ai le: gagana o aso uma, gagana fa'auigalua, gagana fa'afitifiti, gagana fa'aaloalo, gagana fa'alelotu, gagana fa'afailauga, gagana fa'avivi'i, pe fa'asasano fo'i.

O 'upu e fa'aaoga i totonu o mea e fai i: 'aiga ma tapua'iga, talanoaga fa'asamasamanoa, a'oaoga i totonu o potuaoga, talanoaga ma ni tagata fa'aaloologia ma tagata matutua, a'oaoga faatekinolosi, galuega o aso uma ma 'upu e maua mai i fatuga fou, taaloga, faafiafiaga ma faiva.

2. Fātuga:

O nisi o fātuga masani i le Gagana Samoa e aofia ai tala, talatu'u, mategā tupua, solo, talanoaga po'o felafolafoa'iga, pese, tusi, tauloto, lauga, fāgogo mf. O nei fātuga uma, e mafai ona fa'amatala gutu pe fa'amaumau foi i ni tusitusiga. O le olaga i aso faiso'o ma le olaga i totonu o a'oaoga ua aofia ai fo'i ma le tele o nisi fātuga. E aofia ai finauga, fonotaga, lipoti o sa'ili'iliga, fa'aliga o manatu i se 'autū, talafou, talafasolopito, tala o le tau, fa'amatalaga o se fa'afitauli, fa'amatalaga o le mafua'aga o se mea ft. mauga mu, tusi i le fa'atonu o se nusipepa, val'au le 'aiga e tausasami, folafola o se to'ona'i mf.

O vaega ua fa'atāuaina i le ālāfua lenei ua aofia ai: **'Auga, aumātau ma manatu; auivi ma aga o fātuga; ma faitaugalaulu.**

Auga, aumātau ma manatu. So'o se fātuga e iai lona 'auga, e iai tagata olo'o fa'alogo, faitau, pe matamata i ai, ma e iai fo'i manatu olo'o aofia ai. E ao ona malamalama tamaiti i le so'otaga o se fātuga ma le si'osi'omaga olo'o afua ai. Ua aofia i lea si'osi'omaga le 'auga, le aumātau, ma manatu o aofia ai. E mo'omia e tamaiti ona iloa fatufatu manatu i le mamanu po o auivi o fātuga 'ese'ese.

O nisi o 'auga o fātuga ua aofia ai le tu'ufa'atasi o fa'amatalaga i se 'autū, fa'asufi po o le fa'atauanau o se aumātau ia talia se manatu i se 'autū, fa'amatala au'ili'ili le mafua'aga o se mea, fa'amatala o se mea na tupu, tusi se tusi i sana uo, fa'amatala pe fa'atino se tala fatu, tusi ma fa'amatala le lipoti o se sa'ili'iliga, fa'amatala le fauina po o le faia o se mea e pei o se va'alele pepa, su'iina o se 'ula, fa'aali manatu e fō'ia ai se fa'afitauli mf. E ao ona mafai e tamaiti ona fa'atino 'auga 'ese'ese o fātuga ua fa'atulagaina mo tausaga ta'itasi.

O le aumātau o i latou ia e fa'alogologo, va'ava'ai pe faitau i fātuga 'ese'ese. E iai tulaga e 'ese'ese ai aumātau, e pei o tausaga o lo latou soifua, o tofiga, o tulaga a'oa'oina i se 'autū mf. O le 'ese'ese o le aumātau o le 'ese'ese fo'i lea o le gagana ma aga e fa'aaoga i fātuga. O nisi aumātau mo fātuga a tamaiti ua aofia ai le faiaoga, mātua, o isi tamaiti o le vasega po o le aoga, po o le lautele fo'i ft. i totonu o se nu'u po o le atunu'u.

O se isi tulaga fa'atāuaina i fātuga o le fa'atupula'ia lea o le naunau o tamaiti e faitau tusi.

O manatu. E iai manatu fa'aalia i so'o se fātuga. E moni e tele ni manatu o fausia ai se 'autū po'o se fātuga, ae iai lava le 'auga po o le manatu 'autū, e feso'ota'i uma i ai manatu o fausia ai le fātuga. O isi manatu uma, e fa'aamoamotali i le atia'eina o le malamalama o le tamaiti ina ia maua sona iloa i le manatu 'autū. A'o fa'agasolo tausaga aoga o tamaiti, ua fa'apena fo'i ona aga i le loloto manatu ma mafauaoga e ao ona malamalama ai ma mafai ona fetu'una'ia ma aofia i fatufatuga o o latou lava manatu.

O 'auivi ma aga. O vaogagana o fātuga e afua i le 'auga, aumātau, ma manatu o iai. Afai o le 'auga o le fa'atonuina o le faiga o se kuka, ft, kaleve eleni, o lona auivi e amata mai i le ulutala, soso'o ma le lisi o mea e mana'omia, ona fa'asolo ai lea o la'saga o le faiga o le kaleve eleni se ia o'o ina vela ma tofo. O itū'aiga fuaiupu e fa'aaoga e amata i le veape au' olo'o fai le fa'atonuga. O le taimi o aso uma e fa'aaoga aua o se gaioioiga e fai i le taimi lava lea e fa'alogo ai pe faitau ai fo'i. O upu e fa'aaoga e ma'oti ma e ono aofia ai ni soanauna ma ni soaveape e fa'amatala foliga o se kuka pe'a vela, ma le itū'aiga gaioioiga olo'o fai. Afai o le 'auga o le fa'amatalaga o se mea na tupu, e amata mai i le mea na muamua ona tupu fa'asolo i le i'uga, o le taimi tuana'i e fa'aaoga, e ono iai so'anauna, soaveape, ma upu e fa'amatala ai lagona i le mea na tupu.

E mo'omia ona iloa e tamaiti auivi ma aga o fātuga 'ese'ese. E iai fātuga e matuā tatau ai lava ona taussia tulafono o le gagana e pei ona fa'atino i tusigatala ma tusi, atoa ma lāuga. E iai foi fātuga e mafai ona soli ai tulafono o le gagana, pei o solo, tauloto ma pese. E iai foi fātuga e le tau tusia ae fa'amatala. E iai itū e 'ese ai; e pei o tagi a fāgogo ma fagona, ma le fa'asologa o tauloto. E 'ese'ese foi natura o fātuga e mafai ona fau mai i le Gagana Sāmoa. O nei fātuga 'ese'ese, e tāua mo le atina'e o le iloa o le tamaitiiti ina ia māmamalama ai i le tāua o lana gagana. A mautū le iloa e tamaiti o 'auivi ma aga o fātuga 'ese'ese, ole'ā faigofie ona a'oa'oina ia vaega e tamaiti mo fātuga o le gagana lona lua.

O Faitaugālaulu: O faitaugālaulu o le mafai ona faitau, fa'alogo, va'ai ma mātāu uiga ma aga o se fātuga. E aofia i faitaugālaulu le iloa mātāu uiga tu'usa'o ma au'ili'ili uiga loloto o fuitau ma 'upu, o manatu lautele ma manatu fa'apitoa, manatu 'autū ma manatu fa'amoamotali i fātuga tusitusia, tu'utaliga, ma ata va'aia. E 'ese'ese le loloto o malamalama i se fātuga. E 'ese'ese le loloto o faitaugālaulu. O faitaugālaulu faigofie e manatua po o le toe manatu i uiga tu'usa'o o i se fātuga, e pei o le manatua o se igoa, o se aso, po o se mea fo'i na tupu. Ua mafai ona aumai se aotelega o manatu i fātuga na fa'alogo, faitau pe matamata ai. A tu'utu'u atu i le loloto, ua mafai ona mātāu ma fa'aali manatu i uiga nātia o i se fātuga, ma mātāu so'otaga o manatu o le fātuga i mea ua ia iloa. O faitaugālaulu loloto ua mafai ona au'ili'ili, fetu'una'i, ma fetālā'i mafaufauga fa'aalia i se 'autū.

3. Fa'atinoga ma 'auala e fa'aaogā:

O fa'atinoga ma 'auala e fa'aaogā o metotia po'o sitepu po o la'asaga e uia ina ia 'ausia le taunu'uga fa'amoemoeina o le fa'alogo ma tautala, faitautusi ma mātāu, tusitusi ma fa'atino. Ua aofia ai auala po o la'asaga e fa'ataunu'u muamua a'o le'i fa'alogo, tautala, faitau, mātāu, tusitusi ma fa'atino; o auala e fa'aaogā a'o fa'alogo, tautala, faitau, mātāu, tusitusi ma fa'atino; ma auala e fa'aaogā pe'ā mae'a. O se fa'ata'ita'iga, a'o le'i faia se tusitusiga i se 'autū, e tatau ona mua'i fuafua, fa'atalanoa manatu i se 'autū, aoao nisi fa'amatalaga, tusi se tapenaga fa'ata'i, iloilo ma teuteu, toe tusi, fa'asa'o sipelaga, ma tusi le tusiga mulimuli. O nei la'asaga uma, e iai auala ma metotia e fa'agaioia ina ia taunu'u. E fa'apea fo'i le faitauga o se tusi, tala mf. O le la'asaga muamua o le fa'atalanoa o le ulutala, o ata o iai, o se so'otaga i mea ua iloa mf.

O nisi o auala, e matuā fa'atāuaina ina ia si'itia o le malamalama ma tulaga ausia i totonu o a'oa'oga, o se fa'ata'ita'iga, o le iloa e tamaiti toe tepa i tua i se tapenaga ma iloilo a latou fa'atinoga ma so latou malamalama'aga, sa'ili ni fautuaga mai i isi tamaiti po o le fa'iā'oga, ma teuteu. E tāua ona iloa e tamaiti mata'itū ma autalu a latou tapenaga ma fa'atinoga.

4. Aganu'u ma Agaifanua

O le Gagana Sāmoa o le lā'ei o aganu'u ma agaifanua ma le soifuaga i Sāmoa. E tāua tele le iloa e tamaiti o le gagana e talafeagai ma fa'atinoga o aganu'u ma agaifanua faigofie e māsani ai tagata uma i totonu o 'āiga ma si'osi'omaga e masani ona auai atu i ai e pei o le ā'oga, lotu, ma mafutaga i totonu o le nu'u. E tolu vaega olo'o vaevae i ai 'autū o aganu'u ma agaifanua. O ia vaega o le tautua, fa'aaloalo, ma tā'ologa, fa'afiafiaga ma galuega taulima.

Fa'anaunauga ia 'ausia ma taunu'uga

O fa'anaunauga ia 'ausia, olo'o fa'amoemoe e ao ona maua pe ausia e tamaiti i so'o se mata'upu i tausagea ta'itasi. O taunu'uga, o tulaga ua iloa ma mafai ona fai e tamaiti ina ua mae'a se a'oa'oga po o se fa'atinoga.

O mata'upu fa'ata'atitia mo a'oa'oga a Sāmoa, e fa'avae i fa'anaunauga ia 'ausia ma taunuuga. O Ta'iala o Mata'upu mo Ā'oga a Sāmoa po o le NCPF, olo'o fa'amamafa ai le tatau ona manino o fa'anaunauga e ao ina 'ausia, ma taunu'uga e fa'ailoa ai tomai ma agava'a ua a'oina ma ausia e tamaiti i tausagea ma mata'upu ta'itasi.

O fa'anaunauga ia 'ausia ma taunu'uga ua lelei ona tusia e:

- mafai ona fa'ailoa ai tulaga ua a'oina
- mafai ona fua ai le loloto ma le telē o le a'oa'oina
- mafai e tamaiti ona fa'aali ai o latou iloa, tomai ma agava'a, ma aga tausili
- mafai ona fa'amaoti tulaga ua fa'amoemoe e iloa ma mafai ona fai e tamaiti, ma fa'afaigofie ona fa'amanino i tamaiti, faiāoga ma mātua,
- iloa ai le maualuga olo'o fa'amoemoe i ai mo tamaiti uma i le talitonuga e mafaia e i latou ona ausia
- iloa ai olo'o taga'i toto'a i tāua ati a'e o tamaiti ma le fa'agasologa o tomai tau le mafaufau.
- iloa ai alaga'oa mo'omia e saunia lelei ai a'oa'oga.

E 'ese'ese uma lava mana'oga ma faiga e faigōfie ai i tamaiti ona latou a'oina mata'upu. E le tutusa fō'i le atamamai o tamaiti āoga uma e pu'epu'e maua a'oa'oga ma iloa ai ua 'ausia fa'anaunauga ma taunu'uga i tausaga ta'itasi.

O taunu'uga fa'atulagaina o se a'oa'oga, o tulaga 'autū ia e tulimata'i i fa'atinoga. O taunu'uga e ta'u maia itū tāua o so'o se mata'upu, e aofia ai:

- fausaga o le gagana ma o latou fa'aaogaga
- agava'a i le fa'aaogāina o le gagana ma 'auala e atia'e ai agava'a i le gagana
- uiga tausili ma le naunau ina ia lelei atoatoa lana gagana
- tomai ma agava'a lautele e aofia i mata'upu uma
- aga tausili ma uiga tāua

O fa'anaunauga ia ausia ma taunu'uga e lelei ona tusi, e mafai ona fua i galuega fa'atino ma fa'ailoa i gaoioiga a tamaiti tulaga ua ausia. E mafai e faiāoga ona fa'aaogā fa'anaunauga ia ausia ma taunu'uga e mātua ma mata'itū ai tulaga ua aga'i i ai le taumafai o tamaiti ma lipoti sa'o i o latou mātua i se tulaga faifaipea. E mulia'i ona fa'agasolo su'ega a tamaiti e fa'amaonia ai le alualu i luma o lo latou taumafai.

O Mau 'Autū

O mau 'autū nei olo'o limata'ita'iina ai galuega a le Matagaluega, e aofia ai ma le faatautaiga o a'oa'oga

Fa'asoa limalelei

O le fa'asoa limalelei, e tutusa ai le fa'asafua o avanoa taua mo tagata uma. O faiga faavae ma fuafuaga tufala'aia, e ao ona 'alo'alo ese ai, ae tulimata'i fa'atinoga e au i taunu'uga lelei.

Tulaga lelei ma atoatoa

O le faaleleia o avanoa e fa'aalia i le maoa'e o le atamai lautele e talafeagai ma tu ma aganu'u atoa ai ma tomai fa'apitoa, e talafeagai mo Sāmoa. O faiga fa'avae e una'ia tulaga lelei o fa'atinoina.

Tulaga Talafeagai

Ia talafeagai, aogā, ma fa'atāuaina soifuaga o so'o se tagata. E tatau ona fa'amanuiaina ai tagata taitoatasi ma le atunu'u i ona tafa 'ese'ese. O fuafuaga o faiga fa'avae, e tatau ona faia i manatu talafeagai ma le soifua o tagata taitoatasi, fa'apea nu'u ma le atunu'u aoao.

Fa'atinoga mǎe'ae'a

Ia lelei ma fa'atino mǎe'ae'a galuega e fa'aalia i pulega mautū ua mautinoa ai le fa'aaogāina tatau o so'o se alāmanuia, o auunaga lelei, o feso'ota'iga manino ma talafeagai, ma faigā filifiliga ua soalaupule lelei. E ave le fa'amuumua i faiga fa'avae e tuliloaina ai nei fa'atinoga.

Fa'atūmau ma Fa'aauau

Ia fa'aaoga tatau o alagaoa e pei o – tagata, tupe ma mea faigaluega – polokalame ma faatinoga ina ia mautinoa le paleni ma fetau lelei o atina'e i totonu o le Matāgaluega.

Manatu Fa'avae o Matā'upu Fa'ata'atitia mo A'oga

O tamaiti āoga o le totonugalemū o manatu fa'avae o matā'upu fa'ata'atitia mo āoga. O lona uiga, e tatau ona taula'i āoa'oga o matā'upu uma i tamaiti ta'ito'atasi. O le fa'anaunaga fo'i lea e fa'avae ai lenei ta'iala, ina ia lelei saunia mo tamaiti āoga uma. O taimi e fuafua ma fa'atino ai polokalame a faia'oga, e ao lava ina amana'ia manatu fa'avae ua i totonu o Ta'iala mo A'oga a Sāmoa e pei o:

E mafai ona manuia tamaiti uma

E fa'amoemoe ole'ā mafai ona manuia le taumafai o tamaiti āoga uma, pe'ā lelei tapena itū uma e si'itia ai lo latou iloa. Ia lava le taimi ma le lagolago a i latou uma e ono galulue so'oso'o tau'au, mo le fa'aleleiga o itū uma auā le āoa'oina o fanau.

Ia le gata i tapenaga a faia'oga, a ia iai fo'i le lagolago a mātua ma le si'osi'omaga olo'o ola ai tamaiti.

Ia tinoū e pu'epu'emaui fa'atinoga ma fiafia e auai ai

Ia naunau tamaiti e auai i fa'atinoga pe'ā talafeagai ma tulaga latou te mo'omia, fa'apea o latou mana'oga, ma auala e fiafia i latou e āoina ai se matā'upu.

Ia fuafua lelei Polokalame

E tatau ona fuafua lelei ma le fa'autauta polokalame. Ia fa'aaogā 'auala po'o metotia talafeagai, e a'o ai e tamaiti matā'upu 'ese'ese.

O Polokalame e atina'e ai le tagata 'atoa

E tatau ona lautele ma paleni lelei avanoa mo le āoa'oina o le atamai fa'alemafau, aga feso'ota'i, le fa'aleagaga ma le fa'aleaganu'u mo tamaiti ta'itasi. Ia i'u a latou āoga, a ua lava saunia mo galuega po'o le toe fa'aauau mo nisi tulaga fa'aleāoga.

O fuataga e mau ai mau e fa'aleleia le a'oa'oina o tamaiti

E mana'omia e faia'oga le mātaitū o gasologa o āoa'oga. Ia fa'aaogā ni fuataga talafeagai e sailia ai po'o 'ausia lelei fa'anaunaga ma taunu'uga. E iloa ai fo'i le aogā o le āoa'oina o tamaiti ma mautinoa ai taunu'uga ua ausia.

O faiā'oga e maua ai le 'ese'esega

O le ausia e tamaiti o taunu'uga fa'atulagaina e matua mo'omia ai a'oa'oga ua fa'atautaia i se tulaga e silisili ona lelei.

O le lagolago a le atunu'u mo ā'oga

E telē le sao o le fa'asāmoa mo le fa'atūmauina o le lelei mo'omia mo a'oa'oga. E tāua la le lagolago a le atunu'u. E le gata i le si'osi'omaga o tamaiti a o le fa'atinoga o a'oa'oga.

Fa'atumau ma fa'aauau i le lumana'i

E tāua le silasila mamao i le lumana'i mo fanau ā'oga. O se lu'i tele le fa'amamafa o le atina'e o a'oa'oga ina ia manuia le si'osi'omaga. Ia solo lelei fa'atinoga o aga feso'ota'i, ina ia fa'atumauina le lelei o tagata uma i totonu o le atunu'u. Ia le gata i le si'osi'omaga māسانی, a o le fa'atulagaina o nu'u ma alalafaga ma faiga māسانی, e tulaga manuia ma lelei ai le tamā'ōiga.

O Tomai ma Agava'a Mo'omia

E fitu ni tomai ma agava'a mo'omia ua fa'atūlagaina mai i Ta'iala o Matā'upu mo Ā'oga a Sāmoa. O tomai ma agava'a mo'omia ia e fa'aaogā e tamaiti ia latou galuega fa'atino i a'oa'oga atoa ai ma galuega i 'aiga ma le si'osi'omaga o ola ai.

E fitu ni tomai ma agava'a mo'omia ua fa'atūlagaina mai i Ta'iala o Matā'upu mo Ā'oga a Sāmoa.

Feso'ota'iga lelei

O tomai ma agava'a i feso'ota'iga e fa'avae ai a'oa'oga uma ma e aofia ai feso'ota'iga e ala i le faitautusi, tusitusi, tautala ma fa'alogo. E aofia ai fo'i fa'aātaga ma kalafi. O feso'ota'iga ia e le tau fa'aaogaina ai 'upu ma fuainumera e momoli mai ai uiga.

A fua i le fa'aaogaina o le Gagana Sāmoa, e mo'omia ona iloa e tamaiti faitautusi ma tusitusi. Ia fa'atalanoa ma fa'aleleia agava'a e vā'ililili ai uiga o a latou tautalaga, tusitusiga ma fa'amatalaga ua fa'atinoina i ata. E mo'omia fo'i ona tulaga maualuga tamaiti i le fa'aaogaina o fa'amaumauga ma feso'ota'iga fa'atekinolosi e mafai ai ona 'auai i mea e fai i totonu o lona atunu'u ma fafo atu.

Fō'ia o Fa'afitauli

O le tomai leni e aofia ai su'esu'ega ina ia iloa mafua'aga o fa'amatalaga. Ia iloa aoao mai fa'amatalaga olo'o fa'amaumau i tusi. Ia mafai ona fa'atula'i mai ni fofō mo ni fa'afitauli e māua i su'esu'ega. Ia iloa fo'i ona fuafua ni fa'anaunauga e ao ona 'ausia e ala i su'esu'ega. Ft: o konisepe ma tomai tau Matematika, e māسانی ona fa'aaogā mo le fō'ia o fa'afitauli fa'amatematika.

O lona uiga, a tu'u mai i le Gagana Sāmoa, e manaomia ona tupu le iloa o tamaiti e aoao, fa'auiga, ma fa'aaogā fa'amatalaga. E mo'omia ona iloa fua le talafeagai o fa'amatalaga ma fa'aaogā tatau e fō'ia ai fa'afitauli. O le fa'auigaga ma le fa'amauina o ni fa'amatalaga i kalafi e tatau ona māioio lelei ma ua fa'atauaia i ālāfua o le Gagana Sāmoa.

Fa'aaogāina o fatufatuga ma folasaga talafeagai

E aofia i lenei tomai le fa'aaogāina o fa'aātaga, siva ma isi itū'āiga gaoioiga faitaga e fa'ailoa ai lagona.

E mo'omia ona atiaē tomai e fatufatu ai manatu i tusitusiga ma faiga fa'atāga i le iloa lea fa'aaogā le gagana valiata po o le gagana fa'auigalua. Ia manino fa'amatalaga ma le fa'atāgaina o tala.

Atina'eina o le vātapuia ma agava'a fa'aleaganu'u ma o latou tāua

Ia mafai ona galulue lelei fa'atasi ma isi tagata. E mana'omia le mālamalama i le va o tagata, tulaga fa'atāuaina i le aganu'u, ma ia mafai ona liuliu le tōfā ma le moe ina ia taunu'u ai i se maliega 'autasi. E tāua ona atiaē le ola fa'autauta e aofia ai ma le iloa o matā'upu e patino i tama ma teine.

E tāua i le Gagana Sāmoa le galulue fa'atasi mo a'oa'oga ma le fa'aleleiga o le mālamalama i le gagana. O le tele o 'auala ma metotia mo le a'oina ma le a'oa'oina o le Gagana Sāmoa, e aofia ai le galulue i vaega ma le galulue fa'atasi ina ia maua se fesoasoani e tamaiti. Ia iloa fa'aaogā le gagana i feso'otaiga ma talanoaga ma isi. E fa'atāua i le ta'iala lenei le amana'ia o tagata ta'ito'atasi ma tulaga e 'ese'ese ai ma mafai ona 'auai i potopotoga fa'aleaganu'u.

Amioga pulea ma agava'a fa'alea'oa'oga

E mo'omia le iloa fuafua ma fa'asoa o latou taimi ina ia mafai ona 'ausia tulaga lelei tau le soifuaga fa'aletagata. Ia fa'aleleia foi le itū fa'aleagaga, itū tau ta'alogaga ma ia fiafia i le a'oa'oina o le atamai. Ia iloa fo'ia fa'afitauli i 'auala sili ona lelei, e lagona e tagata uma na a'afia i se fe'ese'esea'iga, le sa'o, amana'ia ma le tutusa o le faiga o i latou. Ia fa'amaoni ma va'ai lelei ia latou fa'ai'uga, ina ia a'oa'oina i a latou mea sesē ma taunu'uga lelei. E aofia i le vāega lenei le iloa va'ai e ia lona lava soifua mālōlōina.

O se tasi lenei o vāega o le polokalame o le gagana e tatau ona fa'aleleia ina ia mafai e tamaiti ona va'ai toto'a ia latou a'oa'oga. Ia gafatia ona galulue ta'ito'atasi, pe galulue fo'i i vāega e aunoa ma le tau va'ava'aia. O polakalame mo le a'oina ma le a'oa'oina, ua maua ai avanoa mo le galulue ta'ito'atasi o tamaiti. E su'esu'e ifo fo'i le tamaititi lava ia, ma fa'ata'atitia ni sini mo ia lava.

Tu'ufa'atasiga o tomai

E ui olo'o fa'avasega tomai ma agava'a i matā'upu ta'itasi, o le fa'amoemoe 'autū o a'oa'oga, ia iloa ma mālamalama tamaiti āoga i le lalolagi olo'o si'omia ai i latou, ma ia manino fo'i i feso'ota'iga o matā'upu uma. O tulaga ia, e mana'omia ai le manino ma le loloto o lo latou iloa o matā'upu, le so'otaga o matā'upu 'ese'ese, ma mafai ona fa'afeso'ota'i i o latou poto masani ma tomai ua atina'eina.

E mo'omia polokalame e fa'aaogā ai metotia eseese ina ia laulauvivilu tamaiti i so o se faaaogaga o le gagana i le tusitusi ma le tautala ae le na'o le a'o faatauloto. Ia fefa'asoa'i tusi ma fa'aali le iloa o tamaiti, e ala i le tautala ma le tusitusi. Ia fa'aaogā ai ta'iala mo le faitautusi ma le tusiga o fātuga 'ese'ese. Ia aofia ai ma le faitautusi fa'atasi, le tautala ma le fa'alogo. E tāua tele peā manino uiga o 'upu e fa'alogo, faitau, tautala ma va'ai i ai. Ia fa'aaogā tomai 'ese'ese e mālamalama ai i le aogā o tusitusiga ma o latou uiga.

Fa'aaogāina lelei o Tekinolosi

O tekinolosi, e aofia ai le atina'e o agava'a e fausia mea e fa'aaogā i aso ta'itasi o le soifuaga. O tekinolosi fo'i e mafai ai ona maua fa'amatalaga ua fa'amauina i masini fa'aonapōnei. E iai taimi ole'ā avanoa ai tamaiti, e fa'aaogā fa'amatalaga fa'atekinolosi ia latou su'esu'ega. Ole'ā ono fa'ateleina le fa'aaogā o tekinolosi i matā'upu uma.

Ia fa'amāsani tamaiti e vā'ai i agava'a fa'atekinolosi e tāua mo le a'oina ma le a'oa'oina o le gagana. O le fa'aopoopoga mai o le mālamalama fa'atekinolosi, e aga'i tele ai i luma tulaga tau a'oa'oga. E mafai ona fa'amāsani tamaiti i vaega, e pei o le vaega e fa'atonutonu ai 'upu, sipelaga o upu, ma vaega e saili ai uiga o 'upu. Ole'ā fa'amāsani fo'i i vaega e maua ai ni fa'amatalaga, 'atoa ma le iloa fa'aaogā masini komepiuta.

E fa'amoemoe ole'ā atili fa'aleleia ai le Gagana Sāmoa ma fesoasoani e fa'aleleia le tautala, tusitusi ma le fa'aātaga o feso'ota'iga.

Ua fa'asolo ina fa'ateleina avanoa e vā'ai ai i fa'amatalaga fa'tekinolosi i Sāmoa. Olo'o tutupu a'e tamaiti i se lalolagi olo'o teu fa'amatalaga i auala ma fa'atulagaga 'ese'ese. E mo'omia e tamaiti ona iloa sa'ili, iloilo ma fa'aaoga lelei fa'amatalaga olo'o feavea'i po olo'o teu i tekinolosi 'ese'ese. Ua fa'atāuaina agava'a o faitautusi ma tusitusi e iloa ai fo'ia fa'afitauli, va'ai toto'a ma mataala i fatufatuga o manatu, faia o fa'ai'uga, ma galulue fa'atasi. Ole'ā fesoasoani lea i tamaiti e tali atu i lu'itau o le soifuaga. Ia tinoū tamaiti e fatua'i uiga ma malamalama i fa'amaumauga olo'o tau i ai ma fa'ailoa lo latou malamalama i ni galuega talafeagai.

O tekinolosi o mea faigaluega mo su'esu'ega, feso'ota'iga, ma le teuina o fa'amatalaga. O le Ta'iala fou lenei ua fa'amoemoe e atia'e ai le iloa lelei e tamaiti su'esu'e, āutalu ma fa'aaoga fa'amatalaga. Ole'ā saunia ai tamaiti e mātau, fa'atulaga ma fa'avasega, fa'auiga ma tufa atu fa'amatalaga ma ni manatu fou.

Aga Tausili

O aga tausili o le ogatotonu o le atina'eina o le tagata soifua ma le sololelei o lona si'osi'omaga i 'āiga, fa'alapotopotoga, nu'u ma le atunu'u. O aga tausili o talitonuga fa'avae o tagata ma fa'alapotopotoga e fa'aalia i taga ma aga i mea e tutupu i aso fai so'o.

O aga tausili, e le na'o 'āiga ma āoga e atina'e ma fa'aleleia ai. E fesoasoani foi ala o feso'ota'iga pei o leitio, televise ma nusipepa. Ole'ā fesoasoani tele le Ta'iala o Matā'upu mo Āoga e fa'amanino talitonuga ma aga tausili.

O aga tausili e fa'avae ai le Ta'iala o Matā'upu mo Āoga a Sāmoa:

O le fai mea tonu, e mautinoa ai le amanaia o manatu o isi i fa'atinoga, fa'ai'uga ma talia ai le amiotonu o taunuuga ua 'ausia.

O le fa'amaoni, e mautinoa ai le faatuatuaaina i upu ma mea e fai i taimi uma.

O le 'ausia o tulaga silisili ona lelei, e ao ona patipatia ma fa'afetaia aua ua tau lau o le fa'amoemoe

O le tau'ave o i'uga o a latou filifiliga e mautinoa ai le iloa e le tamaititi o taunu'uga o a latou filifiliga, ma aōaōina e tau'ave la'asaga e tutupu mai, ma ia iloa ona fesoasoani i isi.

O le fa'aaloalo, e iloa ai ona ava ma amana'ia lagona o isi; e iloa ai ona fa'atūmauina le lelei o o latou si'osi'omaga, tu ma aga fa'aleaganu'u ma agaifanua, atoa ma le fa'akerisiano. O tulafono fa'alenu'u ma fa'alemālō, e ao ina tausia lelei.

'Aua le fa'ailoga tagata, e le fa'āesea ai se tasi ona o lona itū'āiga tagata, ma lona tulaga i totonu o le nu'u pō le atunu'u.mf.

Aga Tausili o le Gagana Sāmoa

O le a'oa'oga lelei i le Gagana Sāmoa, e iloa ai e tamaiti vā'ilī'ilī ma au'ilī'ilī le gagana ma ona lu'itau, atoa ma lo latou mātauina ma le toto'a o aga tausili ma lagona i se matā'upu. E fa'ailoa e tamaiti a latou aga tausili i feso'ota'iga ma isi i a'oa'oga ma nofoaga lautele. E fesoasoani polokalame o le Gagana Sāmoa i le atina'eina o aga tausili i itu nei:

Felagolagoma'i, fatua'i manatu i le fetufaa'i:

O polokalame mo le a'oa'oga o le Gagana Sāmoa, e fa'atāua le maua o avanoa e tamaiti e galulue felagolagoma'i ma fetufaa'i ai i vaega. O avanoa ia e fa'alogo ma le toto'a ai i isi tamaiti ma o latou manatu, ma auala olo'o fausia ai o latou manatu ma fai filifiliga e talafeagai ma fa'avae lelei. E ao i tamaiti ona amana'ia manatu fa'aalia o isi ae ia tali fuaitau fo'i i ni manatu e fa'avae tonu ma lelei.

Fetāla'i, loto tatala i manatu o isi:

E ao i tamaiti ona fa'alogo ma le loto tatala ma fetāla'i o latou mafau'afau i manatu fa'aalia o isi. Ia manatunatu loloto i fātuga olo'o talanoaina pe faitau i ai ma ia amana'ia 'ese'ese ma o latou tagata ona o le 'ese'ese o tu ma aga ma isi tulaga o le soifuaga e pei o le tamao'iga ma talitonuga.

Fa'amaoni ma fai mea tonu:

E tatau i tamaiti ona fa'amaoni i o latou manatu fa'aalia e tusa ai ma matā'upu ma fātuga olo'o talanoaina ma folasia.

Tausia le mamalu ma le fa'aaloalo:

Ia fa'aaloalo i le va ma isi, ma ia amana'ia talitonuga, lagona ma manatu o isi tamaiti.

Poto, fa'aatoatoaina o le lelei, onosa'i:

E ao ona filigā tamaiti ia fa'aatoatoa ona lelei i so'o se taumafaiga; ia a'oa'oga le poto i mea aogā ma talafeagai, ma ia fa'aaogā tomā i le gagana e fa'atino ai sa'ilī'iliga i 'autū ese'ese.

Matāfaioi tau'ave:

E tatau ona tau'ave e tamaiti a'afiaga o a latou filifiliga ma amioga. Ia mafai ona fesoasoani i isi. Ia latou iloa teuteu ni fēse'esea'iga e ala i le fa'atalanoa filemū ma ia agalelei i isi. Ia iloa o latou tiute tau'ave mo le lelei o tagata uma.

Amana'ia tamaiti uma:

E tatau i tamaiti ona manatu i isi tamaiti i taimi o a latou a'oa'oga. Ia amana'ia tamaiti uma ma felagolagoma'i i taimi uma tusa lava pe 'ese'ese o latou malolosi.

A'oa'oga Sauo'o

O mau 'autū olo'o limata'ita'iina galuega a le Matāgaluega ua fa'atāua ai le fa'asoa lima lelei, e tutusa ai le fa'asafua o avanoa tāua mo tagata uma. O fa'atinoga i totonu o a'oga e ao ona fa'avae i le fa'aaloalo ma le talia lelei o tamaiti uma i totonu o a'oga. O se isi o vaega tāua e fa'aalia ai ia tulaga o le saunia lea o polokalame talafeagai lelei mo tamaiti a'oga uma e aofia ai ma tamaiti o iai mana'oga fa'apitoa. O i latou ia ua lē atoatoa le soifua fa'aletino ona o ni fa'aletonu fa'aletagata, po'o le fa'aletonu fo'i o le tulaga i le tamā'o'iga. E fa'avae lena fa'amoemoe i le manatu laualuga, "E mafai ona manuia taumafai o tamaiti uma," pe'a lava le taimi e

fa'avanoa mo i latou, lelei ma talafeagai a'oa'oga. O tulaga va'aia ia o le fa'asoa limalelei. Ia atagia i mea e fai, le leai o se fa'ailoga tagata tusa lava po'o lea lona lanu po'o le itū'āiga tagata, le malosi lelei pe leai fo'i, pe fa'aletonu fo'i le tamā'āiga o lona 'āiga. E talitonu le Matāgaluega e mafai lava ona latou 'ausia se tulaga lelei fa'alea'oa'oga, pe'a lelei polokalame ua saunia. O tulaga fo'i ia e iloa ai le fa'atāuaina o āiā tatau fa'atagata soifua a tamaiti uma ma 'auai i polokalame fa'alea'oa'oga olo'o aofia ai tamaiti uma.

Afai e mafai, e tatau ona fa'amalieina mana'oga o tamaiti uma i totonu o a'oga masani. O i'inā e maua ai avanoa e a'oina ai le ola feso'ota'i ma isi ma atia'e ai agava'a e mafai ai ona ola fiafia i lona nu'u po'o lona si'osi'omaga.

O totonugalemū o so'o se polokalame fa'alea'oa'oga o le fa'amalieina o tulaga mo'omia e tamaiti, e aofia ai ma le si'itia o latou tomai ma agava'a. E iai le āiā tatau i tamaiti uma, e auai i latou i a'oga a o latou nu'u. O totonu o a'oga e maua ai avanoa e ta'ita'ia o latou soifuaga i tu ma aga e atia'e ai lo latou iloa o le va ma isi.

Lagolagoina o a'oa'oga sau'o'o mo tamaiti uma

O a'oa'oga sau'o'o e iai faiga fa'avae ma ua fetu'una'i fa'atinoga ina ia mafai ona auai tamaiti 'ese'ese uma ma o latou 'āiga. O a'oa'oga sau'o'o e fa'aaogā 'auala tatau e galuea'ina ai tomai o tamaiti 'ese'ese ina ia mafai ona latou 'ausia le tulaga maualuga o a'oa'oga. E tūa tamaiti uma, e 'ese'ese foi ma tūa o latou sao mo le a'oga.

O isi tamaiti e iai taleni po'o tomai fa'apitoa i nisi o matā'upu ma e iai fo'i o latou mana'oga fa'apitoa. E tūa la le saunia lelei o polokalame e mafai ai ona atia'e ma fa'alautele a latou taleni.

Kenera (ali'i pe tama'ita'i)

Ua āiaia i faiga fa'avae a le Matāgaluega le fa'atutusiasina o tulaga fa'alea'oa'oga o teine ma tama. E fa'avae i manatu fa'apea:

- o tiute o kenera e fesuisuia'i i lea taimi i lea taimi, ma lea nofoaga i lea nofoaga
- e mafai ona fa'atino o latou tiute mai lo latou iloa, ma filifili pe talia pe te'ena ni amioga
- o fa'ai'uga e faaesea ai tamaiti ona o lo latou kenera e tatau ona taofia.

O le kenera, o le tulaga tama'ita'i po'o ali'i o le tagata soifua. E atagia i amioga ma uiga māsani o se tagata o se tama'ita'i po'o se ali'i. Ua fa'atāuaina i faiga fa'avale le tutusa o avanoa e maua e tama ma teine i totonu o polokalame a a'oga e atina'e ai o latou lagona, tomai ma agava'a. Ole'ā lē avea la le kenera o le tamaitiiti a'oga e fa'atapula'a ai avanoa latou te auai ai ma sa'ilimālō fa'alea'oa'oga. Ui o lea, e iai tu ma āga a Sāmoa ua uma ona tu'umatāmaga ai tiute tau'veve o tagata ta'ito'atasi. E fa'atāuaina e le ta'iala leni tulaga ua masani ai le atunu'u. E tatau ona iai ni avanoa i totonu o polokalame e sa'ilili ai tamaiti i fa'avae o talitonuga, ua mafua ai ona faapito ni isi o galuega i ali'i ma isi i tama'ita'i ft. tufuga ta tatau; matuau'u ma le ause'epapa.

O le uiga masani o le tagata i ona si'osi'omaga e fatufatu ai lo latou iloa o le lalolagi o si'omia ai i latou. E fua fo'i nafa o kenera i le aganu'u. E mana'omia lava le matāala i tulaga o le aganu'u ma ona fa'atinoga atoa ma aga tausili. Ia aloa'ia o latou nafa fa'aleaganu'u. E ao fo'i ona taga'i toto'a faia'oga ina ia lē so'ona faatapula'aina avanoa mo tamaiti a'oga i totonu o polokalame, ona o ni isi o mafua'aga ua ono tatau ona suia.

E mana'omia e faia'oga tamaiti uma ina ia 'auai i galuega fai, e si'itia ai lo latou a'oa'oina i a'oa'oga sau'o'o ma saunia avanoa tutusa. Ia mafai ona aga'i atu ai i se olaga fa'amalieina ma le atia'e lelei, pe'a uma a latou a'oga. O le fa'atinoga o le faiva faafai'oga, e aofia ai le lelei ona fa'atulaga potu'a'oga ma le fa'afoeina o galuega e fa'atinoina ai. Ia mautinoa fo'i ua mafai ona fa'amālosia tama ma teine e 'auai i galuega uma tau a'oa'oga. E tatau ona nofouta faia'oga i itū'āiga faiga i totonu o potu'a'oga e masani ona fa'atuta'ia le taumafai o tama ma teine a'oga. O faiga ia e masani ona taofia le alu alu pea i luma i a latou su'esu'ega fa'alea'oa'oga.

O mea faitino e fa'aaogāina mo fa'atinoga o a'oa'oga, e tatau ona maua ai e tamaiti aoga se māmālamaga, e iloa ai pe fa'apefa ona latou maua ni avanoa se tele e maua ai ni galuega mo a latou matāfaioi. E tatau i polokalame ma a'oa'oga i totonu o potu'a'oga ona atagia ai le anoano o matāfaioi mo ali'i ma tama'ita'i. E

tatau i faiāoga ona taofia le fa'ailogaina o ali'i ma tama'ita'i, e avea o se fa'alāveavae i le aga'i atu o tamaiti i le sologa lelei o a latou taumafaiga fa'alea'oaoga, atoa ma itū e fa'atāua e le tagata ia.

Ia mautinoa o polokalame mo a'oa'oga e tatau ona:

- aofia ai itū e fiafia i ai, aofia ai manatu po o sao o tama'ita'i ma ali'i i polokalame, i 'autū, i puna'oa ma metotia e fa'atino ai a'oa'oga
- mautinoa e tutusa avanoa mo le a'oa'oina ma le fa'aaogāina o alaga'oa, avanoa tutusa i taimi o faiāoga ma avanoa e 'auai i taimi uma i so'o se galuega a'oa'oina
- mautinoa avanoa mo ali'i ma tama'ita'i e avea ai ma ta'ita'i i fa'atinoga fai i vasega ma a'oga
- mautinoa e mālamalama tama ma teine ma amana'ia tutusa tamaiti uma i so'o se avanoa.

Tu'ufa'atasiga o vasega

O le a'oa'oina o ni vasega se lua pe sili atu, e fa'atinoina e le faiāoga e to'atasi i le taimi e tasi. O nisi faiāoga e a'oa'o fa'atasi ni vasega 'ese'ese se lua, a o isi e a'oa'o fa'atasi i le taimi e tasi vasega e tolu po'o le fa. E tupu tulaga nei i āoga laiti i nu'u maotua o Sāmoa. O i'inā lea e a'oa'o ai e nisi faiāoga vasega 'ese'ese e fa, seia o'o atu i le ono po'o le fitu i le potuāoga e tasi.

E le na'o vasega e 'ese'ese o latou tausaga e mafai ona a'oa'o fa'atasi. O le tele lava o vasega, e 'ese'ese le maua'uga o le tomai ma agava'a o tamaiti. O nisi e malolosi ma vave ona pu'e 'autū a'oa'oina. O nisi e mo'omia le fai ma toe fai. E mo'omia e le faiāoga tomai i auala 'ese'ese e fa'amalieina tulaga patino o mana'oga o tamaiti ta'ito'atasi. E fa'atāua e le ta'iala leni le mafai e le faiāoga ona a'oa'o tamaiti e tusa ai ma o latou mana'oga. O nisi o a'oga e iai tamaiti e fa'lēlelei pe leiloa fo'i tautala i le gagana Sāmoa. E ao i le a'oga ma faiāoga ona fai se tonu mautū i le vaevaeina o vasega ma a'oa'oga ina ia talafeagai ma mana'oga o tamaiti.

Fuataga

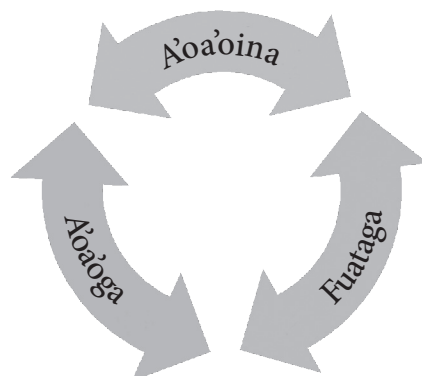
O fuataga o le fa'atumutumuga o a'oa'oga olo'o fa'atautaia i fa'anaunauga ia ausia ma taunu'uga. O fuataga o le aoao lea ma le fa'auigaina o mau e iloa ai le gasologa o le a'oa'oina ua iai le tamaitiiti, ma faia fa'ai'uga mo le fa'aleleia o lona a'oa'oina.

O le fa'aaogā o fa'anaunauga ia ausia ma taunu'uga e fa'avae ai fuataga ua aofia ai le:

- iai o avanoa 'ese'ese mo tamaiti 'ia latou iloa ma mafai ona fa'atino taunu'uga fa'atulagaina
- aoao ma fa'amaumau fa'amaoniga o taunu'uga ua 'ausia e tamaiti
- faia o fa'ai'uga i le ausia e tamaiti o taunu'uga
- fautuaina o fuafuaga o polokalame o a'oa'oga ma le a'oa'oina
- fa'ailoa o tulaga ausia e tamaiti ia i latou lava ma o latou matua i se 'auala e mafai ona saga una'ia lo latou a'oa'oina

O fuataga e tatau ona ogatotonu i le a'oa'oina o tamaiti. Ua le na'o na sa'ili ai le tulaga olo'o iai le taumafai i le fa'ai'uga o se 'unite o galuega. E tatau ona iai i Tomatau mo faiāoga ta'iala mo fuataga e talafeagai mo taunu'uga fa'atulagaina. E mafai fo'i ona iai fesuia'iga o fuataga fa'atatau i le si'osi'omaga o iai lea a'oga ma lea a'oga. Ia aogā fuataga ma ia vave maua e tamaiti i'uga o fuataga ma fautuaga i tulaga e ao ona fa'aleleia i lo latou a'oa'oina.

Fa'ata'amilosaga o le a'oa'oina – a'oa'oga – fuataga

E tolu auga o fuataga:

- 1 Fuataga mo le a'oa'oina
- 2 Fuataga ua tusa o le a'oa'oina
- 3 Fuataga o tulaga ua a'oina

Fuataga mo le a'oa'oina

O fuataga mo le aga'i i luma e maua ai faamatalaga tāua i le tulaga o iai le a'oa'oina. O le fa'amoemoe o nei itū'aiga fuataga ia fa'aleleia a'oa'oga e ala i le va'ilī'ili o malosī'aga ma vaivaiga o tamaiti a o le'i amataina galuega. O fuataga e fua i ai le sologa lelei o le a'oa'oina o tamaiti fa'atusa i tulaga e tatau ona 'ausia ma taunu'uga ua mae'a fa'ata'atitia. E toe autalu ai fo'i le aoga ma le lelei o polokalame mo a'oa'oga. O fa'amaumauga mai ia fuataga e mafai ona tu'ufa'atasi ai se ata manino o tulaga ua ausia e tamaiti ta'ito'atasi. O ia fa'amatalaga tāua e iloa ai e faia'oga le tulaga ua iai le a'oa'oina o tamaiti ta'ito'atasi ma 'avea ma fa'avae o fautuaga mo tamaiti ma matua.

O fuataga mo le a'oa'oina e fa'avae i galuega fa'atino 'ese'ese mo tamaiti. E aofia ai: le faia o fesili e tamaiti po o le fesiligia fo'i; o galuega fa'atino pe tusitusi a le vasega e fa'ataunu'u ta'ito'atasi po o vaega; o mea e fau e tamaiti e fa'aaoga i ai o latou lava tomai ma mafaufau; poloketi ma galuega a tamaiti; mata'ituga o gaoioiga a le tamaitiiti e le faia'oga; fetufa'iga; fuataga e fua ai e le isi tamaititi tulaga ua ausia e le isi ma fuataga e fua ai e le tamaititi lona ia a'oa'oina.

O galuega fa'atino fa'apenei o avanoa lelei ia e mafai ai ona tu'uina atu fautuaga tu'ugutu a le faia'oga mo tamaiti ta'ito'atasi, pe tusitusia po o le fa'atalatalanoa fo'i. O ia fautuaga e ao ona fa'amalosī'au ma 'ia aoga e fa'atalitona ai le tamaitiiti i lona tagata ma mea e mafai ona ia 'ausia. E mafuli fautuaga i fa'amatalaga o malosī'aga ma vaivaiga. O ia fo'i fa'amatalaga e agava'a ai le faia'oga e toe fetu'utu'una'i lana a'oa'oga ina ia mautinoa le sologa lelei o le a'oa'oina o tamaiti. E leai ni togi mo nei itū'aiga fuataga.

Fuataga ua tusa o le a'oa'oina

O fuataga e ao ona fa'aaauu i le potua'oga e mata'itū ai le 'ausia e tamaiti o taunu'uga ua mae'a fa'ata'atitia. E tatau fo'i ona fa'aaauu fautuaga i tamaiti ma matua. O ia fuataga e tatau ona fa'amalosī'au, logomalie ma taliagofie, ma fesoasoani ia malamalama tamaiti pe fa'apefea ona fa'aleleia lo latou taumafai. E fa'ato'a aoga lava fuataga pe afai e manino lelei i le faia'oga ma tamaiti le faanaunauga e ao ona 'ausia ma taunu'uga olo'o tulimata'i.

E lagona e tamaiti e iai lo latou sao ma la latou matāfaioi tau'ave i lo latou a'oa'oina, auā ua nofoilo i tulaga oloo mo'omia oloo ta'u mai i faanaunauga ma taunuuga o le a'oa'oina ma le fuataga o le 'ausia o nei

tulaga. E matuā manino lelei le feso'ota'iga o galuega o fuataga, ta'iala o matā'upu a'oa'oina ma polokalame fa'ataatitia a vasega ta'itasi.

Fuataga o tulaga ua a'oina

O fuataga ia e fa'atino ina ua mae'a ona a'oa'oina se 'unite ma e masani ona tu'u i ai ni togi po o ni maka mo tamaiti. O togi e fa'ailoa ai i le tamaititi, matua ma le fai'oga le taumafai o le tamaititi pe a fa'atusa i le tulaga e ao ona 'ausia.

Fa'avasegaga o le Taimi

O le fa'avasegaga o taimi i le vaiaso mo le Gagana Sāmoa i A'oga Tulagalua i Sāmoa e fa'apea:

Tausaga 1	7.5 itula e aofia ai solo, tautala ma le a'oina o le tusitusi
Tausaga 2	7 itula e aofia solo ma le tusitusi
Tausaga 3	6 itula e aofia ai le tusitusi, faitau, faalogo ma tautala
Tausaga 4–8	5 itula

Tausaga: alāfua, fa'anaunauga e tatau ona ausia, taunu'uga

FTF	Fa'alogo ma Tautala: Faatin'oga ma auala e Fa'aaogā
FMF	Faitautusi ma Mātau: Fa'atin'oga ma auala e Fa'aaogā
TFF	Tusitusi ma Faatino: Faatin'oga ma auala e fa'aaogā
FTG	Fa'alogo ma Tautala: Gagana
FMG	Faitautusi ma Mātau: Gagana
TFG	Tusitusi ma Fa'atino: Gagana
FTT	Fa'alogo ma Tautala: Fatuga
FMT	Fa'alogo ma Tautala: Fatuga
TFT	Tusitusi ma Faatino: Fatuga
FTA	Fa'alogo ma Tautala: Aganu'u ma Agaifanu
MFA	Mātau ma Fa'atino: Aganu'u ma Agaifanua

Tausaga 1

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AOOGĀ	<i>FTF1.1 Mātau ma amata ona fa'aaogā mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga, ma malamalama ai i fa'amatalaga tu'utaliga</i>	<i>FMF1.1 Amata ona fa'aaogā mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga e mātau ai upu, fuiupu, fuiupu ma o latou uiga</i>	<i>TFF1.1 Amata ona fa'aaogā mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga, ma fa'amasani i auala o tusitusiga e fatu ma fa'ailoa ai manatu i tusitusiga ma fa'atinoga</i>
	Faitaugalaulu FTF1.1.1 Amata ona fa'aaogā mau olo'o i fa'amatalaga tu'utaliga e mātau ai uiga tu'usa'o ma amata ona matea nisi o uiga natia	Sufiga o tala ma manatu FMF1.1.1 Fa'aaogā i se tulaga ua fa'asolosolo ina mautū tomāi fa'avāe o le iloa faitautusi FMF1.1.2 Fa'ailoa le so'otaga o le gagana tautala ma le gagana tusitusi, gagana va'aia i ata po o fa'ailo i tulaga faigofie ua masani ai FMF1.1.3 Mātau upu, fuiupu, fuiupu, ma o latou uiga	Tusiga TFF1.1.1 Fa'aaogā lo latou iloa o leo ma foliga o mata'itūsi, le ta'uga o upu, ma fa'ailoga o le gagana tusitusi e tusi sa'o ai upu ma fuiupu
	Feso'ota'iga FTF1.1.2 Fa'aaogā aga faigofie o le gagana tautala e agava'a ai i feso'ota'iga ma isi i lotoifale o le a'oga	Va'ili'iliga o faitaugalaulu FMF1.1.4 amata ona fa'aaogā auala talafeagai e sa'ili ai uiga tu'usa'o ma mātau uiga natia o se tusitusiga FMF1.1.5 Amata ona fa'aaogā auala talafeagai e tulimata'i ai lo latou māmālama i tusitusiga ma ata	Fatua'iga TFF1.1.2 Fa'aaogā auala e talafeagai ma le tausaga lenei e fuafua lelei ai tusitusiga; tu'ufa'atasi, iloilo ma teuteu tusitusiga, ina ia manino le 'autū mo e faitau ma fa'alogologo
	Fetāla'i FTF1.1.3 Fa'aali manatu i uiga ma aga o se tautalaga ma fa'ata'ita'i ona ta'u se mafua'aga o sona manatu	Fetāla'i FMF1.1.6 Fa'aali manatu ma lagona i se tala sa faitau i ai ma ta'u mai se mafua'aga o manatu ini fa'aupuga faigofie	
	Māta'itū ma toe autalu FTF1.1.4 Fa'ailoa pe na malamalama pe leai ma fa'ailoa se vaega o se fa'amatalaga na lē malamalama ai ma se mafua'aga FTF1.1.5 Fa'ailoa tulaga e tatau ona 'ausia i se tautalaga i luma o le vasega ma fa'aaogā e fua i ai tautalaga	A'oina o upu FMF1.1.7 Fa'aaogā auala faigofie e a'o ai foliga/sipelaga o upu ma o latou uiga ina ia tele ni upu e mātau vave foliga ma solo lelei ai le faitau	

ANOMATĀ'UPU

FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ	<p>Faitaugalaulu Fa'alogo ina ia manino uiga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • amata ona fa'aaogā lo latou iloa masani, o le uiga o leo ma faaleoga, lo latou iloa o le fausaga o le gagana e mātāu ai le uiga tu'usa'o o fa'amatalaga ft, fa'aaogā le iloa o le kalama o se fuaiupu e iloa ai le fa'asologa sa'o ma uiga tu'usa'o o fa'amatalaga olo'o i se fuaiupu • mātāu 'upu 'autū o fa'amatalaga e ala i leo ma fa'aleoga. • mātāu uiga o leo ma uiga pe'ā sui le leo ft. leo tele, leo o le lē malie, fa'atauanau, fa'apelepele mf • mātāu manatu 'autū tu'usa'o o fa'amatalaga faigofie, tala pupu'u. • matea ni uiga natia o i fa'amatalaga <p>Fa'aaogā auala 'ese'ese e fa'atupula'ia lo latou malamalama i ni tautalaga, tala fou, tala fa'afagogo, fa'amatalaga o se 'autū i totonu o isi matā'upu ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • taumate le 'autū ma ni fa'amatalaga e aofia ai a'o le'i fa'alogo, • fa'aaogā ni ata e fesoasoani i lo latou malamalama • tu'ufesili a'o fa'asolo se fa'amatalaga pe a lē malamalama • mafau'au i ni fesili e ono talia i se fa'amatalaga pe a iloa se ulutala • ta'u mai ni mea ua ia iloa i se 'autū a'o le'i fa'alogo • lisi mai ni upu e ono aofia i ni fa'amatalaga • mātāu uiga tu'usa'o ma fa'asino mau mai fa'amatalaga e fa'amaonia ai • taumate uiga natia ma aumai ni mafua'aga o manatu <p>Fa'ailoa le uiga o tala ma lagona e ala i le fesuia'i o le leo, le ta'uga o 'upu, le saosaoa o le tautala ma le manino, ma le o gatasi ma foliga va'aia ma amio pe a feso'ota'i ma isi</p>	<p>Sufiga o tala ma manatu Fa'aaogā aga po o faiga masani o le gagana tusitusi pe a faitau ft. ua latou iloa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • e iai uiga o matā'upu ua tusitusia poo fa'aalia i ata; • e amata le faitau mai le agavale i le taumātāu ona toe fo'i vave lea i le agavale e amata ona faitau le isi laina; • o le upu ua tusia e tasi lona fa'aleoga e fetau ma le uiga olo'o fa'aaogā ai; • e amata fuaiupu i mata'itusi tetele ma fa'ai'u i le piliota; • e faitau muamua le itulau i le agavale ona fa'ato'a faitau lea o le taumātāu; • o fa'ailoga o le fa'amamafa ma le komaliliu e feso'ota'i i leo ma uiga o upu; • o upu olo'o tusia i le fa'ava'a pito i luma o le tusi e ta'u mai ai le ulutala, po o le 'autū ma isi fa'amatalaga e pei o le tagata na tusia le tusi, o le tusiata mf; • e iai uiga o ata e feso'ota'i ma le 'autū o fa'amatalaga olo'o i se itulau • fa'auiga fa'amatalaga olo'o i ata ma fa'ailo ma mātāu fa'asologa ma fa'avasegaga o fa'amatalaga i se tusitusiga • fa'afeso'ota'i leo i mata'itusi • fa'afeso'ota'i vaega o upu i o latou leo <p>Fa'asino i ni fa'ata'ita'iga faigofie le feso'ota'iga o le gagana tautala ma le gagana tusitusi ma le gagana va'aia i ata ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'asino mata'itusi o i se upu ma ta'u o latou leo, • fa'asino fa'ailoga ft, komaliliu, piliota, ma fa'aleo pe a faitau, • fa'asino ni ata va'aia ma ta'u o latou uiga ft, fa'ailo i luga alatelele e pei o laina sasama vasevase o lona uiga o le auala mo tagata savavali; o le moli mumu o lona uiga e tutūta'avale; o le logo a ta o lona uiga ua uma pe amata se mea e pei o le lotu, a'oga 	<p>Tusiga Tusi sa'o upu, ma fau fuaiupu ia maua tonu le uiga ina ua iloa fa'afeso'ota'i foliga o mata'itusi, igoa o mata'itusi ma o latou leo e tusi ai upu ta'itasi, ma fa'aaogā lo latou iloa o le fausaga o fuaiupu mai le gagana tautala atoa ma le poto masani</p> <p>Fatua'iga Amata ona fa'aaogā ma fa'amasani i auala e talafeagai ma o latou tausaga e fuafua ma fatu ai se tusitusiga, iloilo ma teuteu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fuafua se tusitusiga fa'atalanoa ma fa'ailoa le 'autū o se tusitusiga ma le aufaitau <ul style="list-style-type: none"> – fa'atalanoa se fuafa'atatau o le 'ausia o le auga o se tusitusiga ft. E fa'apefea ona tatou iloa le lelei o le tatou tala i le tatou tafaoga? – filifili se matā'upu 'autū o se tusitusiga – filifili le auga, le aufaitau, ma le fa'ava'a o le tusitusiga ft. po o se tusi, siata, solo mf, pe afai olo'o tu'usa'oloto ia latou le filifiliga – fa'afeso'ota'i le 'autū ma lo latou poto masani po o se iloa ua latou maua mai i ni tusi sa faitau ai – filifili manatu 'autū – fa'ata'atia se auivi o le tusitusiga; fa'aaogā ata talafeagai mo se auivi ft. fa'apalalakalafa:folasaga, fa'alatelega, aotelega – tu'ufesili i isi mo se fa'alatelega o manatu – aoao fa'amatalaga mo tusitusiga i le fa'atalanoa o manatu, sa'ili mau olo'o mana'omia, filifili manatu e fatu ai se tusitusiga – fesili i isi i so latou manatu i le fa'asologa ma fatua'iga o manatu o se tusitusiga – ia toe iloilo a latou lava tusitusiga ma fa'ailoa tulaga olo'o lelei ai a latou tusitusiga
--------------------------------	--	--	---

ANOMATĀ'UPU

FA'ATINOGA MA AUJALA E FA'AAOGĀ

Feso'ota'iga**la 'auai i ni felafolafoa'iga**

Fa'ata'ita'i felafolafoa'iga e fa'aaogā ai le gagana o aso uma ma nai upu fa'aaloalo faigofie i feiloa'iga:

- fa'asilasila se uō po'o ia lava
- fesiligia se isi e uiga i lona tagata
- fa'atalofa i le faia'oga, ulu a'oga,
- fa'ata'ita'i fetalia'iga fa'aaloalo fa'igofie i luga o le telefoni

Fa'aaouu felafolafoa'iga

fa'aaogā 'upu o fetalia'iga ft: e sa'o, a

- 'eā, e mo'i? ou te le iloa, ta'ilo, anafea,
- fa'aaogā 'upu, fui'upu po'o fuai'upu e fa'amautū ai fa'amatalaga ft: e moni, e sa'o, a 'ea, ta'ilo, ailoga

Fa'ai'uga o felafolafoa'iga

- Fa'aaogā 'upu taumāvae e fa'ai'u ai ft: Toe feiloa'i, Tōfā soifua, Manuia le aso, manuia le pō.
- fa'aaogā le leo ma foliga e fa'ailoa ai uiga o tala.

Fa'atinoga o tala

- fai tāga o tala, fa'aaogā ni 'upu fa'amatala e vali ai 'upu.

Fetāla'i

Fa'aali manatu, lagona i ni tulaga e fiafia ai/lē fiafia ai i se tautalaga, folasaga, tala fa'afagogo mf. ma fa'ailoa se mafua'aga o se manatu

Māta'itū ma toe autalu

Mafaufau i se atoaga o se tautalaga ma fa'aali se manatu pe na malamalama pe leai. Fa'asino po o fea o se tautalaga e le'i manino ia te ia, ma faailoa se mafua'aga ft. e tele vave le tautala, le lagona ona e leo laititi, po o na pisa isi

Fa'atalanoa ma lisi tulaga e tatau ona 'ausia i se tautalaga, fa'ata'atia o se fuafa'ataata, fa'aaogā e fua ai vaega olo'o lelei / lē lelei ai se tautalaga, teuteu ma fa'asa'o

Mātau upu, ma faitau malamalama i tusitusiga ma ata ina ua iloa fa'aaogā mau e fa'ailoa ai uiga o tusitusiga po o ata ft.

- fa'aaogā le poto masani i mea ua iloa, fa'atasi ai ma lo latou iloa o leo ma foliga o mata'itusi, ma le fausaga o fuaiupu ua latou iloa mai la latou gagana tautala e matea ai upu ma uiga pe a faitau

Fa'aaogā auala nei e sufi ai upu, manatu ma uiga o se tusitusiga:

- va'ai toto'a i se fuaiupu po o ni fa'amatalaga olo'o i ata (attending)
- sa'ili fa'apito se upu, fuaitau, 'autū olo'o i totonu o se fa'amatalaga (searching);
- saililiga– tulimata'i ni manatu fa'apitoa, 'upu e masani ona fa'aaogā, le fauga o fuai'upu, ma fa'amatalaga e mau i ata
- matea upu, manatu olo'o soso'o mai i se fuaiupu; mate – le mea e ono tupu i le fa'ai'uga po o le mea e ono soso'o ai
- fai fa'ai'uga – fai se fa'ai'uga i se mea o tā'ua, e le afaina pe sa'o pe sesē
- toe va'ai ma fa'amautinoa po o sa'o le faitau (cross checking and confirming)
- fa'atusatusa manatu ma mea moni o tā'ua i tala ona toe fa'asa'o lea.
- toe fa'asa'o le faitau (self-correct)

Va'ili'iliga o faitaugalaulu

Fa'aaogā auala talafeagai e sa'ili ai uiga tu'usa'o ma mātau uiga natia o se tusitusiga ft.

- *fa'atusatusa* – tala olo'o faitau ai ma o latou si'osi'omaga;
- *fa'aaoga* le poto masani e matea ai matā'upu e aofia i se tala ma fesoasoani ia latou fa'auigaga ft. fa'aaogā ata olo'o i le fa'ava'a i luma, fa'aaogā le ulutala
- *tu'ufesili* – fa'atū ni fesili e uiga i le tala ina ia fa'amasani ona iai se mafua'aga e faitau ai
- *tu'ufesili ft, tulaga olo'o atagia i se tusitusiga, tulaga e le'o manino ai fa'aaogā ni ata fa'alemafaufau e fa'alautele ai le malamalama*

Fatua'i manatu

- fa'aaogā ata, mata'itusi ua iloa, ma fa'atusa (symbols) o mata'itusi e fa'ailoa ai manatu i tusitusiga (Tausaga 1 i lona amataga se ia o'o i le kuata 2)
- fa'ata'ita'i le tusiga o mata'itusi i le kopi lea o mata'itusi o va'ai ai (Tausaga 1)
- fa'aaogā lo latou iloa tuputupu a'e o leo o mata'itusi, o leo i le amataga, ogatotonu, ma i'u o upu e fa'ata'ita'i ai ona tusi mata'itusi, ma tu'ufa'atasi mo le tusiina o upu (mautū i le fa'ai'uga o le Tausaga 1)
- tusi manino i lalo o latou manatu
- fa'aaogā lo latou iloa o mata'itusi, leo, fausaga o le gagana e tusi sa'o ai upu i fuai'upu (Tausaga 1, ua m'autū i le Tausaga 2),
- va'ai toto'a i upu e fa'aaogā, fa'ava'a o se tusitusiga, aemaise manatu olo'o fia tusia
- filifili le vaogagana e sili ona lelei mo le aufaitau ma le 'autū
- sa'ili ma fa'aaogā fautūaga mai le faiaoga ma isi tamaiti ia latou tusitusiga
- toe siaki po o aofia manatu 'autū sa fuafuaina
- siaki le moni o fa'amatalaga ma mau
- fa'aaogā se fa'ava'a e manino ai le so'otaga o manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali
- va'ai toto'a i le sipelaga o upu, kalama ma le tusitusi ia manino

Autalu tusitusiga

- iloilo po o manino ma lelei le folasia o manatu e tusa ai ma le 'autū, aufaitau ft. va'ai toto'a i le talafeagai o upu filifilia; tu'ufesili pe talafeagai, ft. mālīe i le aufaitau
- sa'ili fautuaga mai le faia'oga po o nisi o le vasega ma isi
- teuteu tusitusiga e tusa ai ma fautuaga
- va'ai toto'a i le sa'o o le tusiga ma fa'asa'o

ANOMATĀ'UPU		
FA'ATINGA MA AUALA E FA'AAOGĀ	<ul style="list-style-type: none"> • <i>matea uiga natia o se tala</i> – fa'aaogā matā'upu olo'o aofia i se tala fa'atasi ma le poto masani e fatu ai manatu i uiga o natia po o uiga e le'o tu'usa'o mai le tala • <i>mate le so'so'oga o le tala</i> • <i>toe sa'ili mai i le tala ni fa'amaoniga o manatu</i> • <i>fa'ailoa le 'auga o se tusitusiga ma manatu 'autū</i> <p>Toe manatu i le tulaga o iai la latou faitau i le ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ta'u mai tulaga olo'o fiafia ai i la latou faitautusi • ta'u mai mea fou ua a'oina mai se tusitusiga • fa'amatala se fa'afitauli olo'o i lana faitautusi • fa'ailoa se tulaga e tatau ona galue atili ai <p>Fetāla'i Fa'aali manatu faigofie ma lagona i tala sa faitau pe matamata ai ma ta'u mai se mafua'aga o manatu</p> <p>A'oina o upu Tusi upu ini pepa malo laiti pei o pepa o le pele, fuli i luga upu ma va'ai vave pe tutusa, a tutusa ona po lea o le fala ma vala'au 'tutusa', ma ta'u le upu (snap); manatua (memory): fa'aaogā upu ua tusi i ni pepa malo e pei o pele – fa'aū i lalo upu ona ta'itasi lea ona liliu i luga upu e lua, a tutusa ona ave lea e fai ma 'ai, a le tutusa ona toe fuli lea i lalo o upu; fa'aaogā silapela (syllables); fa'aaogā i'u leo tutusa (rhyme) e mätai ai upu e tutusa i'uga (ft oe, foe, toe, moe, fa'amoemoe); fa'aaogā le iloa o upu e 'āiga fa'atasi pe tutusa o latou tala'aga ft. tala, fa'amatala, tala, tala'aga, talatala, tautala, faitala</p>	<p>Lolomiga ma Fa'alauiloa</p> <ul style="list-style-type: none"> • filifili pe fa'apefea ona fa'ailoa le tusitusiga i le aufaitau • toe faitau tusitusiga ma fa'asa'o ni sese o le gagana ft sipelaga, fa'ailoga o le gagana • teuteu le lolomiga e fa'ailoa i isi • sa'ili fautuaga mai fai'a'oga, uo, ma isi e uiga i le lolomiga ua iai • fa'ailoa, fa'aali, fa'asoa i isi e uiga i le tusitusiga <p>Māta'itū ma toe autalu Fa'amatala auala sa fa'aaogā e fuafua, tusi, iloilo ma fa'ailoa ai se tusitusiga Fa'amatala le aoga o auala na fa'aaogā Fa'aaogā fuafa'atatau o tusitusiga e autalu ai galuega tusitusi</p>

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAU MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
GAGANA	<p><i>FTG1.1 Mātau ma malamalama i fausaga faigofie o le gagana i tala 'ese'ese olo'o fa'alogo ai, ma fa'aaogā fausaga faigofie e feso'ota'i ai ma isi i le gagana o aso uma</i></p> <p>Kalama FTG1.1.1 Fa'alogo ma tautatala i fuai'upu faigofie atoatoa e fetau i uiga ma manatu, ma sa'o le fa'atūlagaga e tusa ai ma le fausaga o fuai'upu i le Gagana Sāmoa i feso'ota'iga ma isi.</p> <p>Leo FTG1.1.2 Mātau ma tu'u'ese'ese upu olo'o i totonu o se fuaiupu o fa'alogo i ai; mātau leo o mata'itusi, silapela ma le ta'uga ina ia faigofie i le fa'alogo ona maua le sipelaga sa'o e aofia ai ma le fa'ailoga</p> <p>FTG1.1.3 Mātau ma fa'ata'ita'i le tautatala i le gagana T ma le gagana K i taimi talafeagai</p> <p>Upu FTG1.1.4 Malamalama ma fa'aaogā upu o le gagana o aso uma; upu fa'apitoa o isi matā'upu, ma upu fa'aaloalo faigofie e tatau ai</p> <p>FTG1.1.5 Amata ona fa'aaogā upu e fa'alautele ai manatu ft. fa'amatalaina o se tagata (soanauna), po o se gaoioiga (soaveape)</p>	<p><i>FMG1.1 Fa'aaogā tomai ma agava'a fa'avae o le iloa faitautusi e faitau malamalama ai i tusitusiga ma ata va'aia faigofie</i></p> <p>Kalama FMG1.1.1 Mātau le fausaga o fuai'upu ina ia iloa le fa'atūlagaga sa'o o i fuai'upu ma malamalama i uiga o ia fa'aaogaga pe a faitau i ai.</p> <p>Leo FMG1.1.2 Fa'aaogā lo latou iloa o leo ma fa'ailoga o le gagana tusitusi e faitau sa'o ma malamalama ai i tusitusiga o le tausaga lenei</p> <p>Upu FMG1.1.3 Fa'atupula'ia le aofa'i o upu ua mafai ona mātau vave pe a faitau e aofia ai ma upu fa'apitoa o 'autū ma isi matā'upu o le a'oga</p> <p>FMG1.1.4 Amata ona mātau galuega olo'o faia e nisi o upu 'autū o se fuaiupu ft o nisi upu e fa'aigoa ai mea e pei o nauna, o nisi upu e fa'amatala ai nauna, o isi upu e fa'amatala ai lagona,</p>	<p><i>TFG1.1 Fa'aaogā lo latou iloa o le fa'atulagaga o le gagana, ma faiga masani o le gagana tusitusi e fatu ai a latou tusitusiga</i></p> <p>Kalama TFG1.1.1 Fa'aaogā fuai'upu faigofie ma fuaiupu e soso'o i le 'ma' e tusi ai a latou tala</p> <p>TFG1.1.2 Fa'ata'ita'i ona fa'alautele manatu o i se fuaiupu i le fa'aaogā o upu fa'amatala e pei o soanauna ma soaveape</p> <p>'Upu TFG1.1.3 Fa'aaogā sa'o upu e māsani ona latou fa'aaogāina i lo latou siosiomaga i 'āiga ma ā'oga mo tusitusiga o le tausaga lenei</p>
ANOMATĀ'UPU			
	<p>Kalama Ia mafai e tamaiti ona tali i fesili e amata i le:</p> <ul style="list-style-type: none"> • O ai / O le a / O fea / E fa'apefea / O anafea / I fea / E to'afia ? <p>Ia mātau le 'ese'esega o le :</p> <ul style="list-style-type: none"> • fausaga o fuai'upu faigofie • fausaga o fa'atonuga • fausaga o fesili ma ia manatua fa'ailoga. • fuai'upu i le taimi nei, taimi faifaipea, taimi tuana'i, taimi lumana'i <p>Fatu ni fuai'upu pupu'u e soso'o i le so'ofu'ai'upu o le 'ma'.</p> <p>Mātau le ata o le fausaga o le Gagana Sāmoa, o le veape, nauna 'autū, nauna lagolago (VNANL) olo'o atagia i fuai'upu faigofie.</p>	<p>Kalama Fa'aaogā fausaga sa'o o fuai'upu e matea ai le fa'asologa o upu ma uiga</p> <ul style="list-style-type: none"> • i nauna ma soānauna • i veape ma soāveape • i fa'atusatusaga e fa'aaogā ai soānauna ma soāveape • e uiga tutusa ma fa'afeagai <p>Leo Fa'aali lo latou iloa o le gagana e ala i le:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'afeso'ota'i o leo i o latou mata'itusi tusitusia, fa'afeso'ota'i vaega o upu i o latou leo ft. • faitau sa'o o mata'itusi, silapela, ma fuai'upu • vaevae silapela ina ia faigofie ona ta'u 	<p>Kalama Tusi ni fuai'upu e fausia lelei i le taimi nei, taimi tuana'i,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mātau lelei le faiga e fesuia'i ai fuai'upu mai le taimi nei i le taimi tuana'i • Fatu ni fuai'upu e tali atu ai i fesili o le "O ai, O leā, O anafea, E fa'apefea, O fea, Aiseā. • Ia mafai ona iloa le 'ese'esega o fuai'upu atoatoa ma fui'upu. • Fa'afeso'ota'i ni fuai'upu ta'ilua e fa'aaogā ai le so'ofu'ai o le 'ma'. <p>Ia māsani e fa'aaogā fa'ailoga fa'aleo ma fa'ailoga o manavaga: komaliliu, fa'amamafa, koma, piliota, fa'ailoga fesili. Ia iloa po'o gāfea o fuai'upu e tu'u ai mata'itusi lapopo'a.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fa'aaogā soānauna ma soāveape e fa'alautele ai manatu o tusitusiga.

ANOMATĀ'UPU		
<p>Fa'aaogā ta'itasitasi, po'o se fui'upu, po'o se fuai'upu e tali vave ai ma ia sa'o ma talafeagai tali i talanoaga.</p> <p>Fa'aaogā upu fesili e talafeagai i fa'amatalaga olo'o sa'ilia i se matā'upu po o se talanoaga ma ia fa'aali manatu i ni matā'upu e talanoaina.</p> <p>Leo Fa'alogo ma fa'a'ese'ese upu o i totonu o se fuaiupu</p> <p>Fa'alogo ma fa'a'ese'ese leo o silapela, ma leo o mata'itusi i totonu o upu</p> <p>Mātau le umi o le vaueli pe a fa'aleo ma fa'amatala le a'afiaga o le uiga o se upu ona o le leo o le vaueli</p> <p>Mātau le silapela olo'o fa'amamafa le ta'uga ma lona uiga</p> <p>Fa'a'ese'ese leo o fesili ma leo o fa'atonuga ma isi itū'āiga fuai'upu</p> <p>Mātau le uiga olo'o i leo o ni fa'amtalaga ft. leo o 'ote, leo o lapata'iga ma fa'asilasilaga .</p> <p>Fa'ailoa tulaga e tautala ai i le 't' ma le 'k' ma fa'atino</p> <p>Upu Malamalama ma fa'aaogā itū'āiga upu eseese e tautala ai i aso uma,</p> <ul style="list-style-type: none"> • upu e tautatala ai i le gagana fa'aaloalo • fa'a'upuga i le segila, tuale ma le pelulale • upu e fa'aaogā so'o i 'āiga ma potu ā'oga • upu mo fa'atulagaga ft: muamua, lona lua, mf • igoa o lanu ma mātau ni lanu e tutusa i 'āiga ma potuā'oga • igoa o fuainumera ma o latou foliga • upu e toe fa'amatala ni tala mai le TV, fagogo, tala a faiā'oga po'o ni tala a nisi tamaiti • igoa o vāega o le tino • igoa o mea uma i totonu o le potuā'oga, 'āiga ma le si'osi'omaga • upu e fa'amatala ai foliga o ni mea <p>Malamalama ma fa'aaogā upu o 'autū olo'o a'oa'oina ma upu fa'apitoa o isi matā'upu</p> <p>Malamalama ma fa'aaogā sa'o upu e fa'atatau i le aofa'i o tagata o aofia i se fa'amatalaga</p> <p>Fa'aaogā upu e fa'alautele, fa'a'oa ai manatu ft soanauna, soaveape</p>	<ul style="list-style-type: none"> • fa'aaogā fa'ailoga fa'aleo ma fa'ailoga o manavaga: komaliliu, fa'amamafa, koma, piliota, fa'ailoga fesili, ma fa'ailoga o upu si'i e malamalama ai i uiga o tala o faitau ai • fa'ailoa upu e tai tutusa leo • faitau so'o se upu e va'ai i ai ma iloa o latou uiga o fa'aaogāina ai i le gagana o aso uma <p>Upu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Faitau ma mātau vave foliga ma uiga o upu o aso uma ma upu fa'apitoa o isi matā'upu ma 'autū <p>Mātau fa'aaogāga o upu i se fuaiupu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ni nauna ta'atele pe ni nauna fa'apitoa • ni soānauna o fa'aaogāina (ave le fa'amuamua i nauna ma soananuna ona faatoa va'ai lea i veape ma soaveape (fa'amasani i le mātau o fa'aaogāga ma uiga o fa'aaogā ai ae le'o le fa'aigoa o nauna veape mf) • veape ma o latou fa'ailo taimi nei, taimi tuana'i • ni o fa'amatala ai ni fa'anumeraina o ni mea • ni tautū ma le mafua'aga o le fa'aaogā so'o ft i se solo po o se tala. 	<p>Upu la fa'aaogā upu e māsani ona fa'aaogā i le gagana o aso uma ma nai upu fa'aaloalo faigōfie, fa'apea upu o 'autū</p> <p>Fa'aaogā upu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • e māsani ona fa'aaogā i le 'āiga, le potu ā'oga ma si'osi'omaga e masani ona i ai. • ia talafeagai upu filifilia ma le 'auga ma le aufaitau • e fa'aali ai lagona ft: fiafia, mimita, fa'anoanoa, mālie, inoino, mf • e toe fa'amatala ai ni mea na tutupu

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAU MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FATUGA	<p><i>FTT1.1 Malamalama i fatuga faigofie ma iloa fatua'i manatu i fatuga fa'atulagaina ia talafeagai ma auga ma le aumātau</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FTT1.1.1 Fa'alogo ma fa'ailoa le auga, aumātau ma manatu o fatuga, ma fa'atino fatuga eseese i le gagana tautala ft. tala fatu, tala toe fa'amatala, pese, solo, ma fa'atonuga</p> <p>FTT1.1.2 Fa'ailoa uiga o le aumātau o fatuga mo le tausaga lenei ma fa'ailoa pe fa'apefea ona latou iloa</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FTT1.1.3 Mātau fa'avasegaga po o auivi, ma nisi o aga o fatuga o le tausaga lenei</p> <p>Faitaugalaulu FTT1.1.4 Fa'aali manatu i uiga 'autū o fatuga ma fa'ailoa se mau e lagolagoina le manatu</p>	<p><i>FMT1.1 Faitau malamalama i manatu o fatuga ma au'ilili vaega e patino i ai</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FMT1.1.1 Fa'ailoa le auga, aumātau, ma manatu o fatuga o faitau ai</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FMT1.1.2 Fa'ailoa le auivi ma aga o fatuga fa'atulagaina</p> <p>Faitaugalaulu FMT1.1.3 Fa'ailoa uiga tu'usa'o ma uiga natia o i se fatuga</p> <p>FMT1.1.4 Mātau manatu 'autū ma manatu faaamoamotali o i tala ma fa'amatalaga o se matā'upu (informational texts)</p> <p>FMT1.1.5 Fa'aaogā ata ma uiga o se fatuga atoa ma le poto masani e fa'aali ai manatu i uiga o se tagata o se tala</p>	<p><i>TFT1.1 Fatu ni a latou tala e talafeagai ma auga, aumātau fa'atulagaina</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu TFT1.1.1 Fuafua ma tusi ni fatuga mo auga ma aumātau 'ese'ese: tala toe fa'amatala, fa'atonuga o le faia o se mea, fa'amatala se tagata, se nofoaga, se mea olo'o i lona si'osi'omaga, fa'aaogā tusitusiga e fa'amau ai o latou manatu (journal writing)</p> <p>TFT1.1.2 Fa'ailoa ni itū se tolu e iloa ai le lelei o se tusitusiga pe a fa'atusa i le auga ma le aumātau, ma fa'aaogā e fua i ai le lelei o a latou tusitusiga</p> <p>TFT1.1.3 Fa'aaogā fa'amatalaga tu'ugutu ma ata tusitusia e fa'ailoa ai a latou tusitusiga i le vasega</p> <p>Auivi ma aga o fatuga TFT1.1.4 Fa'aaogā auivi ma aga talafeagai o fatuga 'ese'ese ft tala fa'amatala, tala fatu, faatonuga o le faiga o se mea, fa'amatalaga o se tagata po o se mea</p>
ANOMATĀ'UPU			
FATUGA	<p>Auga, aumātau, manatu Faalogo ma faaeseese fatuga faigofie o faalogo i ai: fa'ailoa le auga, aumātau ma manatu o fatuga ft. tala fa'amatala, tala toe fa'amatala, tala atu, talatu'u, solo, pese, fa'atonuga o le faia o se mea e.g. o se kuka</p> <p>Fa'ailoa le 'ese'ese o le gagana e fa'aaogā i aumātau 'ese'ese ft. o e masani ai, o se toea'ina matua, o se isi o a latou uo</p> <p>Fa'atino fatuga eseese fa'atulagaina mo le tausaga lenei ft. tala toe faamatala, tauloto, pese, faatonuga</p> <p>Fa'alogo i fatuga ma ta'u mai nisi o uiga o le aumātau ma mafua'aga o o latou manatu ft. O le tala sa fa'alogo ai i le leitio o se tala mo tamaiti. O se tala mo tamaiti e nonofo i le taulaga aua e le'i va'ai latou i ni pe'a. E iloa o tamaiti laiti aua e faigofie upu olo'o fa'aaoga i le tala.</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Faitau ma fa'ailoa le auga, aumātau ma manatu o fatuga ft. tala fa'amatala, tala toe fa'amatala, tala atu, talatu'u, solo, pese, fa'atonuga o le faia o se mea e.g. o se kuka</p> <p>Fa'ailoa ma fa'auiga fa'amatalaga o lo'o fa'amauina i kalafi, siata, ma ata Faitau a latou lava tala na tusi ma fa'ailoa po o ai le aumātau o a latou tusitusiga.</p> <p>Filifili ana lava tusi faitau</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Fa'ailoa le amataga, ogatotonu, ma fa'ai'uga o tala fatu e aofia ai ma fagogo, ma tala toe fa'amatala,</p> <p>Fa'ailoa le auivi ma vaega o aofia i se fa'atonuga o se faiga o se kuka, ta'alogo, faiga o se mea taulima ft. pe'ape'a</p> <p>Fa'ailoa nisi o aga o fatuga o le tausaga lenei: ft. o solo e pupu'u fuai'upu ma tutusa leo fa'ai'u o fuaiupu; o fa'atonuga e iai upu e fa'asolo ai le faiga o se mea ft muamua, sosoo ai lea, a mae'a ...</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Auilili tala toe faamatala, tala fatu, fa'atonuga mf mo le tausaga lenei, ma: mātau le auga ma le aumātau mātau manatu o aofia ai</p> <p>Fuafua ma tusi ni fatuga ua fa'atulagaina; fa'aaogā fuafa'ataatau o le lelei o se fatuga e iloilo ma teuteu ai tapenaga fa'ata'i o a latou tusitusiga</p> <p>Au'ilili fatuga olo'o lelei ona tusi ma fa'ailoa ni itu se tolu olo'o lelei ai ma fa'aaogā o ni fua e fa'ataatau i ai le lelei o a latou tusitusiga. la mātau le lelei / mālie o manatu, upu, fa'asologa, ata i la latou faitau i ai</p> <p>Fa'atusatusa a latou tusitusiga i le fuafa'ataatau, ma teuteu</p>

ANOMATĀ'UPU		
<p>Auivi ma aga o fatuga Fa'alogo ma fa'ata'atia fatuga i o latou fa'ava'a po o auivi ft. fa'asologa o le tala toe fa'amatala (amataga: o ai, o fea, o anafea, ogatotonu: o mea na tutupu; fa'ai'uga); o vaega e aofia i se tala e fa'amatala ai lona aiga (o lona igoa, o ona matua, o tagata e i lona aiga, o lona nu'u, o galuega e fai); auivi o se fa'atonuga o le faiga o se mea ft. o le su'iina o se ula, o le faiga o se ta'aloga e pei o le lape (o le ulutala, o mea e mana'omia, o la'asaga)</p> <p>Fa'ailoa nisi o aga o fatuga o le tausaga lenei: ft. o tauloto e tutusa leo e fa'ai'u ai fuai'upu, e malie fo'i ma e topetope i nisi o taimi ma fai taga; o tala toe fa'amatala ma fa'atonuga o le faiga o se mea e fa'aaogā upu e faavasega ai faamatalaga ft. muamua, sosoo ai lea, a mae'a ...</p>	<p>Faitaugalaulu la maea le Tausaga 1 ua mafai e tamaiti ona faitau ma malamalama i uiga tu'usa'o o fatuga oloo iai ma ata e lagolago ai: tala toe faamatala, faamatalaga o se mea na tupu, faiga o se mea ft. gasesega o se taumafa, faiga o se togalaau.</p> <p>Toe fa'amatala tala sa faitau ai.</p> <p>Faauga faamatalaga oloo faamauina i ata, siata ma fa'ailo ft. kalena o aso, taimi o le aso, siata o le tau, ata o le tino o le tagata</p> <p>Mate le aofiaga ma le fa'asologa o se fatuga fua i le ulutala ma ata ma mafai ona faamaonia manatu</p> <p>Fa'ailoa le 'autū o se tala</p> <p>Tali fesili e faatatau i se fatuga – O fea, O ai, O le a, Aisea, E faapefea</p> <p>Fa'aali manatu i tagata o se tala ma ta'u se mafua'aga o manatu</p>	<p>Fa'ata'ita'i auala 'ese'ese e fa'ailoa ai manatu o a latou fatuga ft. fa'aaogā siata, ata vali, ata pu'e e lagolagoina manatu o fa'aali, faitau leotele a'o fa'alogo le vasega, tusi se ata e uiga i le tusitusiga ma fa'amatala i le vasega, talanoa i isi e uiga i lana tala na tusi – ia manino le ulutala, o ai olo'o autu i ai, o a mea na tutupu i le amataga, ogatotonu, i'uga</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Mātau auivi o fatuga o le tausaga nei ma taumafai e taumulimuli ai ia latou tusitusiga: faamatalaga o se mea na tupu, faatonuga, faamatalaga o se mea ft. O le Vaitaele ,tala toe faamatala, faamatalaga o se mea na tupu, faiga o se mea</p> <p>Fa'amasani i aga o le gagana mo fatuga 'ese'ese ft. amata i veape fa'atonuga,</p>

	FA'ALOGO MA TAUTALA	MĀTAU MA FA'ATINO
AGANU'U MA AGAIFANUA	<p><i>FTA1.1 Fa'aaogā le gagana fa'aaloalo faigofie ma tu ma aga e talafeagai ma o latou tausaga i fa'atinoga o fe'au ma galuega, o le va fealoaloa'i ma tagata, o feofofoaiga, o fa'asinomaga, ma ta'aloga, fa'afiafiaga ma galuega taulima</i></p> <p>Tautua FTA1.1.1 Fa'amatala o latou fa'asinomaga: o uiga o latou igoa atoa ai ma o latou tulaga i totonu o aiga/a'oga ft. ulumatua</p> <p>FTA1.1.2 Malamalama ma fa'aaogā le gagana fa'aaloalo faigofie e fa'amatala ai fe'au ma galuega i totonu o aiga ma a'oga, fa'atino ai fa'atonuga ma talosaga</p> <p>Fa'aaloalo FTA1.1.3 Malamalama, fa'aaogā ma fa'amatala tu ma aga fa'aaloalo o amioga pulea i totonu o aiga ma a'oga.</p> <p>FTA1.1.4 Malamalama ma fa'aaogā le gagana fa'aaloalo e fa'afeiloa'i ai tagata ma fa'atino ai le va fealoaloa'i e tatau ai i le tausaga lenei</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima FTA1.1.5 Fa'alogo, matamata ma fa'amatala fa'atinoga o ta'aloga, siva ma galuega taulima faigofie 'ese'ese fa'asāmoa</p>	<p><i>MFA1.1 Fa'atino fa'atonuga o fe'au ma galuega i totonu o aiga ma a'oga i le gagana fa'aaloalo faigofie, o le va fealoaloa'i ma tagata, o ta'aloga, fa'afiafiaga ma galuega taulima</i></p> <p>Tautua MFA1.1.1 Mātau ma fa'atino fe'au ma galuega i totonu o le potu a'oga ma le lotoā o le a'oga</p> <p>Fa'aaloalo MFA1.1.2 Mātau ma fa'atino tu ma aga fa'aaloalo o amioga pulea i totonu o aiga ma a'oga; fa'aaloalo se mafua'aga tatau o nisi o tu ma aga</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima MFA1.1.3 Mātau ma fa'atino ta'aloga, siva ma galuega taulima fa'asāmoa faigofie</p>
ANOMATĀ'UPU		
AGANU'U MA AGAIFANUA	<p>Tautua Fa'aaloalo e le tamaiititi le uiga o lona igoa ma lona fa'asinomaga i totonu o aiga. Ft. O lo'u igoa o Sina. O le igoa lea o le tina o lo'u tama. O a'u e lonatolu o le fanua a . . . Matou te nonofo i . . . Ona o a'u e lonatolu ou te fa'alogo i le vaega matutua. Ou te va'aia o'u uso laiti.</p> <p>Fa'amatala tiute fai i aiga ma totonu o le potu a'oga ft. Tapena le fale/salu le otaota/fa'alala aluga ma fala/solo fa'amalama. Talanoa pe aisea e mo'omia ai ona fa'atino o latou tiute ft i le solo lelei o le aiga ma a'oga</p> <p>Fa'aaogā le gagana fa'aaloalo faigofie e fa'ata'ita'i ona fai se fa'atonuga po o le fa'aali o se mana'oga ft Aumai ni ta vai fa'amolemole/. Fa'afetai. Fa'amolemole tu'u mai le ato lena/ mf</p> <p>Fa'aaloalo Tu ma Aga: Fa'amatala ma fa'aaogā</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'aia le tautala ma le mama. • nofo i lalo ma 'ai/tautala. • 'aia le 'ai savali. • fa'atulou ma savali fa'ano'uno'u i luma o tagata. • 'aia le faifeau togi <p>Fa'atalanoa mafua'aga / manatu fa'avae o tu ma aga olo'o i luga ft o le va ma isi e tāua</p> <p>Fa'amatala ma fa'aaogā fa'afeiloa'iga o tagata:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talofa lau Susuga a le faia'oga. • O a mai 'oe i lenei taeao? • Manuia fa'afetai. • Talofa tina/tama. 	<p>Tautua Fa'atino ma galulue fa'atasi ma isi e teuteu lo latou potu ma galuega e tatau ai i totonu o le a'oga ft. taega otaota, totoina o la'au Fa'atino galuega e fesoasoani ai isi i totonu o le vasega ma le a'oga. Fa'atusatusa fe'au fa'atino i aiga ma a'oga. Fa'aaogā le fa'amolemole ma le fa'afetai e fa'amasani ai i le fa'atinoga o fa'atonuga o fe'au ma galuega.</p> <p>Fa'aaloalo Mātau ma fa'atino: ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nofo i lalo ma 'ai fa'amolemole. • 'Aia le pisa olo'o saunoa le faia'oga. • 'Aia le tautala tu ma tagata. • 'Aia le tautala ma le mama. • Tautala ma le fa'aaloalo/savali ma le iloa • Fa'afeiloa'i ma fa'atofa ai i tagata 'ese'ese. <p>Fa'amatala se mafua'aga o nisi o tu ma aga ft. aiseā e 'aia ai le tautala tu i luma o tagata?</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Fa'atino ta'aloga fa'asāmoa: Lapega, tulituli'i, 'aisakea, tu'itu'i meto, popo mano'o, Fa'atino pese ma fa'aaogā meafaifa'ili, pa'ō 'ese'ese mo sāsā, fa'a'ili – meafaifa'aili. (pātē, fala, ma'a, sipuni) Fa'atino se sāsā faigofie Fa'atino le lalagaina o polo launiu, ma'ilo, taulima, pe'ape'a.</p>

ANOMATĀ'UPU	
<p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Ta'aloga: Fa'amatala ma fa'aaoga le vaogagana o:</p> <ul style="list-style-type: none">• Lapega, tu'itu'i meto, tulitulii, popo mano'o, tolotolouga, 'aisakea. <p>Fa'afiafiaga: Matamata i le fa'atinoga o</p> <ul style="list-style-type: none">• Sāsā, pese ft. pati ma po. (Pa'ō 'ese'ese – meafaifa'ili – pātē, fiti, fala, ma'a, sipuni.) <p>Galuega Taulima: Fa'amatala le fa'atinoga o</p> <ul style="list-style-type: none">• pe'ape'a , polo, taulima.	

Tausaga 2

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ	<p><i>FTF2.1 Mātau ma fa'aaogā i se tulaga ua faasolo ina mautinoa mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga, ma pu'e ai le a'ano o fa'amatalaga tu'utaliga</i></p> <p>Faitaugalaulu FTF2.1.1 Fa'aaogā i se tulaga ua fa'asolo ina mautinoa mau e fa'ailoa ai uiga o le gagana tautala ma nisi o auala e mātau ai uiga tu'usa'o, ma matea ai uiga natia o fa'amatalaga tu'utaliga</p> <p>Feso'ota'iga FTF2.1.2 Fa'aaogā mau e faailoa ai uiga o fa'amatalaga, ma aga o le gagana e agava'a ai i feso'ota'iga ma e ua masani ai i le lautele o lo latou lotoifale</p> <p>Fetāla'i FTF2.1.3 Fa'aaogā mau e faailoa ai uiga o fa'amatalaga, ma aga o le gagana e agava'a ai i feso'ota'iga ma e ua masani ai i le lautele o lo latou lotoifale</p> <p>FTF2.1.4 Fa'aaogā auala 'ese'ese e mafaufau ai i uiga i tautalaga ma fa'amatalaga tu'utaliga</p> <p>FTF2.1.5 Amata ona fa'aaogā ni auala 'ese'ese e mafaufau ai i uiga o tautalaga ma fa'amatalaga tu'utaliga</p> <p>Māta'itū ma toe autalu FTF2.1.6 Fa'ailoa tulaga e tatau ona ausia i se tautalaga, fa'ailoa tulaga na ausia i sana lava tautalaga, ma toe teuteu</p>	<p><i>FMF2.1 Fa'aaogā ma le to'a mau e fa'ailoa ai le uiga o fa'amatalaga, e faitau malamalama ai i tusi o le tausaga lenei</i></p> <p>Sufiga o tala ma manatu FMF2.1.1 Fa'aaogā mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga, e sufi ma mātau vave ai upu ma manatu, ma faitau malamalama ai i tusitusiga ma ata .</p> <p>FMF2.1.2 Fa'amatala le so'otaga o le gagana tautala ma le gagana tusitusi, ma le gagana va'aia i ata po o fa'aילו i ni fa'ata'ita'iga masani</p> <p>Va'ili'iliga o faitaugalaulu FMF2.1.3 Fa'aaogā i se tulaga ua fa'asolo ina mautū auala talafeagai e sa'ili ai uiga tu'usa'o ma mātau uiga natia o se tusitusiga</p> <p>FMF2.1.4 Fa'aaogā auala talafeagai e tulimata'i ai lo latou māmalamalama i tusitusiga ma ata i se tulaga ua fai ma masani ma ua lautele manatu fa'aalia</p> <p>Fetāla'i FMF2.1.5 Fa'aali manatu ma lagona i se tala ma aumai ni mau se lua pe sili atu e fa'alautele ai</p> <p>A'oina o upu FMF2.1.7 Fa'aaogā auala faigofie e a'o ai foliga / sipelaga o upu ma o latou uiga ina ia tele ni upu e mātau vave foliga ma solo lelei ai le faitau</p>	<p><i>TFF2.1 Fa'aaogā i se tulaga ua tele ina mautū mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga, ma fa'amasani i auala o tusitusiga e fatu ma faailoa ai manatu i ni tusitusiga ma fa'atinoga</i></p> <p>Tusiga TFF2.1.1 fa'aaogā i se tulaga ua fa'asolo ina mautū lo latou iloa o leo ma foliga o mata'itusi, le ta'uga o upu, ma fa'ailoga o le gagana tusitusi e tusa'o ai upu ma fuaiupu</p> <p>Fatua'iga TFF2.1.2 Fa'aaogā auala e talafeagai ma le tausaga lenei e fuafua lelei ai tusitusiga; tu'ufa'atasi, iloilo ma teuteu tusitusiga, ina ia manino le 'autū mo e faitau ma fa'alologolo</p>

ANOMATĀ'UPU

FA'ATINGA MA AUALA E FA'AAOGĀ	<p>Faitaugalau Fa'alogo ina ia manino uiga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'aaogā vave mau mai i mea ua latou iloa, ma mau olo'o aofia i leo ma faaleoga o le gagana, ma mau o le iloa o le fausaga po o le kalama o le gagana e pu'ea ai le a'ano o fa'amatalaga • mātāu ma iloa ni upu, fuiupu, fuaiupu olo'o lo'o tautū i ai ma mafua'aga • mātāu 'upu, ma fuaitau 'autū ma o latou uiga o fa'aaogā ai • mātāu le fegauiā'iga o leo ma a'afiaga o le uiga ft, leo ita, fiafia, popole mf • matea uiga natia ma fa'amatala mau e iloa ai uiga natia o ni fa'amatalaga ft, e iloa i le leo o le tagata o tautala lagona, e iloa i foliga po o fiafia pe ita, e iloa i nisi fa'amatalaga na muamua ta'u <p>Fa'aaogā auala 'ese'ese e fa'atupula'ia lo latou malamalama i ni tautalaga, tala fou, tala fa'afagogo, fa'amatalaga o se 'autū i totonu o isi matā'upu ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • taumate le 'autū, ni fa'amatalaga ma upu e ono aofia ai a'o le'i fa'alogo, • fa'aaogā ni ata e fesoasoani i lo latou malamalama • tu'ufesili a'o fa'asolo se fa'amatalaga pe a le malamalama • mafaufau i ni fesili e ono talia i se fa'amatalaga pe a iloa se ulutala • mātāu uiga tu'usa'o i le fa'asino o mau mai fa'amatalaga • taumate uiga natia ma aumai ni mafua'aga o manatu <p>Fa'aailoa le uiga o tala ma lagona e ala i le fesuiā'i o le leo, le ta'uga o 'upu, le saosaoa o le tautala ma le manino, ma le o gatasi ma foliga va'aia ma amio pe a feso'ota'i ma isi</p> <p>Fa'amatala fa'aailo o fa'alogo ai i lona nu'u ft. pu o le vavao, apa o le galuega, logo o le maliu, oti mf.</p> <p>Feso'ota'iga Amata ona mafaufau ma filifilifi tatau le fesuiā'iga o le faiga o leo ma faaupuga ia talafeagai ma le 'autū ma le aumātāu ma le auga</p>	<p>Sufiga o tala ma manatu Mātāu vave upu masani ma faitau malamalama i tusitusiga ma ata ina ua fa'asolo ina mautū ma to'a fa'aaogā o mau e fa'aailoa ai upu ma uiga o fa'amatalaga ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ua iloa fa'aaogā lo latou poto masani, fa'atasi ma lo latou iloa o leo ma foliga o mata'itusi ma tu'ufa'atasiga o mata'itusi, le kalama o fuaiupu, ma ni ata o i se tusitusiga e fa'auiga ai fa'amatalaga <p>Fa'aaogā ma le to'a auala nei e sufi ai upu, manatu ma uiga o se tusitusiga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • va'ai toto'a i se fuaiupu po o ni fa'amatalaga olo'o i ata (attending) • sa'ili fa'apito se upu, fuaitau, 'autū olo'o i totonu o se fa'amatalaga (searching); • sailiiliga – tulimata'i ni manatu fa'apitoa, 'upu e masani ona fa'aaogā, le fauga o fuai'upu, ma fa'amatalaga e maua i ata • matea upu, manatu olo'o soso'o mai i se fuaiupu; mate – le mea e ono tupu i le fa'ai'uga po o le mea e ono soso'o ai • fai fa'ai'uga – fai se fa'ai'uga i se mea o tā'ua, e le afaina pe sa'o pe sese • toe va'ai ma fa'amautinoa po o sa'o le faitau (cross checking and confirming) • fa'atusatusa manatu ma mea moni o tā'ua i tala ona toe fa'asa'o lea. • toe fa'asa'o le faitau (self-correct) <p>Fa'amatala le fa'aaogā o le gagana t ma le gagana k; faamatala uiga o fa'aailo masani i luga o ala tetele e pei o fa'aailo e tūtū ai ta'avale; o taga a leoleo fa'asino auala ma o latou uiga; fa'amatala nisi o fa'aailo i totonu o le nu'u ft. fa'aailo o auala galue, fa'aailo o maimoaga mo tagata tafafao, fa'aailo oi ni laupaga o tusi ai tulafono a se nu'u mf.</p>	<p>Tusiga Ua fa'asolo ina mautū tomai ma agava'a o le tusiga o le gagana, e atagia i le</p> <ul style="list-style-type: none"> • tele ona sa'o le tusiga o fuai'upu, i le sa'o ona fa'aaogā fa'aailoga o le gagana tusitusi: mata'itusi tele mo le amataga, piliota i le fa'aiuga, mata'itusi tele mo nauna fa'apitoa, fa'aailoga fesili • tele ina sa'o le fa'aaogāina o fa'aailoga o leo – fa'amamafa ma komaliliu • ua tele lava ina mautū le tusiga o mata'itusi ma sa'o le sipelaga o upu • mātāu ma amata ona fa'aaogā fa'ata'atiaga o tusitusiga 'ese'ese ma fa'aaogā tatau ft. a fa'aaogā ata e tatau ona iai se fa'amatalaga pu'upu'u i lalo ifo, fa'apea fo'i siata; o tala e tatau ona iai ulutala <p>Fatua'iga fa'aaogā ma fa'amasani i auala e talafeagai ma o latou tausaga e fuafua ma fatu ai se tusitusiga, iloilo ma teuteu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fuafua se tusitusiga <ul style="list-style-type: none"> – fa'atalanoa ma fa'aailoa le 'autū o se tusitusiga ma le aufaitau – fa'atalanoa se fuafa'atatau o le 'ausia o le auga o se tusitusiga ft. E fa'apefea ona tatou iloa e lelei le tatou tala i le tatou tafaoga? – filifili se mata'upu 'autū o se tusitusiga – filifili le 'auga, le aufaitau, ma le fa'ava'a o le tusitusiga ft. po o se tusi, siata, solo mf, pe afai olo'o tu'usa'oloto ia latou le filifiliga – fa'afeso'ota'i le 'autū ma lo latou poto masani po o se iloa ua latou maua mai i ni tusi sa faitau ai – filifili manatu 'autū – fa'ata'atia se auivi o le tusitusiga; fa'aaogā ata talafeagai mo se auivi ft. fa'apalalaka: folasaga, fa'alautelega, aotelega – tu'ufesili i isi mo se fa'alautelega o manatu – aoao fa'amatalaga mo tusitusiga i le fa'atalanoa o manatu, sa'ili mau olo'o mana'omia, filifili manatu e fatu ai se tusitusiga
-------------------------------	--	---	--

ANOMATĀ'UPU

FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ

la 'auai i ni felafolafoa'iga
Fa'ata'ita'i felafolafoa'iga e fa'aaogā ai le gagana o aso uma ma nai upu fa'aaloalo faigofie i feiloa'iga:

- fa'aulufale le ulua'oga, po o se isi faiaoga i totonu o le vasega
- fa'afetai i se tamaititi mo se galuega sa fai
- fa'amālō i se isi mo se matati'a ua ausia
- fa'atoese i se isi i se sasi ua iai
- fa'alautele fetalua'iga fa'aaloalo faigofie i luga o le telefoni

Fa'aaauu felafolafoa'iga

- amata ona fa'aaogā upu, fui'upu, fuaiupu e fa'ailoa ai le talia po o le lē talia o se manatu i talanoaga o se māta'upu i totonu o le vasega ft. E tutusa lelei ma manatu ma . . . E sa'o ia . . . Ou te lē talitonu . . .
- fa'ata'ita'i ona fa'aaogā ni fesili faigofie e fa'alautele ai talanoaga ft. fesili tatala

Fa'ai'uga o felafolafoa'iga

- fa'alautele upu taumavae i le gagana fa'aaloalo faigofie e tusa ma le 'autū ma le aufa'alogologo
- fa'aaogā tāga ma leo talafeagai i feoso'otaiga ft. tu, nofo, o foliga o mata, o le fegaui'iga o le leo mf.
- fai tāga o tala, fa'aaogā ni upu fa'amatala, soaveape e faalautele ai fa'amatalaga

Fetāla'i

Fa'amatala o latou manatu/lagona i se tautalaga, fa'atinoga ma aumai ni mau e lagolago ai

Fa'ata'ita'i ona ave se fautuaga i se isi e uiga i lana tautalaga/tala

Faailoa itū'āiga tagata o se tala o fa'alogo i ai ma ta'u mai fa'amaoniga o manatu ft. o upu, o foliga e pei on fa'amatala ai, o le leo mf.

Mātau ma fa'aali manatu i auala olo'o iloa ai se agaga fiafia/fafanoanoa/fefe o e tala ft, fa'aaogaga o leo i tautalaga, o le vaogagana ft. upu, fuaiupu

Māta'itū ma toe autalu

Fa'ailoa pe fa'apefea ona iloa le lelei po o le lelei o se tautalaga/tala/fa'atinoga ma fa'amau o se fuafa'atatau o le lelei o se tautalaga, fa'atinoga; faaoga le fuafa'atatau e autalu ai

Va'ili'iliga o faitaugalaulu
fa'aaogā auala talafeagai e sa'ili ai uiga tu'usa'o ma mātau uiga natia o se tusitusiga ft.

- *fa'atusatusa* – tala olo'o faitau ai ma o latou si'osi'omaga;
- *fa'aaogā le poto masani e matea ai māta'upu* e aofia i se tala ma fesoasoani ia latou fa'aigaga ft. fa'aaogā ata olo'o i le fa'ava'a i luma, fa'aaogā le ulutala
- *tu'ufesili* – fa'atū ni fesili e uiga i le tala ina ia fa'amasani ona iai se mafua'aga e faitau ai
- *tu'ufesili ft, tulaga olo'o atagia i se tusitusiga, tulaga e le'o manino ai*
- *fa'aaogā ni ata fa'alemafau* e fa'alautele ai le malamalama
- *matea uiga natia o se tala* – fa'aaogā matā'upu olo'o aofia i se tala fa'atasi ma le poto masani e fatu ai manatu i uiga o natia po o uiga e le'o tu'usa'o mai i le tala
- *mate le soso'oga o le tala*
- *toe sa'ili mai i le tala ni fa'amaoniga o manatu*
- *fa'ailoa le 'auga o se tusitusiga ma manatu 'autū*
- *fa'ailoa le va'aiga a se tusitala aumai se mau e fa'amaonia ai manatu (i le gagana e talafeagai ma le tausaga lena)*

Fa'aaogā auala talafeagai e toe manatu i le tulaga o iai la latou faitau i le ft.

- ta'u mai tulaga olo'o fiafia ai i la latou faitau tusi
- ta'u mai mea fou ua a'oina mai se tusitusiga
- fa'amatala se fa'afitauli olo'o i lana faitautusi
- fa'ailoa se tulaga e tatau ona galue atili ai

Fetāla'i

Fa'alautele manatu i se tala i le fa'aaogā o mau mai totonu o se tala po o se mau mai i lona poto masani

A'oina o upu

Fa'aaogā auala na fa'aaogā i le Tausaga 1, fa'aopoopo i ai ma a'o upu i lisi i lalo o 'autū 'ese'ese

- fesili i isi i so latou manatu i le fa'asologa ma fatua'iga o manatu o se tusitusiga
- ia toe iloilo a latou lava tusitusiga ma fa'ailoa tulaga olo'o lelei ai a latou tusitusiga

• **Fatua'iga**

- tusi manino i lalo o latou manatu
- fa'aaogā lo latou iloa o mata'itusi, leo, fausaga o le gagana e tusi sa'o ai upu i fuai'upu (Tausaga 1, ua mautū i le Tausaga 2),
- va'ai toto'a i upu e fa'aaogā, fa'ava'a o se tusitusiga, aemaise manatu olo'o fia tusia
- filifili le vaogagana e sili ona lelei mo le aufaitau ma le 'autū
- sa'ili ma fa'aaogā fautūaga mai le faiaoga ma isi tamaiti ia latou tusitusiga
- toe siaki po o aofia manatu 'autū sa fuafuaina
- siaki le moni o fa'amatalaga ma mau
- fa'aaogā se fa'ava'a e manino ai le so'otaga o manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali

• **Autalu tusitusiga**

- iloilo po o manino ma lelei le folasia o manatu e tusa ai ma le 'autū, aufaitau ft. va'ai toto'a i le talafeagai o upu filifilia; tu'ufesili pe talafeagai, ft. malie i le aufaitau
- sa'ili fautūaga mai le faia'oga po o nisi o le vasega ma isi
- teuteu tusitusiga e tusa ai ma fautuaga
- va'ai toto'a i le sa'o o le tusiga ma fa'asa'o

Lolomiga ma Fa'alauiloa

- filifili pe fa'apefea ona fa'ailoa le tusitusiga i le aufaitau
- toe faitau tusitusiga ma fa'asa'o ni sese o le gagana ft sipelaga, fa'ailoga o le gagana
- teuteu le lolomiga e fa'ailoa i isi
- sa'ili fautuaga mai fa'a'oga, uo, ma isi e uiga i le lolomiga ua iai
- fa'ailoa, fa'aali, fa'asoa i isi e uiga i le tusitusiga

ANOMATĀ'UPU		
<p>Toe mafaufau ma fa'ailoa sona ia lava manatu i lana tautalaga – mea na lelei ai, fa'alēlelei ai, mea e tatau ona fa'aleleia</p> <p>Fa'amatala i ni fuaitau faigofie lo latou malamalama i se matā'upu sa fa'alogo ai ma ni mafua'aga, ma fa'ailoa nisi la'asaga e tatau ona fai e fa'alelei ai ft. e tatau ona 'ou leo tele, va'ai i le vasega mf.</p>		<p>Māta'itū ma toe autalu Fa'amatala auala sa fa'aaogā e fuafua, tusi, iloilo ma fa'ailoa ai se tusitusiga Fa'amatala le aoga o auala na fa'aaogā Fa'aaogā fuafa'atatau o tusitusiga e autalu ai galuega tusitusi</p>

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
GAGANA	<p>FTG2.1 Mātau uiga o fausaga faigofie o le gagana olo'o fa'alogo i ai, ma fa'aaogā fausaga faigofie e fa'aali ai manatu, ma fefa'asoa'i ma isi i le gagana o aso uma</p> <p>Kalama FTG2.1.1 Fa'alogo ma tautatala ma le to'a i fuai'upu faigofie atoatoa ma amata ona fa'aaogā fuai'upu lavelave e fetau i uiga ma manatu, ma sa'o le fa'atūlagaga e tusa ai ma le fausaga o fuai'upu i le Gagana Samoa</p> <p>Leo FTG2.1.2 Mātau leo o mata'itusi ma le ta'uga o 'upu ina ia faigōfie i le fa'alogo ona maua le uiga ma le sipelaga sa'o o 'upu e aofia ai ma fa'ailoga</p> <p>FTG2.1.3 Tautatala i le gagana T ma le gagana K, ma le gagana fa'aaloalo faigofie</p> <p>Upu FTG2.1.4 Malamalama ma fa'aaogā upu o le gagana o aso uma; upu fa'apitoa o isi mātaupu; upu fa'aaloalo faigofie e tatau ai pe a feso'ota'i ma isi</p> <p>FTG2.1.5 Fa'aaogā upu, fuiupu e fa'alautele, fa'aoa ai manatu</p>	<p>FMG2.1 Fa'aaogā ma le to'a tomai ma agava'a fa'avae o le iloā faitautusi e faitau malamalama ai i tusitusiga ma ata va'aia</p> <p>Kalama FMG2.1.1 Mātau le fausaga o fuai'upu ina ia iloā le fa'atūlagaga sa'o o 'upu i fuai'upu ma malamalama i uiga o ia fa'a'upuga pe a faitau i ai. FMG2.1.2 Amata ona mātau galuega olo'o faia e nisi o upu 'autū o se fuiupu ft o nisi upu e fa'aigoa ai mea e pei o nauna, o nisi upu e fa'amatala ai nauna, o isi upu e fa'amatala ai lagona</p> <p>Leo FMG2.1.3 Mātau vave vaega o upu i le mafai ona fa'afeso'ota'i ma o latou leo</p> <p>Upu FMG2.1.4 Fa'atupula'ia le aofa'i o upu ua mafai ona mātau vave pe a faitau e aofia ai ma upu fa'apitoa o 'autū ma matā'upu o le a'oga</p>	<p>TFG2.1 Fa'aaogā lo latou iloā o le fa'atulagaga o le gagana, ma faiga masani o le gagana tusitusi e fatu ma fa'alautele ai a latou tusitusiga</p> <p>Kalama TFG2.1.1 Amata ona fa'aaogā fuiupu lavelave i tusitusiga ma fa'alautele manatu i le fa'aaogā o soanauna ma soaveape, upu fa'atusatusa</p> <p>'Upu TFG2.1.2 Fa'aaogā sa'o upu e māsani ona latou fa'aaogāina i lo latou siosiomaga i 'āiga ma ā'oga, ma upu mai tusi e faitau ai mo tusitusiga o le tausaga lenei</p>
ANOMATĀ'UPU			
GAGANA	<p>Kalama Ia mafai e tamaiti ona tali i fesili e amata i le: • O ai / O le a / O fea / E fa'apefea / O anafea / I fea / E to'afia ? Ia mātau le 'ese'esega o le : • fausaga o fuai'upu faigofie • fausaga o fuai'upu lavelave faigofie • fausaga o fa'atonuga • fausaga o fesili ma ia manatua fa'ailoga. • fuai'upu i le taimi nei, taimi faifaipea, taimi tuana'i, taimi lumana'i</p> <p>Fatu ni fuai'upu pupu'u e soso'o i le so'ofu'ai'upu o le 'ma', 'ona', auā, ina</p> <p>Mātau le ata o le fausaga o le Gagana Samoa, o le veape, nauna 'autū, nauna lagolago (VNANL) olo'o atagia i fuai'upu faigōfie.</p> <p>Fa'aaogā 'upu ta'itasitasi, po'o se fui'upu, po'o se fuai'upu e tali vave ai ma ia sa'o ma talafeagai tali i talanoaga.</p>	<p>Kalama Fa'aaogā fausaga sa'o o fuai'upu e matea ai le fa'asologa o upu ma uiga • i le fa'aaogāina o fa'ailoga • i le aogā o mata'itusi lapopo'a • i le aogā o fa'ailoga ma leo o manavaga: koma/upu ofo/faailoga fesili/piliota • i le fa'aaogāina o 'upu fa'asino nofoaga'i' ma • 'upu tau nofoaga ft: luga, lalo, lalo ifo, luga a'e, mf • i le fa'aaogāina o le 'upu tete'e o le 'le'</p> <p>Mātau tāla o tusia i fausaga faasamoa [VNANL] Mātau fa'aaogāga o upu i se fuiupu • ni nauna ta'atele pe ni nauna fa'apitoa • ni soānauna o fa'aaogā ina (ave le fa'amuumua i nauna ma soananuna ona faato'ā va'ai lea i veape ma soaveape (fa'amasani i le mātau o fa'aaogāga ma uiga o fa'aaogā ai ae le'o le fa'aigoa o nauna veape mf) • veape ma o latou fa'ailo taimi nei, taimi tuana'i</p>	<p>Kalama Fa'ata'ita'i ona fa'aaogā fuiupu lavelave i tusitusiga</p> <p>Fa'aaogā soanauna ma soaveape, ma upu fa'atusatusa</p> <p>Fa'ata'ita'i ona fesuia'i amataga o fuiupu</p> <p>Upu Ia fa'aaogā 'upu e māsani ona fa'aaogā i le gagana o aso uma ma nai 'upu fa'aaloalo faigōfie</p> <p>Fa'aaogā upu: • e māsani ona fa'aaogā i le 'āiga, le potu ā'oga ma si'osi'omaga e masani ona i ai. • e maua mai i tusi sa faitau ai • e fa'aali ai lagona ft: fiafia, mimita, fa'anoanoa, mālie, inoino, mf • e toe fa'amatala ai ni mea na tutupu</p>

ANOMATĀ'UPU

<p>Fa'aaogā upu fesili e talafeagai i fa'amatalaga olo'o sa'ilia i se mātā'upu po o se talanoaga ma ia fa'aali manatu i ni matā'upu e talanoaina.</p> <p>Leo Mātau le umi o le vaueli pe a fa'aleo ma fa'amatala le a'afiaga o le uiga o se upu ona o le leo o le vaueli</p> <p>Mātau le silapela olo'o fa'amamafa le ta'uga ma lona uiga</p> <p>Fa'a'ese'ese leo o fesili ma leo o fa'atonuga ma isi itū'āiga fuai'upu</p> <p>Mātau le uiga olo'o i leo o ni fa'amatalaga ft. leo o 'ote, leo o lapata'iga ma fa'asilasilaga</p> <p>Fa'aailoa tulaga e tautala ai i le 't' ma le 'k' ma fa'atino</p> <p>Upu Malamalama ma fa'aaogā itū'āiga 'upu e tautala ai i aso uma,</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'upu e tautatala ai i le gagana fa'aaloalo • fa'a'upuga i le segila, tuale ma le pelulale • 'upu e fa'aaogā so'o i 'āiga ma potu ā'oga • 'upu mo fa'atulagaga ft: muamua, lona lua, mf • igoa o lanu ma mātau ni lanu e tutusa i 'āiga ma potuā'oga • igoa o fuainumera ma o latou foliga • upu e toe fa'amatala ai ni tala mai le TV, fagogo, tala a faiā'oga po'o ni tala a nisi tamaiti • igoa o vāega o le tino • igoa o mea uma i totonu o le potuā'oga, 'āiga ma le si'osi'omaga • 'upu e fa'amatala ai foliga o ni mea <p>Malamalama ma fa'aaogā upu o 'autū olo'o a'oa'oina ma upu fa'apitoa o isi mātaupu</p> <p>Fa'aaogā 'upu e fa'alautele, fa'a'oa ai manatu ft soanauna, soaveape; amata ona fa'aaogā fui'upu fa'atusatusa e fa'alautele ai manatu ft. alu i le atoa e pei o se . . . ; leotele e pei o se . . .</p>	<p>Leo Fa'aali lo latou iloa o le gagana e ala i le sololelei o le faitau ina ua mafai ona:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vaevae silapela o 'upu ina ia faigōfie ona ta'u, faitau sa'o fuai'upu • fa'a'ese'ese le faitauina o tala e fua i fa'aailoga fa'aleo ma manavaga o fa'aaogā ai • fa'aaogā leo ma fa'aailoga o le gagana tusitusi e faitau sa'o ma malamalama ai i tusitusiga o le tausaga lenei <p>Upu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Faitau so'o se 'upu e va'ai i ai ma iloa o latou uiga o fa'aaogā ai i le gagana o aso uma. • Faitau ma mātau uiga o upu fa'apitoa o isi mata'upu ma 'autū 	
--	--	--

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FATUGA	<p><i>FTT2.1 Fa'auiga fatuga tu'utaliga faigofie ma iloa fatua'i manatu i fatuga fa'atulagaina ia talafeagai ma auga ma le aumātau</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FTT2.1.1 Mātau le auga, aumatau, manatu ma uiga, ma fa'atino fatuga 'ese'ese i le gagana tautala ft. tala toe faamatala, tauloto, pese, faatonuga, fa'amatala se tagata, se nofoaga</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FTT2.1.2 Mātau ma fa'aaogā fa'avasegaga/auivi ma aga o fatuga o le tausaga lenei</p> <p>Faitaugalaulu FTT2.1.3 Fa'aali manatu i uiga 'autū o fatuga ma fa'alautele ni mafua'aga o manatu</p>	<p><i>FMT2.1 Au'ili'ili ma fa'aali manatu i fatuga faigofie 'ese'ese i siosiomaga masani o le tausaga lenei</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FMT2.1.1 Fa'ailoa le auga, aumātau, ma manatu o fatuga olo'o faitau ai</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FMT2.1.2 Fa'ailoa le auivi ma aga o fatuga fa'atulagaina</p> <p>Faitaugalaulu FMT2.1.3 Fa'ailoa uiga tu'usa'o ma uiga natia o i se fatuga</p> <p>FMT2.1.4 Mātau manatu 'autū ma manatu faaamoamotali o i tala ma fa'amatalaga o se mātaupu (informational texts)</p> <p>FMT2.1.5 Fa'aaogā ata ma uiga o se fatuga atoa ma le potu masani e fa'aali ai manatu i se vaega o se fatuga</p>	<p><i>TFT2.1 Fatu ni a latou tala e talafeagai ma auga, aumātau fa'atulagaina</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu TFT2.1.1 Fuafua ma tusi ni fatuga mo auga ma aumātau 'ese'ese: tala toe fa'amatala, fa'atonuga o le faia o se mea, fa'amatala se tagata, se nofoaga, se mea olo'o i lona si'osi'omaga (ft.0 le vaita'ele, o le sai pua'a, fa'aaogā tusitusiga e fa'amau ai o latou manatu (journal writing)</p> <p>TFT2.1.2 Fa'ata'atia ni fuafa'atau o le lelei o fatuga tusitusia o le tausaga lenei, pe'ā fa'atua i le auga ma le aumātau, ma fa'aaogā e fua i ai le lelei o a latou tusitusiga</p> <p>TFT2.1.3 Fa'aaogā fa'amatalaga tu'ugutu ma ata tusitusia e fa'ailoa ai a latou tusitusiga mo se aufaitau</p> <p>Auivi ma aga o fatuga TFT2.1.4 Fa'aaogā auivi ma aga talafeagai o fatuga 'ese'ese o le tausaga lenei</p>
ANOMATĀ'UPU			
	<p>Auga, aumātau, manatu Faalogo ma fa'avasega fatuga e tusa ma o latou 'auga, aumātau, manatu ft. tala toe fa'amatala, solo, pese, fa'atonuga o le faia o se mea e.g. o se kuka</p> <p>Fa'ailoa uiga o le aumātau o fatuga mo le tausaga lenei (ft. afai o se tala mo tamaiti laiti, o le a le matutua o tamaiti, o fea e nonofo ai, o a ni mea e fiafia i ai tamaiti mf.)</p> <p>Fa'ailoa le 'ese'ese o le gagana e fa'aaogā i aumātau 'ese'ese ft. o e masani ai, o se toea'ina matua, o se isi o a latou uo, o le faiā'oga</p> <p>Fa'atino tautalaga pupu'u faigofie e fa'ata'u i se 'autū ma ia talafeagai le gagana, manatu e tusa ma le auga ma le aumātau ft. tala toe fa'amatala -'O le matou tafaoga'; fa'amatala se tagata e pele ia i latou - 'O lo'u tina', o se nofoaga e fiafia i ai - 'O le matou vaita'ele'</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Fa'alogu ma fa'ata'atia fatuga i o latou fa'ava'a po o auivi talafeagai ft. fa'asologa o le tala, o vaega e aofia i se tala e fa'amatala ai lona aiga, po 'o se tala e fa'amatala ai se tagata, faiga o se ta'aloga, kuka</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Fa'ailoa le auga, aumātau ma manatu o fatuga ft. fagogo, tala fa'amatala, fa'atonuga o le faiga o se mea, fa'amatalaga olo'o fa'amau i siata, ata ma kalafi</p> <p>Fa'ailoa manatu faigofie i le 'ese'esega o mamanu, le gagana, ma le fa'avasegaga o fatuga olo'o faitau ai pe'ā fua i o latou auga ma aumatau</p> <p>Filifili ana lava tusi faitau</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Fa'ailoa le faasologa o le tala: amataga, ogatotonu, faaiuga o tala fatu ma tala toe fa'amatala,</p> <p>Fa'ailoa le auivi ma vaega o aofia i se tala fa'afagogo, gaosiga o se mea, faiga o se ta'aloga</p> <p>Fa'ailoa nisi o aga o fatuga o le tausaga lenei fagogo, gaosiga o se mea, tala toe fa'amatala ft. O se tala toe fa'amatala e tele lava upu e ta'u mai ai mea olo'o tutupu (veape) ma upu e fa'amatala ai tagata (soanauna), ma upu e fa'amatala ai lagona</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Auilili tala toe faamatala, tala fatu, fa'atonuga mf mo le tausaga lenei, ma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mātau le auga ma le aumātau • mātau manatu o aofia ai <p>Tapena ma tusi ni fatuga ua fa'atulagaina; fa'aaogā fuafa'atau o le lelei o se fatuga e iloilo ma teuteu ai tapenaga fa'ata'i</p> <p>Au'ili'ili fatuga olo'o lelei ona tusi, fa'ailoa ni itu e sili atu ma le tolu olo'o lelei ai ma fa'aaogā o se fuafa'atau mo a latou tusitusiga; ia mafai ona fa'aali manatu i le lelei o manatu, tusiga, fa'asologa o se tala na latou faitau ai</p> <p>Fa'atusatusa a latou tusitusiga i le fuafa'atau, fa'amatala 'ese'esega, ma teuteu</p> <p>Fa'aali i a latou tusitusiga i le vasega po o nisi i fafo atu ft. i le tu'ufa'atasiga o le Tausaga 1-3; ia manino vaega 'autū o le tusitusiga i le aumatau i le fa'aaogā o ni ata po o ni mea faitino talafeagai ft. afai o se tala i se tafaoga e mafai ona iai ni ata po o ni mea na maua pe fa'aaogā i le tafaoga e fa'aali; ia fa'amasani tamaiti e faitau leotele ma va'ai i le vasega</p>

ANOMATĀ'UPU			
FATUGA	<p>Iloa faaupuga e faavasega pe soso'o ai faamatalaga ft. muamua, sosoo ai lea, a maea ... i tala faamatala, faamatalaga o se mea na tupu, faiga o se mea i ni 'autū masani</p> <p>Fa'aailoa nisi o aga o fatuga o le tausaga lenei: ft. o le faiga o le leo pe a fa'amatala se tala fatu/tala toe fa'amatala; ua amata ona matau upu e fa'aaogā; afai o se fagogo ua iloa e iai le tagi a le fagogo; o nisi o amataga masani o tala ft, l aso lava ua leva sa iai . . . ; o nisi o tala e tautatala manu ma la'au mf.</p> <p>Faitaugalaulu Toe fa'amatala mātā'upu 'autū o i se tala na fa'alogo i ai po o ni ata va'aia ma fa'aali manatu i ai (ft, tagata o se tala, nofoaga o se tala, ma mea na tutupu); fa'alautele ni mafua'aga o manatu i le fa'asino o ni mau olo'o i le fatuga po o ni mau fo'i mai mea ua latou iloa</p>	<p>Faitaugalaulu la maea le Tausaga 2 ua mafai e tamaiti ona faitau ma malamalama i uiga tu'usa'o o fatuga ft. iloa tali fesili e faatatau i se fatuga – O fea, O ai, O le a, Aisea, E faapefea: tala toe faamatala, faamatalaga o se mea na tupu, faiga o se mea ft. gasesega o se taumafa, faiga o se togalaau.</p> <p>Faauga faamatalaga oloo faamauina i ata, siata ma fa'aailo ft., ata o le tino o le tagata, ata o vaega o se la'au po o se manu</p> <p>Fa'aaogā mau olo'o i tala ma le poto masani e matea ai uiga natia olo'o i tala ft.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • mate le aofiaga ma le fa'asologa o se fatuga fua i le ulutala ma ata ma mafai ona faamaonia manatu • fa'aali manatu i tagata o se tala e fuai mea o tutupu i le tala <p>Fa'aaogā le ulutala e iloa ai le 'autū o se fa'amatalaga o se matā'upu</p> <p>Fa'aailoa nisi o manatu lagolago o i se 'autū</p> <p>Faaali itu e fiafia po le le fiafia ai foi i se vaega o se fatuga sa faitau pe matamata ai, aumai ni mafua'aga faigofie e lagolagoina manatu</p>	<p>Faatino tautalaga e fa'aali ai manatu 'autū o a latou tusitusiga ma fa'aaogā ni siata, ata vali, ata pu'e e lagolagoina manatu</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Mātau ma fa'aaogā auivi o fatuga o tausaga nei ia latou tusitusiga</p> <p>Fa'aaogā aga e tatau ai i fatuga ft. o le tala e iai lona ulutala, e amata mai i le amataga ma fa'asolo ai e tusa ma mea na tutupu, e mafai ona filifili upu e mālīe ma 'oa i le faitau mf.</p>

FA'ALOGO MA TAUTALA	MĀTAU MA FA'ATINO
<p>AGANU'U MA AGAIFANUA</p> <p><i>FTA2.1 Fa'aaogā le gagana fa'aaloalo faigofie ma tu ma aga e talafeagai ma o latou tausaga i fa'atinoga o fe'au ma galuega, o le va fealoaloa'i ma tagata, o feofofoaiga, o fa'asinomaga, ma ta'aloga, fa'afiafiaga ma galuega taulima</i></p> <p>Tautua FTA2.1.1 Fa'amatala uiga o o latou igoa ma o latou fa'asinomaga, ma le va fealoaloa'i ma isi tagata i totonu o le 'aiga</p> <p>Fa'aaloalo FTA2.1.2 Fa'aaogā ma fa'amatala tu ma aga fa'aaloalo o amioga pulea i totonu o aiga ma a'oga.</p> <p>FTA2.1.3 Fa'aaogā le gagana fa'aaloalo e fa'afeiloa'i ai tagata ma fa'atino ai le va fealoaloa'i e tatau ai i le tausaga lenei</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima FTA2.1.5 Fa'alogo, matamata, ma fa'amatala fa'atinoga o ta'aloga, siva, ma galuega taulima faigofie 'ese'ese fa'asamoa</p>	<p><i>MFA2.1 Fa'atino fe'au ma galuega i totonu o aiga ma a'oga i le gagana fa'aaloalo faigofie, ma tu ma aga e tatau ma i latou i le va fealoaloa'i ma tagata, ma fa'atinoga o ta'aloga, fa'afiafiaga ma galuega taulima</i></p> <p>Tautua MFA2.1.1 Mātau ma fa'atino fe'au ma galuega i totonu o le potu a'oga ma lotoā o le a'oga</p> <p>Fa'aaloalo MFA2.1.2 Mātau, ma fa'atino tu ma aga fa'aaloalo o amioga pulea i totonu o aiga ma a'oga, fa'ailoa nisi o aga tausili olo'o atagia i fa'atinoga</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima MFA2.1.3 Mātau ma fa'atino ta'aloga, siva, ma galuega taulima fa'asamoa faigofie</p>
ANOMATĀ'UPU	
<p>AGANU'U MA AGAIFANUA</p> <p>Tautua Fa'amatala fa'asinomaga/uiga o igoa atoa ai ma tulaga i totonu o aiga ma a'oga; fa'ailoa le igoa o lona nu'u, ma pitonu'u</p> <p>Fa'avaega galuega fai a tagata i totonu o lo latou aiga ma aumai se mafuaaga o le faia e tagata o ia galuega. Fa'amatala le va fealoaloa'i o fanau ma matua, o fanau ma isi o le fanau i le gagana faigofie.</p> <p>Fa'aaloalo Tu ma Aga: Fa'amatala ma fa'aaogā</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'aia le tautala ma le mama. • nofo i lalo ma 'ai/tautala. • 'aia le 'ai savali. • fa'atulou ma savali fa'ano'uno'u i luma o tagata. • 'aia le faifeau togi <p>Fa'amatala ma fa'aaogā fa'afeiloa'iga o tagata:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talofa lau Susuga a le faia'oga. • O a mai 'oe i lenei taeao? • Manuia fa'afetai. • Talofa tina/tama. <p>Fa'aalufale tagata e masani ai i totonu o le potua'oga ft:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talofa lau susuga a le ulua'oga • Sūsū mai lau susuga a le faia'oga. • O lou ava lea. <p>Fai ni fa'atonuga ma tali fa'aaloalo i isi i totonu o le potua'oga.</p> <p>Fa'aaogā le gagana fa'aaloalo faigofie e tu'ufesili pe fa'ailoa ai manatu, mana'oga ft. Fa'amolemole lau susuga ou te le malamalama, toe saunoa mai fa'amolemole</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Ta'aloga: Fa'amatala ma fa'aaogā le vaogagana o -</p> <ul style="list-style-type: none"> • pōpō mano'o, tolotolouga, 'aisakea.- <p>Fa'afiafiaga: Matamata ma fa'amatala le fa'atinoga o</p> <ul style="list-style-type: none"> • sāsā, pese fa'asamoa ft. pati ma po. (Pa'ō 'ese'ese – meafaifa'ili – pātē, fiti, fala, ma'a, sipuni.) <p>Galuega Taulima: Fa'amatala le fa'atinoga o -</p> <ul style="list-style-type: none"> • su'iga'ula – fugala'au, pepa 	<p>Tautua Talanoa ma fa'atino galuega e tatau ona fa'atino e fa'amanaia ai le si'osi'omaga o le latou potu ma fafo atu ft. salu, fufulu fa'amalama, aumai ni teu fugala'au, fai so latou toga la'au i fafo atu o le potu, aoina o le lapisi; fa'atalanoa le vaevaeina o galuega ma fa'atulaga</p> <p>Fa'atino so latou sao e fa'alelei ai totonu o le a'oga ft. aumai ni ato e fa'avasega i ai lapisi, aoina o le lapisi</p> <p>Fa'atino galuega fesoasoani i isi tamaiti ft. fesoasoani i le Tausaga 1 e fa'asino i ai le paipa, o vaega o le lotoā e le tatau ona o i ai mf.</p> <p>Fa'aaogā le 'upu fa'amolemole ma le fa'afetai e fa'amasani ai i le fa'atinoga o fa'atonuga o fe'au ma galuega.</p> <p>Fa'aaloalo Mātau ma fa'atino: ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nofo i lalo ma 'ai fa'amolemole. • 'Aua le pisa olo'o saunoa le faia'oga. • 'Aua le tautala tu ma tagata. • 'Aua le tautala ma le mama. • Tautala ma le fa'aaloalo/savali ma le iloa • Fa'afeloa'i ma fa'atofa i tagata 'ese'ese • Fa'afeiloa'i ma tautala fa'aaloalo i le telefoni <p>Fa'atalanoa ma lisi nisi o aga tausili olo'o fa'avae ai fa'atinoga ft. Aiseā e te tautala fa'aaloalo ai i isi?</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Ta'aloga: fa'atino ta'aloga fa'asamoa- Tolotolouga, fa'aaogā ai tulafono ma lagisolo.</p> <p>Fa'afiafiaga: fa'atino pese ma sāsā, pa'ō 'ese'ese, meafaifa'ili (pate, fala, ma'a, sipuni)</p> <p>Galuega Taulima: su'i 'ula fugala'au (moso'oi) pepa. Faiga o iputau'ava.</p>

Tausaga 3

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AOOGĀ	<p><i>FTF3.1 Filifili ma amata ona feaofa'i mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga, ma auala 'ese'ese e mātāu ai uiga, ma fa'ali manatu i fa'amatalaga tu'utaliga</i></p>	<p><i>FMF3.1 Amata ona feaofa'i ma fa'aaogā lelei mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga tusitusia e solo lelei ai le faitau ma malamalama i fatuga 'ese'ese</i></p>	<p><i>TFF3.1 Fa'aaogā i se tulaga ua fa'asolo ina mautū mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga tusitusia, ma fa'amasani i auala talafeagai i le tausaga lenei e fatu, iloilo ma faailoa ai tusitusiga ma fa'atinoga</i></p>
	<p>Faitaugalaulu FTF3.1.1 Amata ona feaofa'i mau e fa'ailoa ai uiga o le gagana tautala, ma fa'aaogā ni auala 'ese'ese talafeagai e mātāu ai uiga tu'usa'o ma uiga natia o fa'amatalaga</p>	<p>Sufiga o tala ma manatu FMF3.1.1 Feaofa'i, ma fetu'una'i auala 'ese'ese e solo lelei ai ma sa'o le faitau, ma sufi ai manatu olo'o i tusitusiga ma ata</p>	<p>Tusiga TFF3.1.1 Tusi sa'o le gagana i se tulaga ua fa'asolo ina mautū</p>
	<p>Feso'ota'iga FTF3.1.2 Amata ona feaofa'i mau e fa'ailoa ai uiga o le gagana tautala ma fa'aaogā ni auala e talafeagai ma le 'autū, ma le au fa'alogologo e agava'a ai pe a feso'ota'i ma isi, ma tautala i luma o le vasega</p>	<p>Va'ililiga o faitaugalaulu FMF3.1.2 Fa'aaogā auala talafeagai, i se tulaga ua fa'asolosolo ina mautū, e mātāu ai uiga tu'usa'o ma uiga natia o se tusitusiga</p>	<p>Fatua'iga TFF3.1.2 Fa'aaogā auala 'ese'ese e aoao ai manatu mo tusitusiga, fa'avasega, tusi tusiga muamua, iloilo le ausia o le 'auga i le fa'aaogā o le fuafa'atatau, teuteu ma fa'ailoa i isi</p>
	<p>Fetāla'i FTF3.1.3 Fa'aaogā auala 'ese'ese e mafaufau ai i uiga o tautalaga ma fa'amatalaga tu'utaliga</p>	<p>FMF3.1.3 Fa'aaogā auala talafeagai e tulimata'i ai lo latou mālamalama i tusitusiga ma ata, ma fa'atinoga i se tulaga ua fai masani ma ua lautele manatu fa'aalia</p>	
	<p>Māta'itū ma toe autalu FTF3.1.6 Fa'ailoa tulaga e tatau ona ausia i se tautalaga, autalu ma fautuaina a latou tautalaga ma tautalaga a isi</p>	<p>Fetāla'i FMF3.1.4 Fa'aali manatu i ni vaega o se tala, mātāu ma fa'aali manatu i filifiliga a le tusitala i fa'aaogaga o le gagana</p> <p>A'oina o upu FMF3.1.5 Fa'aaogā auala faigofie e a'o ai foliga / sipelaga o upu ma o latou uiga i le gagana o aso uma, gagana faaaloalo, uiga fa'afeagai, uiga tutusa</p>	

ANOMATĀ'UPU

FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ

Faitaugalaulu

- iloa tu'ufesili ina ia malamalama atili ai i se tautalaga
- fa'ata'atia fesili e tautū i ai le fa'alogo ina ua iloa le 'autū o se tautalaga
- fa'atusatusa matā'upu olo'o fa'alogo i ai ma nisi mea ua ia iloa
- fa'alogo ma le toto'a mo ni fa'amatalaga ua filifilia ft, o se upu, o se aso, igoa
- mātāu le auga o se tautalaga ma manatu lagolago
- matea uiga natia ma fa'amatala mau e iloa ai uiga natia o ni fa'amatalaga

Feso'ota'iga

Fa'aaogā tatau faiga ma fesuia'iga o le leo, faaupuga ma tāga talafeagai i le 'auga ma le aumatau e amata, fa'aaauu, ma fa'ai'u ai ni feso'ota'iga ft.

- fegauia'iga o le leo, o le maualuga o le leo, o le toso o le leo, o le toe fa'aupu (rephrases);
- fa'aaogā le iloa masani o le kalama o fuaiupu e mātāu ai po o sa'o se tautalaga; po o talafeagai fo'i le gagana mo le 'auga ma le aumatau
- amata fesuia'i fa'aupu e amata, fa'aaauu ma fa'ai'u ai felafolafoa'iga
- fai ni fesili faigofie e fa'atalanoa ai se uiga o se tautalaga

Fetāla'i

Fa'aaogā auala 'ese'ese e mafaufau loloto ai i tautalaga ma fa'amatalaga tu'utaliga ft;

- mātāu nisi uiga e ono aofia i ni fa'amatalaga
- mātāu ma fa'aali manatu i auala olo'o fa'aaogā e fa'ailoa ai itua'iga tagata o se tala ft. o upu, o foliga e pei on fa'amatala ai; o le leo mf.
- mātāu ma fa'aali manatu i auala olo'o iloa ai se agaga fiafia/ fa'anoanoa o e tala ft, fa'aaogaga o leo i tautalaga, o le vaogagana ft. upu, fuaiupu

Sufiga o tala ma manatu

Ua solo lelei ma sa'o le faitau ma maua le a'ano o fa'amatalaga ina ua amata ona feaofa'i, ma fa'aaogā ma le to'a mau e fa'ailoa ai upu ma uiga o fa'amatalaga ft.

- ua mautū le iloa fa'aaogā lo latou poto masani, fa'atasi ma lo latou iloa o leo ma foliga o mata'itusi ma tu'ufa'atasiga o mata'itusi, le kalama o fuaiupu, ma ni ata o i se tusitusiga e fa'auiiga ai fa'amatalaga

Fa'aaogā i se tulaga ua to'a auala nei e sufi ai upu, manatu ma uiga o se tusitusiga:

- fa'ailoa le 'auga o le faitau po o le matamata ft. faitau e su'e se fa'amatalaga olo'o fia iloa, faitau leo tele mo se aumātāu, faitau ona o se fiafiaga ia te ia
- fa'atusatusa matā'upu o se fatuga i lo latou iloa māسانی
- fatu ni ata fa'alemafau e uiga i fātuga
- tu'ufesili ina ia fa'alautele manatu o i se fātuga
- va'ai toto'a i se fuaiupu po o ni fa'amatalaga olo'o i ata (attending)
- sa'ili fa'apito se upu, fuaitau, "autū olo'o i totonu o se fa'amatalaga (searching)
- fa'aaogā le iloa o le fausaga o le gagana (kalama) e matea ai upu, manatu olo'o soso'o mai i se fuaiupu
- toe va'ai ma fa'amautinoa po o sa'o le faitau (cross checking and confirming)
- toe fa'asa'o le faitau (self-correct)

Va'ili'iliga o faitaugalaulu

Fa'aaogā i se tulaga ua fa'asolosolo ina mautū auala e pei o le :

- *fa'atusatusa* – tala olo'o faitau ai ma o latou si'osi'omaga;
- *fa'aaogā le poto masani e matea ai* mātā'upu e aofia i se tala ma fesoasoani ia latou fa'auiiga ft. fa'aaogā ata olo'o i le fa'ava'a i luma, fa'aaogā le ulutala
- *tu'ufesili* – fa'atū ni fesili e uiga i le tala ina ia fa'amasani ona iai se mafua'aga e faitau ai; *fesiligia* tulaga olo'o atagia i se tusitusiga, tulaga e le'o manino ai
- *fa'aaogā ni ata fa'alemafau e fa'alautele ai* le malamalama

Tusiga

Ua fa'asolo ina mausalī tomai ma agava'a o le tusiga o le gagana, e atagia i le

- fa'asolo ina mautū le fa'aaogāina o fa'ailoga o le gagana tusitusi: mata'itusi tele mo le amataga, piliota i le fa'aiuga, mata'itusi tele mo nauna fa'apitoa, fa'ailoga fesili
- tele ina sa'o le fa'aaogāina o fa'ailoga o leo – fa'amamafa ma komaliliu
- ua mautū le tusiga o mata'itusi ma sa'o le sipelaga o upu
- mātāu fa'ata'atiaga o tusitusiga 'ese'ese ma fa'aaogā tatau ft. a fa'aaogā ata e tatau ona iai se fa'amatalaga pu'upu'u i lalo ifo, fa'apea fo'i siata; o tala e tatau ona iai ulutala

Fatua'iga

Ua fa'asolo ina masani e fa'aaogā auala ua fa'ata'atia i le Tausaga 1 & 2 olo'o 'oto'oto atu i lalo

- au'ili'ili galuega tusitusi ma ia fa'ailoa le 'autū o se tusitusiga ma le aufaitau
- fa'atalanoa ma fa'ata'atia le fua fa'atatau o le 'ausia o le 'autū po o le auga
- filifili le 'autū o se tusitusiga ft. talatalanoa ma isi, fa'aaogā le poto masani, fa'amatala ni mea ua tutupu, matamata i se ata, sa'ili'ili i tusitusiga, lafo 'aso i se matā'upu (brainstorming)
- fatufatu manatu ma tusi
- filifili le fatuga e talafeagai ma le 'autū ma tu'ufa'atasi manatu i le fa'asologa e talafeagai ai
- faitau tala a isi ma fa'aali o latou manatu i ai
- ave se fautuaga faigofie mo le teuteuga
- fa'aaogā fautuaga e teuteu ai se tusitusiga

Fa'ailoa le tusitusiga i ni auala talafeagai ft. siata, pusa o fa'amatalaga (information tables), fa'ava'a o se tusi sa faitau ai (book cover)

ANOMATĀ'UPU	
FA'ATINGA MA AUJALA E FA'AOGĀ	<p>Māta'itū ma toe autalu</p> <ul style="list-style-type: none"> • mātau le auga o se fatuga ma le aumatau • mātau ma fa'ata'atia tulaga tāua e iloa ai ua ausia le auga – fuafa'atatau ft. fa'avasegaga, o le gagana o fa'aaogā, o le leotele, o le tu ma le va'ai • fa'aaogā le fuafa'atatau e fua ai le lelei o se taumafaiga <p>Mātau tulaga e le'i malamalama ai i se tautalaga/fa'amatalaga, fa'ailoa se mafua'aga ma se tulaga e fo'ia ai le lē malamalama</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>matea uiga natia o se tala</i> – fa'aaogā matā'upu olo'o aofia i se tala fa'atasi ma le poto masani e fatu ai manatu i uiga o natia po o uiga e le'o tu'usa'o mai i le tala • <i>mate</i> le soso'oga o le tala • <i>toe sa'ili mai i le tala ni fa'amaoniga o manatu</i> • <i>fa'ailoa le va'aiga a se tusitala</i> aumai se mau e fa'amaonia ai manatu (i le gagana e talafeagai ma le tausaga lenei) • mātau le 'auga o le tusitusiga (purpose) • <i>'oto'oto manatu</i> o se tala • <i>aotele manatu</i> o se tala <p>Fa'aaogā auala talafeagai e tulimata'i ai le māmalamalama i tusitusiga ma ata, ma fa'atinoga ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ta'u mai tulaga olo'o fiafia ai i la latou faitautusi • ta'u mai mea fou ua a'oina mai tusitusiga • fa'amatala se fa'afitauli olo'o iai i lana faitautusi • fa'amatala se tulaga e tatau ona galue atili i ai • fa'ailoa nisi o auala e mafai ona fa'aaogā e fa'alelei ai <p>Fetāla'i</p> <p>Fa'aaogā auala 'ese'ese e mafaufau loloto ai i tusitusiga ma ata ft;</p> <ul style="list-style-type: none"> • mātau nisi uiga e ono aofia i ni fa'amatalaga olo'o i tusitusiga po o ata • mātau auala olo'o fa'aaogā i tusitusiga e fa'ailoa ai itū'āiga tagata o se tala ft. o upu, o foliga o i ni ata, o amioga mf. • mātau auala olo'o iloa ai se agaga fiafia/fa'anoanoa o se tala ft, o le vaogagana ft. upu, fuaiupu <p>A'oina o upu</p> <p>O nisi o auala</p> <ul style="list-style-type: none"> • faitau so'o tusi o le tausaga lenei • tusi upu ina ia mātau le sipelaga e aofia ai le fa'aaogaga o fa'ailoga • fa'atino ta'aloga e a'o ai upu ft. fa'afetaui upu i o latou sipelaga i se taimi vave lava; fa'afetaui upu ma uiga/uiga fa'afeagai

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
GAGANA	<p><i>FTG3.1 Mātau uiga o fausaga o le gagana ua amata ona fa'alauatele ma fa'aopoopo ia latou fausaga fa'a'upuga talafeagai pe'ā fesoota'i ma e masani i le gagana o aso uma ma le gagana fa'aaloalo faigofie</i></p> <p>Kalama FTG3.1.1 Iloilo ma fa'aaogā ma le to'a fausaga o fuai'upu faigōfie, fa'alauatele fuai'upu i le fa'aaogāina o so'ofuai'upu o le 'ma, ae, aua, pe, po', soaveape ma soanauna, ma fa'amasani i fuai'upu lavelave faigofie</p> <p>Leo FTG3.1.2 Mātau fa'aleoga o uiga o i se fa'apuga po o se tautalaga ma fa'aaogā tatau e fa'aleo ai manatu ma mana'oga i feso'ota'iga</p> <p>Upu FTG3.1.3 Fa'aaogā sa'o upu ma fuiupu i totonu o fuaiupu; fa'alauatele manatu i upu, fui'upu talafeagai ma 'autū, ma fa'aaogā tatau 'upu uiga lasi</p>	<p><i>FMG3.1 Fa'aaogā ma le to'a tomai agava'a fa'avae o le faitautusi ma ua mātau fausaga o le gagana i fatuga o le tausaga lenei; ua amata ona mātau le fausaga o palakalafa</i></p> <p>Kalama FMG3.1.1 Mātau le fausaga o fuai'upu i fatuga o le tausaga lenei; mātau le fa'asologa o fuai'upu i palakalafa ma faamatala i ni faaupuga faigofie le so'otaga o le kalama o fa'aaogā, le 'autū ma le aufaitau</p> <p>Leo FMG3.1.2 Faitau manino tusitusiga mo le tausaga lenei i le mautū o le iloa o leo o mata'itusi ma silapela, fa'aailoga o leo ma manavaga</p> <p>FMG3.1.3 Mātau leo olo'o lagonaina i totonu o fatuga 'ese'ese mo le tausaga lenei ft. o fagogo, tala toe fa'amatala, talanoaga, ma fa'afeso'ota'i le 'autū</p> <p>Upu FMG3.1.4 Fa'atupula'ia upu ua vave ona mātau ma iloa uiga; fa'alauatele lo latou iloa i upu ua vave ona mātau ft. uiga, upu tutusa, fa'afeagai, upu fou e mafai ona fau mai ai</p>	<p><i>TFG3.1 Fa'alauatele ma ia sologa lelei manatu i tusitusiga o le tausaga lenei i le fa'aaogā o fuaiupu 'ese'ese, ma amata ona feliiua'i le gagana ia talafeagai ma 'autū, aufaitau</i></p> <p>Kalama TFG3.1.1 Fa'aaogā fuai'upu atoatoa, sa'o ma anoa o latou fausaga e tusia ai se tala po'o isi fātuga e fa'atonuina ai; fa'ata'ita'i ona feliiua'i le gagana i totonu o fuai'upu ina ia manino ma 'anoa manatu ma talafeagai ma 'autū</p> <p>TFG3.1.2 Fa'aaogā upu soso'o i fuaiupu ma fuiupu tatau i le va o palakalafa ina ia sologa lelei manatu</p> <p>'Upu TFG3.1.3 Fa'aaogā upu talafeagai 'e fa'alauatele ma fa'a'oaina manatu fa'aalia i tusitusiga</p>
ANOMATĀ'UPU			
GAGANA	<p>Kalama Fa'a'ese'ese le faiga o fuai'upu faigofie, fesili ma fa'atonuga mai i le faigōfie aga'i i le faigatā. Ia sa'o le fausaga o fuai'upu (VNANL) i le taimi nei, taimi tuana'i, taimi faifaipea, taimi mae'a ma le taimi lumana'i.</p> <p>Ia iloa ona tali i fesili i fuai'upu atoatoa ma manino i le 'ese'esega o tali i itū'āiga fesili 'ese'ese ft. o le ā, o fea, e fa'apefea, o anafea, o ai?</p> <p>Mātau manatu olo'o i vaega o fuai'upu lavelave pe 'ā soso'o i le 'ona, auā, peita'i, se'iloga, vaganā' ma fa'ata'ita'i ona fa'aaogā fuai'upu lavelave i a latou tautalaga</p> <p>Ia mafai ona fa'asino nauna, veape, suinauna, soānauna ma soāveape ma o latou aogā i fuai'upu ma ia fa'aaogā soanauna, soaveape e fa'alauatele ai manatu o aumai ia latou fuaiupu</p>	<p>Kalama Mātau le fa'avasegaga o le tusiga o fatuga o tausaga nei ma le kalama o fuaiupu o ia fatuga, ma faamatala i ni faaupuga faigofie le so'otaga o le kalama o fa'aaogā, le 'auga ma le aufaitau ft. tala fatu e tusia i le taimi tuana'i, e iai le amataga, ogatotonu, ma le fa'ai'uga; o tala o fa'atonuga e aofia ai se ulutala, o mea e mana'omia, o fa'asologa o le faiga o se mea, o fa'atonuga e amata ona tusi i veape o le taimi nei aua e tutusa lava i so'o se taimi mea e fai</p> <p>Mātau le fa'avasegaga o fuai'upu i palakalafa ma le tāua o ia fa'avasegaga</p> <p>Leo Mātau ma fa'a'ese'ese le ta'uga o 'upu e fa'alagolago i fa'aailoga fa'aleo o fa'aaogāina i 'upu.</p>	<p>Kalama Fa'aaogā fuaiupu ma fa'avasegaga e talafeagai ma fatuga ma ia fa'alauatele manatu i totonu o fuaiupu i le fa'aaogā o soanauna, soaveape</p> <p>Fa'ata'ita'i ona fetu'una'i fa'aaogaga o fuaiupu faigofie e amata i fuaiupu veape, fuaiupu lavelave, fuaiupu faasinonauna ia talafeagai ma 'autū o manatu</p> <p>Fa'aaogā fuai'upu o gaioiga a nauna ma fuai'upu e le o faia ni fa'atinoga ft. Na togi e Sua le vae o le pua'a. O Sua na togi le vae o le pua'a.</p> <p>Ia fa'aali le agava'a i le gagana i le fa'aaogāina o:</p> <ul style="list-style-type: none"> • so'ofuai'upu o le : ma, peita'i, seiloga, vagona, seia ma le fa'atusatusaga o le 'i lo' • fa'amautūina le iloa tali sa'o itū'āiga fesili e amata i le: o leā, o ai, o anafea, o fea, ma le e fa'apefea

ANOMATĀ'UPU		
GAGANA	<p>Leo Mātau ma fa'aaogā sa'o fa'aleoga o fa'aupuga fa'aaloalo faigofie i feso'ota'iga ma tino matutua i totonu o aiga, a'oga ft. pe a fa'afeiloa'i, fa'atofa, fesiligia, momoli se fe'au, fa'aaogāina o le telefoni</p> <p>Fa'ata'ita'i ona fa'afeiloa'i nisi e iai tofiga 'ese'ese ft. faife'au, foma'i, tina/tamā matua ma ma fa'ata'ita'i leo e fa'atino ai ia tūlaga</p> <p>Fa'ata'ita'i leo, aga ma tāga e fai fa'atasi ma le tala e sa'ili mai ai se mea i se isi tagata ft: su'ega o se tauaga, se salutū po'o se isi mea</p> <p>Fa'ata'ita'i leo e fa'aali ai manatu, e lagolago pe tete'e ai i se manatu</p> <p>Upu Fa'aaogā 'upu e fa'alauatele, fa'a'oa ai manatu ft soanauna, soaveape; si'itia le mafai ona fa'aaogā o fui'upu fa'atusatusa e fa'alauatele ai manatu ft. O se aso vevela e pei o se . . . ; fa'ata'ita'i ona fa'aaogā upu fa'atusatusa i se isi tulaga i le fuai'upu ft. Na pei o le 'emo o le uila le . . .</p> <p>Fa'aaogā sa'o upu ma fuiupu i totonu o se fuai'upu: upu o fuainumera, upu o faiā faapitoa, upu faailo taimi, upu faasinonauna, upu fa'asino tulaga , upu uiga tutusa, uiga lasi, uiga eseese</p> <p>Fa'aaogā sa'o upu o faiā fa'apitoa; upu o faiā e fa'aali ai mea totino: lau, lou, ou, lana, lona, sau, sana, ana, ona; upu fa'aילו taimi nei-olo'o, faifai pea – e, tuana'i-sa, na, lumana'i-o le a, taimi mae'a-ua, so o se taimi-te; upu fa'asino – i le, o le, i se, upu faasino tulaga – i fafo, i totonu, i luga, i tafatafa, i luma ane</p> <p>Fa'ata'ita'i le fesuia'iga mai nauna segila i nauna tuale ma pelulale atoa ma veape e talafeagai ai ma ia aofa'iga.</p>	<p>Mātau ma fa'aaogā leo e fa'aalia ai fa'aailoga o manavaga o fa'aaogāina, ma le 'autū o fa'amatalaga ft. fa'a'ese'esega o le fa'aleoga o fa'atonuga, fuai'upu faigofie ma fa'atonuga</p> <p>Mātau po o ai e ona leo olo'o lagonaina i totonu o se fatuga ma aumai mau e fa'aailo ai manatuff. o tagata 'ese'ese o i se tala, o le tusitala</p> <p>Mātau le uiga o ia leo ft. fa'upu manatu ma lagona i totonu o ia leo</p> <p>Upu Mātau vave upu ma fa'alauatele o latou iloa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fesuia'i le segila i le tuale ma le pelulale • nauna e faitino ma nauna e tino i matagi, veape 'ese'ese e aofia ai 'upu galue, veape lagolago, 'upu ua veape ona o tulaga i fua'upu • fa'afeagai o 'upu ft: fiafia, fa'anoanoa, popole, le popole, tumu, gaogao mf • upu fa'avae ma 'upu fou e fau mai ai ft: nauna e fa'anauna i fasi'upu fa'ai'u: ga, aga, maga, taga, mf • fa'atulagaga fa'anumera pei o le muamua, lona lua, lona tolu ma fa'asolosolo ai lava • lisi ma mātau 'upu e uiga tutusa, 'upu e tutusa leo, uiga papa'u o 'upu ma o latou uiga o fa'aaogā ai i tala ua fai ma 'autū • auiliili ma mātau uiga, fa'aaogaga o upu fa'apitoa o 'autū ma matā'upu o le a'oga <ul style="list-style-type: none"> • mātau le fa'aaogāina i fuai'upu o le auā, 'a'o ma le ia. • fesuia'i o fuai'upu mai le segila, tuale ma le pelulale ma mātau le 'ese'esega o le fa'aaogāina o veape i nei fesuia'iga • mātau le 'ese'esega o fuai'upu tu'usa'o ma fuai'upu ua toe lipoti pe toe ta'u e se isi. • mātau le fa'aaogāina o le malamala tete'e o le 'le'. <p>Fa'aaogā upu ma fuiupu e soso'o ai manatu ina is sologa lelei tusitusiga</p> <p>Upu Fa'avasega 'upu o fa'aaogā i 'autū i nauna, veape, soānauna, soāveape mf.</p> <p>Mātau 'upu fa'aaogā so'o i fuai'upu o le 'autū ma ni 'ese'esega o lo latou fa'aaogāina. Fa'aaogā ni 'upu fou e fa'amatala ai 'autū.</p> <p>Fa'aaogā 'upu e fa'aigoa ai ni mea e manatu i ai pe fa'aigoa ai ni fa'avasegaga, e fa'aailo ai ni lagona, fa'amatala ai le mafua'aga o ni manatu, fa'a'upu ai se fa'amauualaloga ona o se mea ua sesē, fa'a'upu ai se fa'afetai ona o se mea na foa'i mai.</p>

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FATUGA	<p><i>FTT3.1 Fa'auiga ma fa'atino fatuga tu'utaliga ua amata ona u'umi, ma lautele manatu olo'o fa'aalia e tusa ai ma o latou 'auga ma aumātau</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FTT3.1.1 Mātau le 'auga ma manatu o fatuga ma ma se feso'ota'iga ma uiga o le aumātau</p> <p>FTT3.1.2 Mātau ma fa'amasani i uiga o fatuga tu'utaliga olo'o lipoti ai faamatalaga patino i se 'autū</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FTT3.1.3 Fa'aailoa ma fa'aaogā tatau le auivi poo le fa'avasegaga o fatuga eseese, o le gagana i upu, fuaiupu, faiga o leo ma aga ia talafeagai ma auga ma aumatau</p> <p>Faitaugalaulu FTT3.1.4 Fa'aailoa ma fa'aaogā tatau le auivi poo le fa'avasegaga o fatuga eseese, o le gagana i upu, fuaiupu, faiga o leo ma aga ia talafeagai ma auga ma aumatau</p>	<p><i>FMT3.1 Auiliili ma fa'alauetele manatu fa'aalia i fatuga masani mo auga ma aumatau eseese</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FMT3.1.1 Auiliili ma fa'aailoa auga, aumatau, ma manatu o fatuga tusitusia o le tausaga lenei e aofia ai ma tusitusiga faigofie i nusipepa</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FMT3.1.2 Fa'a'ese'ese auivi ma fausaga o fatuga eseese mo vasega nei ma fa'afeso'ota'i i auga ma aumatau</p> <p>Faitaugalaulu FMT3.1.3 Fa'aailoa uiga tuusa'o ma fa'alauetele manatu i uiga natia o fatuga fa'atulagaina</p> <p>FMT3.1.4 Mātau manatu 'autū ma manatu faaamoamotali o i tala ma fa'amatalaga patino o se matā'upu (informational texts)</p> <p>FMT3.1.5 Fa'aali manatu i se fatuga na faitau ai ma fa'aailoa mafua'aga o o latou manatu</p>	<p><i>TFT3.1 Tusi ituaiga fatuga eseese ma faaailoa eseese i faataatiaga ma faauigaga e talafeagai i auga ma le aumatau</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu TFT3.1.1 fuafua ma fatu ni a latou tala ua aofia ai fa'amatalaga mo'omia mo auga eseese ma fa'ata'ita'i ona fa'aaogā fa'ava'a 'ese'ese e fa'amau fatuga</p> <p>TFT3.1.2 Fa'atalanoa ma fa'ata'atia se fua faatatau o le lelei o ituaiga fatuga 'ese'ese, ia atagia i le fua faatatau ua lautele le iloa ma agavaa; fa'aaogā e fua i ai le lelei o a latou tusitusiga</p> <p>Auivi ma aga o fatuga TFT3.1.3 Fa'aaogā i auivi o fatuga i se tulaga ua fa'asolo ina mautinoa ma fa'alauetele aga o fatuga e fetau ma le tausaga lenei</p>
ANOMATĀ'UPU			
FATUGA	<p>Auga, aumātau, manatu Fa'aailoa le 'auga, aumātau ma manatu o tala fatu e pei o fagogo, tala toe faamatala, ma tala e fa'atonu ai le faia o se mea, tala i mea e tutupu o le vaiaso;</p> <p>Fa'aailoa ni uiga o le aumātau mo fatuga ua fa'alogologo i ai ma se feso'ota'iga ma mea o tutupu, ma manatu o i fatuga</p> <p>Fa'aailoa le eseese o fausaga o tala mo aumātau eseese, ma aumai ni mafua'aga faigofie ft tala mo tamaiti i le Tausaga 1 pe laiti fo'i, o tala mo tamaiti Tausaga 4, 8; o le tauloto a le tamaititi laiti ma le tamaititi matua</p> <p>Fa'aailoa manatu ma uiga o tala olo'o fa'amatala ai se mea po o se tagata (description), lipoti o fa'amaumau ai fa'amatalaga patino i se 'autū (information report) ft. o laumei, o le palolo, o le alogo/liimu/moa</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Faitau ma faaailoa le aumatau, auga, ma manatu o tala toe faamatala, ft tala fatu ft. fagogo, tala toe faamatala; faamatalaga o se mea na tupu olo'o fa'aailoa i le nusipepa ft. O le pasi na lavea, O lologa i Apia; faiga o se mea ft. Faiga o le suafai; lipoti o faamatalaga patino i se 'autū faigofie ft. Alogo, Palolo, Faasao, Niu, Pa'a mf.</p> <p>Fa'aailoa le mafua'aga po o le 'auga olo'o faitau ai se tusitusiga, fa'amatala le itū'āiga faitau e tatau ona faitau ai ma ta'u mai mafua'aga (ft. afai o se fa'atonuga o le faiga o se kuka, po o se mea taulima, e faitau fa'agesegese fa'atonuga ta'itasi ina ia iloa la'asaga e fai, e iai fo'i taimi e toe fo'i ai i tua le faitauga e va'ai po o sa'o le faiga; afai fo'i olo'o sa'ili se fa'amatalaga patino i se tala ft. o le igoa o le tagata, e va'ai vave ae le faitau fa'agesegese.</p> <p>Filifili ana lava tusi faitau</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Ua tatau ona iloa e tamaiti manatu e aofia i faamatalaga ma ia atagia ai vaega fa'atulagaina; ft. amataga, ogatotonu ma fa'ai'uga e ui e le'o atoatoa</p> <p>Fuafua ma tusi fatuga i 'autū fa'atulagaina: tala fatu, fa'amatala se tagata, se nofoaga, se mea olo'o i lona si'osi'omaga; fa'ata'ita'i ona tusi lipoti o fa'amau ai fa'amatalaga i se matā'upu 'autū: ft. O le tava'e; fa'aaogā tusitusiga e faamaumau mai ai ni manatu ma ni mea ua mafai ona mātau; fa'amau ai mea e fiafia iai e aofia ai manatu ma lagona i tala</p> <p>Fa'aaogā se isi fa'ava'a e fa'amau ai fatuga ft. Tusi se tusi i sau uō e fa'amatala i ai le faiga o le koko alaisa, po o le tusi sau tusi i lau uō e fa'amatala i ai le tou tafaoga.</p>

ANOMATĀ'UPU			
FATUGA	<p>Fa'atino tautalaga pupu'u faigofie e fa'atatau i se 'autū ma ia talafeagai le gagana, manatu e tusa ma le auga ma le aumātau ft. O laumei</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Fa'ailoa ma fa'aaogā le auivi o fatuga i tautalaga ft. tala toe faamatala, faiga o se mea, fa'amatalaga patino i se 'autū, tala fa'atino, faitauga solo,</p> <p>Fa'ailoa ma fa'aaogā upu olo'o aumaia lagona ma manatu o fatuga, itū'āiga fuaiupu e tatau ma fatuga; ia sa'o le taimi o fa'aaogā</p> <p>Fa'amatala ni mafua'aga faigofie o auivi, fuaiupu ma le gagana olo'o fa'aaogā i fatuga</p> <ul style="list-style-type: none"> ft. Aisea e amata ai i veape fa'amatalaga o le gaosiga o se mea? Aisea e fa'aaogā ai le taimi tuana'i i tala fa'afagogo, tala fatu, tala toe fa'amatala? Aisea e fa'aaogā ai le gagana fa'aaloalo i tagata matutua? <p>Faitaugalaulu Faalogo ma fa'ailoa manatu 'autū, ma manatu lagolago o fatuga tu'utaliga eseese ft. tautalaga a le faiaoga, faasalalauga, leitio, tautalaga a tagata asiasi ma fa'amau faamatalaga 'autū ma ni auiliiliga ft. O le galulolo: o fea, o anafea, o ai na a'afia, o a a'afiaga, o le a le mafua'aga,</p> <p>Fa'aaogā ata, siata, kalafi e faaali ai manatu 'autū ft. o le a le mea e tupu i le masima pe a tuu i ai le vai; fa'aali le gasesega o se mea taumafa faigofie;</p> <p>Malamalama i faailoilo i tautalaga a le faiaoga e faailoa ai vaega eseese o se lesona: Faailo o le amataga o le lesona, faailoilo e faamautu ai fesootaiga ma le lesona ua tuana'i, faatonuga e faataimuaina faamatalaga a le faiaoga, faatinoga a tamaiti, faaumaga o le lesona ma galuega mo le aso e sosoo ai</p> <p>Toe faamatala fagogo ma tala e masani ai i se tulaga mautinoa</p>	<p>Auivi ma aga o fatuga Tulimata'i ma fa'ailoa le faavasegaga o fatuga, fa'aaogaga o le gagana, o ata mf, ma fa'amatala le feso'ota'iga ma le auga ma le aumatau</p> <p>Fa'amatala ni mafua'aga faigofie o auivi, fuaiupu ma le gagana olo'o fa'aaogā i fatuga</p> <p>ft. Aisea e amata ai i veape fa'amatalaga o le gaosiga o se mea? Aisea e fa'aaogā ai le taimi tuana'i i tala fa'afagogo, tala fatu, tala toe fa'amatala? Aisea e fa'aaogā ai le taimi o aso uma e lipoti ai fa'amatalaga i se 'autū fa'apitoa?</p> <p>Faitaugalaulu Faitau sa'o ma fa'ailoa uiga tu'usa'o o i fatuga o le tausaga lenei e aofia ai fa'amatalaga olo'o fa'aalia i kalafi ma ata ft:</p> <ul style="list-style-type: none"> saili mea moni mai totonu o fatuga fa'ailoa poo ta'ua faamatalaga i fatuga pe leai ma fa'asino mau e fa'amaonia ai fa'atino sa'o fa'atonuga o i fatuga o le gaosiga po o le faiga o se mea otooto se tala fatu, tala toe fa'amatala ina ia atagia ai le amataga, ogatotonu ma le faaiuga <p>Fa'aaogā mau olo'o i tala ma le poto masani e matea ai uiga natia olo'o i tala ma fa'alatele manatu e lagolago ai a latou matematega ft.;</p> <ul style="list-style-type: none"> mate le aofia ma le fa'asologa o se fatuga fua i le ulutala ma ata ma mafai ona faamaonia manatu taumate le i'uga e fua i mea e tutupu i le tala fa'aali manatu i lagona o tagata o se tala fua i mea olo'o tutupu <p>Fa'ailoa vaega 'autū o se matā'upu o fa'amatalaina ma fa'avasega i lalo o vaega 'autū nisi o manatu fa'aamoamotali</p> <p>Fa'amatala o latou manatu i se fatuga ft. o mea e fiafia pe le fiafia i ai, fa'atusatusa ma nisi tala na faitau i ai, pe se tala moni pe leai, ma fa'ailoa mafua'aga o o latou manatu e tusa ma mea o i totonu o fatuga po o lo latou poto masani</p>	<p>Au'ili'ili fatuga olo'o lelei ona tusi, fa'ailoa itu olo'o lelei ai ma fa'aaogā o se fuafa'atatau mo a latou tusitusiga; ia mafai ona fa'aali manatu i le lelei o manatu, tusiga, fa'asologa o se tala na latou faitau ai, o ata olo'o iai, o le lelei mo le aumātau</p> <p>Fa'atusatusa a latou tusitusiga i le fuafa'atatau ma fa'alatele manatu i 'ese'esega, ma teuteu</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Ua manino vaega fa'atulagaina o fatuga e tusa ai ma o latou auga ft. ulutala, amataga, ogatotonu ma le fa'ai'uga o tala toe fa'amatala; o le ulutala, o mea e mana'omia, o le fa'agasologa o le faiga o se mea i fatuga olo'o fa'atonu ai le gaosiga/ faiga o se mea; mf.</p> <p>Auiliili ma mātāu aga o fatuga olo'o lelei ona tusi ma fa'ata'ita'i ona fa'aaogā ia latou tusitusiga ft. fa'aaogāina o soaveape ma soanauna, fa'aaogā upu e fa'atupu lagona</p>

FA'ALOGO MA TAUTALA	MĀTAU MA FA'ATINO
<p>AGANU'U MA AGAIFANUA</p> <p><i>FTA3.1 Fa'aaogā le gagana fa'aaloalo faigofie ma tu ma aga e talafeagai ma o latou tausaga i fa'atinoga o fe'au ma galuega, o le va fealoaloo'i ma tagata, o feofofoaiga, o fa'asinomaga, ma ta'aloga, fa'afiafiaga ma galuega taulima</i></p> <p>Tautua FTA3.1.1 Fa'amatala ma fa'alauetele fa'amatalaga i o latou fa'asinomaga ma ma fa'amatala i le gagana faigofie le va fealoaloo'i i totonu o le aiga e ala i tiute ma fe'au, ma tu ma aga</p> <p>Fa'aaloalo FTA3.1.2 Fa'amatala tu ma aga fa'aaloalo o amioaga pulea i va fealoaloo'i ma tagata.</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima FTA3.1.5 Matau ma fa'amatala fa'atinoga o ta'aloga, siva ma galuega taulima; amata ona fa'ata'atia fua o le lelei o se fa'atinoga</p>	<p><i>MFA3.1 Fa'atino fe'au ma tiute i totonu o aiga ma a'oga, ma tu ma aga e tata ai i le va fealoaloo'i ma tagata, ma fa'atinoga o ta'aloga, fa'afiafiaga ma galuega taulima</i></p> <p>Tautua MFA3.1.1 Galulue felagolagoma'i e fa'atino fe'au ma galuega i totonu o potu a'oga ma le aiga</p> <p>Fa'aaloalo MFA3.1.2 Mātau, fa'aaogā ma fa'atino tu ma aga fa'aaloalo o amio pulea i totonu o aiga ma a'oga e aofia ai le va o tuagane ma tuafafine, matua ma fanau, faia'oga ma tamaiti a'oga ma le va fealoaloo'i ma isi tagata</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima MFA3.1.3 Mātau ma fa'atino ta'aloga, siva fa'asamoa ma galuega taulima</p>
ANOMATĀ'UPU	
<p>AGANU'U MA AGAIFANUA</p> <p>Tautua Fa'alauetele fa'amatalaga i o latou fa'asinomaga ia aofia ai o latou igoa ma uiga, o mātua, o mātua o mātua; o uso ma tuagane ma tausoga; o le nu'u ma pitonu'u o nonofo ai, ma nu'u o mātua, o o latou tuā'oi ma faia' faigofie ft. pe aiga pe leai</p> <p>Fa'amatala le va fealoaloo'i o fanau ma matua, o fanau ma isi o le fanau ma fa'aailoa tiute ma galuega e tusa ai ma le va fealoaloo'i</p> <p>Fa'aaloalo Fa'amatala, fetufaa'i, fa'aailoa ma fa'aaogā tu ma aga fa'aaloalo fa'asamoa e masani ai i totonu o aiga ma a'oga ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • tautala ma le ava • iloa savali, tu ma nofo. • le va o le tuafafine ma le tuagane • le va ma matua • fa'aaloalo i tagata matutua, faia'oga, ma so'o se tasi. iloa fa'aaogā le leo ma fa'aupuga faaaloalo faigofie e fa'afeiloo'i, faatofa, valaau e aai ft. mapu maia, lau susuga, lau tofa mf, Talofa lau susuga a le – , Susu maia i fale nei/ Alala ane i lou nofoa lele/Taumafa ane le iputi/ O a mai lau susuga? <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Ta'aloga: Fa'amatala ma fa'aaogā le vaogagana o</p> <ul style="list-style-type: none"> • taufetuliga – moligafu'a/tu'ugataga • soka/ lakapi/ kirikiti <p>Fa'afiafiaga: Matamata i fa'atinoga o pese ma siva fa'asamoa ma fa'amatala aga o fa'atinoga ma le vaogagana</p> <p>Fa'ata'atia se fuafa'atau o le lelei o se pese ma se siva fa'asamoa e tu'u 'ese'ese ai tama ma teine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Galuega Taulima: Fa'amatala le faiga ma fa'aaogā le vaogagana o galuega taulima • lalaga mailo/ pulou/ polo/ 'ato fu'eumu. • su'iga'ula/ fugalaa'u/ pepa/ sisi • ipu tau'ava • su'igatiti /taga solovae. 	<p>Tautua Galulue fa'atasi e fa'atino galuega e fa'amanaia ai le si'osi'omaga o le latou potu ma fafo atu ft. salu, fufulu fa'amalama, aumai ni teu fugala'au, fai so latou toga la'au i fafo atu o le potu, aoina o le lapisi; fa'atalanoa le vaevaeina o galuega ma fa'atulaga</p> <p>Fa'atino so latou sao e fa'alelei ai totonu o le a'oga ft. aumai ni ato e fa'avasega i ai lapisi, aoina o le lapisi</p> <p>Fa'atino galuega fesoasoani i isi tamaiti ft. fesoasoani i le Tausaga 2 e faitautusi .</p> <p>Fa'aaogā le 'upu fa'amolemole ma le fa'afetai e fa'amasani ai i le fa'atinoga o fa'atonuga o fe'au ma galuega.</p> <p>Fa'aaloalo Mātau maf a'atino:ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • tautala ma le ava • iloa savali, tu ma nofo • laulau le mea tausami • vala'au e tausasami • ave le vaifafano • fa'aaloalo i tagata matutua, faia'oga, ma so'o se tasi • le va o le tuagane ma le tuafafine • iloa fa'aaogā le leo ma fa'aupuga faaaloalo faigofie e fa'afeiloo'i, faatofa, valaau e aai ft. mapu maia, lau susuga, lau tofa mf, Talofa lau susuga a le – , Susu maia i fale nei/ Alala ane i lou nofoa lele/Taumafa ane le iputi/ O a mai lau susuga? <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Ta'aloga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • taufetuliga – moligafu'a/tu'ugataga/kirikiti fa'asamoa e aofia ai le faiga o le lape <p>Fa'afiafiaga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pese ma siva fa'asamoa ma 'aiuli; fa'atino se fa'ili e fa'aaogā ai meafaifa'ili fa'asamoa. (pate, la'au, ma'a, fala, ipupopo atigifigota, lulu) <p>Galuega Taulima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lalaga mailo/ pulou/ polo/ 'ato fu'eumu. • su'iga'ula/ fugalaa'u/ pepa/ sisi • ipu tau'ava • su'igatiti /taga solovae..

Tausaga 4

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ	<p><i>FTF4.1 Filifili ma feaofa'i i se tulaga ua fa'asolo ina mautū mau e faailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga, ma auala 'ese'ese e mātā ai manatu'autū ma lagona, ma fatua'i manatu i fa'amatalaga tu'utaliga</i></p>	<p><i>FMF4.1 Filifili ma feaofa'i i se tulaga ua fa'asolo ina mautū, mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga tusitusia, ma auala 'ese'ese, e solo lelei ai le faitau ma atina'e ai le loloto o lo latou malamalama i uiga o tusitusiga</i></p>	<p><i>TFF4.1 Fa'aaogā i se tulaga ua tele ina mautū mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga tusitusia, ma fa'alauatele fa'aaogaga o auala talafeagai i le tausaga lenei e fuafua, fatu, iloilo ma faailoa ai tusitusiga ma fa'atinoga</i></p>
	<p>Faitaugalaulu FTF4.1.1 Feaofa'i i se tulaga ua fa'asolo ina mautū mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o le gagana tautala ma fa'aaogā ni auala 'ese'ese e talafeagai e mātā ai uiga tu'usa'o, ma sufi ai uiga natia o se matā'upu</p>	<p>Sufiga o tala ma manatu FMF4.1.1 Feaofa'i, ma fetu'una'i auala 'ese'ese e solo lelei ai ma sa'o le faitau, ma sufi ai le loloto o nisi o manatu olo'o i tusitusiga ma ata</p>	<p>Tusiga TFF4.1.1 Tusi sa'o le gagana i se tulaga ua tele ina mautū</p>
	<p>Feso'ota'iga FTF4.1.2 Feaofa'i i se tulaga ua fa'asolo ina mautinoa mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o le gagana tautala, ma auala e talafeagai ma le 'autū ma le aumatau e agava'a ai pe a fa'alogo ma tautala i ni felafolafoa'iga ma folasaga i luma o le vasega</p>	<p>Va'ililiga o faitaugalaulu FMF4.1.2 Fa'aaogā auala talafeagai, i se tulaga ua fa'asolosolo ina mautū, e mātā ai uiga tu'usa'o ma amata ona au'ililiga natia o se tusitusiga</p>	<p>Fatua'iga TFF4.1.2 Fa'alauatele auala 'ese'ese e aoao ai manatu mo tusitusiga, fa'avasega, tusitusiga muamua, iloilo le ausia o le 'auga i le fa'aaogā o le fuafua'atatau, teuteu ma fa'ailoa i isi</p>
	<p>Fetāla'i FTF4.1.3 Fa'aaogā auala 'ese'ese e fa'alauatele ai mafauauga i uiga o tautalaga ma fa'amatalaga</p>	<p>Fetāla'i FMF4.1.4 Fa'aali manatu i se fatuga, mātā ma fa'alauatele manatu i filifiliga a le tusitala i fa'aaogaga ma aga o le gagana</p>	
	<p>Māta'itū ma toe autalu FTF4.1.4 Fa'atalanoa ma fa'alauatele fuafa'atatau o le lelei o se tautalaga, fa'atinoga (performance); fa'aaogā le fuafa'atatau e iloilo ma toe autalu ai a latou lava fatuga ma fatuga a isi</p>	<p>A'oina o upu FMF4.1.5 Fa'aaogā i se tulaga ua mautū auala faigofie e a'o ai foliga / sipelaga o upu ma o latou uiga i le gagana o aso uma, gagana faaaloalo, gagana tu'usa'o, gagana fa'auigalua; uiga fa'afeagai, uiga tutusa</p>	

ANOMATĀ'UPU

FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ

Faitaugalaulu

- fa'atusatusa matā'upu olo'o fa'alogo i ai ma nisi mea ua ia iloa
- tu'ufesili ma taumate uiga o fa'amatalaga
- sa'ili uiga natia o fa'amatalaga ma ata
- fa'aaogā ni fesili e tautū i ai le fa'alogo
- mātāu manatu 'autū, va'aiga ma lagona o tautalaga
- aotele manatu o se tautalaga po o le feau 'autū o se ata
- fa'aaogā ni siata e fa'alogo ma fa'avasega i ai manatu 'autū o se tautalaga

Feso'ota'iga

- fa'aaogā auala ese'ese e filifili ai se 'autū o se tautalaga ft. talanoa i isi, fa'aaogā mea ua ia iloa mai lona si'osi'omaga; fa'avasega, ma fa'atino ai se tautalaga pu'upu'u ft. fili se amataga e ola ma fa'atupu ai le fia fa'alogo o isi tamaiti,
- filifili le gagana – upu, fuaiupu e fetāui ma le 'autū ma le aumatau; iloa tu ma aga pe'ā fa'atino le tautalaga ft, faiga o le leo, va'ai i le vasega; fa'aaogā ni ata mf.
- fai ni fesili tatala e fa'atalanoa ai se tautalaga

Fetāla'i

- fa'aailoa le manatu 'autū o se tautalaga/fa'amatalaga
- fa'aali manatu i ni vaega o se tala/ tautalaga ma fa'amatala mafua'aga
- faalogo ma tusi se ata/faafanua o le fa'asologa o manatu
- fa'aailoa se mau e moni ma le manatu o le tagata lava ia (fact/opinion)
- fa'atusa tala o fa'alogo i ai ma lo latou lava poto masani ma le si'osi'omaga
- mātāu ma fa'aali manatu faigofie i filifiliga a le tusitala/failauga i le gagana ft. upu, o upu leo tutusa (rhyme), upu tautū, upu fa'auigalua,
- fa'aali manatu faigofie i lagona / agaga o se tautalaga, uiga o tagata o aofia i se tala ma aumai mafua'aga ft. o upu o fa'aaogā, o le faiga o le leo, o foliga va'aia, o le tali atu i isi tagata po o le va fa'aalia ma isi tagata

Sufiga o tala ma manatu

Ua solo lelei le faitau ma ua mafai ona pu'ea nisi o uiga loloto o i se tala

Fa'asino fa'aaogaga fa'auigalua faigofie olo'o i fatuga olo'o faitau i ai ft. fa'atusatusaga e fa'aaogā ai le 'e pei' ft. E pei o se timu le maligi o loimata o le tina;

Ua mautū o latou tomai i auala nei e sufi ai uiga ma ua mafai ona filifili vave ma fetu'una'i auala e talafeagai mo 'auga 'ese'ese olo'o faitau pe matamata ai

- fa'aailoa le auga o le faitau po o le matamata ft. faitau e su'e se fa'amatalaga olo'o fia iloa, faitau leo tele mo se aumatau, faitau ona o se fiafiaga ia te ia
- fa'atusatusa matā'upu o se fatuga i lo latou iloa māsani
- fatu ni ata fa'alemafauau e uiga i fātuga
- tu'ufesili ina ia fa'alauetele manatu o i se fātuga
- va'ai toto'a i se fuaiupu po o ni fa'amatalaga olo'o i ata (attending)
- sa'ili fa'apito se upu, fuaitau, 'autū olo'o i totonu o se fa'amatalaga (searching)
- fa'aaogā le iloa o le fausaga o le gagana (kalama) e matea ai upu, manatu olo'o soso'o mai i se fuaiupu
- toe va'ai ma fa'amautinoa po o sa'o le faitau (cross checking and confirming)
- toe fa'asa'o le faitau (self-correct)

fa'aaogā auala 'ese'ese, e aofia ai ma le fesoasoani a le faigaga, e sa'ili ai fa'amatalaga olo'o mo'omia ft.

- fa'aaogā le fa'ava'a (outline) o se tusitusiga e pei o ulutala, ulutala laiti (subheading), anotusi, utugagana, fa'asino upu
- fa'afetaui le televave o le faitau ma le auga olo'o faitau ai
- faitau vave ia maua le a'ano o le matā'upu (skim)
- faitau vave mo se fa'amatalaga faapitoa olo'o fia maua ft. numera o se telefoni, igoa o se tagata (scan)
- toe faitau se vaega olo'o iai fa'amatalaga mo'omia

Va'ili'iliga o faitaugalaulu

Ua fa'asolosolo ina mautū agava'a i auala nei e mātāu ai uiga tu'usa'o ma amata ona auiliili uiga natia o se tusitusiga, fa'atinoga

- fa'atusatusa tala o faitau ai ma mea ua latou iloa

Tusiga

Ua tele ina mautū tomai ma agava'a o le tusiga o le gagana, e atagia i le

- tusi fuaiupu i le sa'o ona fa'aaogā fa'aailoga o le gagana tusitusi: mata'itusi tele mo le amataga, piliota i le fa'aiuga, mata'itusi tele mo nauna fa'apitoa, fa'aailoga fesili
- tele ina mautū le fa'aaogāina o fa'aailoga o leo – fa'amamafa ma komaliliu
- ua mautū le tusiga o mata'itusi ma sa'o le sipelaga o upu
- mātāu fa'ata'atiaga o tusitusiga 'ese'ese ma fa'aaogā tatau ft. a fa'aaogā ata e tatau ona iai se fa'amatalaga pu'upu'u i lalo ifo, fa'apea fo'i siata; o tala e tatau ona iai ulutala

Fatua'iga

Ua masani ma fa'alauetele le fa'aaogaga o auala e fuafua, tusi, iloilo ma fa'aailoa ai tusitusiga:

- au'ili'ili galuega tusitusi ma ia fa'aailoa le 'autū o se tusitusiga ma le aufaitau
- fa'atalanoa ma fa'ata'atia le fua fa'ata'atau o le 'ausia o le 'autū po o le auga
- filifili le 'autū o se tusitusiga ft. talatalanoa ma isi, fa'aaogā le poto masani, fa'amatala ni mea ua tutupu, matamata i se ata, sa'ili'ili i tusitusiga, lafo'aso i se matā'upu (brainstorming)
- fatufatu manatu ma tusi
- filifili le fatuga e talafeagai ma le 'autū ma tu'ufa'atasi manatu i le fa'asologa e talafeagai ai
- faitau tala a isi ma fa'aali o latou manatu i ai
- ave se fautuaga faigofie mo le teuteuga
- fa'aaogā fautuaga e teuteu ai se tusiga

ANOMATĀ'UPU			
FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ	<p>Māta'itū ma toe autalu</p> <ul style="list-style-type: none"> mātau le auga o se fatuga ma le aumatau mātau ma fa'ata'atia tulaga tāua e iloa ai ua ausia le auga: ft. o le lelei o manatu, fa'avasegaga o manatu, o le gagana o fa'aaogā, o le faiga o le leo ma tāga, o le fetau o fa'atinoga ma le 'auga ma le aumatau fa'aaogā le fuafa'atata e autalu ai a latou lava fa'atinoga iloilo ma fautuaina fa'atinoga a isi tamaiti e tusa ai ma le fuafa'atata <p>Mātau ma fa'alautele fa'amatalaga i ni tulaga e le'i malamalama ai i se tautalaga/fa'amatalaga, fa'amatala se mafua'aga ma fa'ailoa se tulaga e fo'ia ai le lē malamalama</p>	<ul style="list-style-type: none"> fa'atū ni manatu e uiga i se tusitusiga ma sa'ili fa'amaoniga ina ua faitau i ai tu'ufesili i ni fesili tatala e uiga i tusitusiga/faatinoga matea uiga natia o se tusitusiga ma saili mai le tala fa'amaoniga o manatu po o le poto masani au'ili'ili fa'aaogaga fa'auigalua faigofie olo'o i fatuga olo'o faitau ai ft. fa'atusatusaga e fa'aaogā ai le 'e pei' fa'ailoa le va'aiga a se tagata o le tala ma aumai se mau e fa'amaonia ai manatu (i le gagana e talafeagai ma le tausaga lenei) au'ili'ili nisi o upu, fa'aupuga a le tusitala ma fa'aali manatu i le aogā i le tala 'oto'oto manatu o se tala aotele manatu o se tala <p>Fa'aaogā auala talafeagai e tulimata'i ai le malamalama i tusitusiga ma ata ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> ta'u mai tulaga olo'o fiafia ai i la latou faitautusi ta'u mai mea fou ua a'oina mai tusitusiga fa'amatala se fa'afitauli olo'o iai i lana faitautusi fa'amatala se tulaga e tatau ona galue atili i ai <p>Fetāla'i</p> <p>Fa'aaogā auala 'ese'ese e mafaufau loloto ai i tusitusiga ma ata ft;</p> <ul style="list-style-type: none"> mātau nisi uiga e ono aofia i ni fa'amatalaga olo'o i tusitusiga po o ata mātau auala olo'o fa'aaogā i tusitusiga e fa'ailoa ai itua'iga tagata o se tala ft. o upu, o foliga o i ni ata, o amioga mf. mātau ma fa'aali manatu i filifiliga a le tusitala i le gagana ma aga ft. upu e pei o veape olo'o fa'aaogā, o soanauna, o upu leo tutusa (rhyme), upu tautū, upu fa'auigalua, <p>fa'alautele manatu i ni mau mai le tala po o lo latou poto masani pe fa'atusatusa i nisi tala na fatu e le tusitala lava e tasi</p> <p>A'oina o upu</p> <p>O nisi o auala</p> <ul style="list-style-type: none"> faitau so'o tusi o le tausaga lenei tusi upu ina ia mātau le sipelaga e aofia ai le fa'aaogaga o fa'aialoga fa'atino ta'aloga e a'o ai upu ft. fa'afetaui upu i lo latou sipelaga i se taimi vave lava; fa'afetaui upu ma uiga/ uiga fa'afeagai 	<p>Fa'ailoa le tusitusiga i ni auala talafeagai ft. siata, pusa o fa'amatalaga (information tables), fa'ava'a o se tusi sa faitau ai (book cover, o se tautalaga, faitau leotele mf.</p>

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
GAGANA	<p><i>FTG4.1 Malamalama ma fa'aaogā fausaga o le gagana ua amata ona fa'alauatele i feso'ota'iga ma e masani i le gagana o aso uma ma le gagana fa'aaloalo faigofie</i></p> <p>Kalama FTG4.1.1 Iloilo, fa'aaogā ma feliiua'i ma le to'a fuai'upu faigōfie ua fa'alauatele i soaveape ma soanauna, ma fa'alauatele fuai'upu i le fa'aaogāina o so'o fuaiupu o fuaiupu lavelave-'ona, ina'</p> <p>Leo FTG4.1.2 Mātau a'afiaga o leo i lagona ma manatu o le aufa'alologolo; fa'aaogā tatau leo i feso'ota'iga ma tagata 'ese'ese ma fa'aali manatu ma lagona i tautalaga i 'autū masani ma nisi matā'upu fou</p> <p>Upu FTG4.1.3 Iloilo ma fa'alauatele le fa'aaogāina o 'upu māsanani ma upu fou i nisi fa'aaogāga e atagia ai o latou uiga lasi ma uiga 'ese'ese</p>	<p><i>FMG4.1 Fa'aaogā ma le to'a tomai ma agava'a fa'avave o le faitautusi ma ua fa'aaauu ona atina'e agava'a o le fausaga o palakalafa ma le vaogagana o fatuga ua fa'atulaga mo le tausaga lenei</i></p> <p>Kalama FMG4.1.1 Matau le kalama o fuaiupu o fatuga ma le fa'asologa o fuai'upu i palakalafa; ua mafai ona fetu'una'i fa'aaogaga o fuai'upu ia talafeagai ma 'autū o palakalafa</p> <p>Leo FMG4.1.2 Fa'aaogā le iloa o leo o mata'itusi, silapela, fa'aailoga o le gagana tusitusi e fa'amausali ai le ta'uga o upu, mātau vave ai upu e le'i iloa muamua, ma solo lelei ai le faitau</p> <p>FMG4.1.3 Mātau leo o fa'aailoa ai manatu ma lagona i totonu o fatuga 'ese'ese o le tausaga lenei</p> <p>Upu FMG4.1.4 Fa'alauatele lo latou iloa i upu ua vave ona mātau e aofia ai upu fa'apitoa o 'autū ma matā'upu o le a'oga</p>	<p><i>TFG4.1 Fa'alauatele ma ia sologa lelei manatu i tusitusiga o le tausaga lenei i le fa'aaogā o fuaiupu 'ese'ese, ma feliiua'i le gagana ia talafeagai ma auga ma aumatau</i></p> <p>Kalama TFG4.1.1 Fa'aaogā itū'āiga o fuaiupu e fetau i fatuga ma sa'o fa'atulagaga; ua mafai ona feliiua'i fuai'upu ina ia manino atili ma 'anoa manatu ma amata ona tu'ufa'atasi i palakalafa</p> <p>'Upu TFG4.1.2 Fa'aaogā itū'āiga o fuaiupu e fetau i fatuga ma sa'o fa'atulagaga; ua mafai ona feliiua'i fuai'upu ina ia manino atili ma 'anoa manatu ma amata ona tu'ufa'atasi i palakalafa</p>
ANOMATĀ'UPU	<p>Kalama Feliua'i fuaiupu faigofie ina ia'oa manatu ma mālie i le 'au fa'alologolo.</p> <p>Fa'aaogā fuai'upu atoatoa ma manino e tali ai itū'āiga fesili 'ese'ese ft: o le ā, o fea, e fa'apefea, o anafea, o ai?</p> <p>Mātau manatu olo'o i vaega o fuai'upu lavelave pe'ā soso'o i le 'ona, auā, peita'i, se'iloga, vagana' ma fa'aaogā fuai'upu lavelave i a latou tautalaga</p> <p>la mafai ona fa'asino nauna, veape, suinauna, soānauna ma soaveape ma o latou aogā i fuai'upu ma ia fa'aaogā soanauna, soaveape e fa'alauatele ai manatu o aumai ia latou fuaiupu</p> <p>Leo Fa'aaogā tāga e tatau ai ma leo o fa'aupuga fa'aaloalo faigofie i feso'ota'iga ma tino matutua i totonu o aiga, a'oga, tagata asiasi i aiga ma le a'oga ft. pe a fa'afeiloa'i, fa'atofa, fesiligia, momoli se fe'au, taliina le telefoni, fai ai se fa'anoi ina ua le a'oga, tali ai i se vala'au e a'ai, fai ai se fa'afeta'i pu'upu'u, su'ega o se tauaga, se salutū po'o se isi mea.</p>	<p>Kalama Mātau le fa'avasegaga o le tusiga o fatuga o le tausaga nei ma le kalama o fuaiupu ma faamatala i ni faaupuga faigofie le so'otaga o le kalama o fa'aaogā, le auga ma le aumatau</p> <p>Mātau ma fa'amatala le fa'asologa o fuai'upu i se palakalafa ma le aoga o lea fa'asologa;</p> <p>Fetu'una'i fa'aaogaga o fuaiupu faigofie e amata i fuaiupu veape, fuai'upu lavelave, fuaiupu faasinonauna ia talafeagai ma 'autū o manatu</p> <p>Leo Solo lelei le faitau leotele i le vave ona mātau o upu, ma mausali le lelei o le ta'uga o 'upu ma le faiga o leo e fua i fa'aailoga fa'aleo ma fa'aailoga o mānavaga o fa'aaogā i fa'amatalaga o tala po'o fātuga o faitau ai. Ia iloa fa'a'ese'ese leo o le fesili, fa'atonuga ma le fa'amatalaga tu'u sasa'o ina ia atagia ai lagona o e na faia fātuga.</p> <p>Mātau po o ai e ona leo olo'o lagonaina i totonu o se fatuga ma fa'alauatele mau e fa'aamaonia ai manatu ft. o tagata 'ese'ese o i se tala, o le tusitala</p>	<p>Kalama Fa'aaogā fuaiupu ma fa'avasegaga e talafeagai ma fatuga ma ia fa'alauatele manatu i totonu o fuaiupu i le fa'aaogā o soanauna, soaveape</p> <p>Fa'ata'ita'i ona feliiua'i le gagana i totonu o fuai'upu ina ia manino ma anoa manatu</p> <p>Au'ili'ili fausaga o palakalafa ma fa'ata'ita'i ona tusi fuai'upu i se palakalafa mo se 'autū</p> <p>Upu Fa'avasega 'upu o fa'aaogā i 'autū i nauna, veape, soānauna, soaveape, fa'aailoa lo latou aogā i tusitusiga ma fa'aaogā mf.</p> <p>Mātau 'upu e patino i le 'autū ma lo latou fa'aaogāina ma fa'ata'ita'i ona fa'aaogā ia latou tusitusiga</p> <p>Fa'aaogā 'upu e fa'aigoa ai ni mea e manatu i ai pe fa'aigoa ai ni fa'avasegaga, upu e fa'aailoa ai ni lagona, fa'amatala ai le mafua'aga o ni manatu, fa'a'upu ai se fa'amauualaloga ona o se mea ua sesē, fa'a'upu ai se aisiga i se isi, fa'a'upu ai se fa'afetai ona o se mea na foa'i mai.</p>

ANOMATĀ'UPU		
GAGANA	<p>Fa'ata'ita'i leo e fa'atino ai tauloto ma solo ina ia mālīe i le aufa'alologologo</p> <p>Fa'aaogā leo e fetai ma manatu ma lagona i tautalaga i 'autū masani, ma fa'ata'ita'i leo e tatau ai i matā'upu fou</p> <p>Upu Fa'aaogā 'upu e fa'alautele, fa'a'oa ai manatu ft soanauna, soaveape;</p> <p>Si'itia le mafai ona fa'aaogā o fui'upu fa'atusatusa e fa'alautele ai manatu ft. O se aso vevēle e pei o se . . . ;</p> <p>Fa'ata'ita'i ona fa'aaogā upu fa'atusatusa i se isi tulaga i le fuai'upu ft. Na pei o le 'emo o le uila le . . .</p> <p>Fa'aaogā sa'o upu ma fuiupu i totonu o se fuai'upu: upu o fuainumera, upu o faiā faapitoa, upu faailo taimi, upu faasinonauna, upu fa'asino tulaga , upu uiga tutusa, uiga lasi, uiga eseese</p>	<p>Fa'amatala lagona ma manatu o fa'aalia i leo 'ese'e'ese; fa'aailoa le so'otaga o leo ma le itū'āiga tagata o tautala</p> <p>Upu Ua iloa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ta'uga, sipelaga o upu • tulaga o le upu i le fuaiupu ft. veape, nauna mf • uiga tu'usa'o o upu o fa'aaogā ai, • uiga fa'auigalua • ni 'upu e mafai ona suia ai ni fasi fuai'upu o momoli mai ai uiga o 'upu • fa'afeagai o 'upu • upu fa'avae ma 'upu fou e fau mai ai ft: nauna e fa'anauna i fasi'upu fa'ai'u : ga, aga, maga, taga, mf • fa'aaogā i fuai'upu
	<p>Fa'aaogā sa'o upu o faiā fa'apitoa; upu o faiā e fa'aali ai mea totino: lau, lou, ou, lana, lona, sau, sana, ana, ona; upu fa'aailo taimi nei-olo'o, faifai pea – e, tuana'i-sa, na, lumana'i-ole'ā, taimi mae'a-ua, so o se taimi-te; upu fa'asino – i le, o le, i se, upu faasino tulaga – i fafo, i totonu, i luga, i tafatafa, i luma ane</p> <p>Fa'ata'ita'i le fesuia'iga mai nauna segila i nauna tuale ma pelulale atoa ma veape e talafeagai ai ma ia aofa'iga.</p>	

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FATUGA	<p><i>FTT4.1 Fa'auiga ma fa'atino fatuga tu'utaliga u'umi ua aofia ai 'autū e fa'atatau i le lautele o le soifuaga; ma ua atinae tomai i fausaga o fatuga e tusa ai ma o latou auga, aumātau, ma manatu</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FTT4.1.1 Mātau le auga, aumatau, ma manatu o fatuga ua u'umi ma lautele matā'upu olo'o aofia ai</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FTT4.1.2 Fa'aailoa ma fa'aaogā tatau auivi poo le fa'avasegaga o fatuga eseese, ma fa'aaogaga o le gagana i upu, fuaiupu ma le faiga o leo</p> <p>Faitaugalaulu FTT4.1.3 Fa'aailoa manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali o faamatalaga e faalogo i ai i totonu o matā'upu 'ese'ese, po o matā'upu o fa'alogo ai i faasalalauaga mo aoga, leitia, televise, ma fa'amaui nisi o manatu lagolago</p>	<p><i>FMT4.1 Auiliili ma fa'alauatele manatu fa'aalia i fatuga tusitusia u'umi ua aofia ai 'autū e fa'atatau i le lautele o le soifuaga; ma ua atinae tomai i fausaga o fatuga e tusa ai ma o latou auga, aumātau, ma manatu</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FMT4.1.1 Auiliili ma fa'aailoa auga, aumatau, ma manatu o fatuga o le tausaga lenei</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FMT4.1.2 Fa'a'ese'ese auivi ma fausaga o fatuga eseese mo le tausaga nei ma faafesootai i auga ma aumatau</p> <p>Faitaugalaulu FMT4.1.3 Fa'aailoa uiga tuusa'o ma fa'alauatele manatu i uiga natia o fatuga fa'atulagaina</p> <p>FMT4.1.4 Mātau manatu 'autū ma manatu faaamoamotali o i tala ma fa'amatalaga patino o se matā'upu (informational texts)</p> <p>FMT4.1.5 Fa'aali manatu e atagia ai le mafaufau loloto i se fatuga na faitau ai ma fa'alauatele mafua'aga o o latou manatu</p>	<p><i>TFT4.1 Tusi ituaiga fatuga eseese ua fa'asolo ina mautū i faataatiaga ma faauigaga e talafeagai i auga ma le aumatau</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu TFT4.1.1 Fuafua ma fatu ni a latou tala mo auga eseese ma ia atagia vaega fa'atulagaina</p> <p>TFT4.1.2 Fa'atalanoa ma fa'ata'atia se fuafaatau o le lelei o itū'āiga fatuga 'ese'ese, ia atagia i le fua faatau ua lautele le iloa ma agavaa</p> <p>Auivi ma aga o fatuga TFT4.1.4 Auiliili itū'āiga fatuga eseese ma fa'aailoa auivi ma aga e talafeagai i ai ma taumafai e fa'aaogā ia latou tusitusiga</p>
ANOMATĀ'UPU			
FATUGA	<p>Auga, aumātau, manatu Fa'aailoa le auga, aumatau ma manatu o tala fatu, fagogo, tala toe faamatala, tala e fa'atonu ai le faia o se mea, tala fa'amatala o se mea po o se tagata (description), lipoti o aofa'i i ai fa'amatalaga patino i se 'autū (information report), fa'amatalaga o se fa'afitauli, tala o mea na tutupu (news) ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'aailoa manatu o aofia i le fa'amatalaga o se 'autū o se matā'upu ft, O la'au, O vaitafe, O uila vili vae; • fa'amatala se fa'ama'i e maua ai tamaiti ft. O le tale/ O le tino puta; • faamatala tagata, nofoaga, ma ni mea faitino e iloa • faamatala le faiga o se mea sa latou sutesueina ft, O le Polo Pulu, O le Fai'ai Elegi • fa'amatala se fa'afitauli ft. O le lafoa'i o lapisi <p>Fa'atalatalanoa uiga o aumatau 'ese'ese mo fatuga olo'o fa'alogo i ai ma fa'aailoa le tāua o ia uiga i upu e fa'aaogā, o leo, tāga e fai mf. Ft. afai o le aumatau o tagata matutua, tagata lautele, tamaiti o le Tausaga 1, o sau uo i le tou vasega o a upu e fa'aaogā pe a fa'atalofa i ai?</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Fa'aailoa le auga, aumatau ma manatu o:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tala fatu, fagogo, • tala toe faamatala, • tala e fa'atonu ai le faia o se mea, • tala fa'amatala o se mea po o se tagata (description), • lipoti o aofa'i i ai fa'amatalaga patino i se 'autū (information report), • fa'amatalaga o se fa'afitauli, • tala o mea na tutupu (news); <p>la aofia i fatuga ni fa'amatalaga olo'o fa'aalia i kalāfi ma ata ft. vaega o le tino, tala o le tau, kalāfi e fa'aailoa ai le aofa'i o lapisi e maua i se nofoaga</p> <p>Fa'aailoa le mafua'aga po o le auga olo'o faitau ai se tusi (ft. e sa'ili se fa'amatalaga, e iloa ai le faiga o se mea, ona e fiafia i ai mf.); fa'aailoa le saosaoa e tatau ona faitau ai le tusitusiga ma ta'u mai mafua'aga</p> <p>Faaali tulaga e fiafia pe le fiafia ai i se tusitusiga</p> <p>Filifili ana lava tusi faitau fua i mea e fiafia i ai</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Au'ili'ili auga ma aumatau o tusitusiga ma fa'aailoa manatu e aofia i 'autū ma vaega fa'atulagaina; ft. amataga, ogatotonu ma fa'ai'uga</p> <p>Fuafua ma tusi fatuga i 'autū fa'atulagaina: o tala fatu, tala toe faamatala, tala e fa'atonu ai le faia o se mea, tala fa'amatala o se mea po o se tagata (description), lipoti o aofa'i i ai fa'amatalaga patino i se 'autū (information report), fa'amatalaga o se fa'afitauli, tala o mea na tutupu (news);</p> <p>Fa'aaogā se isi fa'ava'a e fa'amaui ai fatuga ft. Tusi se tusi i le Ofisa o le Si'osi'omaga e fa'amatala i ai se fa'afitauli o tagata olo'o lafoa'i lapisi i nofoaga faitete po o mata'aga olo'o i le tou nu'u</p> <p>Au'ili'ili fatuga olo'o lelei ona tusi, fa'aailoa itu olo'o lelei ai ma fa'aaogā o se fuafa'atau mo a latou tusitusiga; ia mafai ona fa'aali manatu i le lelei o manatu, tusiga, fa'asologa o se tala na latou faitau ai, o ata olo'o iai, o le lelei mo le aumātau</p>

ANOMATĀ'UPU			
FATUGA	<p>Auivi ma aga o fatuga Fa'ailoa ma fa'aaogā le auivi, faiga o leo, o le gagana ma tāga o tala toe faamatala, faiga o se mea, fa'amatalaga patino i se 'autū, tala fa'atino, faitauga solo, fa'amatalaga o se fa'afitauli, tala o mea na tutupu</p> <p>Fa'ailoa ma fa'aaogā upu olo'o aumaia lagona ma manatu o fatuga</p> <p>Fa'ailoa ma fa'aaogā itū'āiga fuaiupu e tatau ma fatuga; ia sa'o le taimi o fa'aaogā</p> <p>Fa'ailoa le eseese o fausaga o tala mo aumatau eseese, ma aumai ni mafua'aga faigofie ft tala mo tamaiti i le Tausaga 1 pe laiti fo'i, o tala mo tamaiti Tausaga 4, 8; o le tauloto a le tamaititi laitiiti ma le tamaititi matua</p> <p>Fa'alauatele fa'amatalaga i feso'ota'iga o auivi, fuaiupu, upu olo'o fa'aaogā i fatuga ma auga ma le aumatau ft. O le palakalafa muamua lava o se tala o mea na tutupu e taua ona tali fesili O ai, O anafea, O fea, O le a le mea na tupu aua e fia iloa e tagata ia mea i le amataga. E mulimuli ona fa'amatala fa'asolosolo mea na tutupu.</p> <p>Faitaugalaulu Fa'amau faamatalaga 'autū ma ni auililiga o matā'upu olo'o fa'alogo i ai ft. tautalaga a le faiaoga, faasalalauga, leitio, tautalaga a ni mālō fa'aalologia i le a'oga po o le vasega ft. tagata mai le falema'i, ofisa o le si'osi'omaga</p> <p>Fa'aaogā ni pusa o fa'amaumauga po o ni ata e fa'ailoa ai manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali</p> <p>Malamalama i faailoilo i tautalaga a le faiaoga e faailoilo ai vaega eseese o se lesona: Faailo o le amataga o le lesona, faailoilo e faamautu ai fesootaiga ma le lesona ua tuanai, faatonuga e faataimua ina faamatalaga ale faiaoga, faatinoga a tamaiti, faaumaga o le lesona ma galuega mo le aso e sosoo ai.</p>	<p>Auivi ma aga o fatuga Tulimata'i ma fa'ailoa le faavasegaga o se fatuga, faaogaga o le gagana, o ata, kalafi mf, ma fa'amatala le feso'ota'iga ma le auga ma le aumatau</p> <p>Matāu ma fa'ailoa le fa'asologa o palakalafa i se fatuga: fa'ailoa le 'autū o palakalafa ta'itasi ma aogā o palakalafa i le fatuga ft. o le palakalafa muamua o le folasaga olo'o ta'u mai ai le nofoaga, tagata e auai, o le tausaga na tupu ai mf.</p> <p>Au'ili'ili fatuga 'ese'ese ma fa'atumu se pusa o fa'amaumauga e fa'ailoa ai le 'auga, aumatau, auivi, itua'iga fuaiupu, o aga olo'o fa'aaogā</p> <p>Fa'alauatele fa'amatalaga i feso'ota'iga o auivi, fuaiupu, upu olo'o fa'aaogā i fatuga ma auga ma le aumatau ft. O tala fatu e iai talanoaga a tagata. E ola le tala pe a talanoa tagata nai lo fa'amatalaga u'umi, e pei ai e moni le tala.</p> <p>Faitaugalaulu Fa'ailoa le mafua'aga po o le 'autū olo'o faitau ai se tusi (e sa'ili vave ai se fa'amatalaga, e iloa ai le faiga o se mea, ona e fiafia i ai mf.); fa'ailoa le saosaoa e tatau ona faitau ai le tusitusiga ma ta'u mai mafua'aga; fa'atalanoa le i'uga o faitauga tusi pe na maua le 'autū</p> <p>Faitau sa'o ma fa'ailoa uiga tu'usa'o o i fatuga o le tausaga lenei e aofia ai fa'amatalaga olo'o fa'aalia i kalafi ma ata ft:</p> <ul style="list-style-type: none"> • saili mea moni mai totonu o fatuga • fa'ailoa poo ta'ua faamatalaga i fatuga pe leai ma fa'asino mau e fa'amaonia ai • fa'atino sa'o fa'atonuga o i fatuga o le gaosiga po o le faiga o se mea • otooto se tala fatu, tala toe fa'amatala ina ia atagia ai le amataga, ogatotonu ma le faaiuga <p>Fa'aaogā mau olo'o i tala ma le poto masani e matea ai uiga natia olo'o i tala ma fa'alauatele manatu e lagolago ai a latou matematega ft.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • mate le aofiaga ma le fa'asologa o se fatuga fua i le ulutala ma ata ma mafai ona faamaonia manatu • taumate le i'uga e fua i mea e tutupu i le tala • fa'aali manatu i lagona o tagata o se tala fua i mea olo'o tutupu 	<p>Fa'atusatusa a latou tusitusiga i le fuafa'atatau ma fa'alauatele manatu i 'ese'esega, ma teuteu</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Ua manino vaega fa'atulagaina o fatuga e tusa ai ma o latou auga ft. ulutala, amataga, ogatotonu ma le fa'ai'uga o tala toe fa'amatala; o le ulutala, o mea e mana'omia, o le fa'agasologa o le faiga o se mea i fatuga olo'o fa'atonu ai le gaosiga/fatuga o se mea; mf.</p> <p>Auilili ma mātau aga o fatuga olo'o lelei ona tusi ma fa'aaogā i se tulaga ua lautele atu nai lo le Tausaga 3 ia latou tusitusiga ft. fa'aaogāina o soaveape ma soanauna, fa'aaogā upu e fa'atupu lagona, fa'aaogā atili tautalaga i tala fatu, fa'ama'oti veape e manino ai fa'atonuga</p>

ANOMATĀ'UPU	
	<p>Fa'aaogā ni pusa o fa'amaumauga po o ni ata e fa'ailoa ai manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali Fa'amatala le so'otaga o manatu fa'aamoamotali i le 'autū</p> <p>Fa'alautele o latou manatu i se fatuga ft. o mea e fiafia pe le fiafia i ai, fa'atusatusa ma nisi tala na faitau i ai, pe se tala moni pe leai, ma fa'ailoa i se tulaga ua loloto mafua'aga o o latou manatu e tusa ma mea o i totonu o fatuga po o lo latou poto masani</p>

	FA'ALOGO MA TAUTALA	MĀTAU MA FA'ATINO
AGANU'U MA AGAIFANUA	<p><i>FTA2.1 Fa'aaogā le gagana fa'aaloalo e talanoa ma fetufaa'i ai i totonu o aiga ma a'oga, fa'atino tu ma aga e tatau ma le va fealoaloo'i o tagata 'ese'ese; ma fa'aaogā le vaogagana o ta'aloga, fa'afiafiaga ma galuega taulima</i></p> <p>Tautua FTA2.1.1 Mātau ma fa'aaogā le gagana fa'aaloalo e fa'atino ai le vafealoaloo'i i fa'atinoga o fe'au ma tiute</p> <p>Fa'aaloalo FTA2.1.2 Fa'amatala tu ma aga fa'aaloalo o amioaga pulea i va fealoaloo'i ma tagata.</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima FTA2.1.5 Matau ma fa'amatala fa'atinoga o ta'aloga, siva ma galuega taulima; amata ona fa'alauatele fua o le lelei o se fa'atinoga</p>	<p><i>MFA2.1 Fa'atino fe'au ma tiute i totonu o aiga ma a'oga, ma tu ma aga e tatau ai i le va fealoaloo'i ma tagata, ma fa'atinoga o ta'aloga, fa'afiafiaga ma galuega taulima</i></p> <p>Tautua MFA2.1.1 Galulue felagolagoma'i e fa'atino fe'au ma galuega i totonu o potu a'oga ma le aiga</p> <p>Fa'aaloalo MFA2.1.2 Mātau, fa'aaogā ma fa'atino tu ma aga fa'aaloalo o amio pulea i totonu o aiga ma a'oga e aofia ai le va o tuagane ma tuafafine, matua ma fanau, faia'oga ma tamaiti a'oga ma le va fealoaloo'i ma isi tagata</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima MFA2.1.3 Mātau, fetufaa'i ma fa'atino ta'aloga, siva fa'asamoa ma galuega taulima; malamalama i tu ma aga olo'o fa'avae ai fa'atinoga ma ia mātau 'ese'esega o fa'atinoga i aso nei ma aso ua te'a ft. o mea olo'o fa'aaogā, o le mafua'aga o suiga ft, fau / filo</p>
ANOMATĀ'UPU		
AGANU'U MA AGAIFANUA	<p>Tautua Fa'amatala i se tulaga ua lautele atu lo latou iloa le vafealoaloo'i o tagata i lona fa'asinomaga</p> <p>Fa'atino tiute ma fe'au i totonu o aiga ma a'oga. e fetau ma o latou tausaga</p> <p>Fa'aaloalo Fa'amatala, fetufaa'i, fa'ailoa ma fa'aaogā tu ma aga fa'aaloalo fa'asamoa e masani ai i totonu o aiga ma a'oga Ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • tautala ma le ava • iloa savali, tu ma nofo. • fa'aaloalo i tagata matutua, faia'oga, ma so'o se tasi. • iloa fa'aaogā le leo ma fa'aupuga faaaloalo faigofie e fa'afeiloo'i, faatofa, valaau e aai ft. mapu maia, lau susuga, lau tofa mf, vae atu, vae ane, • fa'afeiloo'iga o tagata – ft. Talofa lau susuga a le – , Susu maia i fale nei/ Alala ane i lou nofoa lele/ Taumafa ane le iputi/ O a mai lau susuga? <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Ta'aloga: Fa'amatala, fetufaa'i ma fa'aaogā le vaogagana o ta'aloga.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taufetuliga – moligafu'a/tu'ugataga • Soka/ lakapi/ kirikiti <p>Fa'afiafiaga: Matamata i fa'atinoga o pese ma siva fa'asamoa ma fa'amatala aga o fa'atinoga ma le vaogagana</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'ata'atia se fuafa'atau o le lelei o se pese ma se siva fa'asamoa e tu'ufa'atasi ai tama ma teine <p>Galuega Taulima: Fa'amatala le faiga ma fa'aaogā le vaogagana o galuega taulima</p> <ul style="list-style-type: none"> • lalaga mailo/ pulou/ polo/ 'ato fu'eumu. • su'iga'ula/ fugalaa'u/ pepa/ sisi • ipu tau'ava • su'igatiti /taga solovae. 	<p>Tautua Galulue fa'atasi e fa'atino galuega e fa'amanaia ai le si'osi'omaga o le latou potu ma fafo atu ft. salu, fufulu fa'amalama, aumai ni teu fugala'au, fai so latou toga la'au i fafo atu o le potu, aoina o le lapisi; fa'atalanoa le vaevaeina o galuega ma fa'atulaga</p> <p>Fa'atino so latou sao e fa'alelei ai totonu o le a'oga ft. aumai ni ato e fa'avasega i ai lapisi, aoina o le lapisi</p> <p>Fa'atino galuega fesoasoani i isi tamaiti ft. faitau tusi, fa'asino le faiga o a latou numera, fesoasoani i le taimi o a latou ta'aloga</p> <p>Fa'aaogā le 'upu fa'amolemole ma le fa'afetai e fa'amasani ai i le fa'atinoga o fa'atonuga o fe'au ma galuega.</p> <p>Fa'aaloalo Galulue fa'atasi e fa'atino galuega e fa'amanaia ai le si'osi'omaga o le latou potu ma fafo atu ft. salu, fufulu fa'amalama, aumai ni teu fugala'au, fai so latou toga la'au i fafo atu o le potu, aoina o le lapisi; fa'atalanoa le vaevaeina o galuega ma fa'atulaga</p> <p>Fa'atino so latou sao e fa'alelei ai totonu o le a'oga ft. aumai ni ato e fa'avasega i ai lapisi, aoina o le lapisi</p> <p>Fa'atino galuega fesoasoani i isi tamaiti ft. faitau tusi, fa'asino le faiga o a latou numera, fesoasoani i le taimi o a latou ta'aloga</p> <p>Fa'aaogā le 'upu fa'amolemole ma le fa'afetai e fa'amasani ai i le fa'atinoga o fa'atonuga o fe'au ma galuega.</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Ta'aloga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • taufetuliga- moligafu'a/tu'ugataga/kirikiti fa'asamoa. • fa'aaogā tulafono o ta'aloga/tauga o 'ai ma pe/lape.

ANOMATĀ'UPU	
	<p>Fa'afiafiaga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pese o ma'ulu'ulu, siva fa'asamoa ma 'aiuli. pā'ō 'ese'ese o le sāsā/fa'ataupati. • fa'atino se fa'ili e fa'aaogā ai meafaifa'ili fa'asamoa. (pate, la'au, ma'a, fala, ipupopo atigifigota, lulu) <p>Galuega Taulima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • su'iga'ula – teuila, moso'oi, pepa, sisi. • filigatiti – launiu, laotalotalo • faiga o ipu tau'ava/ taga solovae.

Tausaga 5

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FA'ATINOGA MA AUJALA E FA'AAOGĀ	<p><i>FTF5.1</i> Filifili ma feaofa'i i se tulaga ua solo lelei ma le to'a, mau e faailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga, ma auala 'ese'ese e mātā ai manatu 'autū, lagona, ma va'aiga, ma fatua'i manatu i i so'o se felafolafoa'iga</p>	<p><i>FMF5.1</i> Filifili ma feaofa'i i se tulaga ua solo lelei ma le to'a, mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga tusitusia ma ata, ma auala 'ese'ese, e atina'e atili ai le loloto o lo latou malamalama i uiga o tusitusiga</p>	<p><i>TFF5.1</i> Fa'aaogā 'auala 'ese'ese i se tulaga ua solo lelei ma le to'a e fuafua, fatua'i manatu ma tusi; iloilo ma teuteu, ma fa'ailoa a latou fatuga</p>
	<p>Faitaugalaulu FTF5.1.1 feaofa'i i se tulaga solo lelei ma le to'a mau e faailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga o le gagana tautala, ma fa'aaogā ni auala 'ese'ese e talafeagai e matau ai uiga 'autū, lagona ma va'aiga i se mata'upu o tautalagia</p>	<p>Sufiga o tala ma manatu FMF5.1.1 filifili vave, feaofa'i, ma fetu'una'i auala 'ese'ese e solo lelei ai le faitau ma sufi manatu ma uiga loloto o i tusitusiga</p>	<p>Tusiga TFF5.1.1 tusi le gagana i upu, fuaiupu, i se tulaga sa'o ma solo lelei</p>
	<p>Feso'ota'iga FTF5.1.2 feaofa'i mau e faailoa ai foliga ma uiga o le gagna tautala, ma auala e talafeagai ma le 'autū, ma le aumatau e agava'a ai i tautalaga ma fa'aali ai manatu ma fa'amatalaga i 'autū 'ese'ese</p>	<p>Va'ili'iliga o faitaugalaulu FMF5.1.2 fa'aaogā i se tulaga ua tele ina solo lelei ma to'a auala talafeagai e au'ili'ili ai uiga tu'usa'o ma uiga natia o se tusitusiga</p>	<p>Fatua'iga TFF5.1.2 fa'aaogā la'asaga o le fa'atinoga o tusitusiga i se tulaga ua solo lelei ma to'a e: fuafua lelei ai tusitusiga; tu'ufa'atasi, iloilo ma teuteu tusitusiga, ina ia manino le 'autū mo e faitau ma fa'alologolo.</p>
	<p>Fetāla'i FTF5.1.3 Fa'aaogā ni 'auala 'ese'ese e amata ona au'ili'ili ai uiga loloto o fa'amatalaga, tautalaga ma fa'alauetele mau e lagolagoina ai manatu mf.</p>	<p>Fetāla'i FMF5.1.4 fa'aali manatu ma lagona i se fatuga ma fa'alauetele ni mafua'aga o manatu; au'ili'ili ma fa'alauetele manatu i filifiliga a le tusitala i fa'aaogaga ma aga o le gagana</p>	
	<p>Māta'itū ma toe autalu FTF5.1.4 fa'atalanoa ma fa'alauetele fuafa'atatau o le lelei o se tautalaga, po o se fa'atinoga; fa'aaogā le fuafa'atatau e iloilo ma toe autalu ai fatuga ma ave fautuaga e fa'alelei ai</p>	<p>A'oina o upu FMF5.1.5 fa'aaogā i se tulaga ua mautū auala faigofie e a'o ai upu ma 'amata ona fa'aaogā auala e aofia ai sa'ili'iliga</p>	

ANOMATĀ'UPU

FA'ATINGO MA AUALA E FA'AOOGĀ

Faitaugalaulu

- fa'atusatusa matā'upu olo'o fa'alogo i ai ma nisi mea ua ia iloa
- tu'ufesili ma taumate uiga o fa'amatalaga
- au'ili'ili uiga natia o fa'amatalaga ma ata
- fa'aoogā ni fesili e tautū i ai le fa'alogo
- mātāu manatu 'autū, va'aiga ma lagona o tautalaga
- aotele manatu o se tautalaga po o le feau 'autū o se ata
- fa'aoogā ni siata e fa'alogo ma fa'avasega i ai manatu 'autū o se tautalaga

Feso'ota'iga

- fa'aoogā le poto masani ma le iloa o aga o tautalaga e mātāu ai uiga o fa'amatalaga/tautalaga/ folasaga a isi ft. o se lipoti a se isi i le latou su'esu'ega sa fai i se 'autū
- fatu ni fesili tatala i uiga o se tautalaga/folasaga ua fa'alogo ma va'ai i ai
- fa'aali manatu i le tautalaga/ folasaga e fa'aailoa ai la latou fa'auigaina o le 'autū
- mātāu ma amata ona fa'aoogā faiga e pu'e ai le fa'alogo ma le va'ai a le aumatau pei o le fegaui'iga o le leo, o le maualuga o le leo, o le toso o le leo, o le toe fa'aupu (rephrases), o le toe fai o se upu, fuaitau (repetition), o le fa'aoogā o se manavaga (pause), o le fa'aoogā o ni ata po o ni mea faitino (props)

Sufiga o tala ma manatu

Ua sa'o ma solo lelei le faitau

Fa'asino fa'aoogā fa'auigalua olo'o i fa'atusatusaga e fa'aoogā ai le 'e pei' ft. *E pei o le emo o le uila le nimo o Sione ina ua sau le toea'ina*; ma fa'aoogā fa'auigalua olo'o i fuaitau e le'o iai le 'e pei' ft. O se ao pogisa na ufitia ai le atunu'u i le aso o le sunami.

Ua solo lelei ma to'a o latou tomai i auala nei e sufi ai uiga ma ua mafai ona filifili vave ma fetu'una'i auala e talafeagai mo 'auga 'ese'ese olo'o faitau pe matamata ai

- fa'amatala le auga o le faitau ma le televave e tatau ona faitau ai ft. faitau e su'e se fa'amatalaga olo'o fia iloa, faitau leo tele mo se aumatau, faitau ona o se fiafiaga ia te ia
- fa'atusatusa matā'upu o se fatuga i lo latou iloa māsanai
- fa'aoogā lo latou iloa o fa'ava'a o fatuga 'ese'ese e mātāu ai fa'asologa o manatu ft. fa'asologa o palakalafa, fuaiupu 'autū o se palakalafa, manatu fa'aamoamotali o i se palakalafa
- fatu ni ata fa'alemafaufau e uiga i fātuga
- tu'ufesili ina ia fa'alauatele manatu o i se fātuga
- va'ai toto'a i se fuaiupu po o ni fa'amatalaga olo'o i ata (attending)
- sa'ili fa'apito se upu, fuaitau, 'autū olo'o i totonu o se fa'amatalaga (searching)
- fa'aoogā le iloa o le fausaga o le gagana (kalama) e matea ai upu, manatu olo'o soso'o mai i se fuaiupu
- toe va'ai ma fa'amautino po o sa'o le faitau (cross checking and confirming)
- toe fa'asa'o le faitau (self-correct)

fa'aoogā auala 'ese'ese e sa'ili, filifili, ma fa'avasega lelei ai fa'amatalaga olo'o mo'omia mo galuega fa'atino ft:

- fa'aoogā fesili e tautū i ai le sa'ili'iliga o fa'amatalaga
- fa'aoogā anotusi ma fa'asino upu
- faitau vave ia maua le a'ano o le matā'upu (skim)
- matea uiga natia o se fa'amatalaga
- fa'aailoa ni manatu e tutusa ma eseese ai ni mau se lua

Tusiga

Ua solo lelei ma to'a tomai ma agava'a o le tusiga o le gagana, e atagia i le

- sa'o ona tusi fuai'upu ma fa'aoogā fa'aailoga o le gagana tusitusi: mata'itusi tele mo le amataga, piliota i le fa'auiuga, mata'itusi tele mo nauna fa'apitoa, fa'aailoga fesili
- sololelei le fa'aoogāina o fa'aailoga o leo – fa'amamafa ma komaliliu
- ua mautū le tusiga o mata'itusi ma sa'o le sipelaga o upu
- mātāu fa'ata'atiaga o tusitusiga 'ese'ese ma fa'aoogā tatau ft. a fa'aoogā ata e tatau ona iai se fa'amatalaga pu'upu'u i lalo ifo, fa'apea fo'i siata; o tala e tatau ona iai ulutala

Fatua'iga

Ua masani ma fa'alauatele le fa'aoogā o auala e fuafua, tusi, iloilo ma fa'aailoa ai tusitusiga. Olo'o avatu i le Tausaga 1–3 le tele o auala olo'o ootoo atu i lalo:

- au'ili'ili galuega tusitusi ma ia fa'aailoa le 'autū o se tusitusiga ma le aufaitau
- fa'atalanoa ma fa'ata'atia le fua fa'atatau o le 'ausia o le 'autū po o le auga
- filifili se matā'upu 'autū o se tusitusiga ft. aoao fa'amatalaga mo tusitusiga i le fa'atalanoa o manatu, sa'ili mau olo'o mana'omia, lafo 'aso i se matā'upu, filifili manatu e fatu ai se tusitusiga
- fa'aoogā fa'ata'atiaga (layout) tatau e fatua'i manatu ma lagona 'ese'ese ft, filifili le tusiga e sili ona fetau ma le 'autū ma le aumatau, fa'apea lanu, lolomiga malosi po o le vaivai o le tusiga (bold or unbold), fa'aoogā o ata, fa'aoogā o laina mf.
- filifili le vaogagana e sili ona lelei mo le aufaitau ma le 'autū – va'ai toto'a i upu e fa'aoogā, fa'ava'a o se tusitusiga, aemaise manatu olo'o fia tusia
- fatufatu manatu ma fa'alauatele ft lafo aso i se matā'upu ma faatulaga manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali
- filifili le fa'ava'a e talafeagai ma le tusitusiga ft: folasaga, fa'alauatele, aotelega

ANOMATĀ'UPU			
FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ	<p>Fetāla'i otooto le 'autū o le tautalaga</p> <ul style="list-style-type: none"> fa'aali manatu i ni vaega o se tala/ tautalaga ma fa'amatala mafua'aga o manatu ft. fa'atusa i ni mea ua iloa i lona poto masani, fa'atusa ma nisi tautalaga, fa'atusa i ni mau mai totonu o le tautalaga mātau ma fa'alautele manatu i filifiliga a le tusitala/failauga i le gagana ft. upu, o upu leo tutusa (rhyme), upu tautu, upu fa'auigalua, ua lautele manatu fa'aalia i lagona / agaga o se tautalaga, uiga o tagata o aofia i se tala ma aumai mafua'aga ft. o upu o fa'aaogā, o le faiga o le leo, o foliga va'aia, o le tali atu i isi tagata po o le va fa'aalia ma isi tagata <p>Māta'itū ma toe autalu</p> <ul style="list-style-type: none"> au'ili'ili le galuega fa'atonuina mo se tautalaga, matau le auga ma le aumatau, ma fa'aailoa vaega e tatau ona ausia i le tautalaga e fai ma fuafa'atatau fa'amatala le ausia e le tautalaga o se vaega o le fuafaatatau ma aumai mau e fa'amaonia ai manatu autalu tautalaga ma fa'atinoga a isi ma fa'ama'oti fautuaga e tusa ai ma le fuafa'atatau 	<ul style="list-style-type: none"> faitau vave mo se fa'amatalaga faapitoa olo'o fia maua ft. numera o se telefoni, igoa o se tagata (scan) toe faitau se vaega olo'o iai fa'amatalaga mo'omia fa'aaogā upega itulagi mo le su'eina o fa'amatalaga i luga o le initaneti fa'aaogā utugagana aotele manatu olo'o i se fa'amatalaga fa'aaogā siata 'ese'ese e fa'avasega ai manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali mai i tusitusiga 'ese'ese <p>Va'ili'iliga o faitaugalaulu Ua tele ina solo lelei ma to'a agava'a e:</p> <ul style="list-style-type: none"> matea uiga natia o se tusitusiga ma saili mai le tusitusiga fa'amaoniga o manatu fa'amatala fa'aaogaga fa'auigalua olo'o i fa'atusatusaga e fa'aaogā ai le 'e pei' amata ona mātau mea olo'o fa'atusatusa i fa'aupuga fa'auigalua e le'o fa'aaogā ai le 'e pei' ma fa'amatala uiga fa'aailoa le va'aiga a se tagata i le tala ma aumai se mau e fa'amaonia ai manatu (i le gagana e talafeagai ma le tausaga lenei) fa'aali manatu i le va'aiga a se tusitala ma aumai fa'amaoniga o manatu i le fa'asino o upu, fa'aupuga a le tusitala e iloa ai ona manatu 'oto'oto manatu o se tala aotele manatu o se tala <p>Fa'aaogā auala talafeagai e tulimata'i ai le mālamalama i tusitusiga ma ata ft</p> <ul style="list-style-type: none"> ta'u mai tulaga olo'o fiafia ai i la latou faitau tusi ta'u mai mea fou ua a'oina mai tusitusiga fa'amatala se fa'afitauli olo'o iai i lana faitautusi fa'amatala se tulaga e tatau ona galue atili i ai 	<ul style="list-style-type: none"> tusi manino i lalo o latou manatu mātau ma fa'aaogā tatau le fa'asologa o manatu i fatuga 'ese'ese sa'ili ma fa'aaogā fautuaga mai le faiaoaoga ma isi tamaiti ia latou tusitusiga iloilo po o manino ma lelei le folasia o manatu e tusa ai ma le 'autū, aufaitau ft. va'ai toto'a i le talafeagai o upu filifilia; tu'ufesili pe malle i le aufaitau teuteu tusitusiga e tusa ai ma fautuaga va'ai toto'a i le sa'o o le tusiga ma fa'asa'o <p>Fa'ata'ita'i ona fa'aaogā auala 'ese'ese e fola aloa'ia ai se tusitusiga ft. fa'aaogā siata (poster), fa'aaogā polokalame i luga o le komipiuta (ft. power point), fa'aaogā se fa'atinoga e tu'u'fa'atasi ala fa'asalalau 'ese'ese (multimedia) ft. ata fa'asolo (moving images), ata pu'e (static images) tusitusiga, fa'aaogā la'au pu'e leo mf.</p>

ANOMATĀ'UPU		
FA'ATINGA MA AUALA E FA'AOGĀ	<p>Fa'amatala tulaga o iai o latou agava'a:</p> <ul style="list-style-type: none"> • i le fa'alogo malamalama i ni tautalaga ma fa'atinoga o a latou tautalaga; • fa'amatala itu latou te manatu e tatau ona galulue e fa'alelei ma la'asaga ole'ā latou uia. • fa'aailoa taunu'uga e fa'amoemoe e 'ausia 	<p>Fetāla'i Fa'aaogā auala 'ese'ese e mafaufau loloto ai i tusitusiga ma ata ft;</p> <ul style="list-style-type: none"> • mātau nisi uiga e ono aofia i ni fa'amatalaga olo'o i tusitusiga po o ata • mātau auala olo'o fa'aaogā i tusitusiga e fa'aailoa ai itū'āiga tagata o se tala ft. o upu, o foliga o i ni ata, o amioga mf. • mātau ma fa'aali manatu i filifiliga a le tusitala i le gagana ma aga ft. upu e pei o veape olo'o fa'aaogā, o soānauna, o upu leo tutusa (rhyme), upu tautū, upu fa'auigalua, • fa'alautele manatu i ni mau mai le tala po o lo latou poto masani, pe fa'atusatusa fo'i i nisi tala na fatu e le tusitala lava e tasi • fa'aailoa / ta'u mai va'aiga po o manatu 'ese'ese olo'o i se fatuga ma aumai fa'amaoniga mai le tala <p>A'oina o upu O nisi o auala e fa'aopoopo i auala mai i isi tausaga e a'o ai foliga / sipelaga o upu ma o latou uiga i le gagana o aso uma, gagana faaaloalo, gagana tu'usa'o, gagana fa'auigalua; uiga fa'afeagai, uiga tutusa'o</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'aaogā vaega o upu, faaliliu, lisi o upu mf • au'ili'ili vaega o upu ma o latou uiga ma iloa le uiga pe a tuufaatasi • fa'aaogā faailoilo i totonu o fuaiupu e matea ai uiga o upu • sa'ili tala'aga o upu – mafua'aga

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
GAGANA	<p><i>FTG5.1 Malamalama ma amata ona fa'aaogā fausaga o le gagana e lavelave ma taumafai e fefulia'i ia talafeagai ma 'autū ma le aufa'alologo</i></p> <p>Kalama FTG5.1.1 feliiua'i ma fa'alautele fua'upu faigofie ma fa'aaogā fuai'upu lavelave i se tulaga ua fa'asolo ina mautū i tautalaga ma feso'ota'iga</p> <p>Leo FTG5.1.2 fa'aaogā sa'o ma tatau leo i tautalaga, feso'ota'iga ma folafolaga i le gagana o aso uma, gagana faaaloalo faigofie</p> <p>Upu FTG5.1.3 fa'alautele lo latou iloa o upu i o latou fausaga, uiga, kalama, fa'aaogā upu o 'autū olo'o a'oa'oina i matā'upu uma, ma fa'aauau ona fa'amasani i le gagana fa'auigalua olo'o aofia i muāgagana ma alaga'upu faigofie</p>	<p><i>FMG5.1 Fa'aaogā ma le to'a tomai ma agava'a fa'avae o le faitautusi ma ua mātāu le tele o fausaga o le gagana i tusitusiga ua fa'atulaga mo le tausaga lenei</i></p> <p>Kalama FMG5.1.1 aui'ilili le kalama o fuai'upu, ma fa'avasegaga i palakalafa; mātāu le aogā o fausaga o fuai'upu 'ese'ese i le auga ma le aumatau</p> <p>Leo FMG5.1.2 mātāu leo o fa'ailoa ai manatu ma lagona i totonu o fatuga 'ese'ese o le tausaga lenei;</p> <p>Upu FMG5.1.3 Au'ilili'ili vaega o upu ma fa'aaogā talaaga o upu e faamatala ai uiga patino/tu'usa'o o upu, uiga lasi, upu faauiga lua</p> <p>FMG5.1.4 Fa'atusatusa ma faeeseese uiga, lagona, agaga ma va'aiga olo'o atagia i upu ma iloa vaega patino o tutusa pe 'ese'ese ai</p>	<p><i>TFG5.1 Fatu ni tusitusiga e solo lelei ma lautele le fausaga o manatu ina ua mafai ona tu'ufa'atasi fuaiupu 'ese'ese i palakalafa ma ua mafai ona feliiua'i le gagana ia talafeagai ma auga ma aumatau</i></p> <p>Kalama TFG5.1 fa'aaogā fa'ava'a o fatuga 'ese'ese ma tu'ufa'atasi fuaiupu i palakalafa ma feliiua'i fausaga o fuai'upu ia talafeagai ma auga ma aumatau</p> <p>'Upu TFG5.1.2 fa'aaogā tatau le vaogagana o 'autū o tusitusiga, o 'upu talafeagai e anoa ai fa'amatalaga; ma fa'aaogā upu soso'o i le va o fuai'upu ma le va o palakalafa ina ia sologa lelei manatu o le fatuga atoa</p>
ANOMATĀ'UPU			
GAGANA	<p>Kalama Fa'ailoa le ese'esega o fuaiupu faigofie ma fuaiupu lavelave ma fa'amatala le fa'alautele o manatu olo'o aofia i totonu o fuaiupu lavelave</p> <p>Fa'aauau ona fefulia'i fuaiupu ina ia maua le uiga/lagona olo'o mo'omia ma fa'amatala le a'afiaga o uiga/lagona i upu filifilia, i fuai'upu o fa'aaogā atoa ai ma le fefulia'i o fuaiupu i tautalaga/fuaiupu;</p> <p>Fa'aaogā so'o fuaiupu eseese talafeagai e fa'alautele ai manatu ma ua fa'asolo ina to'a fa'aaogaga o fuaiupu lavelave. ft. ae, auā, pe, po, ona o, ona ua, ina ua, ina ia; aua, vaganā, se'ilogā, aemaise</p> <p>Atia'e le iloa fa'aaogā soo fuaiupu o taimi: pe a, ana, a (o), manu, seia, sei, talu ona, talu ina, afai (a), fuaiupu e soo fuaiupu – o le mea lea, leaga, o le mafua'aga lea, pe ana, e ui fo'i.</p>	<p>Kalama Fa'amatala le fa'avasegaga o fatuga, ituaiga fuai'upu, ma upu o fa'aaogā, ma le tāua o ia fausaga i le auga ma le aumatau.</p> <p>ft. O le tala i le Niu O le fa'amatalaina o le Niu e tusi i le taimi o aso uma aua o taimi uma lava e moni ai mea olo'o fa'amatala e uiga i le niu. A fa'amatala le niu, e amata mai i le ulutala, o fa'amatalaga o vaega o le niu, o le tulaga o ia vaega (ft o fea tonu e iai fua o le niu), o le aoga o ia vaega mf. O fuaiupu e fa'aaogā e masani ona amata fa'apea 'O le Niu e tele ona aoga. E iai ona a'a e tupu i lalo o le 'ele'ele a'o isi taimi a tafia le 'ele'ele ua iloa a'a. O ona a'a e aoga e . . . 'O ia fuaiupu e fa'aaogā ai upu/fuaiupu fa'asino ft O le niu e . . . E iai ona . . .</p> <p>Fa'ailoa le so'otaga o vaega po o fuaiupu i totonu o se fuaiupu ma faailoa upu soso'o olo'o tauaveina le faia'i o ia vaega ft. a'o le'i, ina ua, seiloga, e ui lava, pe afai, ina ia, tusa ai, auā, tusa lava, ina ia, mf.</p>	<p>Kalama Fa'atulaga lelei vaega o fatuga, soso'oga o vaega ina ia solo lelei manatu ma ia sologa lelei mai le amataga seia o'o i le fa'ai'uga</p> <p>Fa'atulaga lelei fuai'upu o palakalafa ina ia manino le manatu 'autū ma manatu faaamoamotali</p> <p>Fefulisa'i fausaga o fuai'upu ia maua se lagona, agaga o lo'o fia fa'aali; feliiua'i ma fa'aaogā tatau fa'a'upuga eseese e amata ai fuai'upu ina ia felanua'i amataga o fa'amatalaga a ia le tāgatasi.ft Tusi ni fātuga 'ese'ese e fa'aaogā ai ni faaupuga o lagona e amata ai fuai'upu ft: E le galo ia te au . . . E oso pea lo'u fia'ata pe a ou manatua . . E malie lava le aso na . . .</p> <p>Upu Matau ma fa'aaogā le vaogagana o 'autū – upu, fuaiupu, fuai'upu</p> <p>Filifili 'upu talafeagai e fa'aaogā ia fetau lelei ma ia oa ai fa'amatalaga.</p>

ANOMATĀ'UPU		
GAGANA	<p>Tulimata'i ina ia sa'o le fa'aaogāina o 'upu fa'alagolago o fāiā, e fa'asino ai fāiā a tagata ma a latou mea totino ft: lo mā'ua, la mā'ua, so mā'ua, sa mā'ua, lo matou, la matou, lo outou, la outou, mf.</p> <p>Fa'amatala aogā o 'upu i fuai'upu aemaise o 'upu e mafai ona fa'aaogā fa'anauna, fa'aveape, fa'asoānauna ma fa'asoāveape.</p> <p>Fa'asolo ina mautū le iloa fa'aaogā so'ofuuiupu o taimi: pe a, ana, a (o), manu, seia, sei, talu ona, talu ina, afai (a) fuuiupu e so'ofuuiupu-o le mea lea, leaga, o le mafua'aga lea, pe ana, e ui fo'i</p> <p>Leo Fa'a'ailoa le uiga o leo 'ese'ese ma a'afiaga i le au fa'alologolo, ma fa'ata'ita'i ia latou lava tautalaga, feso'ota'iga ma folafolaga ft. leo o le fa'atauanau, leo o le 'ai'oi, leo o le fa'amalosi, fa'ala'ei'au, fa'aalia o se manatu, fa'avi'ivi'i, fa'afeiloa'i, fa'a'ailoa ni mālō, fa'afetai, faamafanafana, apoapoa'i ma feso'ota'iga aloa'ia e pei o se tautalaga e fa'a'ailoa ai manatu i se mata'upu</p> <p>Amata ona fa'ata'ita'i leo e folafola ai ni taumafa i totonu o le fale ft: o se mea'ai na momoli mai i le 'āiga tuā'oi, o se oso o se isi na malaga mai, o se ta'ita'i na sau ma se isi, o se gāpiā, o se to'ona'i na momoli mai i se 'āiga o le nu'u.</p> <p>la fa'a'ailoa le 'ese'esega o leo o le gagana Samoa ma leo o le gagana Peretania i feso'ota'iga faigofie.</p> <p>Upu Mātau le fauga o 'upu o le gagana Samoa ma fa'atusa i le fauga o upu o le gagana peretania ft. e mafai ona soso'o vaueli ae le mafai ona soso'o ni konesane se lua.</p> <p>Fa'aaogā 'upu e fa'aali ai fāiā ta'ito'alua ma le ta'ito'atele ma ia sa'o 'upu fa'alagolago o fāiā e fa'aaogā fa'atasi ma 'upu o fāiā.</p> <p>Ft: E pulepule la matou povi. E 'āulelei o mā'ua ofu.</p>	<p>Matau le fa'avasegaga o palakalafa ma fa'a'ailoa fuaiupu olo'o tauaveina le manatu 'autū, ma le aogā o isi fuaiupu i le palakalafa</p> <p>Leo Fa'amatala lagona ma manatu o fa'aalia i totonu o se fatuga</p> <p>Fa'a'ailoa leo olo'o aumai ai manatu ma lagona ma ta'u mai ni fa'ata'ita'iga</p> <p>Fa'a'ailoa tagata o i se fatuga ma ta'u mai o latou uiga ft. o se tagata sauā, alofa, fiafia, e toa, o se tagata ita. Ta'u mai pe fa'apefea ona iloa ft. e iloa i a latou tala i feso'ota'iga ma isi, e iloa ia latou amioga e fai.</p> <p>Upu Mātau i fatuga – ft tala, solo, pese, olo'o faitau ai ni fa'ata'ita'iga o upu uiga lasi, upu fa'auigalua faigofie, ma au'ili'ili tala'aga ma fa'aaogaga ma le aoga i le fatuga</p> <p>Matau vaega o le gagana olo'o fa'aaogā ai upu ma iloa fa'aaogā i ia vaega ft. o le upu 'paiē' e mafai ona nauna mafai fo'i ona veape</p> <p>la mafai ona fa'a'ese'ese fa'afeagai o 'upu ma fa'a'upuga ma le tulaga tete'e ina ia manino le 'ese'esega o ia tulaga</p> <p>la mafai ona fa'aeseese ma fa'amatala lagona o i latou na tusia fātuga e fua i le uiga, lagona, va'aiga ma le agaga o 'upu ma le leo e faitau ai le fātuga ft. o upu fa'avi'ivi'i, o upu fa'afitifiti, o upu o le ita, fiafia, alofa; o se va'aiga fa'anoanoa; o se va'aiga fa'aitu'au mf</p> <p>Fa'ata'ita'i ona fa'aaogā 'upu uigalua po'o ni 'upu valiata e lalaga ai uiga loloto o fa'amatalaga.</p> <p>Fesuia'i fa'a'upuga e amata ai fuai'upu ma fa'aaogā so'o fuaiupu eseese ina ia le tautū i se fa'a'upuga se tasi</p> <p>Fa'atino faiga 'ese'ese e a'oa'o ai 'upu ft: uiga tutusa, fa'afeagai, upu fa'aaloalo, 'upu fa'avae, fasi'upu amata ma fasi'upu fa'ai'u.</p>

ANOMATĀ'UPU

<p>Fa'ailoa vaega o le gagana (nauna, veape, soānauna, soaveape, upu o taimi) oloo fa'aaogā ai upu e pei o le 'upu: 'paiē, pa'e'e, saosaoa, telegese mf i fa'aaogāga 'ese'ese.</p> <p>Ft: E paiē le faletua o le sa'o o lo matou 'āiga. (veape)</p> <p>O le paiē o Rosa na le faia ai lana galuega. (nauna)</p> <p>Ua maumau le taimi i lea tama paiē. (soānauna)</p> <p>E le manuia se fe'au e fai paiē. (soāveape);</p> <p>Fa'aaogā so'ofuai'upu i le tulaga sa'o pei o le auā, vaganā, se'ilogā mf, ina ia mafai ona fa'aali ai le fa'amatalaga ma le mafua'aga.</p> <p>Ia mautinoa le ta'uga o 'upu i le gagana o aso uma ma le gagana fa'aaloalo ma amata ona fa'amasani i le gagana fa'auigalua, e aofia ai muāgagana ma alaga'upu faigōfie</p> <p>Fa'amatala uiga o ni muagagana ma alagaupu faigōfie e maua mai i talatu'u ma talafaafagogo o tausaga nei</p>		
---	--	--

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTASI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FATUGA	<p><i>FTT5.1 Iloilo fatuga tu'utaliga i matā'upu 'ese'ese ma atin'e atili tomai i o fausaga o fatuga e tusa ai ma o latou auga, aumātau, ma manatu</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FTT5.1.1 fa'amatala le auga ma uiga o aumātau 'ese'ese o fatuga olo'o fa'alogo i ai ma fa'aioa le tāua o ia uiga i upu e fa'aaogā, o leo, tāga e fai mf.</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FTT5.1.2 mātāu ma fa'aaogā ā auivi ma aga o fatuga ma fa'alauetele fa'amatalaga i le so'otaga o auivi ma aga i le auga ma le aumatau</p> <p>Faitaugalaulu FTT5.1.3 Au'ili'ili ma sufi manatu ma uiga o tala tuutaliga ma tu'u 'ese'ese manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali</p>	<p><i>FMT5.1 Au'ili'ili fatuga tusitusia u'umi ua aofia ai matā'upu 'ese'ese ma atinae atili tomai o fausaga o fatuga e tusa ai ma o latou auga, aumātau, ma manatu</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FMT5.1.1 au'ili'ili ma fa'amatala le auga, aumatau, ma manatu o fatuga o le tausaga lenei</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FMT5.1.2 auilili vaega ma aga o fatuga ma fa'afeso'ota'i i auga ma le aumatau</p> <p>Faitaugalaulu FMT5.1.3 fa'aioa uiga tu'usa'o ma uiga natia o i fatuga ma ia fa'alauetele mau e lagolagoina manatu</p> <p>FMT5.1.4 fa'avasega manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali i ni ata ma fa'alauetele manatu lagolago</p>	<p><i>TFT5.1 Tusi fatuga 'ese'ese i se tulaga ua tele ina mautū fa'avasegaga, ma ua siitia tomai ma agava'a e fatua'i manatu e tusa ma auga ma aumatau</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu TFT5.1.1 fuafua ma tusi fatuga ua aofia ai vaega fa'atulagaina mo auga ma aumātau, ma ua tele ina lelei ona fatua'i o manatu ma ua iai ni fa'alauetelega</p> <p>Auivi ma aga o fatuga TFT5.1.2 Au'ili'ili ma fa'aaogā auivi ma aga o fatuga fa'atulagaina ia latou tusitusiga, ma faamasani i fa'ava'a eseese e toe fa'apu ai manatu o tusitusiga</p>
ANOMATĀ'UPU			
	<p>Auga, aumātau, manatu Fa'aioa le auga, aumatau ma manatu o fatuga olo'o fa'alogo i ai: ft. fa'amatalaga o tagata po o mea, fa'amatalaga o le mafua'aga o se mea po o le fa'agasologa o le tupuga o se mea (processes ft. water cycle), talafou; solo, fagogo, tautalaga faigofie, fa'amatalaga patino i se 'autū ft. O le Palolo, fa'amatalaga o se fa'afitauli; ma fatuga o le gagana fa'amauina e pei o solo, pese ma talafatu</p> <p>Fa'atino tautalaga ua tapena aloa'ia i totonu o le vasega ft. faafinauga i le vasega, fa'aafetai i se mālō asiasi i le vasega, vala'au faiaoga e taumamafa, fa'aioa sa latou galuega fa'atino</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Faamasani ma iloa fa'aeseese le auga, aumātau auivi ma aga o fatuga ft. tala fa'amatala o se mea po o se tagata (description), lipoti o aofa'i i ai fa'amatalaga patino i se 'autū (information report), fa'amatalaga o se fa'afitauli, tala o mea na tutupu (news), faaaliga i le leitio/tv, faasalalau, faamanuiaga; ma fatuga o le gagana fa'amauina e pei o solo, pese, talafatu</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Fa'aaogā ni siata e fa'amaumau ai le auga, aumatau, ma manatu 'autū o fatuga eseese e aofia ai</p> <ul style="list-style-type: none"> • faamatalaga o mea tutupu-tala toe fa'amatala; • faiga o se mea – gasesega o taumafa, faiga o le fagu'u; • fa'amatalaga e patino i se 'autū (information report); • faamatala nofoaga po o tagata (description); • fa'amatalaga o le mafua'aga po o se fa'agasologa o se mea (explanation why, explanation how); • fa'amatalaga o se fa'afitauli • solo • talafatu <p>la aofia i fatuga ni fa'amatalaga olo'o fa'aalia i kalafi ma ata</p> <p>Fa'amatala i ni manatu faigofie le so'otaga o le auga, aumatau ma le fausaga o fatuga ma fa'asino mau e lagolagoina manatu</p> <p>Faitau i fatuga 'ese'ese o mafai ona maua, i vaiaso ta'itasi, fa'amaumau ulutala o tusi i se siata, tusi i lalo le auga, aumatau, manatu 'autū, ma fa'aali i ni fuiuupu o latou lagona i ai.</p> <p>Fa'amasani e faitau leo tetele mo se aumatau ina ia maua fesuiaga o leo e fetai i lagona ma uiga</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Au'ili'ili ma iloilo tusitusiga o fatuga fa'atulagaina o tausaga nei ma ia mātāu o latou auga, aumatau, ma fa'ata'atia se fuafa'atau o le lelei ona ausia o le auga mo le aumatau</p> <p>Fuafua ma tusi fatuga i 'autū fa'atulagaina; ia iai ni fa'alauetelega o manatu; fa'aaogā le fuafa'atau o fatuga nei e mulimulita'i i ai a latou tusitusiga</p> <ul style="list-style-type: none"> • faamatalaga o mea tutupu, • faiga o se mea, • fa'amatalaga e patino i se 'autū (information report) • faamatala nofoaga po o tagata (description) • fa'amatalaga o le mafua'aga po o se fa'agasologa o se mea (explanation why, explanation how) • fa'amatala lagona ma manatu i se matā'upu ma ia lagolagoina i ni mau faigofie • fa'amatalaga o se fa'afitauli • solo ma tala fatu <p>Tulimata'i le ausia o fuafa'atau ia latou lava tusitusiga ma tusitusiga a isi ft. fa'aaogā le fuafatata e fua ai le lelei o a latou lava tusitusiga ma tusitusiga a isi o le vasega</p>

ANOMATĀ'UPU			
FATUGA	<p>Fa'ailoa le eseese o le gagana ma aga e fa'aaogā ona o le auga ma le aumatau ma fa'alauatele fa'amatalaga i feso'ota'iga o auivi, fuaiupu, upu ma aga olo'o fa'aaogā ma le auga ma le aumatau</p> <p>Faitaugalaulu Fa'amatala le 'auga o le fatuga</p> <p>Toe faamatala manatu 'autū i ana lava upu</p> <p>Fa'aese'ese manatu 'autū mai manatu lagolago</p> <p>Tusi se ata e fa'ailoa ai manatu 'autū ma le so'otaga o manatu</p>	<p>Filifili ana lava tusi faitau fua i mea e fiafia i ai ma 'autū o sa'ili'iliga</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Fa'aaogā ni ata, siata e fa'ailoa ai vaega o fatuga ma ta'u o latou aogā ft. o le folasaga e . . . o le ulutala e ta'u mai ai le . . . o le palakalafa muamua e ta'u mai ai . . .</p> <p>Au'ili'ili palakalafa ma fa'amatala le fa'avasegaina o fuaiupu o iai; fa'ailoa manatu olo'o aofia i fuaiupu taitasi o le palakalafa ma le tāua i le auga o le palakalafa</p> <p>Au'ili'ili ma fa'ailoa i ni siata aga e patino i fatuga 'ese'ese ft – fa'ailoa upu, fuaiupu olo'o patino i fatuga 'eseese e faailoa ai le soso'oga o manatu pe fa'amataali ai manatu, itū'āiga fuaiupu,</p> <p>Au'ili'ili talafatu, tala toe faamatala ma fa'ailoa taimi ma nofoaga, tagata 'autū ma uiga ma mau e fa'ailoa ai , amataga/ogatonu/fa'ai'uga, lagona o aofia i tala ma mau e lagolagoina</p> <p>Fa'amasani i nisi o aga o fa'aalia i totonu o talafatu o faitau ai ft. fa'atusatusaga (similes, metaphors), fa'aataataga (imagery)</p> <p>Faitaugalaulu Fa'amatala le mafua'aga olo'o faitau ai se fatuga (e sa'ili vave ai se fa'amatalaga, e iloa ai le faiga o se mea, e fa'amaonia ai se mea, ona e fiafia i ai mf.); fa'ailoa le saosaoa e tatau ona faitau ai ma fa'alauatele mafua'aga; fa'atalanoa le i'uga o faitauga pe na maua le tulaga na fa'amoemoe i ai</p> <p>Fa'ailoa le loloto o lo latou malamalama i le mafai ona</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'avasega le fa'agasologa o mea tutupu i se tala • fa'aali manatu i fatuga o faitau ai ma fa'alauatele mau e lagolagoina manatu • fa'aaogā ni ata e fa'aeseese ai manatu 'autū ma lagolago • ta'u mai manatu tu'usa'o ma manatu natia ma mau e lagolagoina a latou tali • faaeseese tulaga oloo ta'ua ma tulaga e le o ta'ua • fa'atusatusa manatu ma mea o tutupu i fatuga i lo latou siosiomaga ma le poto masani 	<p>Fa'aaogā ni isi fa'ava'a e faaali ai manatu ft. kolase, pese faataga, tusi i le fa'atonu, tusi i san uo</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Fa'aaogā i se tulaga ua to'a faavasegaga ma aga o fatuga faatulagaina e aofia ai ma le fa'aaogā o palakalafa</p> <p>Fa'alauatele manatu i le fa'aaogā o soso'o fuaiupu talafeagai i fuaiupu lavelave</p> <p>Faamasani i fa'ava'a eseese e toe fa'aupu ai manatu o tusitusiga ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • liliu se talafatu i se tusi fa'afetai i se isi o tagata o le tala • tusi se tusi i sana uo e fa'amatala i ai le tou a'oga • fa'aaogā ata poo kalafi e fa'atupu manatu mo tusitusiga, pe fa'aali fo'i manatu • fa'amatala i ni fuaiupu faigofie manatu o fa'aali i se kalafi po o se ata

ANOMATĀ'UPU	
FATUGA	<ul style="list-style-type: none"> • aumai se oototoga o le manatu 'autū • fa'ailoa po o ai olo'o tusia se fatuga – o le va'aiga a ai? (perspective, voice) ma aumai ni mau <p>Fa'amatala lagona ma manatu i matā'upu o i fatuga ma ia lagolagoina i ni mau faigofie</p> <p>Fa'aaogā ni pusa o fa'amaumauga po o ni ata e fa'ailoa ai manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali</p> <p>Fa'alautele fa'amatalata i le so'otaga o manatu fa'aamoamotali i le 'autū</p>

	FA'ALOGO MA TAUTALA	MĀTAU MA FA'ATINO
AGANU'U MA AGAIFANUA	<p><i>FTA5.1 mātau tu ma aga e tatau ma le va fealoaloa'i i totonu o 'āiga, malamalama i agatausili o fa'avae ai, ma fa'aaogā tatau le vaogagana o ta'aloga, fa'afiafiaga ma galuega taulima</i></p> <p>Tautua FTA5.1.1 fa'amatala tu ma aga o le va fealoaloa'i e fa'atino ai folafolaga faigofie i totonu o latou 'āiga, ma fa'aailoa aga tausili olo'o fa'avae ai fa'atinoga</p> <p>Fa'aaloalo FTA5.1.2 mātau, ma fa'aaogā tu ma aga fa'aaloalo o amioga pulea i le va fealoaloa'i ma tagata, fa'aali manatu i le mafua'aga o tu ma aga fa'aaloalo</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima FTA5.1.3 matau fa'atinoga ma le vaogagana o le kilikiti fa'asamoa e aofia ai : faate'a, mulumu, tauloto, seevae, seeulu, ali'iala; faiga o le lape</p>	<p><i>MFA5.1 fa'atino tu ma aga faigofie e tatau ma le va fealoaloa'i i totonu o ekalesia, malamalama i agatausili o fa'avae ai, ma fa'aaogā le vaogagana o ta'aloga, fa'afiafiaga ma galuega taulima</i></p> <p>Tautua MFA5.1.1 fa'aaogā tu ma aga o le va fealoaloa'i e fa'atino ai fe'au ma tiute, folafolaga faigofie i totonu o 'āiga</p> <p>Fa'aaloalo MFA5.1.2 tausisi i amio ma aga faaaloalo i potopotoga a le aiga</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima MFA5.1.3 fa'atino ta'aloga sa masani ai tamaiti i totonu o aiga ma galuega taulima mo gasesega i aiga; fa'amatala le 'ese'ese o aso la ma aso nei</p>
ANOMATĀ'UPU		
AGANU'U MA AGAIFANUA	<p>Tautua Mātau ma fa'atalanoa aga fa'aalia o le va fealoa'i i folafolaga faigofie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • folafola le toona'i • folafola se mea 'ai na aumai e se isi • laulau le toona'i ma vala'au e taumafa • folafola se faaaloalo pei o se inati, <p>Fa'atalanoa aga o fa'aali ma uiga, o tagata o aofia ai, ma le va feagai o tagata</p> <p>Fa'amatala agatausili olo'o fa'avae ai fa'atinoga ma fa'aali manatu i le tāua mo ia lava ft. o le nofo i lalo ma folafola se inati/to'ona'i e fa'aalia ai le fa'aaloalo i isi tagata, o upu e fai e fa'aalia ai le . . . O totonu o lo'u 'āiga e tautala fa'aaloalo i tagata uma auā e . . .</p> <p>Fa'aaloalo Mātau ma fa'atino tu ma aga fa'aaloalo i le feagai ai ma isi ma fa'alauetele le gagana e tatau ai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'afeiloa'i / fa'amavae / fa'afetai i se malo i totonu o le vasega • fa'atino se tautalaga aloa'ia – fa'alupe i le gagana fa'aaloalo faigofie le afa'alologolo • fa'aafeiloa'i se tagata matua, tagata asiasi i le fale ft faiaoga, faifeau, • fai se fa'asilasilaga i luma o le vasega po o le a'oga mf • fa'ata'ita'i le gagana e talanoa ai i tagata e mātutua atu ia i latou, amata i le fa'afeiloa'i ma fetalua'i i le gagana fa'aaloalo faigofie seia o'o ina fa'amāvae ma fa'atōfā. <p>Fa'aali manatu i le tāua o tu ma aga fa'aaloalo</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Matau ma fa'amatala vaega 'ese'ese o le kilikiti e aofia ai le fa'ate'a, faate'a, mulumu, tauloto, seevae, seeulu, ali'iala; ta, talitua'ā, lape, faitau o 'ai mf</p> <p>Fa'atalanoa le tāua o le kilikiti i mafutaga fa'alenu'u, tauvaga i le va o nuu, atunu'u</p>	<p>Tautua Faatalanoa: O le a le tautua i totonu o le aiga? Fai se lisi e iloa ai vaega uma mai le iloa masani o tamaiti ft. o galuega e fai i totonu o le aiga (o lo latou lava fale), o le aiga lautele, o ai e faia,</p> <p>Fa'amatala nisi o potopotoga i totonu o le aiga lautele ft. to'ona'i, o fonu a le aiga, o faigalotu, mf, ma fa'aailoa tiute ma galuega a tagata 'ese'ese e fai i taimi o potopotoga a le aiga lautele</p> <p>Fa'ata'ita'i le fa'atinoina o folafolaga faigofie i potopotoga a le aiga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • folafola le toona'i • laulau le toona'i ma vala'au e taumafa <p>Fa'amatala i a latou upu o latou manatu i le tautua i totonu o le aiga. E mafai fo'i ona tusi sa latou tala e fa'aalia ai o latou manatu.</p> <p>Fa'aaloalo Fa'aailoa amioga tatau i totonu o potopotoga a aiga ma o latou tiute; fa'amatala i ni manatu faigofie tālilonuga fa'avae o amioga e tatau ai ma le feso'ota'iga ma le va fealoaloa'i</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Fa'atino ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Igāve'a, tagāti'a, kilikiti, legilegi salegi • pese o ma'ulu'ulu, siva fa'asamoa ma 'aiuli • lalaga ma'ilo, 'ato fu'eumu, polo, fili 'afa

Tausaga 6

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ	<p><i>FTF6.1</i> Filifili ma feaofa'i i se tulaga ua tele ina mautū mau e faailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga, ma auala 'ese'ese, e mātāu ai manatu 'autū, lagona ma va'aiga, ma fatua'i manatu i so'o se felafolafoa'iga i totonu o le a'oga</p> <p>Faitaugalaulu FTF6.1.1 feaofa'i i se tulaga ua tele ua ina mautū mau e fa'ailoa ai ua foliga ma uiga o fa'amatalaga o le gagana tautala, ma fa'aaogā ni auala 'ese'ese talafeagai e sa'ili ai uiga 'autū, lagona ma va'aiga i se mata'upu o tautalagā</p> <p>Feso'ota'iga FTF6.1.2 feaofa'i mau e faailoa ai foliga ma uiga o le gagna tautala, ma auala e talafeagai ma le 'autū, ma le au fa'alogologo e agava'a ai e fa'aali manatu ma fa'atino se tautalaga i se 'autū</p> <p>Fetāla'i FTF6.1.3 Fa'aaogā ni 'auala 'ese'ese e au'ili'ili ai uiga loloto o i se tautalaga i se 'autū ma fa'alauetele mau e lagolagoina ai manatu mf</p> <p>Māta'itū ma toe autalu FTF6.1.4 fa'atalanoa ma fa'alauetele fuafa'atau o le lelei o se tautalaga, po o se fa'atinoga; fa'aaogā le fuafa'atau e toe autalu ai fatuga ma ave fautuaga e fa'alelei ai</p>	<p><i>FMF6.1</i> Filifili, feaofa'i ma fa'aaogā i se tulaga ua mautū mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o tusitusiga ma ata, ma auala 'ese'ese e malamalama loloto ai i uiga 'ese'ese olo'o aofia i se fatuga</p> <p>Sufiga o tala ma manatu FMF6.1.1 filifili vave, feaofa'i ma tu'ufa'atasi fa'amatalaga mai mau 'ese'ese e malamalama loloto ai i uiga o tusitusiga ma ata</p> <p>Va'ili'iliga o faitaugalaulu FMF 6.1.2 fa'aaogā i se tulaga ua tele ina mautū auala talafeagai e au'ili'ili ai uiga tu'usa'o ma uiga natia o se tusitusiga</p> <p>FMF6.1.3 fa'aaogā auala talafeagai e tulimata'i ai lo latou malamalama i tusitusiga, ata, ma fa'atinoga, i se tulaga ua fai ma masani, ma ua atagia mafaufauga loloto i la latou faitautusi</p> <p>Fetāla'i FMF6.1.4 fa'aali manatu ma lagona i se fatuga ma fa'alauetele ni mafua'aga o manatu; au'ili'ili ma fa'alauetele manatu i filifiliga a le tusitala i fa'aaogaga ma aga o le gagana</p> <p>A'oina o upu FMF6.1.5 fa'aaogā auala faigofie e a'o ai foliga / sipelaga o upu ma o latou uiga i le gagana o aso uma, gagana faaaloalo, gagana tu'usa'o, gagana fa'auigalua; uiga fa'afeagai, uiga tutusa</p>	<p><i>TFF6.1</i> Fa'aaoga 'auala 'ese'ese i se tulaga ua aga'i ina mautū e fuafua, fatua'i manatu ma tusi, teuteu ma fa'ailoa a latou fatuga</p> <p>Tusiga TFF6.1.1 fa'aaogā tataua fa'ailoga o le gagana tusitusi (punctuation), foliga tusia o mata'itusi (font), ma fa'ailoga o leo (fa'amamafa, komaliliu) ina ia sa'o, solo lelei ma manino uiga o tusiga o le gagana</p> <p>Fatua'iga TFF6.1.2 fa'aaogā ma fetu'una'i filifiliga i auala 'ese'ese e tusa ai ma auga ma aumātāu, e fatua'i, iloilo, ma teuteu tusitusiga, ma fa'ata'ita'i nisi o auala fou e fa'ailoa ai a latou fatuga</p>

ANOMATĀ'UPU			
FA'ATINGO MA AUALA E FA'AOOGĀ	<p>Faitaugalau</p> <ul style="list-style-type: none"> fa'atusatusa matā'upu olo'o fa'alogo i ai ma nisi mea ua ia iloa tu'ufesili ma taumate uiga o fa'amatalaga au'ili'ili uiga natia o fa'amatalaga ma ata fa'aaogā ni fesili e tautū i ai le fa'alogo au'ili'ili manatu 'autū o se tautalaga, tala tu'utaliga, talafou mai se itū ua filifilia ft. fa'alelotu fa'ailoa va'aiga ma lagona o tautalaga ma fa'asino mau o manatu aotele manatu o se tautalaga po o le feau 'autū o se ata fa'aaogā ni siata e fa'alogo ma fa'avasega i ai manatu 'autū o se tautalaga <p>Feso'ota'iga Fa'alogo ma le toto'a ina ia maua le a'ano o tautalaga ma folasaga ina ua fa'asolo ina mautū le mafai ona fa'aaoga o auala ese'ese o feso'ota'iga ft:</p> <ul style="list-style-type: none"> fatu fesili talafeagai e fa'amanino atili ai se tulaga o fia iloa i se tautalaga/folasaga malamalama i aga o tautalaga ma folasaga olo'o fa'aaogā e le tagata o tautala e pu'ea ai le fia fa'alogo ft. o le tu, fa'aaogaga o taga (gestures), fa'aaogaga o mata – va'ai sa'o i le aumaimoa, va'ai toto'a mf atagia le amata ona iloa fa'afeso'ota'i manatu ma fa'amatalaga o i le tautalaga, ft. o le toe fo'i i tua e fa'amanatu i le aufa'alogo (ft e pei ona ta'ua muamua . . . sau se taimi ona fa'amanino.) ua fa'asolo ina mautū le iloa fa'aaogā le leo talafeagai i manatu – fegaui'iga o le leo, o le maualuga o le leo, o le toso o le leo, o le toe fa'aupu (rephrases), o le toe fai o se upu, fuaitau (repetition), o le fa'aaogā o se manavaga (pause) 	<p>Sufiga o tala ma manatu Ua solo lelei ma sa'o le faitau i le matau vave o fa'amatalaga ma uiga tu'usa'o; o uiga natia ma fa'aaogaga fa'auigalua</p> <p>Ua mautū o latou tomai i auala nei e sufi ai uiga, ma ua mafai ona filifili vave ma fetu'una'i auala e talafeagai ma 'auga o fatuga</p> <ul style="list-style-type: none"> fa'amatala le auga o le faitau ma le televave e tatau ona faitau ai ft. faitau e su'e se fa'amatalaga olo'o fia iloa, faitau leo tele mo se aumātau, faitau ona o se fiafiaga ia te ia fa'atusatusa matā'upu o se fatuga i lo latou iloa māsani fa'aaogā lo latou iloa o fa'ava'a o fatuga 'ese'ese e mātāu ai fa'asologa o manatu ft. fa'asologa o palakalafa, fuai'upu 'autū o se palakalafa, manatu fa'aamoamotali o i se palakalafa fatu ni ata fa'alemafaufau e uiga i fātuga tu'ufesili ina ia fa'alauatele manatu o i se fātuga va'ai toto'a i se fuai'upu po o ni fa'amatalaga olo'o i ata (attending) sa'ili fa'apito se upu, fuaitau, 'autū olo'o i totonu o se fa'amatalaga (searching) fa'aaogā le iloa o le fausaga o le gagana (kalama) e matea ai upu, manatu olo'o soso'o mai i se fuai'upu toe va'ai ma fa'amautinoa po o sa'o le faitau (cross checking and confirming) toe fa'asa'o le faitau (self-correct) <p>Fa'aaogā auala 'ese'ese e sa'ili, filifili, ma fa'avasega lelei ai fa'amatalaga olo'o mo'omia mo galuega fa'atino ft:</p> <ul style="list-style-type: none"> fa'aaogā fesili e tautū i ai le sa'ili'illiga o fa'amatalaga fa'aaogā anotusi ma fa'asino upu faitau vave ia maua le a'ano o le matā'upu (skim) faitau vave mo se fa'amatalaga fa'apitoa olo'o fia maua ft. numera o le telefoni, igoa o se tagata (scan) toe faitau se vaega olo'o iai fa'amatalaga mo'omia fa'aaogā upega itulagi mo le su'eina o fa'amatalaga i luga o le initaneti 	<p>Tusiga Ua mautū</p> <ul style="list-style-type: none"> le tusiga sa'o o le gagana i upu, fuai'upu, ma fa'aaogaga o fa'ailoga fa'ata'atiaga o tusitusiga 'ese'ese ma fa'aaogā tatau ft. a fa'aaogā ata e tatau ona iai se fa'amatalaga pu'upu'u i lalo ifo, fa'apea fo'i siata; o tala e tatau ona iai ulutala <p>Fatua'iga O auala e fuafua ai se tusitusiga, fatua'i ma fa'aupu manatu, ma toe autalu ai tusitusiga na a'oina mai lava i le Tausaga 1. Ua tatau ona mautū le fa'aaogāina e tamaiti o le tele o auala. Olo'o 'oto'oto atu i lalo:</p> <ul style="list-style-type: none"> au'ili'ili galuega tusitusi ma ia fa'ailoa le 'autū o se tusitusiga ma le aufaitau fa'atalanoa ma fa'ata'atia le fua fa'atatau o le 'ausia o le 'autū po o le auga filifili se matā'upu 'autū o se tusitusiga ft. aoao fa'amatalaga mo tusitusiga i le fa'atalanoa o manatu, sa'ili mau olo'o mana'omia, lafo 'aso i se matā'upu, filifili manatu e fatu ai se tusitusiga fa'aaogā fa'ata'atiaga (layout) tatau e fatua'i manatu ma lagona 'ese'ese ft, filifili le tusiga e sili ona fetau ma le 'autū ma le aumātau, fa'apea lanu, lolomiga malosi po o le vaivai o le tusiga (bold or unbold), fa'aaogaga o ata, fa'aaogaga o laina mf. filifili le vaogagana e sili ona lelei mo le aufaitau ma le 'autū – va'ai toto'a i upu e fa'aaogā, fa'ava'a o se tusitusiga, aemaise manatu olo'o fia tusia fatufatu manatu ma fa'alauatele ft lafo aso i se matā'upu ma faatulaga manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali filifili le fa'ava'a e talafeagai ma le tusitusiga ft:folasaga, fa'alauatelega, aotelega tusi manino i lalo o latou manatu mātāu ma fa'aaogā tatau le fa'asologa o manatu i fatuga 'ese'ese sa'ili ma fa'aaogā fautuaga mai le faiaoga ma isi tamaiti ia latou tusitusiga

ANOMATĀ'UPU		
<p>FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ</p>	<p>Fetāla'i</p> <ul style="list-style-type: none"> • aotele le 'autū ma le aumātau o se tautalaga, fa'atinoga, fa'asalalauga, fa'asilasilaga • fa'aali manatu i uiga loloto o se tautalaga/fa'amatalaga • si'i mai ni mau mai fa'amatalaga/tautalaga e iloa ai le 'ese'ese o manatu o tagata (opinion) ma tala moni (fact) ft.; • mātāu upu, fuiupu e fa'aupu ai manatu (ft. ou te manatu, e talitonu, masalo, atonu, . . .) • fa'aali manatu i le talafeagai i se 'autū ma le aumātau o aga ma fa'aaogaga o le gagana (ft. i fa'asalalauga fa'apisinisi) ft. upu, o upu leo tutusa (rhyme), upu tautū, upu fa'auigalua ma le so'otaga ma le 'auga, aumātau, ma le agaga o le tautalaga • fa'ailoa se manatu fa'aitū'au i le tautalaga <p>Māta'itū ma toe autalu</p> <ul style="list-style-type: none"> • au'ili'ili le galuega fa'atonuina, fa'ailoa vaega tāua ma tulaga e tatau ona 'ausia; fa'ata'oto se fua fa'ata'au o le ausia o le galuega fa'atino/tautalaga • fa'aaogā le fuafa'atatau e autalu ai tautalaga ma fa'atinoga a isi ma fa'ama'oti fautuaga e tusa ai ma le fuafa'atatau • iloilo lo latou malamalama, lagona, ma va'aiga i se fa'atinoga po o se tautalaga, fa'ailoa tulaga o lelei po o lē lelei ai ma fa'ata'oto fuafuaga mo le fa'aleleia 	<ul style="list-style-type: none"> • fa'aaogā utugagana • aotele manatu olo'o i se fa'amatalaga • matea uiga natia o se fa'amatalaga • fa'ailoa ni manatu i itū e 'ese'ese pe tutusa ai ni mau se lua • fa'aaogā auala 'ese'ese e fa'avasega ai manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali mai tusitusiga 'ese'ese ft siata 'ese'ese <p>Fa'aaogā auala 'ese'ese e aoao ai mau mai tusitusiga mo galuega fa'atulagaina ft o se su'esu'ega ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • iloa fua le talafeagai o manatu o faitau ai i se 'autū o se sa'ili'iliga po o se galuega fa'atulagaina • tu'u 'ese'ese manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali • 'oto'oto manatu i ana lava upu • fa'amau manatu 'ese'ese se lua i se 'autū ma toe fa'aupu <p>Va'ili'iliga o faitaugalaulu Ua tele ina mautū agava'a e:</p> <ul style="list-style-type: none"> • matea uiga natia o se tusitusiga ma saili mai i le tusitusiga po o le poto masani fa'amaoniga o manatu • au'ili'ili fa'atusatusaga i fa'aupuga fa'auigalua ma fa'amatala uiga • mātāu le 'auga o le tusitusiga (purpose) • au'ili'ili le va'aiga (perspective) a le tusitala ma toe saili mai i le tala upu, fa'aupuga a le tusitala e iloa ai ona manatu, ona uiga • 'oto'oto manatu o se tala i se tulaga ua maoti fa'aupuga • aotele manatu o se tala i se tulaga solo lelei ma atoa <p>Fa'aaogā auala talafeagai e tulimata'i ai le malamalama i tusitusiga ma ata ft</p> <ul style="list-style-type: none"> • ta'u mai tulaga olo'o fiafia ai i la latou faitautusi • ta'u mai mea fou ua a'oina mai tusitusiga • fa'amatala se fa'afitauli olo'o iai i lana faitautusi • fa'amatala se tulaga e tatau ona galue atili i ai <p>•</p> <p>Fetāla'i Fa'aaogā auala 'ese'ese e mafaufau loloto ai i tusitusiga ma ata ft;</p> <ul style="list-style-type: none"> • mātāu nisi uiga e ono aofia i ni fa'amatalaga olo'o i tusitusiga po o ata
		<ul style="list-style-type: none"> • iloilo po o manino ma lelei le folasia o manatu e tusa ai ma le 'autū, aufaitau ft. va'ai toto'a i le talafeagai o upu filifilia; tu'ufesili pe malie i le aufaitau • teuteu tusitusiga e tusa ai ma fautuaga • va'ai toto'a i le sa'o o le tusiga ma fa'asa'o <p>Fa'ata'ita'i ona fa'aaogā auala 'ese'ese e fola aloa'ia ai se tusitusiga ft. fa'aaogā siata (poster), fa'aaogā polokalame i luga o le komipiuta (ft. power point), fa'aaogā se fa'atinoga e tu'u'ata'i ala fa'asalalau 'ese'ese (multimedia) ft. ata fa'asolo (moving images), ata pu'e (static images) tusitusiga, fa'aaogā la'au pu'e leo mf.</p>

ANOMATĀ'UPU	
	<ul style="list-style-type: none"> • mātau auala olo'o fa'aaogā i tusitusiga e fa'ailoa ai itū'āiga tagata o se tala ft. o upu, o foliga o i ni ata, o amioga mf. • mātau ma fa'aali manatu i filifiliga a le tusitala i le gagana ma aga, ft. upu e pei o veape olo'o fa'aaogā, o soānauna, o upu leo tutusa (rhyme), upu tautū, upu fa'auigalua, • fa'ailoa / ta'u mai va'aiga po o manatu 'ese'ese olo'o i se fatuga ma aumai fa'amaoniga mai le tala • fa'alautele manatu ma lagona i se tala sa faitau i ai ma mafua'aga o manatu <p>A'oina o upu O nisi o auala e fa'aopoopo i auala mai i isi tausaga e a'o ai foliga / sipelaga o upu ma o latou uiga i le gagana o aso uma, gagana faaaloalo, gagana tu'usa'o, gagana fa'auigalua; uiga fa'afeagai, uiga tu'tusa'o</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'aaogā vaega o upu, faaliliu, lisi o upu mf • au'ili'ili vaega o upu ma o latou uiga ma iloa le uiga pe a tuufaatasi • fa'aaogā faailoilo i totonu o fuai'upu e matea ai uiga o upu • sa'ili tala'aga o upu – mafua'aga

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
GAGANA	<p>FTG6.1 Malamalama ma fetu'una'i fausaga faigofie ma lavelave o le gagana ina ia talafegai ma 'autū ma le aufa'alologologo</p> <p>Kalama FTG6.1.1 fa'amatala le a'afiaga o uiga/lagona/va'aiga i upu ma fuiupu filifilia atoa ai ma le fefulia'i o fuai'upu;</p> <p>FTG6.1.2 fa'aaogā, ma fefulisa'i fausaga 'o fuai'upu i tautalaga ina ia oa ma anoa manatu i le gagana o aso uma ma le gagana faaalalo faigofie</p> <p>Leo FTG6.1.3 fa'aaogā sa'o ma tatau fa'aleoga i feso'ota'iga ma folafolaga i le gagana o aso uma, gagana faaalalo faigofie</p> <p>FTG6.1.4 fa'ailoa le 'ese'esega o leo o le gagana Samoa ma leo ua masani ai o le gagana Peretania</p> <p>Upu FTG6.1.5 au'ili'ili upu i o latou fausaga, uiga, kalama ma fa'aaogā upu o 'autū olo'o a'oa'oina i matā'upu uma; fa'aaogā le gagana fa'auigalua olo'o aofia i muāgagana ma alaga'upu faigofie</p>	<p>FMG6.1 Fa'aaogā i se tulaga ua mautu tomai ma agava'a fa'avae o le faitautusi ma ua si'itia le lautele ma le loloto o le fa'aaogaga o le gagana i fatuga masani ma fatuga fou e mafai ona malamalama ai</p> <p>Kalama FMG6.1.1 aulilili le fa'avasegaga o se fatuga, le kalama o fuai'upu, ma fa'amatala le so'otaga i le auga ma le aumātau</p> <p>Leo FMG6.1.2 fa'ailoa leo olo'o aofia i totonu o se fatuga ma fa'amatala va'aiga olo'o aumai e ia leo; fa'aali manatu i le tāua o leo i le fatua'iga o se tala</p> <p>Upu FMG6.1.3 fa'amatala ni upu, fuiupu, alagā'upu ma ni muāgagana faigofie aemaise o fuaitau faasamoa e faatatau i ituaiga tagata ft. tamaiti, tamaitai, alii, taulelea, tausi, faifeau; amata ona talanoa i tala'aga o upu ma talitonuga fa'avae o iai</p> <p>FMG6.1.4 fa'ailoa le kalama o upu ma mafua'aga e iloa ai i totonu o se fuai'upu</p>	<p>TFG6.1 Fatu ni tusitusiga e solo lelei le fausaga o manatu i fuai'upu ma palakalafa e fausia lelei, feso'ota'i tusiga, ma ua atagia ai le mafai ona fefulia'i fa'aupuga ia fetau ma 'autū, ma fa'aosofia ai le fiafia o le aufaitau</p> <p>Kalama TFG6.1.1 fa'aaogā fa'ava'a o fatuga 'ese'ese e aofia ai ma le kalama o fuai'upu e tatau ai e mamanu ai a latou tusitusiga</p> <p>TFG6.1.2 fa'alautele fuai'upu ma fefulisa'i i se tulaga ua mautinoa fausaga o fuai'upu ina ia maua le agaga/lagona/va'aiga olo'o momoli</p> <p>'Upu TFG6.1.3 feliua'i fa'aaogaga o le vaogagana o 'autū ina ia ausia le fa'amoemoe o tusitusiga; fa'aaogā tatau upu valiata e fa'amatagōfie ai fa'amatalaga i le fatua'iga o a latou tala; ma fa'aaogā upu soso'o i le va o fuai'upu ma le va o palakalafa ina ia sologa lelei manatu o le fatuga atoa</p>
ANOMATĀ'UPU			
GAGANA	<p>Kalama Fa'ailoa uiga, lagona, va'aiga pe a fa'apupu'u / fa'au'umi, feliua'i fuai'upu i tautalaga/fatuga ft, fa'asalalaua fa'apisinisi; o se lauga/tautalaga fa'apitoa i se 'autū</p> <p>Fa'aaogā so'o fuai'upu eseese talafeagai e fa'alautele ai manatu ma ua mautū fa'aaogaga o fuai'upu lavelave. ft. ae, auā, pe, po, ona o, ona ua, ina ua, ina ia; aua, vaganā, se'iloga, aemaise</p> <p>Fa'asolo ina mautū le iloa fa'aaogā soo fuai'upu o taimi: pe'ā, ana, a (o), manū, seia, se'i, talu ona, talu ina, afai (a)</p> <p>Fa'aaogā sa'o 'upu fa'alagolago o fāiā, e fa'asino ai fāiā a tagata ma a latou mea totino ft: lo mā'ua, la mā'ua, so mā'ua, sa mā'ua, lo matou, la matou, lo outou, la outou, mf.</p>	<p>Kalama Fa'amatala le fa'avasegaga o fatuga, itū'āiga fuai'upu, ma upu o fa'aaogā, ma le tāua i le 'auga ma le aumātau</p> <p>ft. 'O le faiga o le sua i'a'. E amata mai i le ulutala ona soso'o ai lea ma le lisi o mea e mana'omia. A uma ona soso'o mai ai lea ma le fa'asologa o fa'atonuga e mulimuli i ai mo le faia o le sua i'a. E tusi i le taimi o aso uma aua so'o se taimi e fai ai e fa'apena lava ona fai. O fuai'upu e amata i veape aua o fa'atonuga la e fai. E pupu'u fo'i fa'atonuga. E mo'omia fo'i e le tagata faitau ona vave maua le taga e fai ai le sua i'a. E fa'asitepu le fa'asologa o fa'atonuga e fa'asolo mai le mea e tatau ona fai muamua. E mulimuli lava ona ta'u mai le mea e fai pe a vela le sua i'a.</p>	<p>Kalama Fa'atulaga lelei vaega o fatuga, soso'oga o vaega ina ia solo lelei manatu a ma ia sologa lelei mai le amataga seia o'o i le fa'ai'uga.</p> <p>la oa ma anoa fuai'upu i le fa'aaogā o soānauna, soaveape, veape lagolago pei o [tatau, e ao, e ono] ma isi veape lagolago fa'apea i le fauga o fuai'upu ina ia 'u'umi atu ma lautele manatu o fa'aalia na i lo le faiga sa māsanai ai.</p> <p>Sa'o ma atoa palakalafa –manatu 'autū, manatu fa'aamoamotali, ma le fuai'upu mulimuli e aotele ai le palakalafa; ia lelei le soso'oga o palakalafa ina ia sologa lelei le momoliga o manatu</p> <p>Fefulisa'i fausaga o fuaiupu ia maua se lagona, agaga o lo'o fia fa'aali; feliua'i ma fa'aaogā tatau fa'a'upuga eseese e amata ai fuai'upu ina ia felanua'i amataga o fa'amatalaga a ia le tāgatasi</p>

ANOMATĀ'UPU			
GAGANA	<p>Fa'amatala aogā o 'upu i fuai'upu aemaise o 'upu e mafai ona fa'aaogā fa'anauna, fa'aveape, fa'asoānauna ma fa'asoāveape.</p> <p>Matau ma fa'aaogā fausaga e tatau ai ma fatuga o tausaga nei ft. fa'avasegaga, itū'āiga fuai'upu o fa'aaogā, fa'aaogaga o upu</p> <p>Fa'aititia le fefo'ifo'ia'i o le fa'amatalaga o ni tala , a ia sologa lelei le tautala ma le fa'alogo ia sa'o lelei.</p> <p>Fa'aaogā le gagana tautala T ma le to'a, mālamalama fo'i i le fa'aaogāina o le gagana tautala K</p> <p>Talanoa i le gagana fa'aaloalo faigofie i taimi e tatau ai</p> <p>Ua mautū le iloa fa'aaogā so'ofuai'upu o taimi: pe'ā, ana, a (o), manu, seia, sei, talu ona, talu ina, afai (a) fuiupu e so'ofuai'upu-o le mea lea, leaga, o le mafua'aga lea, pe ana, e ui fo'i</p> <p>Au'ili'ili le kalama o fatuga 'ese'ese ma mātāu le 'ese'esega o le fa'aaogaga o upu, fuiupu, fuai'upu, leo, ft, o se tautalaga i luma o le vasega i se 'autū, o se fa'asalalaua fa'aapisinisi i luga o le leitio, o se fa'anoi, o se fa'afetai mf</p> <p>Leo Fa'aaogā tonu leo o mo'omia i feso'ota'iga e auai ai, i le gagana fa'aaloalo faigofie ma le gagana o aso uma ft, fa'afeiloa'i, fa'ailoa ni malo, fa'afetai; fa'alaeiau, faamafanafana, apoapoa'i ma feso'ota'iga aloa'ia e pei o se tautalaga e fa'ailoa ai manatu i se mata'upu</p> <p>Sa'o ma to'a fa'aaogaga o leo i folafolaga o ni taumafa i totonu o le fale ft: o se mea'ai na momoli mai i le 'āiga tuā'oi, o se oso o se isi na malaga mai, o se ta'ita'i na sau ma se isi, o se gāpiā, o se to'ona'i na momoli mai i se 'āiga o le nu'u.</p> <p>la fa'ailoa le 'ese'esega o leo o le gagana Samoa ma leo o le gagana Peretania.</p>	<p>Mātāu le fa'avasegaga o palakalafa ma fa'ailoa fuai'upu olo'o tauaveina le manatu 'autū, ma le aogā o isi fuai'upu i le palakalafa</p> <p>Leo Mātāu po o ai e ona leo olo'o lagona i totonu o se fatuga ma fa'alatele mau e fa'aamaonia ai manatu ft. o tagata 'ese'ese o i se tala, o le tusitala</p> <p>Fa'amatala uiga o tagata o aofia i se fatuga ma o latou talitonuga, fa'amatala pe fa'apefea ona iloa i o latou leo, ft. o tautalaga a tagata e ta'u mai ai o latou manatu po o se feau olo'o aumai e le tusitala; o leo o tagata o le tala olo'o iloa ia latou tala ma feso'ota'iga ma isi – e ta'u mai ai o latou ituaiga tagata – tagata sauā, alofa, fiafia, e toa, mf. Afai o le tala ia Sina ma le Gogosina – e iloa i tala a Sina/ sau'ai / Tui ma Tui o latou tagata. E iloa i upu a le sau'ai o ia o se tagata sauā. E iloa i le pese a tuagane o Sina e talitonu i latou o Sina o le i'oimata, o le feagaiga, e pele ia i latou . . . 'le tama fafine o le feagaiga'.</p> <p>E fa'ailoa e leo o tagata lo latou va ma isi tagata o i se tala.</p> <p>Upu Mātāu i fatuga –ft tala, solo, pese, olo'o faitau ai ni fa'ata'ita'iga o upu e fa'ata'au i ft. tamaita'i, tuafafine, au'ili'ili tala'aga ma fa'aaogaga ma le aoga i le fatuga</p> <p><i>E au le ina'ilau a tama'ita'i. la mafai ona fa'amatala itū'āiga fa'a'upuga e pei o le: O le itūpā vaivai. O le pae ma le 'āuli. O fa'a'upuga e fa'atatau i tama'ita'i. O le feagaiga e ave i tuafafine ma ua ave fo'i i faifeau. O le upu feagaiga e fa'ailoa ai le so'otaga vavalalata mf. O ali'i ma faipule e fa'atatau i matai. O le 'aumāga e fa'atatau i taulele'a, mf. O fa'afeagaiga taulagi.</i></p> <p>la fa'ailoa vaega o le fuai'upu e iloa o le nauna po o le veape ma pe fa'apefea ona iloa ft. tulaga o le upu i totonu o le fuai'upu, ma upu e muamua ai <i>Ua sau fo'i le paie latou. (O le nauna ona olo'o mulimuli mai i le malamala fa'asino o le 'le'). E te paie lava e fai fe'au ae o lou manuia lena. O le veape aua olo'o mulimuli i le malamala faasino taimi o le 'E' ma le 'te' . . .</i></p>	<p>Upu Ua mautinoa le vaogagana o 'autū e tusa ma o latou tausaga ma iloa upu uiga tutusa mo le vaogagana, filifili 'upu uiga lua, upu valiata talafeagai ia fetai lelei ma le fa'amoemoe, aumātāu, ma ia oa ai fa'amatalaga.</p> <p>Fesuia'i fa'a'upuga e amata ai fuai'upu ma fa'aaogā so'o fuai'upu eseeese ina ia le tautū i se fa'a'upuga se tasi</p>

ANOMATĀ'UPU		
GAGANA	<p>Upu</p> <p>Fa'aailoa vaega o le gagana (nauna, veape, soānauna, soaveape, upu o taimi) oloo fa'aaogā ai upu e pei o le 'upu: 'paiē, pa'e'e, saosaoa, telegese mf i fa'aaogāga 'ese'ese.</p> <p>Ft: E paiē le faletua o le sa'o o lo matou 'āiga. (veape)</p> <p>O le paiē o Rosa na le faia ai lana galuega. (nauna)</p> <p>Ua maumau le taimi i lea tama paiē. (soānauna)</p> <p>E le manuia se fe'au e fai paiē. (soāveape);</p> <p>Fa'aaoga upu e fa'asino ai tulaga o se mea: luma atu, luma mai, tua atu, tua mai, tala atu tala mai, ma ia manino i le tulaga o iai le tagata lea e tautala pe a fai fa'atonuga; fa'aaogā ta'u o itūlagi ft: sasa'e, sisifo, mātū, saute, mātū sasa'e, mātū sisifo, saute sasa'e, saute sisifo, mf</p> <p>Fa'atusatusa ma fa'amatala le 'ese'esega o muagagana ma alagaupu</p> <p>Fa'amatala uiga o ni muagagana ma alagaupu faigofie e maua mai i talatu'u ma talafaafagogo o tausaga nei</p>	

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FATUGA	<p><i>FTT6.1 Auiliili fatuga tu'utaliga e uiga i matā'upu eseese, ma fatuga o le gagana faamauiina</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FTT6.1.1 au'ili'ili le 'auga, aumātau, ma manatu 'autū o fatuga tu'utaliga ma fa'aailoa le 'ese'esega o le gagana ma aga o fatuga ona o le aumātau ma faaailoa ni mafuaaga faigofie o ia 'ese'esega</p> <p>FTT6.1.2 fa'atino tautalaga ua tapena aloa'ia i totonu o le vasega mo auga ma aumātau filifilia</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FTT6.1.3 au'ili'ili fatuga tu'utaliga ma fa'aailoa manatu 'autū, fa'avasegaga ma le fatua'iga o manatu fua i le auga ma le aumātau</p> <p>Faitaugalaulu FTT6.1.4 au'ili'ili ma sufi manatu ma uiga o tala tuutaliga</p>	<p><i>FMT6.1 Au'ili'ili fatuga tusitusia o le tausaga lenei ma fa'amatala le feso'ota'iga o le auga, aumātau, manatu, ma le vaogagana</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FMT6.1.1 au'ili'ili fatuga ma fa'alautele manatu i le feso'ota'iga o le auga, aumātau, ma manatu 'autū o fatuga eseese e aofia ai</p> <p>FMT6.1.2 au'ili'ili fatuga tu'utaliga ma fa'aailoa manatu 'autū, fa'avasegaga ma le fatua'iga o manatu fua i le auga ma le aumātau</p> <p>FMT6.1.3 au'ili'ili 'ese'esega o le gagana ma aga o fatuga ona o le aumātau ma faaailoa ni mafuaaga faigofie o ia 'ese'esega</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FMT6.1.4 auiliili le fa'ata'atiaga o manatu o fatuga ma aga olo'o fa'aaogā e fatua'i ai manatu ma fua i le auga ma le aumātau</p> <p>FMT6.1.5 Au'ili'ili vaega ma aga o talafatu, tala toe fa'amatala, solo, pese</p> <p>Faitaugalaulu FMT6.1.6 Tāaofa'i le 'autū o se fatuga ma fa'aali manatu faigofie i le fatua'iga e le tusitala o le 'autū</p>	<p><i>TFT6.1 Tusi fatuga 'ese'ese i se tulaga ua mautū o latou fa'avasegaga ma ua solo lelei le fatua'iga o manatu e tusa ma auga ma aumātau</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu TFT6.1.1 fuafua ma tusi fatuga ua aofia ai vaega fa'atulagaina mo auga ma aumātau, ma ua lelei ona fatua'i o manatu ma fa'alautele</p> <p>Auivi ma aga o fatuga TFT6.1.2 Au'ili'ili ma fa'aaogā auivi ma aga o fatuga fa'atulagaina ia latou tusitusiga; fa'aaogā fa'ava'a eseese e toe fa'aupu ai manatu o tusitusiga</p>
ANOMATĀ'UPU			
FATUGA	<p>Auga, aumātau, manatu Au'ili'ili fatuga tu'utaliga o matā'upu 'ese'ese, ma fatuga o le gagana fa'amauiina; fa'aailoa le auga, aumātau ma manatu o iai;</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Fa'aaogā ni siata e fa'amaumau ai le auga, aumātau, ma manatu 'autū o fatuga eseese e aofia ai</p> <ul style="list-style-type: none"> • faamatalaga o mea tutupu – tala toe fa'amatala e aofia ai talafou; • faiga o se mea – gasesega o taumafa, faiga o le fagu'u; • fa'amatalaga e patino i se 'autū (information report); • faamatala nofoaga po o tagata (description); • fa'amatalaga o le mafua'aga po o se fa'agasologa o se mea (explanation why, explanation how); • solo ma pese • tala fatu <p>la aofia i fatuga ni fa'amatalaga olo'o fa'aalila i kalafi ma ata</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Au'ili'ili ma iloilo tusitusiga o fatuga fa'atulagaina o tausaga nei ma ia mātāu o latou auga, aumātau, ma fa'ata'atia se fuafa'atatau o le lelei ona ausia o le auga mo e mātāu; ua tele vaega ua aofia ia latou fuafa'atatau</p> <p>Tusi fatuga i auga eseese e aofia ai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • faamatalaga o mea tutupu, • faiga o se mea, • fa'amatalaga e patino i se 'autū (information report) • faamatala nofoaga po o tagata (description) • fa'amatalaga o le mafua'aga po o se fa'agasologa o se mea (explanation why, explanation how) • fa'amatala lagona ma manatu i se matā'upu ma ia lagolagoina i ni mau faigofie • solo ma tala fatu

ANOMATĀ'UPU			
FATUGA	<p>Au'ili'ili uiga o le aumātau o fatuga ma fa'ailoa le faiā ma le 'auga ma mea olo'o aofia i le fatuga ft. O le fagogo ia Tafitofau ma Ogafau, o le a lona 'auga? O a uiga o le aumātau: O o latou tausaga? O mea e fiafia i ai? O le nu'u e nonofo ai? O le gagana e tautatala ai? Aumai ni fa'ata'ita'iga o le feso'ota'iga o le 'auga, manatu olo'o aofia i le fatuga, ma uiga o le 'aumātau. Ft. O le 'auga o le fagogo o le aumai o se tala e fa'afiafia ai le aumātau. O le aumātau e masani lava o tamaiti mai i le 5 tausaga aga'i i le 14 tausaga. O lona uiga la e tatau ona malie upu, ma mea o tutupu i le tala. O mea fo'i e tutupu e le tuli o ni mea moni ae ia naunau tamaiti e fa'alogo i ai. O le fagogo lea e iai le sau'ai, e iai le aiga to'atele lava tamaiti, e iai fo'i le pese . . .</p> <p>Fa'aali manatu pe aisea e fa'aaogā ai upu faaaloalo i isi ae le o oe lava ia? Aisea e faano'uno'u ai pe a fa'atulou? Aisea e nofo ai i lalo ma tautala i tagata?</p> <p>Fa'atino tautalaga ua tapena aloa'ia i totonu o le vasega ft. faafinauga i le vasega, faailoaina o i'uga o sa'ili'iliga, ripoti, fa'atalanoaga (interviews), fa'aafetai i se malo asiati i le vasega, vala'au faiaoga e taumamafa</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Au'ili'ili fatuga ma fa'amatala le vaogagana: o le fatua'iga o manatu e fetau i le auga ma le aumātau, ua aofia ai fa'avasegaga o le fatuga atoa, o upu, o itū'āiga fuai'upu, o upu faailoilo e faavasega ai vaega o fatuga ina ia iloa le faataatiaga; fa'aaogaga o le leo ma taga;</p> <p>Fa'amatala tulaga patino i fatuga e pei o le tagi a le fagogo, o pese e iai o latou fuaiupu ma tali, o tauloto e iai pā'ō ma e tutusa i'u leo o laina, o fa'asalalauga fa'apisinisi e masani ona iai upu po o fuai'upu tautū ft. Seki a Digicel</p> <p>Fatuga: fa'amatalaga o tagata po o mea, fa'amatalaga o le mafua'aga o se mea po o le fa'agasologa o le tupuga o se mea (processes ft. water cycle), fa'amatalaga o se fa'afitauli o le si'osi'omaga, faasilasilaga i leitiu, televise, faasalalauga faapisinisi, faamanuiaga, talafou; fagogo, tala toe faamatala, tautalaga faigofie, pese</p>	<p>Fa'amatala i ni manatu ua lautele mau e fa'amaonia ai le so'otaga o le auga, aumātau ma le fausaga o fatuga</p> <p>Faitau i fatuga 'ese'ese o mafai ona maua, i vaiaso ta'itasi, fa'amaumau ulutala o tusi i se siata, tusi i lalo le auga, aumātau, manatu 'autū, ma fa'aali i ni fuaiupu o latou lagona i ai.</p> <p>Faitau leotele e atia'e atili ai le solo lelei o le faitau, fa'aaogaga o leo, sa'o o le faitau ma le to'a e faitau</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Oto'oto vaega o fatuga ma ta'u o latou aogā ft. o le folasaga e . . . o le ulutala e ta'u mai ai le . . . o le palakalafa muamua e ta'u mai ai . . . O le amataga . . . o le ogatotonu . . . o le fa'ai'uga . . . e</p> <p>Auiliili palakalafa ma fa'amatala le fa'avasegaina o fuai'upu o iai; fa'ailoa manatu olo'o aofia i fuai'upu taitasi o le palakalafa ma le tāua i le auga o le palakalafa</p> <p>Au'ili'ili aga o fatuga:</p> <ul style="list-style-type: none"> o itū'āiga o fuaiupu – u'umi, pupu'u, faigofie/lavelave, fuai'upu o fa'atonuga e amata i veape o le kalama o fuai'upu – o le taimi olo'o tusi ai ft. taimi o aso uma, tuana'i, lumana'i upu, fuaiupu olo'o patino i fatuga 'eseese e faailoa ai le soso'oga o manatu pe fa'amataali ai manatu upu olo'o fa'alauatele ai manatu ft. soaveape, soanauna lagona olo'o aofia i se tala ma upu olo'o momoli ai ia lagona <p>Fa'amatala le 'auga o vaega o talafatu, tala toe fa'amatala, pese, solo</p> <p>Fa'amatala nisi o aga olo'o fa'aaogā ma aumai ni mau e iloa ai taimi ma nofoaga, lagona o aofia ai, tagata o se tala ma uiga, ma le aogā o fa'aataataga ma fa'atusatusaga o iai</p> <p>Faitaugalaulu Fa'ailoa po o le va'aiga a ai olo'o tusi ai se fatuga ma pe fa'aapefea ona iloa</p> <p>Fa'ailoa le loloto o lo latou malamalama i le mafai ona</p> <ul style="list-style-type: none"> fa'avasega le gasologa o mea tutupu i se tala 	<p>Fa'aaogā le fuafa'atatau o fatuga nei e mulimulita'i ma mata'itū ai a latou tusitusiga</p> <p>Fa'aaogā ni isi fa'ava'a e fa'aali ai manatu ft. kolase, pese faataga, tusi i le fa'atonu, solo, pese</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Fa'aaogā i se tulaga ua mautinoa faavasegaga ma aga o fatuga faatulagaina e aofia ai ma le fa'aaogāina o palakalafa</p> <p>Fa'alauatele manatu i le fa'aaogā o soso'o fuaiupu talafeagai i fuaiupu lavelave; fa'aaogā fuai'upu talafeagai i le va o palakalafa ina sologa lelei manatu</p> <p>Fa'alauatele tomai i fa'ava'a eseese e toe fa'aupu ai manatu o tusitusiga ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> fa'amatala le mafuaaga o se mea ma ia aofia ai ni manatu ua fa'alauatele fa'aaogā ni palakalafa se 3 e fa'aali ai manatu i se 'autū liliu se talafatu i se tusi fa'afetai i se isi o tagata o le tala fa'aaogā ata poo kalafi e fa'atupu manatu mo tusitusiga fa'amatala i ni fuai'upu faigofie manatu o fa'aali i se kalafi po o se ata <p>Ua si'isi'i le mafai ona latou fa'aaogā upu, fuaiupu, fuai'upu e mamanuina le feso'ota'iga o manatu o auga eseese ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> fa'amatalaina o le fa'asologa o manatu po o se mea o tupu ft. E muamua; o le lonalua o manatu . . . ona soso'o lea . . . ; mulimuli ane; a mae'a ona.. fa'amatalaga o le uiga o se mea ft. O lona uiga . . . a toe fa'aupu . . . o se isi ona uiga . . . a fa'apea la . . . tu'u vaega o mea ft. O motu 'amu o . . . , o le atafa o se manulele e . . . o le itū'āiga o . . . fa'amatalaga o le mafua'aga o se mea ft. O le sunami e afua mai i le . . . E muamua ona . . . e soso'o mai ai le . . . A fafati galu o le . . . ona . . . O nisi o a'afiaga o . . . O a'afiaga e fa'apea . . .

ANOMATĀ'UPU	
<p>Faataatia fuafa'atatau o le lelei o se fatuga tu'u taliga ft manatu fa'aalia, fa'avasegaga o manatu, fa'aaogaga o le gagana ft, upu valiata, upu tautū, manino le folasaga, oa ma le talafeagai o le gagana mf.</p> <p>Faitaugalaulu Aotele le auga ma manatu o le fatuga</p> <p>Fa'a'ese'ese manatu 'autū mai manatu lagolago</p> <p>Ootoo le aotelega o le fatuga</p> <p>Tusi se ata e fa'a'ailoa ai manatu 'autū ma le so'otaga o manatu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ta'u mai manatu tu'usa'o ma manatu natia ma mau e lagolagoina a latou tali • fa'avasega manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali i ni ata • fa'a'ese'ese tulaga olo'o tā'ua ma tulaga e le o tā'ua • 'oto'oto le 'autū <p>Fa'atino se iloiloga o se tusi ua tusia mo tamaiti laiti</p> <p>Faafeso'ota'i fatuga o faitau ai ma o latou olaga, po o mea ua iloa i lo latou si'osi'omaga ft faatusatusa se tala sa faitau ai ma se isi tala, po o lona olaga ma aumai mafuaaga</p> <p>Aotele manatu 'autū i se palakalafa</p> <p>Tu'ufa'atasi / feaofa'i fa'amatalaga mai ni mau se 2 e lagolago ai se manatu pe tu'ufa'atasi ai se folasaga o se galuega sa sa'ililili i ai ft. fa'aaogā mau mai pepa fesili faigofie, siata, fa'atasi ma fa'amatalaga tusitusia</p> <p>Fa'amatala aga olo'o fa'aaogā e le tusitala e fatua'i le 'autū ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • o uiga o tagata o le tala e fa'apea . . . e ta'u mai i uiga o tagata manatu nei e tāua i le 'autū . . . • 'oto'oto mea na tutupu i le tala, o le fa'agasologa o mea e tutupu e feso'ota'i i le 'autū o le tala i tulaga nei . . . • o le nofoaga o le tala o se lau'ele'ele naumati . . . e tāua i le 'autū auā e . . .

FA'ALOGO MA TAUTALA	MĀTAU MA FA'ATINO
<p>AGANU'U MA AGAIFANUA</p> <p><i>FTA6.1 mātau faatinoga eseese o le aganu'u ma agaifanua i totonu o le ekalesia, malamalama i agatausili o fa'avae ai;</i></p> <p>Tautua FTA6.1.1 fa'amatala tu ma aga o le va fealoaloa'i e fa'atino ai folafolaga faigofie i le lotoifale o le ekalesia; fa'amatala ma fa'aali manatu i aga tausili olo'o fa'avae ai fa'atinoga</p> <p>Fa'aaloalo FTA6.1.2 mātau , ma fa'aaogā tu ma aga fa'aaloalo o amioga pulea i le va fealoaloa'i ma tagata; fa'amatala fa'avae o tu ma aga fa'aaloalo fa'asamoa ma le fa'akerisiano</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima FTA6.1.3 fa'aali manatu i lauga ma siva fai taga fa'aleagaga ma iloilo le ausia o le fuatatau</p>	<p><i>MFA6.1 mātau ma fa'atino tu ma aga fa'asamoa o le tautua lotu ma fa'aalia ai le tuputupu a'e o lo latou iloa ma le fa'atāuaina o le vafealoa'i ma agatausili o le fa'asamoa;</i></p> <p>Tautua MFA6.1.1 mātau ma fa'atino fea'u ma tiute o le tautua lotu</p> <p>Fa'aaloalo MFA6.1.2 tausisi i amio ma aga faaaloalo, e faaalua ai le olaga kerisiano, faaaloalo, faamaoni ma le alofa</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima MFA6.1.3 fa'atino lauga ma siva fai taga fa'aleagaga ma galuega taulima e fa'aaogā i totonu o lotu</p>
ANOMATĀ'UPU	
<p>AGANU'U MA AGAIFANUA</p> <p>Tautua O le a le tautua lotu? Fai se lisi e iloa ai vaega uma mai le iloa masani o tamaiti ft. o galuega e fai i le fale o le faifeau/falesa pei o le teuga o le fanua, teuga o le falesa, faiga o falesa, ave o meaai i le fale o le faifeau; o fa'aaloaloga i mālō a le lotu, fonotaga mf.</p> <p>Fa'amatala nisi o fa'apotopotoga e faia i le fale o le faifeau ft. to'ona'i, o fonotaga a le aulotu, fonotaga a tina, fonotaga a tama mf, ma fa'ailoa tiute ma galuega a tagata 'ese'ese e fai i taimi o fa'apotopotoga i le fale o le faifeau</p> <p>Fa'alologologo i le fa'atinoina o folafolaga faigofie i potopotoga i le fale o le faifeau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • folafola le toona'i • laulau le toona'i ma vala'au e taumafa • momoli i le fale o le faifeau sa latou to'ona'i po o se mea mata e fai ai se taumafataga i le vaiaso • folafola i le faifeau ma lona faletua le fa'amomoli a se aiga <p>Fa'amatala i a latou upu aga tausili o fa'avae ai le tautua lotu ma o latou manatu.</p> <p>Fa'aaloalo Mātau ma fa'atino tu ma aga fa'aaloalo i le feagai ai ma isi ma fa'alautele le gagana e tatau ai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'afeiloa'i / fa'amavae / fa'afetai i se malo i totonu o le vasega • fa'atino se tautalaga aloa'ia – fa'alupe i le gagana fa'aaloalo faigofie le aufa'alologologo • fa'aafe se tagata matua, tagata asiasi i le fale ft faiaoga, faifeau, <p>Faailoa i amio pulea aga fa'aaloalo ma agatausili fa'akerisiano ft alofa, fa'aaloalo, fa'amaoni mf.</p> <p>Fa'atusatusa aga fa'akerisiano ma aga fa'asamoa ma fa'amatala.</p> <p>Fa'amatala fa'avae o tu ma aga fa'aaloalo</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Fa'alologologo, matamata i siva fai taga fa'aleagaga, fa'ata'atia se fuafa'atatau o le lelei o fa'atinoga ma fa'aaogā e autalu ai fa'atinoga</p>	<p>Tautua Matau ma fa'atino folafolaga faigofie i potopotoga i le fale o le faifeau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • folafola le toona'i • laulau le toona'i ma vala'au e taumafa • momoli i le fale o le faifeau sa latou to'ona'i po o se mea mata e fai ai se taumafataga i le vaiaso • folafola i le faifeau ma lona faletua le fa'amomoli a se aiga <p>Fa'aaloalo Faailoa i amio pulea aga fa'aaloalo ma agatausili fa'akerisiano ft alofa, fa'aaloalo, fa'amaoni mf.</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Fa'atino siva fa'aleagaga ma iloilo le ausia o le fuafa'atatau Fa'atino meataulima e fa'aaogā i totonu o lotu ft. lalaga ili, su'i fatu, su'i fu'a, lalaga ie solovae, ie pulela'a; a'o faiga o teu mo le falesa mf.</p>

Tausaga 7

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ	<p><i>FTF7.1 Filifili ma feaofa'i i se tulaga ua mautū mau e faailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga, ma auala 'ese'ese e au'ili'ili ai uiga loloto o matā'upu 'autū o so'o se felafolafoa'iga i totonu o le a'oga</i></p> <p>Faitaugalaulu FTF7.1.1 feaofa'i i se tulaga ua mautū mau e faailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga o le gagana tautala, ma fa'aaogā ni auala 'ese'ese talafeagai e au'ili'ili ai uiga loloto o fa'amatalaga ma tautalaga</p> <p>Feso'ota'iga FTF7.1.2 feaofa'i mau e faailoa ai foliga ma uiga o le gagna tautala, ma fa'aaogā auala e talafeagai ma le 'autū, ma le au fa'alogologo, e agava'a ai i le fa'atinoga o lauga ma tautalaga faigofie</p> <p>Fetāla'i FTF7.1.3 fa'aaogā ni 'auala 'ese'ese e va'ili'ili ai uiga loloto, ma fa'aali manatu 'ānoa i matā'upu o talanoaina i totonu o le a'oga ma matā'upu faigofie i fafo atu</p> <p>Māta'itū ma toe autalu FTF7.1.4 fa'aaogā fuafa'ataau e toe iloilo ai a latou lava tautalaga po o lelei pe le lelei foi ma fa'atino suiga mo'omia</p>	<p><i>FMF7.1 Filifili, feaofa'i ma fa'aaogā ma le toto'a mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o tusitusiga ma ata, ma auala 'ese'ese e au'ili'ili ai uiga loloto o fatuga o le tausaga lenei</i></p> <p>Sufiga o tala ma manatu FMF7.1.1 filifili vave, feaofa'i, ma fetu'una'i auala 'ese'ese e sufi ai manatu loloto olo'o i tusitusiga</p> <p>Va'ili'iliga o faitaugalaulu FMF7.1.2 fa'aaogā i se tulaga ua mautū auala talafeagai e va'ili'ili ai uiga tu'usa'o ma uiga natia o se tusitusiga</p> <p>FMF7.1.3 fa'aaogā auala talafeagai e tulimata'i ai lo latou mālamalama i tusitusiga, ata, ma fa'atinoga, i se tulaga ua fai ma masani</p> <p>Fetāla'i FMF7.1.4 fa'aaogā auala 'ese'ese e mafaufau loloto ai i tusitusiga ma ata fa'au'ili'ili manatu loloto olo'o i se fatuga ma fa'aali mafaufauga i ia tulaga</p> <p>A'oina o upu FMF7.1.5 fa'aaogā auala 'ese'ese e fa'amautū ai lo latou iloa o upu 'ese'ese i o latou uiga ma fa'aaogaga tatau i le gagana o aso uma, gagana fa'aaloalo, gagana tu'usa'o, gagana fa'auiga lua</p>	<p><i>TFF7.1 Fa'aaogā ma le to'a 'auala 'ese'ese e fuafua, fatua'i manatu ma tusi, teuteu ma fa'ailoa a latou fatuga</i></p> <p>Tusiga TFF7.1.1 va'ai toto'a i le tusiga o upu ma fuaiupu, fa'aaogaga o fa'ailoga o le gagana tusitusi ina ia sa'o, solo lelei tusiga ma ia manino le uiga</p> <p>Fatua'iga TFF7.1.2 fa'aaogā ma le toto'a auala e talafeagai ma auga ma aumātau e fatua'i, iloilo, ma teuteu tusitusiga, ma fa'ata'ita'i nisi o auala fou e fa'ailoa ai a latou fatuga</p>

ANOMATĀ'UPU

FAVATINOGA MA AUJALA E FA'AAOGĀ

Faitaugalaulu

- au'ili'ili manatu 'autū o tautalaga, se finauga, tala'fou, lauga faigofie i se matā'upu mai ni itū se lua ft. fa'alenu'u, fa'aleaiga, fa'alelotu
- au'ili'ili ma fa'a'ailoa i ni mau se lua pe tolu va'aiga ma lagona o fa'amatalaga tu'utaliga ft. o se tala'fou o lipotia ai se mea na tupu – au'ili'ili le vaogagana ma aumai ni mau e iloa ai po o le va'aiga a ai olo'o momoli mai ai le lipoti ft. o le va'aiga a le tusitala, va'aiga a le tagata 'autū o se mea na tupu, va'aiga a leoleo
- au'ili'ili uiga natia o fa'amatalaga ma ata ma fa'a'ailoa mau o manatu
- aotele manatu o se tautalaga po o le feau 'autū o se ata
- fa'aali ma fa'alautele manatu i tautalaga ma matā'upu talanoaina ma fa'a'ailoa mafua'aga
- fa'aaogā ni siata e fa'alogo ma fa'avasega i ai manatu 'autū o se tautalaga

Feso'ota'iga

au'ili'ili le a'ano ma fa'atino tautalaga ma folasaga ina ua mautū le mafai ona fa'aaogā o auala ese'ese o feso'ota'iga ft:

- 'auai i ni felafolafoa'iga e fa'aali ai ni manatu e pei o ni finauga fai'au,
- fa'ata'ita'i tofiga i le fa'afoega o se fononua le vasega i se matā'upu mo latou lava.ft. failautusi, ta'ita'ifono, tagata auai i le fononua
- fa'alogo ma le toto'a ma mātau uiga 'autū o lauga faigofie, tautalaga ma folasaga i le fa'aaogā lea o siata, ma ata e 'oto'oto ai manatu
- au'ili'ili lauga faigofie, tautalaga ma folasaga, filifili mau ma auala e aupito i sili ona aiāina loto ma manatu o le 'aumātau, ma talafeagai ma le auga ft. o le tu, fa'aaogaga o taga (gestures), fa'aaogaga o mata – va'ai sa'o i le aumaimoa, va'ai toto'a, o le fa'aaogāina o ni ata po o mea faitino, o upu ma fuaiupu e fa'aaogā ft, upu e fa'atupu lagona, fa'atauana, o le fai o fesili i le aupa'alologologo, o le faiga o le leo mf

Sufiga o tala ma manatu

Ua mautū le fa'aaogaga o auala 'ese'ese e faitau, ma mātau vave uiga tu'usa'o, uiga natia ma fa'amatala tonu, ma fa'aaogaga fa'auigalua Ua mautū o latou tomai i auala nei e sufi ai uiga, ma ua mafai ona filifili vave ma fetu'una'i auala e talafeagai ma 'auga o fatuga:

- fa'atusatusa matā'upu o se fatuga i lo latou iloa māsanai
- fa'aali manatu i ni fa'ai'uga po'o ni taunu'uga o fātuga
- fatu ni ata fa'alemafau'au e uiga i fātuga
- fai ni fesili mo le fa'alauteleaga o fātuga
- va'ai toto'a i se fuai'upu po o ni fa'amatalaga olo'o i ata (attending)
- sa'ili fa'apito se upu, fuaitau, 'autū olo'o i totonu o se fa'amatalaga (searching)
- fa'aaogā le iloa o le fausaga o le gagana (kalama) e matea ai upu, manatu olo'o soso'o mai i se fuai'upu
- toe va'ai ma fa'amautinoa po o sa'o le faitau (cross checking and confirming)
- toe fa'asa'o le faitau (self-correct)

Fa'aaogā auala 'ese'ese e sa'ili, filifili, ma fa'avasega lelei ai fa'amatalaga olo'o mo'omia mo galuega fa'atino ft.

- fa'aaogā fesili e tautū ai le sa'ili'iliga o fa'amatalaga
- aotele manatu olo'o i se fa'amatalaga
- matea ai uiga natia o se fa'amatalaga
- fa'aaogā anotusi ma fa'asino upu
- faitau vave ia maua le a'ano o le matā'upu (skim)
- faitau vave mo se fa'amatalaga fa'apitoa olo'o fia maua ft numera o se telefoni, igoa o se tagata (scan)
- toe faitau se vaega olo'o iai fa'amatalaga mo'omia
- fa'aaogā upega itulagi mo le su'eina o fa'amatalaga i luga o le initaneti
- fa'aaogā utugagana

Fa'aaogā auala 'ese'ese e aoao ai mau mai tusitusiga mo galuega fa'atulagaina ft o se su'esu'ega ft.

- iloa fua le talafeagai o manatu o faitau ai i se 'autū o se sa'ili'iliga po o se galuega fa'atulagaina
- tu'u 'ese'ese manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotai

Tusiga

Ua mautū

- le tusiga sa'o o le gagana i upu, fuai'upu, palakalafa, ma le fa'aaogāina o fa'a'ailoga
- le mafai ona fa'aaogā fa'ava'a o tusitusiga o le tausaga lenei ft. o tusi 'ese'ese,

Fatua'iga

Ua tataua ona mautū le iloa filifili ma fa'aaogā auala e fuafua, tusi, ma toe autalu ai tusitusiga sa'a'oa'oina i le Tausaga 5 & 6, e tusa ma le auga ma le aumataua

Filifili auala talafeagai e fola aloa'ia ai se tusitusiga ft. fa'aaogā siata (poster), fa'aaogā polokalame i luga o le komipiuta (ft. power point), fa'aaogā se fa'atinoga e tu'ufa'atasi ala fa'asalalau 'ese'ese (multimedia) ft. ata fa'asolo (moving images), ata pu'e (static images) tusitusiga, fa'aaogā la'au pu'e leo mf.

ANOMATĀ'UPU	
FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ	<ul style="list-style-type: none"> • fa'ata'ita'i ona fai lauga faigofie ft. fa'afeiloa'i ai ni malo i totonu o le a'oga, fa'afetai ai i le komiti tumama i se latou fesoasoani, fa'atino tautalaga, folasaga i luma o le vasega i le fa'aaogā o auala talafeagai ma aga o le gagana tautala e fa'asufi ai le 'aumātau <p>Fetāla'i</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'ailoa le 'autū ma le 'aumātau o se tautalaga, fa'atinoga, fa'asalalauga, talafou ma tala mai nu'u mamao, ma fa'ailoa le feso'ota'iga ma le gagana ma aga o fa'aaogā • fa'ailoa ni manatu o tagata (opinion) ma tala moni (fact) i totonu o se tautalaga; • si'i mai mau e iloa ai va'aiga a nisi olo'o aofia i se tautalaga e aofia ai ma le failauga • fa'alauatele manatu i filifiliga a le tusitala/failauga i le gagana ma aga ft. upu, o upu leo tutusa (rhyme), upu tautū, upu fa'auigalua ma le so'otaga ma le 'auga, aumātau, ma le agaga o le tautalaga • fa'amatala mau e iloa ai le fa'aitū'au o se manatu i se tautalaga <p>Māta'itū ma toe autalu</p> <ul style="list-style-type: none"> • au'ili'ili le galuega fa'atonuina, fa'ailoa vaega tāua ma tulaga e tatau ona 'ausia; fa'ata'oto se fua fa'atatau o le ausia o le galuega fa'atino/tautalaga • fa'aaogā le fuafa'atatau e fua iai tulaga ua latou iloa ma mafai ona o'o iai taumafaiga, tulaga olo'o mo'omia ona fa'alelei; fa'atinoga e manatu e ao ona soso'o mai • iloilo ma fautuaina fa'atinoga a isi tamaiti, aumai ni mau e fa'alauatele ai manatu
	<ul style="list-style-type: none"> • 'oto'oto manatu i ana lava upu • fa'amau manatu 'ese'ese se lua i se 'autū ma toe fa'aupu <p>Va'ili'iliga o faitaugalaulu Fa'aogā auala talafeagai e va'ili'ili ai uiga tu'usa'o ma mātāu uiga natia o se tusitusiga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aumai le aotelega o se tala: fa'ailoa manatu 'autū, faafeso'otai manatu 'autū, vavae 'ese manatu lē tāua • iloilo/autalu manatu ma fa'amatalaga o i se fatuga • fa'aaogā siata, ata, fa'afanua, pusa o fa'amaumauga e fa'avsega i ai manatu • mātāu le 'auga o le tusitusiga (purpose) • va'ili'ili le va'aiga (perspective) a le tusitala, saili mai i le tala upu, fa'aupuga a le tusitala e iloa ai ona manatu, ona uiga, ona talitonuga • 'oto'oto manatu o se tala i se tulaga ua maoti fa'aupuga • aotele manatu o se tala i se tulaga solo lelei ma atoa <p>fa'aaogā auala talafeagai e tulimata'i ai lo latou mālamalama i tusitusiga ma ata ft</p> <ul style="list-style-type: none"> • ta'u mai mea fou ua a'oina mai tusitusiga • fa'ailoa po o le a tonu le mea olo'o faafaigata i le faitau fa'apea fa'afitauli olo'o fia fō'ia ft. Ou te le iloa le uiga o le tala a le tusitala fa'apea . . . • toe fa'aupu le fuaiupu faigata i ana lava upu • toe va'ai i itulau po o vaega ua uma ona faitau ma toe vaai i luma pe iai ni fa'amatalaga e ono fō'ia le fa'afitauli <p>Fetāla'i Fa'aaogā auala 'ese'ese e mafaufau loloto ai i tusitusiga ma ata ft;</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'ailoa / ta'u mai va'aiga po o manatu 'ese'ese olo'o i se fatuga • fa'aali manatu ma lagona i le matā'upu 'autū o se tala sa faitau i ai ma si'i mai ni pine fa'amau mai le tala e lagolagoina manatu ft tagata o le tala, o ata, o se fete'ena'iga, o nofoaga o le tala mf. • va'ili'ili le faiā o le 'autū, aufaitau, ma le vaogagana o se tusitusiga va'ili'ili auala olo'o fa'aaogā i se tusitusiga e fa'asufi ai le aufaitau

ANOMATĀ'UPU		
	<ul style="list-style-type: none"> fa'alautele manatu i filifiliga a le tusitala i le gagana ma aga, ft. upu e pei o veape olo'o fa'aaogā, o soānauna, o upu leo tutusa (rhyme), upu tautū, upu fa'auigalua <p>A'oina o upu la mafai ona</p> <ul style="list-style-type: none"> sa'ili tala'aga o upu – mafua'aga ma fa'aaogā le iloa ua maua e iloa ai fa'aaogā tatau upu i tulaga e talafeagai ai fetu'una'i upu i totonu o fuai'upu i ni fausaga 'ese'ese ina ia oa manatu ft sui le amataga, fa'ai'uga fa'aliliu mai i le gagana faaaloalo i le gagana o aso uma ma iloa fa'aaogā 	

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
GAGANA	<p><i>FTG7.1 Malamalama ma fa'aaogā vaogagana o 'autū 'ese'ese i uiga ma faauigaga o upu ma faaupuga, i fausaga o fuaiupu, ma faamatalaga</i></p> <p>Kalama FTG7.1.1 mātāu uiga, fausaga, ma fa'aaogā le vaogagana o 'autū ma matā'upu</p> <p>FTG7.1.2 fesuisuia'i fausaga faigofie ma fausaga u'umi ina ia malie ma oa manatu faaalaga ma fa'asufiina loto o le aufaalologologo</p> <p>Leo FTG7.1.3 mātāu uiga o le o tautalaga ma fatuga ina ia maua le aano o se matā'upu ft. leo oloo iai i se fagogo, leo olo'o aofia i se tima'iga, leo olo'o iai i se mānu a le nu'u, leo olo'o iai i le ailaoina o faaaloaloga</p> <p>FTG7.1.4 fa'a'ese'ese leo ia tatau ma le 'autū o tautalaga, folafolaga</p> <p>Upu FTG7.1.5 mātāu uiga o fa'aaogā ai upu i totonu o felafolaga i matā'upu o le aoga, ma faatinoga faigofie o le aganu'u; filifili muāgagana ma alaga'upu faigofie talafeagai mo le fausia o manatu 'ānoa lelei i ni matā'upu 'ese'ese.</p>	<p><i>FMG7.1 Su'esu'e fa'aaogaga o le gagana i fatuga eseese, mafua'aga ma aogā o ia fa'aaogaga aemaise ni fa'amatalaga o aofia ai le gagana faauigalua, ma faamatalaga loloto faalemafaufau o 'autū o matā'upu o le aoga (abstract ideas)</i></p> <p>Kalama FMG7.1.1 au'ili'ili fatuga ma fa'amatala le faatulagaga o manatu o le atoaga o le fatuga, fa'avasegaga o manatu o i ni palakalafa, po o fuaiupu faasolo/pese, ma fa'aailoa le so'otaga ma 'autū ma e faitau</p> <p>FMG7.1.2 Au'ili'ili le kalama o fuaiupu o fatuga 'ese'ese ma fa'aali manatu i le aogā o ia fausaga i le auga ma aumātāu</p> <p>Leo FMG7.1.3 mātāu le so'otaga o le gagana o fa'aaogā ma leo, ma le agaga olo'o lagona i totonu o se fatuga, ft. o upu, fuaiupu, fuaiupu e mafai ona fa'aleoina lagona eseese</p> <p>Upu FMG7.1.3 au'ili'ili ma fa'amatala le vaogagana o upu ft. uiga loloto ma talaaga o upu o 'autū ma matā'upu olo'o a'oa'oina,</p>	<p><i>TFG7.1 Fatu tusitusiga e 'ānoa ma solo lelei manatu, sa'o ma amata feliu'a'i fa'aaogaga o le gagana olo'o lalaga ai tala fatu, fa'ama'u ai tala moni, ma fa'aali ai mafaua'aga</i></p> <p>Kalama TFG7.1.1 amata feliu'a'i le gagana i totonu o fuaiupu ma fa'aaogā fuaiupu 'ese'ese ina ia 'ānoa ma solo lelei manatu e talafeagai ma le 'autū ma e faitau</p> <p>'Upu TFG7.1.2 filifili ma fa'aaogā upu, fuaiupu, muagagana masani, ma ni alagā'upu faigofie talafeagai e fatu ai manatu ia 'ānoa ma logolelei</p>
	ANOMATĀ'UPU		
	<p>Kalama Mātāu uiga, fausaga, ma fa'aaogā le vaogagana o talatu'u, fagogo, ta'aloga, faiva ma folafolaga faigofie faatulagaina</p> <p>Malamalama i uiga o upu ma fuaitau e faaaoga i fa'atinoga faigofie o aganu'u fa'aaloalo ma iloa ona fai</p> <p>Fa'auiga le gagana faauigalua faigofie ma le faauigaga o upu uiga lasi, ma ia mafai ona feliu'a'i le gagana o aso uma ma le gagana faaaloalo</p> <p>Faamasani ona feliu'a'i fa'aupuga ia talafeagai ma 'autū, ma fa'asufiina loto o le aufaalologologo; fa'aaogā ai so'ofuai'upu talafeagai lelei mo le soso'oga o manatu</p>	<p>Kalama Fa'amatala le fa'asologa o manatu o fatuga o le tausaga lenei ft. tala fatu, tala toe faamatala, pese, solo, lauga faigofie, faamaumauga o fa'amatalaga moni i se 'autū (ft. o le tafola, laumei, o le uila vilivae mf), faamatalaga o le faasologa o se gaioioga faanatura (mauga mu, mafui'e, timu mf), faaali manatu i se matā'upu; ma faa'iloa le feso'ota'iga o fa'asologa o manatu ma le 'autū. O lona uiga ia mafai ona fa'aailoa vaega 'ese'ese o se fatuga mai le amataga se'i o'o i le fa'ai'uga ft. e fa'apea ona fa'asolo manatu o le fatusolo? la fa'aailoa pe fa'apefea ona amata le solo, o a matā'upu o lo'o aofia i fuaiupu fa'asolo ta'itasi; e fa'apefea ona fa'asolo manatu i totonu o fuaiupu fa'asolo ta'itasi, e fa'apefea ona fa'ai'u; o a ni aogā o ia faiga i le 'autū ma le aufaitau?</p>	<p>Kalama Au'ili'ili ni fatuga lelei ma mātāu upu, fuaiupu, so'ofuaiupu oloo sosoo ai manatu, ma olo'o fusia le tusitusiga i se atoaga lelei (coherence)</p> <p>Fa'aaogā upu, fuaiupu, soofuaiupu e soso'o lelei ai manatu o se tusitusiga i totonu o palakalafa ma sologa lelei ai le fa'asologa o manatu o se tusitusiga mai le folasaga e o'o i le fa'ai'u</p> <p>Fa'aaogā fuaiupu eseese e fau ai manatu talafeagai i se 'autū ma le aufaitau. Fa'aaogā soānauna ma soāveape ta'ilua pe sili atu i le fuai'upu e tasi ina ia matagofie le fa'amatalaina o nauna ma veape o fuai'upu.</p> <p>Feliua'i faaupuga i fuaiupu ia 'ānoa ai manatu fa'aalia ft. la taumafai e fa'aaogā ni amataga fou ma o ni fa'a'upuga o ni lagona ft: E oso pea lo'u fia'ata . . .</p>

ANOMATĀ'UPU

GAGANA	<p>Mautinoa le fa'aaogāina o 'upu fa'alagolago o fāia e pei o le 'la, lo, a, o, sa, so, e tosi ai fāiā ma suinauna i le tulaga tuale ma le pelulale.</p> <p>Mautinoa le fa'aaogāina o 'upu o fāiā pe'ā tautala ft: loo / lo'u, lau / la'u, sou / so'u, sau / sa'u, lona / lana, sona / sana, ona / ana, latou / outou / matou / tatou, mā'ua / tā'ua / lā'ua / oulula fa'atasi ma 'upu fa'alagolago o fāiā ina ia manino le so'otaga o tagata po'o suinauna ma a latou meatotino, aemaise nauna tuale ma pelulale.</p> <p>Malamalamaga i le fa'aaogāina o veape galuea'ina (passive voice) e fa'ae'ese'ese ai mai le fa'aaogāina o veape 'upu galue (active voice).</p> <p>Leo Fa'amatala uiga olo'o fa'aalia i leo i fesootaiga ma felafolafoa'iga</p> <p>Fa'aaogā ma le to'a ma lē maluia leo e tatau ma fa'atinoga o aganu'u faigofie ft. folafola o se taumafa, fa'anoi o se mea a se aiga mf. tautalaga i luma o le vasega e faaali ai manatu, feso'ota'iga ma tagata matutua ma isi i tulaga aloa'ia e pei o faiaoga</p> <p>Upu Fa'amāsani e fa'aaogā 'upu o le gagana fa'aaloalo e fa'aali ai manatu ma fa'apea fo'i ona fa'aaogā 'upu o le gagana uigalua ma le gagana fa'afailāuga.</p> <p>Malamalama i tala'aga, uiga ma mafai ona fa'aaogā ni alagā'upu faigōfie ma ni muāgagana māsani i le fatua'iga o manatu</p> <p>Ft: E ā le uga e tausili ae tigāina ai le atigi alili.</p> <p>O si ota lima e pa'ia ai si ota mata, mf.</p> <p>Mātau ma fa'aaogā le gagana fa'aaloalo faigofie i faatinoga talafeagai ma tausaga ft. vala'au tagata o o latou 'āiga mo le taumafataga; fa'aaogā le gagana fa'aaloalo pe'ā auina mo se fe'au i se isi tagata.</p>	<p>Fa'atusatusa fausaga o fuaiupu o fatuga 'ese'ese ma faailoa le mafuaaga o eseese ma le tāua o ia fuaiupu i le 'autū o le fatuga ma lagona o le aufaitau</p> <p>Fa'ailoa le eseese ma uiga, manatu, lagona pe a fefulia'i fuaiupu</p> <p>Leo Fa'ailoa leo olo'o lagona i se fatuga ma aumai fa'amaoniga i fa'aaogaga o le gagana</p> <p>Fa'ailoa leo e lē o lagona i se fatuga ma fa'ailoa ni mafua'aga ma ni a'afiaga o le lē lagona o ia leo ft. O se fa'amatalaga i talafou o le misa i le va o a'oga e lē o lagona leo o le isi a'oga – e ono fa'aitū'au le lipotia o le tala ma ta'uleagaina ai na'o le tasi o a'oga na a'afia</p> <p>Fa'amatala agaga o leo olo'o lagona i se fatuga ft o se solo, o se pese ma fa'ailoa le faaaogaina e le tusitala, fatu solo, fatu pese o upu, ma fuaiupu ese'ese ma ata e fa'aosofia lagona ma manatu ft. o le fa'aaogā o upu tautū , o le fa'aaogā o amataga tutusa, o le tōvā o fuaiupu pupu'u ma fuaiupu uumi mf</p> <p>Au'ilili'ili le aogā o le tagi a le fagogo i le agaga o le fagogo ma fa'ailoa nisi o agatausili (values) a e o 'auai ai</p> <p>Upu Fa'amatala uiga 'ese'ese o 'upu, uiga lasi o 'upu, fa'afeagai o 'upu</p> <p>Fa'ailoa faiga 'ese'ese o 'upu ft:</p> <p>'upu fa'avae ma 'upu fou; fa'anaunaina o veape e fa'aaogā ai fasi'upu fa'ai'u ; fa'aveapeina o nauna e fa'aaogā ai fasi'upu amata; pe o ni 'upu patino o le Gagana Samoa po'o ni 'upu nonō; po'o fa'aaogā 'upu i tulaga fa'auigalua, fa'aaloalo pe fa'amatai; aogā o 'upu i fuai'upu po'o le vaega o le gagana o fa'aaogā ai; va'ai pe ni 'upu o ni muāgagana po'o ni alagā'upu ma faailoa pe iai ni 'upu e fa'aaogā fa'apitoa i le itūpā o ali'i ma le itūpā o tama'ita'i.</p>	<p>Ou te le iloa le taimi e galo ai . . . O le mea tonu lea e ta'u o le fiu e fa'ataiō . . . E 'ese le leaga o lea mea o le popole . . .</p> <p>Fatu manatu ma fa'atulaga ina ia sologa lelei le fa'atulagaga ma ia le feosoosofa'i le tusiga o fa'amatalaga. Ua aga'i ina mautū tomai o palakalafa i le sa'o ma atoa –manatu 'autū, manatu fa'aamoamotali, ma le fuai'upu mulimuli e aotele ai le palakalafa; ia lelei le soso'oga o palakalafa ina ia sologa lelei le momoliga o manatu</p> <p>Upu Taumafai e fa'aaogā itū'aiga 'upu 'ese'ese e fetai i le 'auga ma le aufaitau ft:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'upu uigalua • 'upu uiga lasi (tasi le tusiga ae 'ese'ese leo) • 'upu uiga tutusa • 'upu uiga 'ese'ese (e tasi le tusiga ae 'ese'ese le fa'aaogaina e fua i le uiga) • 'upu fa'afailauga (alagā'upu & muāgagana) • 'upu fa'afitifiti (ft: Ua matou le tu'ua ni lelei ae ave atu ni masei) • 'upu fa'avi'ivi'i (ft: Leaga le tama e poto tele) • 'upu fa'afeagai • 'upu o lagona pei o lagona: fa'amama'i, alofa, mimita, matanana, sauā, ita, taufaifai, mf. • so'ofuai'upu 'ese'ese
--------	--	---	--

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FATUGA	<p><i>FTT7.1</i> Au'ili'ili manatu 'autū o fatuga u'umi olo'o tamau ai fa'amatalaga patino i ni matā'upu (informational texts) fa'apea fatuga o le gagana fa'amauiina, fa'asalalauga ma fa'asilasilaga, ma ia lautele ma loloto o latou manatu faaalua</p> <p>Auga, aumātau, manatu FTT7.1.1 iloilo ma fa'amatala le lelei ona ausia o le 'auga, ma le folasia o manatu o se fatuga mo le 'aumātau faamoemoeina ft. tautalaga, lauga faigofie, solo, pese</p> <p>FTT7.1.2 fa'atino ni tautalaga e feso'ota'i lelei manatu ma ua fa'alauetele mo le 'aumātau</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FTT7.1.3 fa'amanino auivi ma aga o fatuga olo'o fa'alogologo ai ma fa'amatala le tāua o le auivi i le 'auga ma le 'aumātau ft. folafolaga o se to'ona'i – o a vaega o aofia ai, o le a le faagasologa, o ai le 'aumātau, aisea e faasolo ai faapea?</p> <p>Faitaugalaulu FTT7.1.4 Otooto mai le aano o se fatuga ma fa'amatala le so'otaga po o le faia o manatu po o faamatalaga, po o mea o tutupu i totonu o fatuga</p> <p>FTT7.1.5 Au'ili'ili uiga o natia i se fatuga ma ia fa'aaogā fa'amatalaga tu'usa'o po o fa'amatalaga olo'o atagia i se fatuga e fau ai a latou tali; ia fetau mau si'i ma manatu fa'aalia</p> <p>FTT7.1.6 Tulimata'i ma tali fuaitau i manatu faaalua o isi i fatuga o le gagana faamauiina</p>	<p><i>FMT7.1</i> Auiliili ma faalauetele o latou manatu i fatuga u'umi tusitusia pe va'aia fo'i e aofia ai fa'amaumauga patino i se matā'upu ma fatuga o le gagana fa'amauiina</p> <p>Auga, aumātau, manatu FMT7.1.1 fa'amatala uiga o le 'aumātau o se fatuga, faailoa le tāua o ia uiga i le fatuina o manatu, ma auiliili le lelei ona ausia o le 'auga, ma le folasia o manatu o se fatuga mo le 'aumātau faamoemoeina</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FMT7.1.2 Fa'amanino le auivi po o le fa'ataatiaga, ma tulaga patino o fatuga eseese e aofia ai aga ma le vaogagana e fesootai i le auga ma le 'aumātau</p> <p>Faitaugalaulu FMT7.1.3 fa'amanino mafuaaga o o latou manatu i fatuga e ala i le fa'alauetele o lagona, le sii mai o ni mau mai fatuga e faamaonia ai, ma le aumai o ni faata'ita'iga mai le poto masani</p> <p>FMT7.1.4 fa'aali le eseese o le loloto o malamalamaga e mafai ona latou ausia</p>	<p><i>TFT7.1</i> Tusi ma fa'atino fatuga mo auga ma 'aumātau eseese i ni tulaga solo lelei ma sa'o ma ia fa'aaogā fa'ata'atiaga 'eseese e faailoa aloa'ia ai</p> <p>Auga, aumātau, manatu TFT7.1.1 fa'ata'atia se fuafa'atatau o le lelei ona ausia o le auga o tusitusiga ma fa'atinoga mo le 'aumātau;</p> <p>TFT7.1.2 fuafua ma tusi ni fatuga e feso'ota'i ma solo lelei manatu mo le 'aumātau; fa'aaogā fa'ata'atiaga tatau e fa'aailoa aloa'ia ai</p> <p>Auivi ma aga o fatuga TFT7.1.3 fa'aaogā tatau le fa'avasegaga / auivi ma aga o le gagana i tusiga o fatuga fa'atulagaina</p>

ANOMATĀ'UPU

<p>FATUGA</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Au'ili'ili fatuga eseese o faalogo i ai: • fatuga e fa'amatala ai le faasologa o le faiga o se mea • faamatalaga o se mea ft. o le nu'u, o se tagata • fatuga o fa'asalalau i le televise, leitio ft faasilasilaga o se fono, o se faaulufalega, talafou, faatalanoaga, fatuga faataunau, o se faafinauga, o se tautalaga aloa'ia, mf • fatuga o le gagana faamauina ft. solo, pese, talafatu ma faatino tulaga nei ma aumai ni mau • faailoa le auga • faailoa le 'aumātau ma aga o fatuga • faailoa manatu • faamatala le lelei o le fesootaiga o le 'aumātau, auga, manatu, ma le momoliga mai ft, i upu, fuaiupu, tu, nofo, faiga o le leo, tāga</p> <p>Fa'atino se tautalaga faigofie i se matā'upu masani o lona si'osi'omaga mo le vasega</p> <p>Iloilo ma faamatala auala olo'o fa'aaogā i tautalaga ma faatinoga e fa'atosina ai le 'aumātau, aumai ni faataitaiga ma fa'aali manatu i le lelei ona fa'aaogā o ia auala</p> <p>Fa'atino feso'ota'iga e tatau ai i le fa'asamoa mo tausaga nei ft. vala'au e taumamafa, folafola le to'ona'i mf.</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Fa'amatala le faasologa/auivi ma aga o fatuga e aofia ai ma fatuga o le gagana faamaunia ma fatuga e patino i ni matā'upu faapitua (informational texts) • faailoa le faasologa o fatuga ft. faasologa o se tautalaga, solo, talafatu, faamatalaga o le faia o se mea • fa'amanino le tāua o ni isi o aga o fatuga i le auga ma le 'aumātau ft. fa'aaogā o upu tautū , fa'aaogaga o ata, fa'aaogaga o le gagana faigofie, gagana faaaloalo, gagana faafitifiti, gagana vivii mf, o le fa'aaogaga o mata, o le tino, manino le folasaga i le fa'asologa ma le fa'aaogaga o le gagana, fa'aaogaga o upu fa'aaloalo, muagagana, alagaupu i le gagana faauigalua, fa'aaogaga o le gagana o aso uma pe a talafeagai</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Fa'amatala tulaga patino i 'aumātau, fa'ailoa le tāua o le 'aumātau i filifiliga o le matā'upu e aofia i se fatuga, o le gagana e fa'aaogā, o le auivi po o le fa'ava'a e fa'aaogā ft. o se tala mo tamaiti Tausaga 1 faatusa i se tala mo le Tausaga 8</p> <p>Iloilo ma fa'amatala le lelei ona ausia o le 'auga, ma le folasia o manatu o se fatuga mo le 'aumātau faamoemoeina</p> <p>O fatuga e a'oa'oina i le tausaga nei ua aofia ai tala toe faamatala, tala fatu, fa'amaumau e patino i se 'autū, a'oa'oga lautele o se matā'upu i luga o televise ft. o sunami, mafui'e, mauga mu, o se afi, o tusitusiga o manatu e finau ai i se matā'upu; tusi 'ese'ese ft tusi aisi, tusi lapata'i, faasilasilaga o se maliu, faaulufalega, umusaga, solo, pese, talafou olo'o fa'asalalau i nusipepa,</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Faamanino le auivi, ma aga ma le vaogagana patino i fatuga o: tala toe faamatala, tala fatu, lipoti o faamaumau ai matā'upu patino i se 'autū, fa'amatalaga o se mea po o se tagata, fa'amatalaga olo'o fa'aalia i kalafi ma ata, fa'amatalaga o le mafua'aga po o se faagasologa o se mea, fa'asalaulauga fa'apisinisi, lipoti i nusipepa, solo</p> <p>Fa'amatala aga o le gagana o fa'aaogā ma a'afiaga i le auga ma le 'aumātau o fatuga</p> <p>Fa'aaogā le auivi o fatuga e saili vave ai faamatalaga o moomia ft anomataupu, lisi o matā'upu faaaogaina i se tusi, auivi o le palakalafa,</p> <p>Faitaugalaulu Iloilo fatuga o tala fatu, tala moni, fa'aaliga o manatu i finauga ma fa'ailoa manatu olo'o fa'aalia tu'usa'o ma manatu o natia ma fa'ailoa fa'aaogaga o le gagana e momoli mai ai manatu ft. ituaiga upu, fuiupu, fuaiupu olo'o fa'aaogā, faaataataga faigofie ona mātāu, upu tautū , upu e tutusa o latou uiga ma fa'aleoga</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Auiliili ni fa'ata'ita'iga lelei o tala toe faamatala, tala fatu, fa'aaliga manatu, lipoti o faamaumau o matā'upu patino i se 'autū, iloilo o se tusi faitau ma fa'ailoa • auga • 'aumātau • auivi • manatu o aofia ai • fa'aaogaga o le gagana i: fuaiupu, filiga o upu taimi, nauna, veape, soaveape, soanauna e talafeagai • fa'aaogaga o isi faiga e pei o ni faaataataga • fa'ailo o feso'ota'iga poo feso'ota'iga o manatu</p> <p>Fa'ailoa tulaga o lelei ai ona ausia le auga o fatuga ua au'ili'iliina ma fa'ata'itia fuafa'atatau o na fatuga</p> <p>Fa'aaogā fuafaatatau ma auiliiliga e tomatauina fuafuaga, tusiga, iloilo ma teuteuga o fatuga sologa lelei ma sa'o;</p> <p>Fa'ailoa aloa'ia fatuga i ni auala mata'alia ma talafeagai ma le 'aumātau</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Faasolo lelei le tusiga o matā'upu i vaega e tatau ona aofia ai ina ia talafeagai ma le auga o se tusitusiga ft • fa'asolo tatau fatuga o le tausaga lenei ft. tala fatu po o se tala toe faamatala, fa'amatalaga o tagata o tala • feso'ota'i fuaiupu o palakalafa ma maoti manatu fa'aalia i fatuga fa'atauanau e pei o le fa'aalia o manatu i se matā'upu, fa'asalalau faapisinisi (persuasive texts) • filifili aga o fatuga e mafai ona a'afia ai lagona o le 'aumātau i fatuga faatauanau e pei o faasalalau faapisinisi, o finauga, o tala ma solo</p> <p>Fa'aali manatu i se fatuga o tala fatu, solo, pese, po o fa'amaumau fo'i o fa'amatalaga ma ia iai ni mau e fa'amaonia ai manatu</p> <p>Fa'aaogā sa'o upu ma fuaiupu e fa'ailo ai faia o manatu ft upu po o fuaiupu e faailo ai mafuaaga ma iuga; faailo ai le fa'agasologa; e faailo ai se uiga, fa'atusatusaga, faaeeseega, fa'amatalaga o se mea po o se tagata</p>
----------------------	--	---	---

ANOMATĀ'UPU		
FATUGA	<ul style="list-style-type: none"> • faaali manatu pe na fesoasoani nei aga e faamanino le auga mo le 'aumātau, aumai ni mau e lagolagoina manatu • iloilo ma fa'amatala aga e patino i fagogo olo'o momolia le auga mo le 'aumātau • mātāu upu ma fuiupu e fa'aילו ai le sua o le fa'asologa o manatu o se fatuga ft, i solo, pese, tautalaga faigofie, faasilasilaga, faaalua o manatu i se finauga, po o se tautalaga ft. O le a se'i vavae foe; faaupuga e iloa ai ole'ā sui vaega o se pese, lauga, tautalaga; faaupuga e iloa ai le vaega ole'a soso'o mai <p>Faitaugalaulu Otooto le a'ano po o manatu 'autū o se lauga, finauga, tala fatu, solo, tala fou i televise/leitio, fa'amatalaga o se mafua'aga o se mea,</p> <p>Mātāu ma fa'amatala le faiā o manatu i totonu o fatuga ft. mafua'aga ma taunu'uga, mea tutupu ma a'afiaga, fa'aeseese fa'amatalaga moni ma le manatu o le tagata lava ia, fa'a'ese'ese le manatu autū ma manatu lagolago</p> <p>Fa'amatala uiga o natia i se fatuga ma fa'amanino le mafua'aga o manatu i le fa'aaogā o mau si'i mai fatuga ma le poto masani</p> <p>Faalautele o latou manatu i fatuga o le gagana faamauiina ma aumai ni mau si'i mai fatuga sa faalogo ai po o lo latou poto masani</p>	<p>Fa'aali le eseese o le loloto o malamalamaga e mafai ona latou ausia i le mafai ona</p> <ul style="list-style-type: none"> • tomanatu i matā'upu patino o se fatuga • faailoa ni faafitauli, taunuuga ma auala e foia ai • faaali manatu i uiga o natia i se tusitusiga ma aumai ni mau e faamaonia ai manatu • fai ni a latou i'uga i fatuga ma fa'aaogā ni mau e lagolagoina manatu ft. fa'atino se iloiloaga o se tusi sa faitau ai ma lipoti i le vasega; fa'atino se iloiloaga o se tusi ua tusia mo tamaiti laiti • faafeso'ota'i fatuga o faitau ai ma o latou olaga, po o mea ua iloa i lo latou si'osi'omaga ft faatusatusa se tala sa faitau ai ma se isi tala po o lona olaga ma aumai mafuaaga • aotele manatu 'autū i se palakalafa <p>Tu'ufa'atasi / feaofa'i fa'amatalaga mai ni mau se 2 e lagolago ai se manatu pe tu'ufa'atasi ai se folasaga o se galuega sa sa'ili'ili i ai ft. fa'aaogā mau mai pepa fesili faigofie, siata, fa'atasi ma fa'amatalaga tusitusia</p>

AGANU'U MA AGAIFANUA	FA'ALOGO MA TAUTALA	MĀTAU MA FA'ATINO
	<p><i>FTA7.1 mātau le saofa'iga o se aiga potopoto ma auiliili fa'atinoga o le tautua, ma le fa'aaloalo i totonu o le aiga.</i></p> <p>Tautua FTA7.1.1 fa'atalanoa le sa'ofa'iga o lo latou aiga potopoto ma fa'atinoga a le aiga i taimi o fa'alavelave ma fa'aailoa nisi o agatausili a le aiga potopoto</p> <p>Fa'aaloalo FTA7.1.2 fa'aaogā le gagana fa'aaloalo e tatau ai i fa'atinoga i aiga ma nuu</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima FT7.1.3 mātau fa'atinoga o se ta'aloga fa'asamoa, ma galuega taulima e fa'aaogā ai le launiu.</p>	<p><i>MFA7.1 mātau, auai i fa'atinoga o tu ma aga i gasesega ma le fa'asoaina o taumafa ma fa'amatala agatausili o fa'avae ai</i></p> <p>Tautua MFA7.1.1 Faatino lelei ma fa'amatala agatausili o fa'avae ai fa'atinoga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • faiga o se suavai 'ulu, palusami, afi i'a, pua'a, vaisū, tunu moa • le momoliga o le suavai a le faife'au, matai, • le laulauga o mea'ai – o ai e laulau muamua mf • vala'au e taumamafa • faiga o apafafano mf <p>Fa'aaloalo MFA7.1.2 Faatino ma fa'amatala agatausili o fa'avae ai le:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nofo, tu, tautala, le savali faaloalo i fa'atinoga 'ese'ese mf • siiga o laulau mf • fa'asoaga o taumafa: laui'a, pua'a, moa <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima MFA7.1.3 Fa'atino ma au'ili'ili agatausili o fa'aalia i ta'aloga fa'asamoa ma fa'afiafiaga filifilia</p>
	ANOMATĀ'UPU	
	<p>Tautua la aofia ai:</p> <p>O ai e i le aiga potopoto? O ai le sa'o? O ai isi matai? O a galuega a le sa'o? O a galuega a isi matai? O ai tama'ita'i o aiga? Faletua ma tausi? O a galuega a tama'ita'i/faletua ma tausi? O le a le igoa o le laoa/maota o le aiga? O a taimi e fa'aaogā ai le laoa/maota? Fa'amatala le saofa'iga i totonu o le laoa/maota i le taimi e potopoto ai le 'āiga. A uma se potopotoga a le aiga, o a mea e fai ft taumafataga. E fa'apefea ona fa'atino?</p> <p>Fa'amatala la'asaga o tapenaga a le aiga potopoto mo se fa'alavelave ft faaiipoiga, maliu, saofa'i, fa'afulafalega, . . . (e le'o mo'omia le fa'atinoga o le fa'alavelave ae o tapenaga)</p> <p>ft. muamua logo e le sa'o le aiga e fonu i le maota</p> <p>lona lua fa'ata'atia mea e fai a matai/fale ta'itasi ma le aso e tu'ufaatasai ai mea</p> <p>lona tolu, ua fonu fale/tino latou ma vaevae mea e fai mf.</p> <p>Fa'aaogā fa'ata'ita'iga o tapenaga a le aiga mo se fa'alavelave – fa'atalanoa ma lisi i lalo agatausili a le aiga potopoto ft. o le tautua.e atagia i le . . . ; o le vafealoaloa'i e atagia i le . . . o le tausi aiga e atagia i le . . .</p> <p>Fa'atalanoa agatausili i totonu o le pulega a le aiga potopoto</p>	<p>Tautua la aofia ai</p> <ul style="list-style-type: none"> • tapenaga uma o le faiga o le suavai mai le uluulu o le umu, fafie, tau, valu o popo, ofu o luau, faiga o afi i'a, fa'amamaina o pua'a, moa, faiga o le vaisu, lalagaina o ato • fa'ata'ita'i ona fu'e le umu a le matai/faifeau ma alu e momoli, o taga ma upu e fai, ma toe fo'i mai ta'u le tala na fai ane • fa'atalanoa agatausili o fa'avae ai tu ma aga fa'aalia o le tautua – o le vafealoaloa'i, alofa mf <p>Fa'aaloalo Fa'atino</p> <ul style="list-style-type: none"> • tu ma aga fa'aaloalo ma le gagana e talafeagai ma fa'atinoga 'ese'ese • fa'ata'ita'i ona fa'amaape taumafa e pei o moa, pua'a, laui'a • fa'atalanoa agatausili o fa'avae ai tu ma aga o le gasesega ma le fa'asoaina o taumafa <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Faatino le kirikiti faasamoa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • mātau: faate'a, mulumu, tauloto, seevae, seeulu, ali'iala • mātau ma auai i le faiga o le lape • fa'atino vaega 'ese'ese o le kilikiti e aofia ai le fa'ate'a, ta, talituaa, lape, faitau o 'ai mf • fa'atalanoa le taua o le kilikiti i mafutaga fa'alenu'u, ekalesia, tauvaga i le va o nuu

ANOMATĀ'UPU	
<p>Fa'aaloalo Fa'aali aga fa'aaloalo i totonu o fonu a le aiga. ft. fa'atinoga o feau i le tapenaga ma le fa'asoaina o taumafa ft. vae mo'emo'e i feau – ave le vaifafano i luma, fa'alogo ma usita'i i fa'atonuga a e matutua</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Filifili ta'aloga fa'asamoa ua leva e le'o toe faia ma auai ai. Fa'atalanoa nisi o fuaitau o le gagana e mafua mai lea taaloga.</p>	<p>Au'ili'ili le uiga o pese mo le ma'ulu'ulu, fa'ata'ita'i ma fatu taga fou e fa'atino ai</p> <p>Fa'atino le ma'ulu'ulu fou – ia latou lava fausaga; fa'atino se sa'ili'iliga i le tala'aga o le mauuluulu ma lona taua</p> <p>Fa'atino se talatu'u, fagogo; au'ili'ili ma fa'aaoga tatau ia latou lava fausaga le vaogagana e afua mai i talatu'u, ta'aloga</p> <p>Fa'amanino aga tausili olo'o atagia ma fa'avae ai fa'atinoga o ta'aloga, pese, fa'afiafiaga</p>

Tausaga 8

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ	<p><i>FTF8.1 Filifili, ma feaofa'i ma le to'a mau e faailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga, ma auala 'ese'ese talafeagai e va'ili'ili ai uiga loloto o so'o se felafolafoa'iga, ma fa'aali manatu 'ānoa i matā'upu o le a'oga fa'apea matā'upu talafeagai ma i latou i fafo atu</i></p> <p>Faitaugalaulu FTF8.1.1 feaofa'i ma le to'a mau e faailoa ai foliga ma uiga o fa'amatalaga ma fa'aaogā auala 'ese'ese talafeagai e va'ili'ili ai uiga loloto o fa'amatalaga ma tautalaga</p> <p>Feso'ota'iga FTF8.1.2 filifili ma fetu'una'i mau e faailoa ai foliga ma uiga o le gagana tautala, ma auala e talafeagai ma le 'autū , ma sili ona fa'asufia le au fa'alogologo, e agava'a ai pe'ā fa'atino tautalaga, folasaga, ma fa'aali manatu i felafolafoa'iga</p> <p>Fetāla'i FTF8.1.3 fa'aaogā ni 'auala 'ese'ese e va'ili'ili ai uiga loloto, ma fa'aali manatu 'ānoa i matā'upu o talanoaina i totonu o le a'oga fa'apea ma fafo atu</p> <p>Māta'itū ma toe autalu FTF8.1.4 fa'aaogā fuafa'atatau e toe iloilo ai a latou lava tautalaga po o lelei pe le lelei foi ma iloa mafua'aga; fa'aali ni o latou manatu ma ia u'una'ia foi e fa'alogo lelei i fautuaga a isi tamaiti atoa ma le faiā'oga.</p>	<p><i>FMFA8.1 Filifili, feaofa'i ma fa'aaogā ma le toto'a mau e fa'ailoa ai foliga ma uiga o tusitusiga ma ata, ma auala 'ese'ese e va'ili'ili ai uiga loloto o fatuga o le tausaga lenei</i></p> <p>Sufiga o tala ma manatu FMFA8.1.1 filifili vave, feaofa'i, ma fetu'una'i auala 'ese'ese talafeagai e solo lelei ai ma sa'o le faitau, ma sufi manatu loloto olo'o i tusitusiga;</p> <p>FMFA8.1.2 feaofa'i ma tu'ufa'atasi faamatalaga mai mau 'ese'ese se lua e tu'ufa'atasi ai se lipoti o se sa'ili'iliga, ma tu'ufa'atasi se tautalaga</p> <p>Va'ili'iliga o faitaugalaulu FMFA8.1.3 fa'aaogā i se tulaga ua mautū auala talafeagai e va'ili'ili ai uiga tu'usa'o ma uiga natia o se tusitusiga</p> <p>FMFA8.1.4 fa'aaogā auala talafeagai e tulimata'i ai le mālamalama i fatuga 'ese'ese i se tulaga ua fai ma masani, ma ua loloto lo latou iloa i la latou faitautusi ma lautele manatu fa'aalia</p> <p>Fetāla'i FMFA8.1.5 Fa'aaogā auala 'ese'ese e va'ili'ili ai manatu loloto olo'o i se fatuga ma fa'aali manatu 'ānoa i ia tulaga</p> <p>A'oina o upu FMFA8.1.6 fa'aaogā auala 'ese'ese e fa'amautū ai lo latou iloa o upu 'ese'ese i o latou sipelaga, uiga, fa'aliliuga, ma fa'aaogaga 'ese'ese i le gagana o aso uma, gagana fa'aaloalo o upu, gagana tu'usa'o, gagana fa'auiga lua</p>	<p><i>TFFA8.1 Fa'aaogā ma le to'a 'auala 'ese'ese e fuafua, fatua'i manatu ma tusi, teuteu ma fa'ailoa a latou fatuga</i></p> <p>Tusiga TFFA8.1.1 va'ai toto'a i le tusiga o upu ma fuaiupu, fa'aaogaga o fa'ailoga o le gagana tusitusi ina ia sa'o, solo lelei tusiga ina ia manino le uiga</p> <p>Fatua'iga TFFA8.1.2 fa'aaogā ma le toto'a auala e talafeagai ma auga ma aumātau e fatua'i, iloilo, ma teuteu tusitusiga, ma fa'ata'ita'i nisi o auala fou e fa'ailoa ai a latou fatuga</p> <p>TFFA8.1.3 feaofa'i mau 'ese'ese mai ni fa'amaumauga se lua, tusi se aotelega, ma fa'aaogā ni mau i totonu o ana lava tusitusiga</p>

ANOMATĀ'UPU			
FA'ATINOGA MA AUALA E FA'AAOGĀ	<p>Faitaugalaulu</p> <ul style="list-style-type: none"> fa'atusatusa matā'upu olo'o fa'alogo i ai ma nisi mea ua ia iloa va'ili'ili manatu 'autū, va'aiga ma lagona o tautalaga ft. o va'aiga ma lagona o se tusitala, tagata 'autū o se mea na tupu, o leoleo, o le nu'u mf aotele manatu o se tautalaga po o le feau 'autū o se ata iloilo ma autalu manatu o fa'aalia i se tautalaga ma fa'amaonia i ni mau ua iloa mai lona poto masani ma ni mau mai ni sa'ili'iliga fa'aaogā ata/siata o manatu 'autū (concept maps) e fa'avasega iai manatu 'autū ma manatu fa'aamoamotali ma so'otaga o manatu <p>Feso'ota'iga</p> <ul style="list-style-type: none"> au'ili'ili le auga ma le 'aumātau o se tautalaga, feso'ota'iga, folasaga ma fa'aailoa mau e fa'aailoa ai foliga ma uiga o le gagana tautala e mo'omia ft. afai o se folasaga o se malaga na alu a le vasega, e tatau ona aofia ai ma ni ata e fa'alogo ma va'ai i ai fa'atalanoa ma filifili auala e ono aupito sili ona fa'asufia le 'aumātau ma talafeagai ma le auga ft. o le gagana ia oa, o ni ata fa'aali, o le faiga o le leo, o taga, o mau e fa'aaogā, o le tu, pupula mf. fa'atino tautalaga ma folasaga ma auai i felafolafoa'iga i le fa'aaogā o auala ma aga o le gagana tautala fa'alogo ma le toto'a ma fa'amau i siata/ata manatu 'autū o se folasaga/tautalaga ma fai ni fesili i se tulaga o fia malamalama ai, po o ni fesili e fa'alautele ai le matā'upu fa'aali manatu e patino i le matā'upu ua tautalagia – e aofia ai manatu e lagolago pe tete'e, manatu e fa'alautele ai se tautalaga ft i le fa'afeso'ota'i lea i lona ia lava si'osi'omaga, 	<p>Sufiga o tala ma manatu</p> <p>Ua solo lelei ma sa'o le faitau, ma mautū tomai e sufi manatu loloto olo'o i tusitusiga ma ata</p> <p>Ua mautū o latou tomai i auala nei e sufi ai uiga, ma ua mafai ona filifili vave ma fetu'una'i auala e talafeagai ma 'auga o fatuga</p> <ul style="list-style-type: none"> fa'atusatusa matā'upu o se fatuga i lo latou iloa māsani o ni tulaga o tā'ua fa'aali manatu i ni fa'ai'uga po'o ni taunu'uga o fātuga fatu ni ata fa'alemafau e uiga i fātuga fai ni fesili mo le fa'alauteleaga o fātuga va'ai toto'a i se fuaiupu po o ni fa'amatalaga olo'o i ata (attending) sa'ili fa'apito se upu, fuaitau, 'autū olo'o i totonu o se fa'amatalaga (searching) matea upu, manatu olo'o soso'o mai i se fuaiupu toe va'ai ma fa'amautinoa po o sa'o le faitau (cross checking and confirming) toe fa'asa'o le faitau (self-correct) <p>Fa'aaogā auala 'ese'ese e sa'ili, ma filifili ai fa'amatalaga olo'o mo'omia mo galuega fa'atino ft. sa'ili'iliga, tautalaga</p> <ul style="list-style-type: none"> fa'aaogā fesili e tautū i ai le sa'ili'iliga o fa'amatalaga aotele manatu olo'o i se fa'amatalaga matea uiga natia o se fa'amatalaga fa'aaogā anotusi ma fa'asino upu faitau vave ia maua le a'ano o le matā'upu (skim) faitau vave mo se fa'amatalaga fa'apitoa olo'o fia maua ft, numera o se telefoni, igoa o se tagata (scan) toe faitau se vaega olo'o i ai fa'amatalaga mo'omia fa'aaogā upega itulagi mo le su'eina o fa'amatalaga i luga o le initaneti fa'aaogā utugagana <p>Fa'aaogā auala eseese e fa'avasega lelei ai manatu 'autū ma manatu faaamoamotali mai tusitusiga eseese, feaofa'i ma tu'ufa'atasi ni fa'amatalaga mai ni mau 'ese'ese ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> ata fa'ata'atia pusa o fa'amaumauga 	<p>Tusiga</p> <p>Ua mautū</p> <ul style="list-style-type: none"> le tusiga sa'o o le gagana i upu, fuai'upu, palakalafa, ma le fa'aaogāina o fa'aailoga o le gagana tusitusi ia sa'o ma solo lelei manatu, ma ia maua le 'auga, agaga olo'o mo'omia ft. fa'aaogā komaliliu e fa'aailoa ai manavaga ina maua tonu agaga o le 'aumātau <p>Fatua'iga</p> <p>Ua tatau ona mautū le iloa filifili ma fa'aaogā lelei auala e talafeagai ma auga ma le aumatau o fatuga 'ese'ese e fuafua lelei ai tusitusiga; tu'ufa'atasi, iloilo ma teuteu tusitusiga ina ia manino le 'autū mo e faitau ma fa'alologologo.</p> <p>Taga'i i auala na a'oa'oina mai le Tausaga 5 – 7</p> <p>Filifili auala talafeagai e fola aloa'ia ai se tusitusiga ft. fa'aaogā siata (poster), fa'aaogā polokalame i luga o le komipiuta (ft. power point), fa'aaogā se fa'atinoga e tu'ufa'atasi ala fa'asalalau 'ese'ese (multimedia) ft. ata fa'asolo (moving images), ata pu'e (static images) tusitusiga, fa'aaogā la'au pu'e leo mf.</p> <p>Ua amata ona iloa fefulisa'i upu, fuaiupu, fuaiupu i fa'aaogaga 'ese'ese ina ia oa ma 'ānoa manatu fa'aalia</p> <p>la iloa fa'atusatusa manatu olo'o tā'ua i mau ua filifilia</p> <p>la fa'atusatusa manatu o mau ma ona manatu i se 'autū o se tusitusiga</p> <p>Tāaofa'i manatu uma i se palakalafa</p>

ANOMATĀ'UPU

FA'ATINGO MA AUALA E FA'AAOGĀ

Fetāla'i

- fa'a'ailoa le 'autū ma le 'aumātau o se tautalaga, fa'atinoga, fa'asalalauga, fa'asilasilaga, lipoti o se polokalame atia'e i totonu o le atunu'u, lipoti o se fa'afitauli olo'o tula'i mai i le atunu'u
- fa'alautele manatu i filifiliga a le tusitala/failauga i le gagana ma aga ft. upu, o upu leo tutusa (rhyme), upu tautū, upu fa'auigalua ma le so'otaga ma le 'auga, aumātau, ma le agaga o le tautalaga
- fa'amatala mau e iloa ai le fa'aitū'au o se tautalaga

Māta'itū ma toe autalu

- fa'atalanoa ma fa'ata'atia se fua fa'ata'atau o le lelei o se tautalaga, fa'atinoga (performance), fa'asalalauga (faa'apisinisi), fa'asilasilaga; fa'aaogā le fuafa'ata'atau e faaali ai manatu ma avatu fautuaga
- iloilo ma fautuaina fa'atinoga a isi tamaiti, fa'amaoti mau e fa'a'ailoa ai le iloa o le fuafa'ata'atau

- va'ili'ili ma tusi i lalo manatu 'autū mea e tutusa ai ma mea e eseese ai mau
- fa'aaogā ni li'o se lua e feso'ota'i i le ogatotonu (venn diagram) e feaofa'i ai ni fa'amatala i se 'autū mai ni mau se lua – tu'u i le ogatotonu manatu olo'o tutusa ai mau,
- fa'amatala i se palakalafa se tasi manatu mai i mau e lua ua uma ona feaofa'i i li'o
 - tusi muamua le aotelega o manatu mai mau e lua
 - fa'amatala mea e tutusa ma ese'ese ai mau –fa'aaogā so'o fuaiupu e tatau ai e fa'a'ailoa ai le so'otaga o manatu pe tutusa pe 'ese'ese
 - fa'auma le palakalafa i se fuaiupu e toe fa'aupu ai le manatu 'autū

Va'ili'iliga o faitaugalaulu

Fa'aaogā auala talafeagai e va'ili'ili ai uiga tu'usa'o ma uiga natia o se tusitusiga:

- fa'atusatusa tala o faitau ai ma mea ua latou iloa
- aumai le aotelega o se tala: fa'a'ailoa manatu 'autū, faafeso'otai manatu 'autū, vavae 'ese manatu fa'aamoamotali
- 'oto'oto manatu o se tala i se tulaga ua maoti fa'aupuga
- fa'a'ailoa uiga natia ma fa'amatala mafua'aga o o latou manatu e tusa ma fa'amaumauga olo'o i le fatuga ma lo latou poto masani,
- va'ili'ili le va'aiga (perspective) a le tusitala, saili mai i le tala upu, fa'aupuga a le tusitala e iloa ai ona manatu, ona uiga, ona talitonuga
- ta'u mai mea fou ua a'oina mai tusitusiga
- ta'u mai tulaga olo'o fiafia ai i la latou faitau tusi
- fa'amatala se fa'afitauli olo'o iai i lana faitautusi ma ni auala e fō'ia ai
- fa'amatala se tulaga e tatau ona galue atili i ai

Fetāla'i

- fa'a'ailoa / ta'u mai va'aiga po o manatu 'ese'ese olo'o i se fatuga
- fa'aali manatu ma lagona i le matā'upu 'autū o se tala sa faitau i ai ma si'i mai ni pine fa'amau mai le tala e lagolagoina manatu ft tagata o le tala, o ata, o se fete'ena'iga, o nofoaga o le tala mf.

ANOMATĀ'UPU		
	<ul style="list-style-type: none"> • va'ili'ili le faiā o le 'autū , aufaitau, ma le vaogagana o se tusitusiga • va'ili'ili auala olo'o fa'aaogā i se tusitusiga e fa'asufi ai le aufaitau • fa'amatala mau e iloa ai le fa'aitū'au o se tautalaga <p>A'oina o upu la mafai ona</p> <ul style="list-style-type: none"> • sa'ili tala'aga o upu – mafua'aga ma fa'aaogā le iloa ua maua e iloa ai le vaogagana o upu , upu uiga tutusa, uiga fa'afeagai, fa'aaogā tatau upu i tulaga e talafeagai ai 	

	FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
GAGANA	<p><i>FTG8.1 Malamalama ma fa'aaogā i se tulaga ua si'isi'i le lautele le vaogagana o 'autū 'ese'ese i uiga ma faauigaga o upu ma faaupuga, i fausaga o fuaiupu, ma faamatalaga</i></p> <p>Kalama FTG8.1.1 matau uiga, fausaga, ma fa'aaogā le vaogagana o 'autū ma matā'upu</p> <p>FTG8.1.2 fesuisuia'i fausaga faigofie ma fausaga u'umi ina ia mālie ma oa manatu faaalā</p> <p>Leo FTG8.1.4 fa'a'ese'ese leo ia tatau ma le 'autū o tautalaga, folafolaga</p> <p>FTG8.1.3 matau uiga o leo o tautalaga ma fatuga ina ia maua le aano o se matā'upu ft. leo oloo iai i se fagogo, leo olo'o aofia i se tima'iga, leo olo'o iai i se manu a le nu'u, leo olo'o iai i le ailaoina o faaalalo</p> <p>Upu FTG8.1.4 Malamalama i uiga ma mafai ona fa'aaogā ni alagā'upu faigofie ma ni muāgagana māsanī Ft: E ā le uga e tausili ae tigāina ai le atigi alili. O si ota lima e pa'ia ai si ota mata, mf.</p>	<p><i>FMG 8.1 Su'esu'e uiga loloto o faaaogaga o le gagana i fatuga eseese aemaise ni fa'amatalaga o aofia ai le gagana faauigalua, ma faamatalaga faalemafaufau o 'autū o matā'upu o le aoga (abstract ideas)</i></p> <p>Kalama FMG8.1.1 au'ili'ili fatuga olo'o faitau ai ma fa'atusatusa faavasegaga o manatu o le atoaga o le fatuga, fa'avasegaga o manatu o i ni palakalafa pe a o fa'aaogā, po o fuaiupu faasolo/pese, ma fa'aailoa le so'otaga ma le autū ma e faitau</p> <p>FMG8.1.2 au'ili'ili le kalama o fuaiupu o fatuga 'ese'ese ma fa'aali manatu i le aoga o ia fausaga</p> <p>Leo FMG8.1.3 matau le so'otaga o le gagana o fa'aaogā ma leo, ma le agaga olo'o lagona i totonu o se fatuga, ft. o upu, fuiupu, fuaiupu e mafai ona fa'aleoina lagona eseese;</p> <p>Upu FMG8.1.4 Su'esu'e talaaga o alagaupu ma muagagana faigofie ua fa'atulagaina mo le tausaga lenēi ma fa'amatala uiga oloo fa'aaogā ai</p>	<p><i>TFG8.1 Fatu tusitusiga e 'ānoa ma solo lelei manatu, ma e oa, sa'o ma feliu'a'i fa'aaogaga o le gagana olo'o lalaga ai tala fatu, fa'amau ai tala moni, ma fa'aali ai mafauauga</i></p> <p>Kalama TFG8.1.1 feliu'a'i le gagana i totonu o fuaiupu ma fa'aaogā fuaiupu 'ese'ese ia maua ai le oa o mafauauga e talafeagai ma le 'autū ma e faitau</p> <p>'Upu TFG8.1.2 filifili ma fa'aaogā upu, fuiupu, muagagana masanī, ma ni alagā'upu faigofie talafeagai e fatu ai manatu ia'ānoa ma logolelei</p>
ANOMATĀ'UPU			
	<p>Kalama Fa'auiga ma fa'aaogā le vaogagana o talatu'u, fagogo, ta'aloga, faiva ma folafolaga faigofie faatulagaina</p> <p>Malamalama i uiga o upu ma fuaitau e fa'aaogā i fa'atinoga faigofie o aganu'u fa'aaloalo ma iloa ona fai</p> <p>Fa'auiga le gagagna faauigalua faigofie ma le faauigaga o upu uiga lasi, ma ia mafai ona feliu'a'i le gagana o aso uma ma le gagana faaalalo</p> <p>Mautinoa le fa'aaogāina o 'upu fa'alagolago o fāia e pei o le 'la, lo, a, o, sa, so, e tosi ai fāiā ma suinauna i le tulaga tuale ma le pelulale.</p>	<p>Kalama Fa'amatala le fa'asologa o manatu o fatuga o le tausaga lenēi ft. tala fatu, tala toe faamatala, faamaumauga o fa'amatalaga moni i se 'autū (ft. o le tafola, laumei, o le uila vilivae mf), faamatalaga o le faasologa o se gaoioiga faanatura (mauga mu, mafui'e, timu mf), faaali manatu i se matā'upu; ma faa'iloa le feso'ota'iga o fa'asologa o manatu ma le 'autū</p> <p>Fa'atusatusa fausaga o fuaiupu o fatuga 'ese'ese ma faailoa le mafuaaga o eseese ma le tāua o ia fuaiupu i le 'autū o le fatuga ma lagona o le aufaitau</p> <p>Fa'aailoa le eseese o uiga, manatu, lagona pe a fefulia'i fuaiupu</p>	<p>Kalama Fa'aaogā fuaiupu eseese ma feliu'a'i fa'aupuga i fuaiupu e fau ai manatu talafeagai i se 'autū ma le aufaitau</p> <p>Fa'atulaga manatu ina ia sologa lelei le fa'atulagaga ma ia le feosoosofa'i le tusiga o fa'amatalaga ft. iloa fa'apalakalafa a latou tala aemaise le iloa lafo manatu e fau ai palakalafa</p> <p>Ia fa'aaogā upu, fuiupu, soofuuiupu e soso'o lelei ai manatu o se tusitusiga i totonu o palakalafa ina ia sologa lelei ai le fa'asologa o manatu o se tusitusiga mai le folasaga e o'o i le fa'ai'uga</p> <p>Fa'aaogā sa'o faailoga o manavaga, fa'aailoga fa'aleo e lagolagoina le momoliga o manatu</p>

ANOMATĀ'UPU			
GAGANA	<p>Mautinoa le fa'aaogāina o 'upu o faia pe'ā tautala ft: loo / lo'u, lau / la'u, sou / so'u, sau / sa'u, lona / lana, sona / sana, ona / ana, latou / outou / matou / tatou, mā'ua / tā'ua / lā'ua / oulua fa'atasi ma 'upu fa'alagolago o fāiā ina ia manino le so'otaga o tagata po'o suinauna ma a latou meatotino, aem Faamasani ona feluia'i fa'aupuga ia talafeagai ma 'autū, ma fa'asufiina loto o le afaalogologo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'aaogā ai so'ofuai'upu talafeagai lelei mo le soso'oga o manatu • fa'aaogā fuaitau faigofie ma fuaitau lavelave 'e fau ai manatu i fatuga 'ese'ese • fefulia'i fa'amatalaga ina ia maua le aano o se 'autū ma ia malie i e faalogologo <p>Iloilo ma fa'amatala le mafua'aga e fa'aaogā ai le veape galuea'ina (passive voice) ma le veape 'upu galue (active voice) i se fatuga pe'ā fua i le 'auga ma le 'aumātau</p> <p>Leo Fa'aaogā ma le to'a ma lē maluia leo e tatau ma fa'atinoga o aganu'u faigofie , ft. folafola o se taumafa, fa'anoi o se mea a se aiga mf, tautalaga i luma o le vasega e faali ai manatu, feso'ota'iga ma tagata matutua ma isi i tulaga aloa'ia e pei o faiaoga</p> <p>Fa'amatala uiga olo'o fa'aalia i leo i fesootaiga ma felafolafoa'iga</p> <p>Upu Fa'amāsani e fa'aaogā 'upu o le gagana fa'aaloalo e fa'aali ai manatu ma fa'apea fo'i ona fa'aaogā 'upu o le gagana uigalua ma le gagana fa'afailāuga faigofie e fa'atoese ai, fofō ai ni fa'afitāuli po'o ni fe'ese'esea'iga; ma ave ai ni 'upu fa'amāfanafana i se tasi.</p> <p>Fa'a'upu fa'afaigōfie ni fuaitau uigalua po'o ni muāgagana ma ni alagā'upu e fa'aaogā i 'autū po'o fātuga.</p>	<p>Leo Fa'ailoa leo olo'o lagona i se fatuga ma aumai fa'amaoniga i fa'aaogaga o le gagana</p> <p>Fa'ailoa leo e lē o lagona i se fatuga ma fa'ailoa ni mafua'aga ma ni a'afiaga o le lē lagona o ia leo ft. O se fa'amatalaga i talafou o le misa i le va o a'oga e lē o lagona leo o le isi a'oga – e ono fa'aitū'au le lipotia o le tala ma ta'uleagaina ai na'o le tasi o a'oga na a'afia</p> <p>Fa'amatala agaga o leo olo'o lagona i se fatuga ft o se solo, o se pese ma fa'ailoa le faaagaina e le tusitala, fatu solo, fatu pese o upu, ma fuaiupu ese'ese ma ata e fa'aosofia lagona ma manatu ft. o le fa'aaogā o upu tautū, o le fa'aaogā o amataga tutusa, o le tōvā o fuaiupu pupu'u ma fuaiupu uumi mf</p> <p>Au'ili'ili le aogā o le tagi a le fagogo i le agaga o le fagogo ma fa'ailoa nisi o agatausili (values) a e o 'auai ai</p> <p>Upu Fa'amatala uiga o alagā'upu ma muāgagana e māua i fātuga ma tala e faitau ai, ato ma ni ata lilo e fa'aaogā e tusitala i fātuga ma tala e faitau ai; faailoa le agaga o iai ft. agaga o le alofa, mafatia, o'otia, fa'anoanoa, matamuli, inoino, ita, māna'ona'o, matafasia, tauemu, aamu mf.</p>	<p>Upu Ia iloa filifili tatau 'upu talafeagai e fa'aaogā i fātuga ma isi tusitusiga ina ia iloa atu uiga o fa'amatalaga.</p> <p>Taumafai e fa'aaogā itū'āiga 'upu 'ese'ese ft:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'upu uigalua (metaphoric meaning) • 'upu uiga lasi (tasi le tusiga ae 'ese'ese leo) • 'upu uiga tutusa • 'upu uiga 'ese'ese (e tasi le tusiga ae 'ese'ese le fa'aaogaina e fua i le uiga) • 'upu fa'afailauga (alagā'upu & muāgagana) • 'upu fa'afitifiti (ft: Ua matou le tu'ua ni lelei ae ave atu ni māsei) • 'upu fa'avi'ivi'i (ft: Leaga le tama e poto tele) • 'upu fa'afeagai • 'upu o lagona pei o lagona: fa'amama'i, alofa, mimita, matanana, sauā, ita, taufaifai, mf. • so'ofuai'upu 'ese'ese • soānauna ma soāveape – Taumafai e fa'aaogā soānauna ma soāveape ta'ilua pe sili atu i le fuai'upu e tasi ina ia matagōfie le fa'amatalaina o nauna ma veape o fuai'upu. <p>Taumafai e sui ni 'upu nonō o fa'aaogāina i ni 'upu moni o le gagana e tutusa uiga</p>

FA'ALOGO MA TAUTALA	FAITAUTUSI MA MĀTAU	TUSITUSI MA FA'ATINO
<p>FATUGA</p> <p><i>FTT8.1 Au'ili'ili manatu 'autū o fatuga u'umi olo'o tamau ai fa'amatalaga patino i ni matā'upu (informational texts) fa'apea fatuga o le gagana fa'amauiina ma ia lautele ma loloto o latou manatu faaalii</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FTT8.1.1 fa'amatala le auga ma le 'aumātau o fatuga u'umi olo'o tamau ai fa'amatalaga patino i ni matā'upu (informational texts) fa'apea fatuga o le gagana fa'amauiina, ma fa'amanino le so'otaga ma manatu o aofia ai, ma auala o fa'aaogā e momoli ai manatu</p> <p>FTT8.1.2 fa'atino ni tautalaga e feso'ota'i lelei manatu ma ua fa'alautele mo le 'aumātau</p> <p>FTT8.1.3 fa'atino feso'ota'iga e tatau ai i le fa'asamoa mo tausaga nei ft. vala'au e taumamafa, folafola le to'ona'i mf.</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FTT8.1.4 fa'amanino auivi o fatuga olo'o fa'alogologo ai ma fa'amatala le tāua o le auivi i le auga ma le 'aumātau ft. folafolaga o se to'o na'i – o a vaega o aofia ai, o le a le faagasologa, o ai le 'aumātau , aisea e faasolo ai faapea?</p> <p>Faitaugalaulu FTT8.1.5 aotele manatu 'autū o se fatuga ma fa'aali manatu i ai; ma fa'amatala le so'otaga po o le faia o manatu po o faamatalaga, po o mea o tutupu i totonu o fatuga</p> <p>FTT8.1.6 fa'aali ma fa'amanino le mafua'aga o manatu i uiga o natia i se fatuga ma ia fa'aaogā fa'amatalaga tu'usa'o po o fa'amatalaga olo'o atagia i se fatuga e fau ai a latou tali; ia fetai mau si'i ma manatu fa'aalia</p>	<p><i>FMT8.1 Auiliili ma faamanino atili o latou manatu i fatuga u'umi tusitusia pe va'aia fo'i e aofia ai fa'amaumauga patino i se matā'upu ma fatuga o le gagana fa'amauiina</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu FMT8.1.1 au'i'ili'ili uiga o le 'aumātau o se fatuga ma fa'ailoa le tāua o le 'aumātau i filifiliga o le matā'upu e aofia i se fatuga, o le gagana e fa'aaogā, ma le auivi po o le fa'ava'a e fa'aaogā</p> <p>Auivi ma aga o fatuga FMT8.1.2 fa'amatala le mafua'aga e fa'aaogā ai auivi ma aga olo'o i fatuga pe a fua i le auga ma le 'aumātau</p> <p>Faitaugalaulu FMT8.1.3 tu'ufa'atasi ma feaofa'i faamatalaga mai mau 'ese'ese e lagolagoina o latou manatu fa'aalia i fatuga sa faitau pe matamata ai</p>	<p><i>TFT8.1 Tusi ma fa'atino fatuga mo auga ma 'aumātau eseese i ni tulaga solo lelei ma sa'o ma ia fa'aaogā ma le to'a fa'ata'atiaga 'eseese e faailoa aloa'ia ai</i></p> <p>Auga, aumātau, manatu TFT8.1.1 fa'ata'atia i se tulaga ua 'anoa fuafa'atau o le lelei ona ausia o le auga o tusitusiga ma fa'atinoga mo le 'aumātau;</p> <p>Auivi ma aga o fatuga TFT8.1.2 fa'aaogā tatau le fa'avasegaga / auivi ma aga o le gagana i tusiga o fatuga fa'atulagaina; ma fa'ata'ita'i ona fefulisa'i ma fetu'una'i fa'avasegaga, ma aga ina ia pu'ea atili lagona o le 'aumātau</p>
ANOMATĀ'UPU		
<p>Auga, aumātau, manatu Fa'alogo i fatuga fa'atauānu ft. lauga o momoli mai ai se manatu, faafinauga, faasalalau faapisinisi; iloilo ma faamatala auala olo'o fa'aaogā i tautalaga ma faatinoga e fa'atosina ai le 'aumātau , aumai ni faataitaiga ma fa'aali manatu i le lelei ona fa'aaogā o ia auala e suia lagona o le 'aumātau</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Iloilo ma fa'amatala le lelei ona ausia o le auga, ma le folasia o manatu o se fatuga mo le 'aumātau faamoemoaina</p>	<p>Auga, aumātau, manatu Auiliili ni fa'ata'ita'iga lelei o tala toe faamatala, tala fatu, fa'aaliga manatu, lipoti o faamaumauga o matā'upu patino i se 'autū, iloiloga o se tusi faitau ma fa'ailoa</p> <ul style="list-style-type: none"> • auga • 'aumātau • auivi

ANOMATĀ'UPU			
FATUGA	<p>Fa'atino se tautalaga aloa'ia mo lana tupulaga fa'atatau i se 'autū sa sa'ili'ili i ai</p> <p>Fa'atino i tulaga talafeagai i upu, tu, nofo, faiga o le leo feso'ota'iga e tatau ai i le fa'asamoa mo tausaga nei ft. vala'au e taumamafa, folafola le to'ona'i mf.</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Fa'amanino le tāua o ni isi o aga o fatuga i le auga ma le 'aumātau ft.</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'aaogā o upu tautū, fa'aaogaga o ata, fa'aaogaga o le gagana faigofie, gagana faaaloalo, gagana faafitifiti, gagana vivii mf, o le faaaogaga o mata, o le tino, manino le folasaga i le fa'asologa ma le fa'aaogaga o le gagana, fa'aaogaga o upu fa'aaloalo, muagagana, alagaupu i le gagana faauigalua; faaaogaga o le gagana o aso uma pe a talafeagai <p>lloilo ma fa'amatala aga e patino i le fagogo olo'o lelei le aumaia o le auga mo le 'aumātau ft. tagi o le fagogo, le gagana o fa'aaogā, ituaiga tagata o aofia i le fagogo, nofoaga o le fagogo, ma le agaga olo'o i fagogo</p> <p>Mātau upu ma fuiupu upu e fa'aילו ai le suia o le fa'asologa o manatu o se fatuga ft, i solo, pese, tautalaga faigofie, faasilasilaga faaalua o manatui se finauga, po o se tautalaga ft. O le a se'i vavae foe; faaupuga e iloa ai ole'a sui vaega o se pese, lauga, tautalaga; faaupuga e iloa ai le vaega ole'ā soso'o mai</p> <p>Fa'amasani i auala 'ese'ese o momoli mai ai fatuga e patino i ni matā'upu faapitoa (informational texts) ft. tautalaga/lauga faigofie aloa'ia i se matā'upu; fa'aaogaga o se pese, solo, faasalalauga i le televise e aumai ai le feau ft. o le faaitiitia o le ula tapaa, ma fua le lelei ona ausia o le auga</p> <p>Faitaugalaulu Aumai se aotelega o manatu 'autū ma le fesootaiga i manatu lagolago</p> <p>Tulimata'i ma tali fuaitau i manatu faaalua o isi i fatuga o le gagana faaamauiina</p>	<p>O fatuga e a'oa'oina i tausaga nei ua aofia ai tala toe faamatala, tala fatu, fa'amaumauga e patino i se 'autū , a'oa'oga lautele o se matā'upu i luga o televise ft. o sunami, mafui'e, mauga mu, o se afi, o tusitusiga o manatu e finau ai i se matā'upu; tusi 'ese'ese ft tusi aisi, tusi lapata'i, faasilasilaga o se maliu, faaulufalega, umusaga, solo, pese, talafou olo'o fa'asalalau i nusipepa</p> <p>Au'ili'ili fatuga o tala fatu, tala moni ma fa'amaumauga e patino i se matā'upu olo'o fuafua mo ni 'aumātau ma auga 'ese'ese, ma ia – fa'aילו ma fa'alautele mau e uiga i:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tagata o le tala poo e o aofia i faamatalaga • mea o tutupu i le tala • auga o le tala po o faamatalaga • nofoaga ma taimi <p>Auivi ma aga o fatuga Fa'amanino le auivi ma fa'amatala aga o le gagana o fa'aaogā ma a'afiaga i le auga ma le 'aumātau o fatuga mo le tausaga nei: lipoti o faamaumau ai matā'upu patino i se 'autū, fa'amatalaga o se mea po o se tagata, fa'amatalaga olo'o fa'aaila i kalafi ma ata, fa'amatalaga o le mafua'aga po o se faagasologa o se mea, fa'asalalauga fa'apisinisi, lipoti i nusipepa, solo, tala fatu</p> <p>Fa'amanino pe fa'apefea ona fa'amalieina e se fatuga mana'oga o se 'aumātau ft. auivi, gagana ma aga fa'aaogā i tala mo tamaiti</p> <p>Faitaugalaulu Tu'ufa'atasi / feaofa'i fa'amatalaga mai ni mau se 2 e lagolago ai se manatu pe tu'ufa'atasi ai se folasaga e uiga i se fatuga ft. fa'aaogā mau mai fa'amatalaga tusitusia po o manatu o isi</p> <p>lloilo fatuga o tala fatu, tala moni, fa'aaila o manatu i finauga ma fa'aילו manatu olo'o fa'aaila tu'usa'o ma manatu o natia ma fa'aילו fa'aaogaga o le gagana e momoli mai ai manatu ft. ituaiga upu, fuiupu, fuiupu olo'o fa'aaogā, faaataataga faigofie ona matau, upu tautū, upu e tutusa o latou uiga ma fa'aleoga</p>	<ul style="list-style-type: none"> • manatu o aofia ai • faaaogaga o le gagana i: fuaiupu, filiga o upu taimi, nauna, veape, soaveape, soanauna e talafeagai • fa'aaogaga o isi faiga e pei o ni faaataataga • fa'aילו o feso'ota'iga poo feso'ota'iga o manatu <p>Fa'aילו tulaga o lelei ai ona ausia le auga o fatuga ua au'ili'iliina ma fa'ata'atia fuafa'atatau o na fatuga</p> <p>Fa'aaogā fuafaatatau ma auililiga e tomatauina</p> <ul style="list-style-type: none"> • fuafuaga ma le tusiina o fatuga sologa lelei ma sa'o: tusi tala toe faamatala, tala fatu, lipoti o faamaumau ai matā'upu e patino i se 'autū, fa'aaila o manatu faigofie, tusi se iloiloaga o se tusi, tala fatu mo le nusipepa, mekasini • le iloiloina ma teuteuga o tusitusiga ma fa'atinoga <p>Fa'aילו aloa'ia fatuga i ni auala mata'alia ma talafeagai ma le 'aumātau</p> <p>Auivi ma aga o fatuga Faasolo lelei le tusiga o matā'upu i vaega e tatau ona aofia ai ina ia talafeagai ma le auga o se tusitusiga; fa'ata'ita'i ona fesuia'i fa'asologa ma aga ia maua lagona olo'o fuafuaina ft</p> <ul style="list-style-type: none"> • fa'asolo tatau se tala fatu po o se tala toe faamatala, solo, ma fa'amatalaga o tagata o tala; faasolo tatau fa'amatalaga i fatuga o le faiga po o se fa'asologa o se mea • filifili, fetu'una'i ma fesuisuia'i fa'aaogaga o aga o fatuga e mafai ona a'afia ai lagona o le 'aumātau i fatuga faatauana e pei o faasalalauga fa'apisinisi, o finauga o tala ma solo <p>Fa'aaila manatu i se fatuga o tala fatu, solo, pese, po o fa'amaumauga fo'i o fa'amatalaga ma ia iai ni mau e fa'amaonia ai manatu; fa'aaogā le vaogagana talafeagai o le fa'aaila o manatu</p>

ANOMATĀ'UPU		
<p>Faalautele o latou manatu i fatuga o le gagana faamauiina ma aumai ni mau si'i mai fatuga sa faalogo ai po o lo latou poto masani</p> <p>Fa'amatala le so'otaga po o le faia o manatu po o faamatalaga, po o mea o tutupu i totonu o fatuga ft. mafua'aga ma taunu'uga, mea tutupu ma a'afiaga, fa'aeseese fa'amatalaga moni ma le manatu o le tagata lava ia, fa'a'ese'ese le manatu autū ma manatu lagolago</p> <p>Fa'amatala uiga natia o se fatuga ma aumai ni mau sii e lagolagoina manatu</p>	<p>Faatusatusa ni tala sa faitau ai i o latou 'autū, nofoaga, tagata o le tala, faasologa o mea e tutupu, auivi, fa'amatalaga o aofia ai, ma aga olo'o tusia ai</p> <p>Faaali itu e fiafia po le le fiafia ai foi i se vaega o se fatuga sa faitau pe matamata ai, aumai ni mafua'aga faigofie e lagolagoina manatu</p>	

	FA'ALOGO MA TAUTALA	MĀTAU MA FA'ATINO
AGANU'U MA AGAIFANUA	<p><i>FTA8.1 mātau le saofa'iga o le nu'u, fa'asinomaga o le aiga i totonu o le nu'u, ma le tautua fa'atino i pulega fa'anuu</i></p> <p>Tautua FTA8.1.1 fa'amatala le saofa'iga o le nu'u, le fa'asinomaga o le aiga i totonu o le nu'u, ma le tautua fa'atino i pulega fa'anuu</p> <p>Fa'aaloalo FTA8.1.2 fa'aaogā le gagana fa'aaloalo e tatau ai i fa'atinoga i aiga ma nuu</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima FTA8.1.3 mātau fa'atinoga o se ta'aloga fa'asamoa, ma galuega taulima e fa'aaogā ai le launiu.</p>	<p><i>MFA8.1 mātau ma fa'ata'ita'i fa'atinoga o tautua fa'aumaga, fa'aualuma ma fa'amatala agatausili o fa'avae ai</i></p> <p>Tautua MFA8.1.1 Faatino lelei ma fa'amatala agatausili o fa'avae ai fa'atinoga ma suiga i nei ona po:</p> <ul style="list-style-type: none"> • faiga o se suavai 'ulu, palusami, afi i'a, pua'a, vaisu, tunu moa • le momoliga o le suavai a le faife'au, matai, • le laulauga o mea'ai – o ai e laulau muamua mf • vala'au e taumamafa • faiga o apafafano mf <p>Fa'aaloalo MFA8.1.2 Faatino ma fa'amatala agatausili o fa'avae ai le:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nofo, tu, tautala, le savali faaaloalo i fa'atinoga 'ese'ese o le vafealoaloa'i mf • fa'asoaga o taumafa: laui'a, pua'a, moa • folafola se fai to'ona'i i le fale o le faife'au, ma totonu o le aiga; o se fa'aoso na avane e se isi na malaga <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima MFA8.1.3 Fa'atino ma au'ili'ili agatausili o fa'aalia i ta'aloga fa'asamoa ma fa'afiafiaga filifilia</p> <ul style="list-style-type: none"> • ta'aloga fa'asamoa • fa'atino le ma'ulu'ulu fou – ia latou lava fausaga • fa'atino se talatu'u, fagogo
ANOMATĀ'UPU		
AGANU'U MA AGAIFANUA	<p>Tautua la aofia ai:</p> <p>O ai aiga o le nu'u? O a suafa matai ali'i/tulafale tāua o le nu'u? A fonu le nu'u, fa'amatala i se ata le saofa'iga i le maota/laoa fonu. Faailoa le nofoaga o le tou 'āiga i le fonu a le nu'u.</p> <p>Fa'atalanoa fa'atinoga e iloga ai le tautua i totonu o le nu'u ft. galuega a taulele'a, matai, faletua ma tausii</p> <p>Fa'atalanoa agatausili i totonu o le pulega fa'alenu'u.ft, pulega lelei, galulue felagolagoma'i . . .</p> <p>Fa'aali manatu i matā'upu i totonu o le nu'u ft.</p> <p>'O a uiga fa'aalia o le pulega lelei o se nu'u?'</p> <p>'E afua mai mauga le manuia o se nu'u'</p> <p>Fa'aaloalo Fa'aali aga fa'aaloalo i totonu o fonu a le aiga. ft. fa'atinoga o feau i le tapenaga ma le fa'asoaina o taumafa</p> <p>ft. vae mo'emo'e i feau – ave le vaifafano i luma, fa'alogo ma usita'i i fa'atonuga a e matutua</p> <p>Fa'aali aga fa'aaloalo i totonu o fonu a le nu'u ia latou galuega e fa'atino ft. vae mo'emo'e i feau pe a o aofia ai i le taimi o fonu</p> <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima Filifili ta'aloga fa'asamoa ua leva e le'o toe faia ma auai ai</p> <p>Sa'ili'ili ma fa'amatala nisi o fuaitau o le gagana e mafua mai lea ta'aloga</p>	<p>Tautua la aofia ai</p> <ul style="list-style-type: none"> • tapenaga uma o le faiga o le suavai mai le uluulu o le umu, fafie, tau, valu o popo, ofu o luau, faiga o afi i'a, fa'amamaina o pua'a, moa, faiga o le vaisu, lalagaina o ato • fa'ata'ita'i ona fu'e le umu a le matai/faifeau ma alu e momoli, o taga ma upu e fai, ma toe fo'i mai ta'u le tala na fai ane • fa'atalanoa agatausili o fa'avae ai tu ma aga fa'aalia o le tautua – o le vafealoaloa'i, alofa mf <p>Fa'aaloalo la aofia ai</p> <ul style="list-style-type: none"> • tu ma aga fa'aaloalo ma le gagana e talafeagai ma fa'atinoga 'ese'ese o le va fealoaloa'i • fa'ata'ita'i ona fa'amaape taumafa e pei o moa, pua'a, laui'a • fa'atalanoa agatausili o fa'avae ai tu ma aga o le gasesega ma le fa'asoaina o taumafa <p>Ta'aloga, Fa'afiafiaga ma Galuega Taulima la aofia ai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fa'atino ta'aloga fa'asamoa ma iloa le vaogagana e maua mai i ia ta'aloga • Au'ili'ili ma fa'aaogā tatau ia latou lava fausaga le vaogagana e afua mai i talatu'u, ta'aloga • Au'ili'ili le uiga o pese mo le ma'ulu'ulu, fa'ata'ita'i ma fatu taga fou e fa'atino ai • Fa'atino se sa'ili'iliga i le tala'aga o le mauuluulu ma lona tāua • Fa'amanino aga tausili olo'o atagia ma fa'avae ai fa'atinoga o ta'aloga, pese, fa'afiafiaga